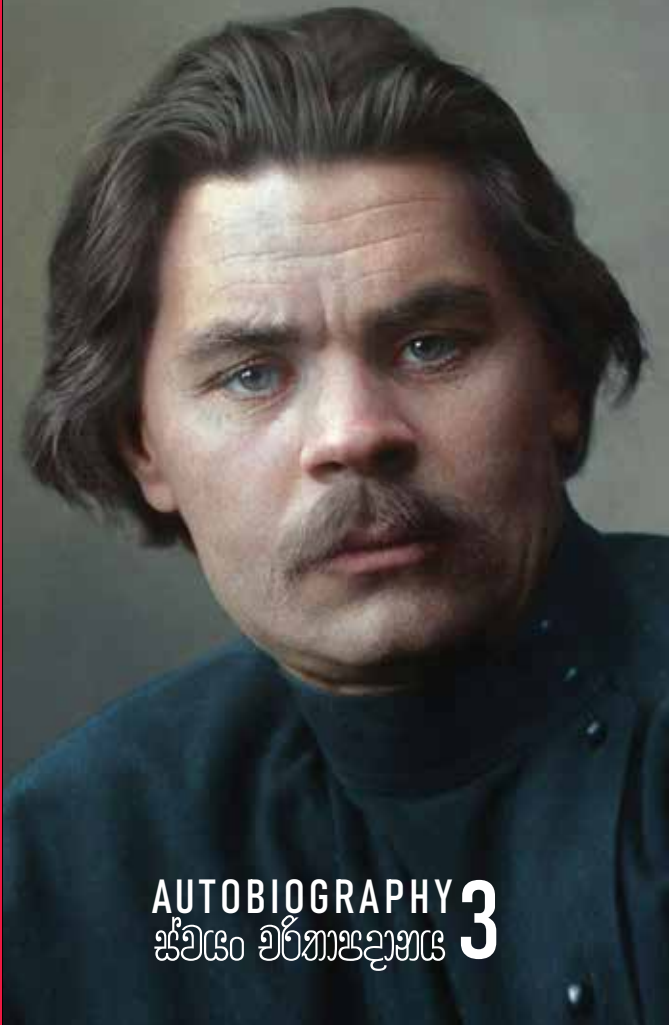

Maxim Gorky
MY UNIVERSITIES

මක්සිමි ගෝර්කි
වගේ සරසවි

AUTOBIOGRAPHY 3
ස්වයං චරිතාපදානය 3

RUSSIAN
CLASSICS

1868-1936

මක්කම්ම ගෝර්කි

වගේ
සරසවි

සමයං චිත්තාරදානය 3

මක්සිම ගෝර්කි
මගේ සරසවි

අනුවාදය (රුසියන් බසින්)
දැදිගම වී. රුද්රිගු

ISBN 978-624-5937-28-8

පරිගණක සකැසුම
මාලක ලලනජීව

මුද්‍රණය සහ ප්‍රකාශනය

සී/ස. කැතොල් පබ්ලිෂිං හවුස් (පුද්.) සමාගම

2023

ශ්‍රී ලංකාවේ මුද්‍රණය කරන ලදී

'මගේ සරසවි', රුසියන් මහා ගත්කරු මක්සිම් ගෝර්කිගේ (1868-1936) ජීවන චරිතය සැකෙවින් දැක්වෙන කතා තුනක තෙවැන්නයි මේ. සාමාන්‍ය මිනිසා කෙරෙහි ඉමහත් හක්තියක් දක්වන මේ තුන් ඇඳුතු ස්වයං චරිතාපදානය මිනිස් අධ්‍යාත්මයේ සුන්දරත්වය හා ශ්‍රේෂ්ඨත්වය ඔප්නංවයි.

ඉතින් මා කසාන් නගරය බලා යන්නේ, එහි සරසවියට ඇතුළු වී අධ්‍යාපනයක් ලැබීම සඳහා මිස ඊට අඩු දෙයකට නම් නොවේ.

සරසවි අධ්‍යාපනය පිළිබඳ අදහස මා තුළට කා වැද්දවූයේ විද්‍යාල ශිෂ්‍යයකු වන එන්. යෙචිරෙයිනවිය. සුන්දර තරුණයකු වූ ඔහුගේ දෙනෙත් ගැහැනියකගේ සුරතල් නුවන් මෙනි. ඔහු පදිංචිව සිටියේ මා සිටි නිවසේ අට්ටාලයේය. මා නිතර පොතක් අත ඇතිව යන එන සැටි දැක ඇති ඔහු, මා ගැන උනන්දුවක් දැක්වූයෙන්, අපි දෙදෙනා උනුන් හඳුනාගතිමු. ඉගෙනගැනීම සඳහා මට 'අති විශේෂ හැකියාවක් තිබෙන' බව කියමින් යෙචිරෙයිනවි මා දිරි ගැන්වීය.

"විද්‍යාවට සේවය කිරීම සඳහා තමුසෙව සොබාදහම නිර්මාණය කරලා තියෙනවා" යැයි ඔහු මට ඒත්තු ගැන්වූයේ, ඔහුගේ ලස්සන කෙස්වැටිය වනමිනි. රට භාවකු මෙන් විද්‍යාවට සේවය කළ හැකි බව මම එවකට නොදැන සිටියෙමි. විශ්වවිද්‍යාලවලට අවශ්‍ය වී ඇත්තේ මා වැනි තරුණයන් බව යෙචිරෙයිනවි ඉතා දක්ෂ ලෙස මට ඔප්පු කළේය. රුසියානු මහා විද්‍යාඥ මිහයිල් ලමනෝස්විගේ නිදසුන එයට ඉතාම හොඳ සාක්ෂ්‍ය ලෙස ඔහු මට පෙන්වීය. කසානයේදී මට ඔහුත් සමඟ එකට නැවතී සිටිය හැකි බවත්, සරත් සහ ශීත කාලවල දී විද්‍යාලයේ පාඨමාලාව හදාරා, පරීක්ෂණ කීපයකට පෙනී සිටිය හැකි බවත් හේ පැවසීය. එවිට සරසවිය මට ශිෂ්‍යත්වයක් ප්‍රදානය කරනු ඇත. පස් වසරක් ඉකුත් වත්ම මා උගත් උපාධිධාරියකු බවට පත් වනු ඇත. මෙය ඉතා ලෙහෙසි දෙයකි, මන්දයත්, යෙචිරෙයිනවිගේ වයස දහනවයක් වූ අතර, ඔහුට කරුණාබර හදවතක් තිබුණු බැවිනි.

පරීක්ෂණවලින් සමත් වූ ඔහු යන්න ගියේය. ඊට සති දෙකකට පසු මම ඔහු සොයා ගියෙමි.

මගෙන් සමුගත් ආච්චි මට උපදෙස් දුන්නාය.

“නුඹ මිනිසුන් සමඟ තරඟ වෙන්න එපා. නුඹ නිතරම කේන්තියෙන් පසුවෙනවා. නුඹ ඕනෑවට වැඩිය මුරණ්ඩු වෙලා. ඒ පුරුද්ද නුඹ ලබා තියෙන්නේ සීයාගෙන්! ඉතින් නුඹේ සීයාට මොනවා වුණාද? බොහෝ කල් ජීවත් වෙලා සීයා අවසානයේ මෝඩයකු වෙලා දැන් දුකට වැටිලා ඉන්නවා! නුඹ එකක් මතක තබා ගනින්. මිනිසුන්ට නඩු තීන්දු දෙන්නේ දෙවියෝ නොවෙයි, යක්ෂයා. ඒක උගේ විනෝද ක්‍රීඩාවක්. ඉතින් සමු ගනිමු, නුඹට ආයුබෝවන්...”

ඇගේ කඵවන් අප්‍රාණික කොපුල්වල තිබූ වියළි කඳුළු කැට පිසදමා ගනිමින් ආච්චි මෙසේද තෙපලාය.

“අපි ඉතින් මීට පස්සේ හමු වෙන්නේ නැහැ. නුඹට එක තැන ඉන්න බැහැ. නුඹ තවත් ඇත පළාත්වලට යාච්චි, මම මැරිලා යාච්චි...”

මෑත කාලයේ සිට මා මගේ ආදරණීය ආච්චිගෙන් වඩාත් ඇත් වූ අතර, ඇය හමු වූයේද කලාතුරකිනි. මට මේ තරම් කිට්ටු ලෙන්ගතු මගේම කොටසක් වූ මගේ මෑණියන් මම මින් මතු නොදකිමියි යන්න විසින් මසිතෙහි ඇති කරනු ලැබුවේ ක්ෂණික කටුක තීව්‍ර වේදනාවකි.

ඔරුවේ අවරයෙහි සිට මම ඇය දෙස බැලිමි. ගං තොටුපළේ පාලම අයිනට වී, ආච්චි එක් අතකින් කුරුසියේ ලකුණ ඇඳ ගනිමින්, අනික් අතින් කරෙහි වූ පරණ තුවායෙන්, මිනිසුන් කෙරෙහි ඇති අපරිමිත දයාවෙන් පිරි නොනිමෙන දීප්තියෙකින් යුත් ඇඳිරි දෙනෙත් පිසදමා ගන්නා සැටි මම දුටිමි.

අර්ධ තතාර් නගරයක් වූ කසානයට පැමිණි මා, ලැගුම් ගෙන සිටින්නේ තනි මහල් නිවාසයෙක තදබද ඇති කාමරයකය. දුප්පතුන් වාසය කරන පටු මාවතක කොතෙහි මේ නිවස හුදෙකලාව දොට්ට පනින විටෙක මෙන් පිහිටා ඇත. මෙම නිවසේ එක් පැත්තක් ගිනිගත් ගෙයකින් පසු ඇති වූ පාළු බිමකට මුහුණ ලා පිහිටියේය. ඒ පාළු බිමෙහි වල් තණකොළ ජයට වැවිලාය. පොලීන්, රෙපෙයිනික්, ඇඹුල් ඇඹිලිය සහ බුසිනා පඳුරුවලට මැදි

වූ ගරාවැටුණු ගඩොල් ගොඩනැගිල්ලකි. එම ගරාවැටුණු කොටසට යටින් බිම් ගෙයකි. අනාථ බල්ලන්ගේ නිවහන වූයේ එයය. උහු එහිම මියගියහ. මගේ සරසවිවලින් එකක් වූ ඒ බිම්ගෙය අමතක නොවන ලෙස මසිතෙහි ඇඳී ඇත.

යෙවිරෙයිනවිලා - අම්මා සහ පුත්තු දෙදෙනා හිඟන විශ්‍රාම වැටුපකින් ජීවත් වූහ. ඒ ගෙදර මා පදිංචි වූ ප්‍රථම දවසේ සිටම, ශෝකාන්විත දොම්නසකින් යුත් ඒ කුඩා අළු පැහැති වැන්දඹු කාන්තාව කඩපොළේ සිට බඩු ගෙනැවිත්, කුස්සියෙහි වූ මේසය මත ඒවා තබා අසීරු ගැටලු විසඳන ආකාරය මම දැක ඇත්තෙමි. පහත් වර්ගයට අයත් කුඩා මස් කැබැලි කීපයකින් සනීපදායක ලෙස වැඩුණු තරුණයන් තිදෙනකුට බඩපුරා ආහාර සපයන්නේ කෙසේද? එයද ඇය ගණන් ගනිමින් නොවේ.

ඕ නිතර පාහේ නිහඬව සිටියාය. අළු පැහැති ඇගේ තෙත්වල බලාපොරොත්තු විරහිත, අශ්වයකුගේ යටත් පහත් මුරණ්ඩුකමක් පෙනෙන්නට තිබිණි. මේ අශ්වයා උගේ ශක්තිය සිඳෙන තුරු වැඩ කළ සතෙකි. උභ්‍ය ගැලත් ඇදගෙන කන්ද නඟින්නේ කඳු මුදුනට යාමට නොහැකි බව පසක් කරගෙනය. එසේ වතුදු උභ්‍ය ගැල අදියි!

මගේ පැමිණීමෙන් දවස් තුනකට පමණ පසුව, එළවළු ශුද්ධ කිරීමට මා ඇයට උදව් වෙමින් කුස්සියේ සිටින විට ඇ සෙමින් හා පරෙස්සමින් මගෙන් ප්‍රශ්න ඇසීය.

“ඔබ මෙහෙ ආවෙ මොකටද?”

“සරසවියේ ඉගෙන ගන්න.”

ඇගේ බැම සගළ කහවත් නළලේ සමත් සමඟ ඉහළට ඇඳිණි. එවිටම වාගේ පිහියට අත කපා ගත් ඇ, ලේ ගලන තුවාලය උරමින් පුටුව මත වාඩි වූණද, සැණෙකින් වහාම නැගිට, කැගැසුවාය.

“මහ යක්ෂ වැඩක්...”

ඇඟිල්ල ලේන්සුවකින් වෙළා ගත් ඕ මට පැසසුවාය.

“නුඹ හොඳට අර්තාපල් ලෙලි ගහනවා”

“එයත් මට බැරි දෙයක් දැයි! සිතු මම මගේ නොකා ජීවිතය ගැන ඇයට විස්තර කළෙමි. එයට සවන් දුන් ඇය නැඟුවේ ප්‍රශ්නයකි.

“විශ්වවිද්‍යාලයට ඇතුළු වීමට එය ප්‍රමාණවත් කියලා නූඹ විශ්වාස කරනවද?”

එවකට උපහාස කතා වටහා ගැනීමට තරම් දක්ෂතාවක් මට නොතිබිණි. මම ඇගේ ප්‍රශ්නය බැරැරුම් ලෙස සිතාගත්තෙමි, උසස් අධ්‍යාපනය ලබාදෙන මහා දේවාලයේ ද්වාර මා ඉදිරියේ විවෘත විය යුත්තේ මන්ද යන්න අරඹයා ඇයට සියලු තතු පහදා දුන්නෙමි.

ඇ සුසුමක් හෙළන්නී මෙසේ තෙපලාය:
“අනේ නිකොලායි කරන වැඩවල හැටි!...”

හරියට මේ වෙලාවේදීම නිකොලායි කුස්සියට ආවේ මුහුණ සෝදා ගැනීමටය. නිදිබර අවුල් වූ හිසකේ ඇති ඔහු හැමදා මෙන්ම එදත් ප්‍රීතියෙනි.

“අම්මේ පිල්මේනි හදනවානම් අගෙයි!”

“හොඳයි හදන්නම්” යැයි අම්මා කීවේ පුතාත් සමඟ එකඟ වෙමිනි.

සුප ගාස්ත්‍රයෙහි හසළ දැනුමක් ඇත්තකු සේ පෙනී සිටීමට මෙතැනදී මා ඉදිරිපත් වූයෙන්, පිල්මේනි සැදීම සඳහා මේ මස් වර්ගය සුදුසු නැති බවත්, මස් ප්‍රමාණය පවා අල්ප බවත් මම කියා සිටියෙමි.

එවිට වර්චාරා ඉව්‍යානවිනා කොතරම් කෝපවූවාද යත්, මා අමතා ඉතා සැර වචන කීපයක් පැවසූයෙන් මගේ දෙකන් රත් වී ඒවා ඉහළට නෙරා ගිය බවක් මට දැනිණි. කැරටි අල මිටියක් මේසයට වීසිකොට ඕ ඉවත ගියාය. නිකොලායි මා දෙස බලා ඉඟිමරා ඇගේ හැසිරීම් විස්තර කළේය.

“අද එයාගෙ හිත නරක් වෙලා...”

කුස්සියේ බංකුවක වාඩි වී, ඔහු ගැහැනුන් පිරිමින්ට වඩා පොදුවේ ස්නායු දුර්වලත්වයෙකින් පෙළෙන බවත්, එය ස්ත්‍රීන්ගේ ගතියක් බවත්, එක්තරා විද්‍යාඥයකු එය විවාද රහිතව ඔප්පු කර ඇති අතර, ඔහු තමාට මතක හැටියට ස්විට්සර්ලන්ත වැසියකු බවත් විස්තර කළේය. ඉංග්‍රීසි ජාතික ජෝන් ස්ටුවර්ට් මිල්ද ඒ ගැන යමක් කියා ඇත.

නිකොලායි බෙහෙවින් සතුටු වූයේ මට උගැන්වීමට ඔහුට ඇති ඉඩකඩ නිසාය. උචිත සෑම මොහොතක්

පාසාම ඔහු මගේ මොළයට අත්‍යවශ්‍ය දෙයක් ඇතුළු කිරීමට උත්සාහ කළේ, එම දැනීම රහිතව ජීවිතය තව දුරටත් ගෙනයාමට නොහැකිවූවක් මෙනි. ඔහුගේ කටිත් පිටවන වචන මා ගිලගත්තේ ගිජු ලෙසිනි. පුකෝ, ලාරොෂ්පුකෝ, ලාරොෂ්සක්ලෙන් යන මේ තිදෙනාම මගේ මතක පටයෙහි තැන්පත් වූයේ එකම පුද්ගලයකු හැටියටය. ලව්වසියේ දුමුරියේගේ හිස ගසා දැමීම ද, නැතිනම් දුමුරියේ ලව්වසියේගේ ගෙල සිද දැමීමද? යන්න තෝරා බේරා ගැනීමට මම අපොහොසත් වීම්. මේ කරුණාවන්ත තරුණයා මා 'මිනිසකු කිරීමට' අවංක ලෙසින්ම සිතාගෙන සිටී. ඒ ගැන ඔහු මට පොරොන්දු වුණේ ස්ථිර ලෙසිනි. මගේ අධ්‍යාපනය සඳහා මට බැරැරුම් ලෙස සහාය වීමට ඔහුට කාල වේලාවක් හෝ අවශ්‍ය තත්ත්වයන් හෝ නොතිබිණි. ඔහුගේ අම්මා කොතරම් නොසන්සුන්තාවකින් හා උපාය දක්ෂතාවකින් යුතුව ගෙදර වැඩ කටයුතු මෙහෙයවයිද යන්න නිකොලායි මෙය නොදුටුවේ ඔහුගේ ආත්මාර්ථවාදය සහ යෝග්‍ය අද්‍රැව්භි භාවය නිසාය. ඔහුගේ බාල සොහොයුරු වන කුසිත, නිහඬ විදුහල් සිසුවාට එය හැඟුණේ නිකොලායිටත් වඩා අඩුවෙනි. එහෙත්, මුළුතැන්ගෙ යි රසායනික හරඹය සහ ආර්ථික අරබයා වූ විජ්ජාවන් බොහෝ කලක සිටත්, සියුම් ලෙසත් මම දැන සිටියෙමි. මේ කාන්තාවට හැමදාම ඇගේ පුතුන් දෙදෙනාගේ උදර රවටමින් සහ අලංකාරයෙන් තොර වූ බාහිර පෙනුමක් සහ ගොරහැඩි ගතිගුණ සහිත ආගන්තුක තරුණයකුට ආහාර සැපයීමට සිදුවී තිබෙන බැවින්, ඇය මුහුණ පා ඇති ගැහැට මම පැහැදිලි ලෙස දුටිමි. මේ ගෙදර මට වෙන් කළ සෑම පාත් කැබැල්ලක්ම මගේ හෘදය සාක්ෂ්‍යය මත පැටවූ බැරැහි ගලක් මෙන් විය. කිසියම් රැකියාවක් සොයා ගැනීමට මම ඉදිරිපත් වුණෙමි. මේ ගෙදරින් දවල් ආහාරය නොගැනීම පිණිස මා පිටත් වූයේ උදේ පාන්දරින්ය. වැසි සහිත අයහපත් කාලගුණය පැවැති දවස්වලදී පාළු බිමෙහි පිහිටා ඇති බිම්ගෙයට රිංගා එහි නැවතී සිටියෙමි. මා එහි වාඩි වී, එහි මිය ගිය බළලුන්ගේ සහ බල්ලන්ගේ මළකුණුවලින් වහනය වන කුණු ගඳ

සහිත වාතය ආශ්වාස කරමින්, ධාරානිපාතයෙන් වසින වැසිවලට සහ උඩුබුරුලන කුණාටුවට සවන් දෙමින්, සරසවියට ඇතුළු වීම පුහු සිහිනයක් බව පසක් කර ගනිමි. පර්සියාවට පැනගියේ නම් මැනවයි මට සිතිණි. මගේ සිහින ලොවට පිවිසි මා දැන් සුදුවන් යටි රැවුළක් සහිත විජ්ජාකාරයෙකි. ලෝකයේ මට පමණක් සීමා වී නැති මෙතරම් අමාරු අසීරු ජීවිතය වෙනස් කරනු වස් ඇපල් ගෙඩියක් තරම් විශාල ඇට සහිත තිරිඟු හා බාර්ලි කරල් වචන සැටින් රාත්තල් 16 බරැති අර්තාපල් වචන සැටින් සිතින් මවා ගන්නට වීම්.

ත්‍රාසජනක වැඩවල යෙදෙන සැටින්, උදාර ශ්‍රේෂ්ඨ ක්‍රියා සපුරාලන සැටින් මම සිතින් මවා ගැනීමට මේ වන විට ඉගෙන ගෙන සිටියෙමි. මගේ ජීවිතයේ අසීරු කාලයේදී මට මෙය පිටිවහලක් විය. එවැනි අසීරු දවස් මගේ ජීවිතයේ බොහෝ වූයෙන්, එවැනි සිහින ලොවක ගිලීමට මම වඩාත් පුරුදු වීම්. බාහිර ආධාර බලාපොරොත්තු නොවූ මම, වාසනාව ගැනද එමෙන්ම විශ්වාස නොකළෙමි. ඒ අතර මගේ වර්තයෙහි අධිෂ්ඨාන සහගත මූරණ්ඩු බවක් කෙමෙන් කෙමෙන් වර්ධනය විය. මගේ ජීවිතය මට අසීරු වන තරමට මගේ වර්තය ශක්තිමත් වූ අතර, මගේ බුද්ධියද වර්ධනය වූ සැටියක් මට දැනිණි. පරිසරයට මිනිහෙක් කොතරම් ඔරොත්තු දෙන්නේද, එතරම් දුරට ඔහු වර්ධනය වන බව තරුණ විශේ සිටම මම පසක් කර ගනිමි.

කුසගින්තේ නොතැවෙනු වස්, මා වොල්ගා නදියේ තොටුපළට ගියේ, එහි ලෙහෙසියෙන් කොපෙක් 15-20 ක් උපයා ගත හැකි බැවිනි. එහි බර අදින කම්කරුවන්, පාදඩයන්, හොරැන් අතර ගිනි රතු අඟුරු ගොඩකට දැමූ යකඩ කැබැල්ලක් ලෙස මට හැඟිණි. එයින් හැමදාම මට ලැබුණේ තීව්‍ර එමෙන්ම, ගිනි ගෙන දැවෙන හැඟීමිය. එහිදී මා ඉදිරියේ කුකුහලයෙන් පිරුණු ගොරහැඩි හැඟීම් සහිත මිනිසුන් කුණාටුවක් සේ භ්‍රමණය වන සැටි මම දුටිමි. ජීවිතය කෙරෙහි ඔවුන් දක්වන ආකල්පය මා සිත් ගත්තේය. ලෝකයේ සියලු දේ කෙරෙහි ඔවුන් දක්වන සිනහ උපදවන සතුරු ආකල්පයන්, තමන් කෙරෙහිම

දක්වන නොසැලකිල්ලත් හැඟීමත් එමෙන්ම මා සිත් ගත් බව කිය යුතුය. මෙතෙක් මා අත්දැකූ හැඟීම් හා මුහුණ පෑ දේ නිසා මම එම මිනිසුන් වෙතට ඉබේටම ඇදුණෙමි. ඔවුන්ගේ තීව්‍ර පරිසරයෙහි ගිලීමට මසිතෙහි අභිලාෂයක් ඇති විය. බ්‍රෙට් හට සහ විශාල සංඛ්‍යාවක් 'රස්තියාදු' නවකතා මේ වන විට මා කියවා සිටි නිසා මෙම පරිසරය කෙරෙහි සානුකම්පිත හැඟීමක් මසිතෙහි ඇති විය.

කලක ගුරු අභ්‍යාස විද්‍යාලයේ ඉගෙන ගත්, පසුව වෘත්තියෙන් භොරකු බවට පත් වූ බාණ්කින් නිතර දරුණු ලෙස ගුටි කෑවේය. කාස රෝගියකු වූ ඔහු, මා අමතා කතා කළේ ඒත්තු ගැන්වෙන මුඛරි බස් වහරකිනි.

“නුඹ හරියට තරුණ කෙල්ලක් වගේ ලජ්ජා වන්නේ කුමටද? කන්‍යාභාවය නැතිවෙයි කියල බයෙන්ද? කෙල්ලක් සතු එකම වස්තුව කන්‍යාභාවය විතරයි. නුඹට ඇත්තේ අස්පයාගේ කරේ බදින වියගහ විතරයි. හරකාත් අවංකයි, නමුත්, උඹ තණකොළ කාලා බඩ පුරවා ගන්නවා.”

රතුවන් හිසකේ සහිත ඔහුගේ රැවුල බා තිබුණේ නළුවකුගේ මෙන් කුඩා සිරුරක් ඇති, දක්ෂ, මෘදු ක්‍රියා කාරීත්වයෙන් හෙබි ඔහු බලලකුට සමාන විය. ඔහු මා වෙත දැක්වූයේ ගුරුවරයෙකුගේ අනුග්‍රහය දක්වන ආකල්පයෙකි. ඔහු මුළු මහත් සිතින්ම මට වාසනාව පතන බව මම දුටිමි. නුවණ ඇත්තකු වූ ඔහු බොහෝ ඇසු පිරූ තැන් ඇත්තෙකි. එහෙත්, අන් හැමටම වඩා ඔහුගේ සිත් ගෙන තිබුණේ 'මොන්ට්-ක්‍රිස්ටෝ සිටුවරයා' නවකතාවය.

“මේ පොතේ අරමුණකුත්, හදවතකුත් තියෙනවා,” හේ පැවසීය.

ගැහැනුන්ට ආදරය කළ ඔහු, ඔවුන් ගැන කතා කළේ රස කෑමක් කන විටෙක මෙන් තලු මරමින් සහ ප්‍රබෝධයෙනි. ගුටි බැටවලට භාජනය වී ඇති ඔහුගේ සිරුර එවිට ගැස්සෙන්නට විය. එම ගැස්මෙහි කිසියම් වේදනාකාරී ලක්ෂණයක් තිබුණෙන්, එය මගේ පිළිකුලට භාජන විය. එහෙත්, ඔහුගේ කතාවට මා සවන් දුන්නේ සාවධානයෙනිනි. ඔහුගේ බස් වහරේ අලංකාරත්වය මම හඟින්නට විමි.

“ගැහැනිය, ගැහැනිය!” යැයි ඔහු කියන විට කහවන් ඔහුගේ මුහුණ රත් පැහැගත්තේය. කළුවන් දෙනෙත්වල ප්‍රීතිමත් උද්දාමයක් ඇති විය. “ගැහැනියකගේ ප්‍රීතිය සඳහා මම ඕනෑම දෙයක් කරන්නට සූදානම්. ඇයට සේවය කිරීම, යකාට සේවය කිරීම වගෙයි. ආලයෙන් මත්වී ජීවත් වෙයන්. එයට වඩා හොඳ දෙයක් හිතීන් හිතාගන්නටවත් බැහැ.”

බාෂ්කින් කතා කිරීමෙහි හපනෙකි. ගණිකාවක් සඳහා ඔහු සිත් කම්පා කරවන ගීත නිර්මාණය කළේය. අවාසනාවන්ත දුක්බර ආලය ගැන කියන ඔහුගේ ගීත වොල්ගා නදීබඩ සියලු නගරවල ගැයූවේය. එවකට ප්‍රසිද්ධ ගීතයක් වූ මේ ගීතයද බාෂ්කින්ගේ පබැඳුමකි.

කෙල්ල වුව ලස්සන, ඕ දුප්පත්ය.
 වැරහැලි මිස ඇයට ඇඳුම් නැත.
 කිසිවෙක් ඇය තෝරා නොගන්නේ
 එම හේතුව නිසාමය...

සැක කටයුතු පුද්ගලයකු වන ත්‍රැස්ට් මා කෙරෙහි දැක්වූ සුහද ආකල්පයකි. යහපත් පෙනුමක් ඇති මේ මිනිසා හොඳ ඇඳුමෙන් සැරසී සිටියේය. ඔහුගේ අත්වල ඇඟිලි සංගීතයකුගේ මෙනි.

අද්මිරාල්ති දනව්වේ ‘ඔරලෝසු අලුත් වැඩියා කරන’ පුවරුවක් සහිත කඩයක අයිතිකරු වූ ත්‍රැස්ට්ගේ සැබෑ වෘත්තිය වූයේ හොරබඩු වෙළඳාම් කිරීමය.

“මක්සිමිව්, නුඹ හොරකම් කිරීමේ කලාව ඉගෙන ගන්න එපා” යැයි ඔහු මට උවදෙස් දුන්නේ යම්තම් පැසිගෙන එන ඔහුගේ යටි රැවුළ අත ගාමිනි. කපටි සහ නිර්භය තෙත් හකුළුවා ගත් ඔහු මෙසේ පැවසීය: “නුඹට තියෙන්නේ වෙනත් මාර්ගයක්. නුඹ අධ්‍යාත්මයක් ඇති කෙනෙක්.”

“අධ්‍යාත්මයක් තියෙනවයි කියන්නේ මොකද?”

“මොකද කියලද අහන්නෙ. නුඹ කාටවත් ඉරිසියා කරන්නේ නැහැ. නුඹට තියෙන්නේ කුතුහලය විතරයි...”

මා ගැන කළ එම නිගමනය නිවැරදි නොවේ. මම බොහෝ දේවලටත්, මිනිසුන්ටත් සුහද සිතින් ඊර්ෂ්‍යා

කළෙමි. බාණ්කින්ගේ කතා ශෛලියටත්, ඔහුගේ කාව්‍යමය බස් වහරටත්, බලාපොරොත්තු විරහිත ලෙස ඔහු විශේෂ ලස්සන වචන යොදමින් කරන කතාවලටත්, මම ඊර්ෂ්‍යා කළෙමි. ඔහුගේ එක් වික්‍රමයක් අරඹයා වූ කතාවේ මූල මට මතක් වේ.

“වැහි වලා සහිත එක් රැයක මා හිඟන නගරයක් වන ස්වියාෂ්ස්ක්වල බෝඩිමක නවාතැන් ගෙන හිටියේ ගස් බෙනයක ලැගලා හිටිය බස්සෙකු වගෙයි. වැසි වසින සරත් කාලයේ ඔක්තෝබර් මාසය, මහ කම්මැළි කුසිත වැස්සක් පටන් ගත්තා. සුළං හමන්නේ හරියට අමනාප වෙච්ච තතාරයකුගේ දුක්බර ගීතයක් වගෙයි: ඔ-ඔ-ඕ-උ-උ-උ?...”

“...ඔන්න ඉතින් ඒකි ආවා, හරියට අරුණෝදයේ අහසට නඟින රෝස පාට වලාකුළක් වගේ. ඇගේ නෙත්වල මායාකාරී ආත්මයක පවිත්‍රතාවක් තියෙනවා. ‘ආදරවන්තය, මම ඔයාට විරුද්ධව පව් කරලා නැහැ.’ අවංක රැවිඳෙන හඬකින් ඒකි මට කියනවා. ඒ කතාව පටිපලේ බොරු බව දැනගෙනත් මම එය විශ්වාස කරනවා. ඒකි බොරු කියන බව මගේ බුද්ධිය මට තදින් කියා හිටිනවා, නමුත්, මගේ හදවතට බැහැ ඒකි බොරු කියන බව විශ්වාස කරන්න!”

ඔහු මෙලෙස කතා කියමින් දෙනෙත් අඩවන් කර තාලයට හිස වැනිය, මෘදු ලෙස හදවත උඩින් ඇති පපුවේ පෙදෙසට අතක් තැබීය.

ඔහුගේ කටහඬ කුසිතය, පාළුය, එසේ වුවද, ඔහුගේ වචන පැහැයකින් යුක්තය. එම වචනවල ගීතවත් බවක් තිබිණි.

මම තීරුසව්වද ඊර්ෂ්‍යා කළෙමි. ඔහු සයිබීරියාව ගැනත්, හීවා සහ බුහාරා ගැනත් ඉතා අපූරු කතා කීවේය. පූජක තන්ත්‍රය ගැන ඔහු කී කතා හාස්‍ය ජනක මෙන්ම ඉතා නපුරුය. වරක් ඔහු ගුප්තමය ලෙස තුන්වැනි අලෙක්සාන්දර් රජු ගැන මෙසේ පැවසීය:

“මේ රජා ඔහුගේ වැඩ කටයුතු ගැන ඉතා හොඳට දන්නවා!”

නවකතාවක් අවසානයේදී පාඨකයා මවිතයට පත්කරලමින් උදාර වීරයකු බවට පත්වන නපුරකු ලෙස මම ත්‍රැසවි සැලකිමි.

සමහර දාට හුස්ම ගැනීමට අපහසු රාත්‍රීවලදී මේ මිනිස්සු කුඩා ගංගාවක් වන කසාන්කා හරහා ගොස් එපිට ඇති පිටියට වැද පඳුරු අස්සේ වාඩි වී, බොමින්, කමින්, තමන්ගේ වැඩ ගැනත්, නිතර පාහේ ජීවිතයේ සංකීර්ණත්වය ගැනත්, මිනිස් සබඳතාවන්ගේ පුදුම ඵලවනසුලු වියවුල් ගැනත්, විශේෂයෙන්ම බොහෝ සෙයින් ගැහැනුන් ගැනත් කතා කළහ. ඔවුන් ගැන කෝපයෙන් සහ දෙමිනසකින්ද, සමහර දාට සිත් කම්පාවන ආකාරයකින් ඔවුහු කතා කළහ. නිතර පාහේ ඔවුන් ගැහැනුන් ගැන කතා කළේ, අඳුර දෙස බලමින්, එයින් යම් කිසි බලාපොරොත්තු වීරහිත බියජනක යමක් ඇති විය හැකිවාක් මෙනි. මද ආලෝකයකින් යුත් තරු සහිත ඇදිරි අහසක් යට මම ඔවුන් සමඟ රාත්‍රී දෙක තුනක් ගත කළෙමි. තාල්නික් පඳුරු සනව වැඩි ඇති උණුසුම සහිත කුහරයක් වැනි තැනෙක අපි වාඩි වී සිටියෙමු. වොල්ගා මහ නදිය ළඟ නිසා තෙතමනය සහිත අඳුර බිඳගෙන රත්වත් මකුළුවන් සේ ඔරුවල ඇති පහන් සෑම අතින්ම ගමන් කරන්නට විය. කඳු වැනි ගං ඉවුර ඔස්සේ මැවී ඇති කාලවර්ණ ස්කන්ධය බිඳගෙන ගිනිමැලයන් සහ ගිනිසිළු වැනි දර්ශන පෙනිණි. ඒවා පොහොසත් උල්සොන් ගමේ ගෙවල්වල සහ තැබැරුම්වල කවුළුවය. වාෂ්ප බලයෙන් දුවන නැව්වල රෝද ගංගා ජලයට වැදී කුසිත හඬක් පිට කරයි. පාරු මත සිටින නාවිකයෝ වෘකයන් මෙන් හඬ නඟා කෑ ගසති. උන්ගේ එම කෑ ගැසීම වෘකයන්ගේ හු හඬට සමානය. යම් කිසි තැනකින්, මිටියකින් යකඩ තළන හඬක් ඇසේ. ගීතයක් සෙමින් ඇඳ-පැඳ ගයන්නේ සිත උණුසුම් කරමිනි. ඒ ගීතය හදවතෙහි අළු වැනි දෙමිනසක් බහාලයි.

මිනිසුන් සෙමින් ලිස්සනසුලු ලෙස කතා කරන සැටි ඇසීම වඩාත් වැඩි කනස්සලු ගතියක් ඇති කරවාලයි. එකෙක් තම සගයාගේ කතාවට සවන් නොදී ජීවිතය ගැන සිතන දේ දිගටම කියයි. ඒ පඳුරු අස්සේ වාඩි වී

සිටින මේ මිනිස්සු සිගරට දුම් බොති. ඉඳහිට ගිජු බවෙන් තොරව වොඩිකා සහ බීර පානය කරති. යටගියාව මතක් කරමින් අතීතයට වැදෙති.

රාත්‍රියේ අන්ධකාරය විසින් බිමට පැනගනු ලැබ සිටින මිනිහෙක් "මට වෙච්ච දෙයක් දන්නවදැ" යි සිය කතාව කියයි.

ඔහුගේ කතාවට සවන් දෙන මිනිස්සු එකඟ වෙති.

"ඔව්, එහෙම වෙනවා. ඒ වගේ දේ වෙනවා..."

'එහෙම වුණා', 'එහෙම වෙනවා', 'ඒවගේ දේ වෙනවා' වැනි වචන මට ඇසෙයි. මට හැඟෙන්නේ මේ මිනිසුන් ඔවුනගේ අවසාන පැයට පා තබා සිටින සැටියෙකි. හැම දෙයක්ම සිදුවෙලාය, තවත් ඉදිරියට සිදුවීමට දේ නැත!"

බාණ්ඩුගෙන් සහ ත්රූසව්ගෙන් ඇත්වීමට මෙය මට හේතුවකි. ඒ කෙසේවතුද, ඔවුහු මා සිත් ගත්හ. මා අත්දුටු දේවලින් ලැබූ තර්කානුකූල නිගමනය අනුව, මා ඔවුන් සමඟ එක් වී එකට ගමන් කිරීම සම්පූර්ණයෙන්ම ස්වාභාවිකය. අධ්‍යාපනයක් ලැබීම අරඹයා වූ මගේ කඩවුණු බලාපොරොත්තුද මා ඔවුන් වෙතට තල්ලු කළේය. කුසගින්නේ පසුවන වේලාවලදී 'පෞද්ගලික අයිතිය' නමැති ශුද්ධ වූ ආයතනයට විරුද්ධව පමණක් නොව, තවත් දේවලට විරුද්ධව වුවද, සැහැසිකම් කිරීමට මා සම්පූර්ණයෙන්ම සූදානම් බව මම පසක් කර ගතිමි. මා යා යුතු මගෙන් ඉවත් වී යාමට මට බාධාවක් වූයේ යෞවනත්වයේ අනුරාගික හැඟීම්ය. මනුෂ්‍යත්වයට ආදරය කරන බ්‍රෙට් හාවිගේ පොත් හැරුණු විට, පහත් පෙළේ පොත් පමණක් නොව, මේ වන විට වැදගත් බැරැරුම් පොත් සෑහෙන සංඛ්‍යාවක් මම කියවා අවසන් කළෙමි. කිසියම් අපැහැදිලි දෙයක් වෙනුවෙන් පරිශ්‍රම දැරීමට මෙය මා කුප්පා ලූ අතර, එය මෙතෙක් මා දුටු දේවලට වඩා වැදගත් බවද මම හඟින්නට වීමි.

එහෙත්, ඒ අතර මට අලුත් මිනිසුන් හඳුණා ගැනීමටත්, අලුත් හැඟීම් ලබා ගැනීමටත් අවස්ථාවක් ලැබිණි. යෙචරෙයිනවිලාගේ නිවස අසල වූ හිස් බිමෙහි ගරද්කි ක්‍රීඩාව සඳහා විද්‍යාල ශිෂ්‍යයෝ රැස්වූහ. ඔවුන්ගෙන් එකකු වන ගුරි ප්ලෙක්නියොව් කෙරෙහි මසිත තදින් ඇදී

ගියේය. දුඹුරුවන් සමක් සහ නිල්-කළු හිසකේ සහිත මේ තරුණයා ජපන් ජාතිකයකුට සමාන විය. ඔහුගේ මුහුණේ කුඩා කළු තිත් සහ ලප විසිරී තිබුණේ, වෙඩිබෙහෙත් කුඩු ඔහුගේ සම පුරා ඇතිල්ලූ විටෙක මෙනි. නොසිඳෙන ප්‍රීතියෙකින් යුත් ජලෙන්තියොව් ක්‍රීඩාවෙහි දක්ෂයෙකි. බිණිමෙහි සමතෙකි, විවිධ කුසලතාවන් සහිත අනිකුත් රුසියානුවන්ගේ බහුතරය මෙන්ම, ඔහුද සොබාදහමෙන් ඔහුට ලැබුණු සහජ දක්ෂතාවයන් වර්ධනය කිරීමට හෝ ඒවා තහවුරු කිරීමට හෝ ඉදිරිපත් නොවීය. සියුම් ශ්‍රවණයක්ද, සංගීතය අරබයා ඉතා අනගි හැඟීමක්ද සහිතව සිටි ජලෙන්තියොව් දක්ෂ ශිල්පියෙකු ගේ ගුස්ලී, බැලලයිකා, ගර්මෝනිකා (ඇකෝඩියන්) වැනි සංගීත භාණ්ඩ වාදනය කළේය. එහෙත්, ඒවාට සියුම් අසිරු සංගීතය භාණ්ඩ වාදනයෙහි දක්ෂතාවක් ලබා ගැනීමට ඔහු ඉදිරිපත් නොවීය. දුප්පතකු වූ මොහුගේ ඇඳුම් අයහපත් විය. එහෙත්, ඔහුගේ පොඩි වුණු සහ ඉරුණු කම්සයත් අණ්ඩ දැමූ කලිසමත්, සිදුරු සහිත පාවහන් යුගලත් ඔහුගේ නොසිඳෙන ප්‍රබෝධයට, කතා සල්ලාපයට කැමැති ඔහුගේ ඉඟිපෑම්වලට, ඔහුගේ ශිෂ්‍ය වලනයට සහ ශක්තිමත් සිරුරට යසට ගැළපිණි.

දීර්ඝ සහ වේදනාකාරී රෝගයකින් ඉක්බිතිව සුවය ලබන්නකු, නැතිනම් සිරගෙදරින් ඊයේ නිදහස් කළ එකෙකු ඔහු සිහියට නගාලීය. ජීවිතය ප්‍රදානය කරන හැම දෙයක්ම ඔහුට නම් අලුත් සහ ප්‍රියජනක දේ විය. හැම දෙයක්ම ඔහු සතුටකින් කුප්පාලීය. ඔහු මහ පොළොව මත පනිමින් ගමන් කළේ භ්‍රමණය වන බඹරයක් මෙනි.

මා ගත කරන ජීවිතය කොතරම් අමාරු සහ අසිරුද යන්න දැනගත් ගුරි ජලෙන්තියොව් ඔහුත් සමඟ නැවතී ගම්බද ගුරුවරයකු වීම සඳහා ඉගෙන ගන්නා ලෙස යෝජනා කළේය. දැන් ඉතින් මම අරුම පුදුම, ප්‍රීතිමත් මරුසොව්කා-මුඩුක්කුවල වාසය කරමි. මේ මුඩුක්කු කසාන් සරසවියේ උපාධි අපේක්ෂකයන්ගේ පරම්පරා කීපයක්ම දැනිති. මා නැවතී සිටියේ රිබ්නරියාද්ස්කයා විදියේ පිහිටි අඩක් ගරා වැටුණු විශාල පරණ ගොඩනැඟිල්ලකය. මෙම ගොඩනැඟිල්ලේ අයිතිකරුවන්ගෙන් අල්ලා ගත්

විටෙක මෙන්, එහි වාසය කළෝ අඩක් කුසගින්නේ සිටි උපාධි අපේක්ෂකයෝය, ගණිකාවෝය, තම ජීවිත කාලය ඉක්මවා ජීවත්වන අවතාර වැනි මිනිස්සුය. අට්ටාලය නඟින හිණිපෙළට යටින් ඇති කොරිඩෝරය වැනි බිමෙක ජලෙන්නියොව් වාසය කළේය. පඩි පෙළ යට ඔහුගේ නිදන ඇඳ තබා තිබුණු අතර, එහා මුල්ලේ ජනේලය අසලින් මේසයක් සහ පුටුවක් තබා ඇත. වෙනත් අමතර දෙයක් එහි නොවීය. මෙම කොරිඩෝරයට මුහුණ ලා පිහිටා ඇති දොර සහිත කාමර තුනකි. මින් කාමර දෙකක ගණිකාවෝ වාසය කළහ. තෙවැනි කාමරයෙහි පූජකාරාමයෙක ශිෂ්‍යයකුව සිටි කාස රෝගී ගණිත ශිල්පියෙකි. උසැති කෙට්ටු මිනිසකු වූ ඔහු දෙස බැලීම පවා බිය ජනකය. ඔහුගේ සිරුර පුරා රතු වන් මවිල්ය. ඔහුගේ එම සිරුර වැසී ඇත්තේ ඉරුණු කඩමාලු රෙදි කඩවලිනි. එයද යම්තමිනි. කඩමාලු රෙදිකඩ අතරින් ඔහුගේ නිල්වන් සමද, පෑදී ඇති ඉළ ඇටද පෙනිණි.

ඔහු ආහාර වශයෙන් ඔහුගේ නියපොතු පමණක් සැපුවා විය යුතුය. ලේ ගලන තරමට ඔහුගේ ඇඟිලි තුඩු සැපී තිබිණි. රූ දවල් නොතකා ඔහු කිසියම් සැලැස්ම වගයක් අදිමින්, ගණිත ගැටලු විසඳමින්, බොල් රුවිදෙන හඬකින් යුතුව නොකඩවා කැස්සේය. ඔහු පිස්සෙකැයි සිතූ ගණිකාවෝ ඔහුට බිය වූහ. එහෙත්, හුදු අනුකම්පාව නිසාම මේ ගැහැනු ඔහුගේ දොර අසල පාන්, තේ සහ සීනි තැබූහ. කාස රෝගී ගණිතඥයා පහත් වී මේ ආහාර අතට ගන්නේ විඩාපත් අශ්වයකු මෙන් හඬ නඟමිනි. කිසියම් හේතුවක් නිසා ඔහුට ආහාර ගෙනැවිත් දීමට ඔවුන්ට අමතක වුවහොත් හෝ නොහැකි වුවොත් හෝ ඔහු දොර හැර බැරැඬි හඬින් විලාප නඟයි.

“පාන් කැල්ලක් දීපල්ලා!”

කළුවන් ඇස් වළ තුළට කිඳා බැස ඇති ඔහුගේ දෙනෙන් පිස්සෙකුගේ උඩගුව සහ තම ශ්‍රේෂ්ඨත්වය නිසා උපන් හැඟීමෙන් පැන නඟින ප්‍රෞඪත්වයෙකින් දිලිසෙන්නට විය. ඉදහිට ඔහු බැලීමට මිටි, කුදු, නොණඩි මිනිසෙක් පැමිණියේය. ඔහුගේ ඉදිමුණු නාසය මත බලගතු කාව සහිත ඇස් කණණාඩි කුට්ටමකි. පණ්ඩකයකුගේ බඳු

ඔහුගේ කහවන් මුහුණේ කපටි මද සිනාවෙකි. ඔහුගේ හිසකේ පැසිලාය. මේ දෙදෙනා කාමරයේ දොර වසාගෙන බොහෝ වේලාවක් නිහඬව සිටිති. වරක් මහ රූ මා අවදිවූයේ කාසරෝගී ගණිතඥයාගේ බැරැඬි කෝපාන්විත කෑගැසීම නිසාය.

“මේක හිරගෙයක්, ජ්‍යාමිතිය - හිරකුඩුවක්! මියන් අල්ලන උගුලක්! ඔව්, හිරගෙයක්!”

කුඳු නොණ්ඩි මිනිහා හඬක් පිටකරමින් හික්-හික් ගාන්නට විය. මා නොදත් කිසියම් අපූරු වචනයක් ඔහු කීප වරක්ම පුන, පුනා කීවේය. එවිට හිටිහැටියෙම ගණිතඥයා මර හඬදී කෑ ගැසීය.

“මෙතැනින් පිට වී යන යකාට පල!”

කුඳු මිනිහා කාමරයෙන් පිට වී, මුමුනමින් සහ ගොරවමින් සිය පුළුල් කබාය ඇඟලාගෙන යන විට, ගණිතඥයා දොර අසල සිටගෙන, අවුල් වී ඇති ඔහුගේ හිසකේ අතරින් ඇඟිලි යවමින්, ගුගුළේය.

“එයුක්ලීඩ් මෝඩයෙක්! මෝ-ඩ-යෙක්... ඔය ශ්‍රීකයාට වඩා දෙවියන් වහන්සේ බුද්ධිමත් බව මම ඔප්පු කරන්නම්!” එවිට ගණිතඥයා දෙස බැලීම පවා බියජනක විය.

ඔහු කොතරම් වේගයෙන් ඔහුගේ දොර වැසීදයත්, එම කාමරයේ විශාල හඬක් ඇති කරමින් යමක් වැටෙන සැටි ඇසිණි.

මේ කාස රෝගී ගණිතඥයාගේ එකම බලාපොරොත්තුව වූයේ උසස් ගණිත සූත්‍ර මගින් දෙවියන් වැඩ සිටින බව ඔප්පු කිරීම යැයි මට නොබෝ දිනකින් දැනගන්නට ලැබිණි. කෙසේ වුවද, ඔහු මිය ගියේ ඔහුගේ මතය සනාථ කිරීමට අසමත් වෙමිනි.

ප්ලෙක්නියොව් කිසියම් මුදුණාලයක රාත්‍රි කාලයේ වැඩ කළේ ශුද්ධිපත්‍ර කියවන්නකු ලෙසිනි. ඔහුට ඒ සඳහා රාත්‍රියකට කොපෙක් එකොළහක වැටුපක් ලැබිණි. මට කිසිවක් හම්බ කරගැනීමට නොහැකි වූවොත්, අප දෙදෙනාට ඔහුගේ කොපෙක් එකොළහෙන් ජීවත්වීමට සිදුවේ. එවිට අපේ ආහාර වනුයේ දවසකට පාන් රාත්තල් හතරක් සහ කොපෙක් දෙකක් වටිනා තේකොළ සහ

කොපෙක් තුනක් වටිනා සීනි පමණකි. ඉගෙන ගැනීමට අත්‍යවශ්‍යව තිබුණෙන්, මට වෙනත් වැඩක් කිරීමට තරම් වේලාවක් නොවීය. විවිධ විෂයයන් ඉගෙන ගැනීම සඳහා මට ඉතා විශාල පරිශ්‍රමයක් දැරීමට සිදුවිය. විකෘති අස්ථිමය ක්‍රම විධි නිසා මට ව්‍යාකරණය හැදෑරීම ඉතා අමාරු වූයෙන්, එම වියරණ විධිවලට මෙතරම් ජීවමාන සහ මෙතරම් අමාරු, වපල ලෙස නම්‍යතාවකින් යුත් හුරුබුහුටි රුසියන් බස ඇතුළු කිරීමට එහෙම පිටින්ම අසමත් වූයෙමි. මා 'අඩු වයසින්' ඉගෙනීමට පටන් ගත් අතර, ගම්බද පාසල් ගුරු විභාගයෙන් සමත් වුණත්, මගේ අඩු වයස නිසා ගුරු පත්වීමක් නොලැබෙන බව ඉක්මනින්ම මා දැනගත්තෙන්, එය මගේ තෘප්තිමත් අස්වැසිල්ලට හේතු විය.

ප්ලෙක්නියොව් සහ මා නිදාගත්තේ එකම ඇදකය. ඔහු දවල් කාලයේදීත් මම රාත්‍රී කාලයේදීත් එහි නිදා ගත්තෙමු. රාත්‍රියේ වැඩ කිරීම නිසා අධික තෙහෙට්ටුවට පත්වී, කළුවන් මුහුණක් සහ ඉදිමුණු ඇසි පිය සහිතව උදේ පාන්දර ඔහු කාමරයට පැමිණි විට ළඟම ඇති තේ කඩය (තැබෑරුම) ට උණුවතර ගෙන ඒම පිණිස මම දිවැ යමි. අපට තේ සාදා ගැනීමට සමචාරයක් නොතිබිණි. ඉන් ඉක්බිතිව අපි ජනේලය අසල පාන් වී පාන් කමින් තේ බොමු. ගුරි ප්ලෙක්නියොව් පුවත්පතේ ඇති විවිධ පුවත් මට විස්තර කරයි. 'රතු ඩොමිනෝ' නමින් විහිළු කවි ලියන බේබ්‍ර පුවත් පත් කලාවේදියකුගේ කවි කටපාඩමින් ඔහු කියයි. ජීවිතය කෙරෙහි ඔහු දක්වන සැහැල්ලු ආකල්පය නිසා ඔහු මා මව්තයට පත් කළේය. ගැහැනුන් අදින පලදින විවිධ පරණ බඩු විකුණන, තරබාරු මුහුණක් ඇති මඟුල් කපුකම් කරන ගාල්කිනා අම්මණ්ඩි කෙරෙහි ඔහු දක්වන ලිහිල් ආකල්පය ජීවිතය කෙරෙහිත් දක්වන බව මට සිතෙයි.

අට්ටාලයට නඟින පඩිපෙළ යට ඇති මුල්ල ඔහු ලබාගත්තේ ගාල්කිනාගෙනි. එහෙත්, ඔහුට ඒ සඳහා කුලී ගෙවිය නොහැකිය. ඔහු කාමර කුලිය ගෙවුවේ විහිළු කතාවලිනි, ඇකෝඩියන් වාදනයෙන් සහ අනුරාගික හැඟීම් අවුස්සන ගීතවලිනි. ගාල්කිනා අම්මණ්ඩිය

තරුණ වියේ දී ඔපෙරා හලෙක සමූහ ගායිකාවක්ව සිටියා, ගීතයෙක වටිනාකම හඟින්නට ඕ සමත් වූවාය. ගීතවලට සවන් දෙන ඇ නිතරම පාහේ කඳුළු සැලීම සිරිතකි. ඇගේ උද්දව්ව දෙනෙත්වලින් කුඩා කඳුළු කැට දම්පැහැති, ඉදිමුණු කොපුල් මත වැටේ, ඇය බේබදු කෑදර ගැහැනියක් බව ඇගේ එම කොපුල් කියා පායි. දෙනෙතින් රූරා වැටෙන ඒ කඳුළු කැට ඇය පිසදමන්නේ කිලිටි ලේන්සුවකිනි.

“අනේ ගුරුවිකා” යැයි ඇය ඔහු අමතන්නේ සුසුම් ලමිනි. “ඔය ඉලන්දාරියා නියම නළුවෙක්! ඔයා තව වුට්ටක් ලස්සනට හිටියා නම් මට ඔයාගේ වාසනාව සොයා දෙන්න පුළුවනි. තනිකඩ ජීවිතය හන්දා හදවත පාළු වෙලා තියෙන කී දෙනෙකුට මම තරුණයන් නොයා දීලා තියෙනවද!” ඕ පවසයි.

මෙවැනි තරුණයෙක් අට්ටාලයේ කාමරයක ජීවත්වෙයි. උපාධි අපේක්ෂකයකු වූ ඔහු සම් පදම් කරන කම්කරුවකුගේ පුතෙකි. මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ උසක් ඇති ඔහුගේ පපුව ඉතා පුළුල්ය. ඉඟටිය උපරිම ලෙස සිහින්ය. මුදුන පහළට හැර වූ ත්‍රිකෝණයකට ඔහු සමානය. එම මුදුන යම්තමින් කඩා දැමුවාක් වැනිය. ඔහුගේ පාද ගැහැනියකගේ මෙන් කුඩාය. දෙඋර මත ගිලී ඇති ඔහුගේ හිසද එමෙන්ම, කුඩා අතර, එය රකුවන් හිසකේවලින් ගහනය. ඔහුගේ සුදුමැලි, ලේ රහිත මුහුණේ හරිත වර්ණ දෙනෙත් ඉදිරියට නෙරා ඇත්තේ මූසල ගතියක් පෙන්වාලමිනි.

අති මහත් දුක් කරදර විඳි ගනිමින් ඔහු ගෙයක් නැති බල්ලකු සේ තැනින් තැන යමින් පියා ගේ අණ නොතකා විද්‍යාලයෙන් සමත් වී, විශ්වවිද්‍යාලයට ඇතුළු වීමට තරම් දක්ෂයෙක් විය. එහෙත්, ඔහුට මෘදු ගැඹුරු කට හඩක් ඇති බව ප්‍රත්‍යක්ෂ වූයෙන් ඔහු ගායකයකු වීමට ඉටා ගත්තේය.

මෙම ගායක අභිලාෂය ඇමක් ලෙස පාවිච්චි කළ ගාල්කිනා අම්මණ්ඩිය මේ තරුණයා අවුරුදු හතළිහක් පමණ වයසැති පොහොසත් වෙළෙන්දියකට ලබා දීමට සමත් වූවාය. ඇගේ පුතා විශ්වවිද්‍යාලයේ තෙවැනි වසරේ

ඉගෙන ගත් අතර, ඇගේ දුව මැදි විදුහලින් සමත් වී සිටියාය. මේ වෙළෙන්දිය කෙට්ටු, පෙනලි පපුවක් සහිත. සෙබලකු සේ සෘජු, තාපසියකගේ මෙන් මුහුණක් ඇති, වියළි ගැහැනියකි. අළුවන් ඇගේ දෙනෙන් ගැඹුරු වළවල පිහිටා තිබිණි. නිතර කළුවන් ඇඳුමෙන් සැරසුණු ඇපැරැණි පන්තයට අයත් ලේන්සුවක් හිස වටා බැන්දාය. විෂ ගුළි මෙන් කොළ පැහැති මැණික් ගල් සහිත අරුංගල් දෙකක් ඇය පැලඳ සිටියාය.

ඉඳ හිට රාත්‍රි කාලයට හෝ උදේ හිමිදිරි පාන්දර හෝ ඇ උපාධි අපේක්ෂකයා බැලීමට ආවාය. වැටට උඩින් පනින්නාක් වැනි ඉඟියකින් හා දැඩි අධිෂ්ඨානයකින් ඇය ගමන් කරන සැටි මම දැක ඇත්තෙමි. ඇගේ මුහුණේ පෙනුම බියජනකය, දෙතොල් නොපෙනෙන තරමට වැසිලාය, බලාපොරොත්තු විරහිත ලෙස දෙනෙන් විදහාගෙන ඇ ඉදිරිය බලන්නේ කාන්සිය මුසු දොම්නසකිනි. ඇය එවිට අන්ධයකුට සමාන වේ. ඇය විකෘති, අවලස්සන ගැහැනියකැයි කිව නොහැකිය. එහෙත්, ඇගේ කැලඹීම කොතරම් අධිකදයත්, ඇගේ සිරුර විකලාංග ලෙස දිග ඇදී වේදනාවෙන් ඇගේ මුහුණ විකෘති වන සැටි පෙනිණි.

“අර බලාපන්, අර ගැනි පිස්සු මළ හොල්මනක් වගෙයි!” ජලෙන්තියෝව් මට කීවේය.

උපාධි අපේක්ෂකයා මේ ගැහැනියට වෛර කළ අතර ඇගෙන් සැඟවීමට උත්සාහ කළේය. එහෙත්, ඇ අනුකම්පා විරහිත ණය හිමියකු සේ නැතිනම් ඔත්තුකාරියක සේ ඔහු ලුහු බැන්දාය.

උපාධි අපේක්ෂකයා බිගත් විට දුක්බර හඬකින් කතා කරයි. “මම අපකීර්තියක් ලබාපු මිනිසෙක්, ගීත ගායනය මට මොකටද? මගේ මූණයි, සිරුරයි දිනා බැලුවම මා වේදිකාවට වැද්ද ගන්නේ නැහැ. වැද්ද ගන්නේ නැහැමයි!”

“නමුසෙ ඔය විකාර නවත්තලා දානවා!” ජලෙන්තියෝව් ඔහුට උපදෙස් දෙයි.

“ඔව්, ඒක ඇත්ත. නමුත්, ඇය ගැන මට දුකයි. ඒකිව මට දකින විටත් එපා වෙනවා. නමුත්, ඒකි නිසා මගේ

හිත අනුකම්පාවකින් පිරෙනවා. එයා ඉල්ලා සිටින සැටි නුඹලා දුටුවා නම්...”

අප එය දැන සිටියෙ, අපට එය ඇසුණු බැවිනි. ඇ මහ රූ පඩිපෙළ මත සිට ගෙන වෙවුලන බැරැඬි හඬින් අයැද සිටියාය.

“දෙවියන්ගේ නාමෙට... ආදරවන්තය, මට අනුකම්පා කරන්න! දෙවියන්ගේ නාමෙට...”

ඇ විශාල කම්හලෙක අයිතිකාරියකි. ඇයට ගෙවල්ද, අශ්වයන්ද තිබිණි. වින්නඹු මාතාවන්ගේ පාසලකට ඇ රුබල් දහස් ගණනක් පරිත්‍යාග කළාය. එහෙත්, දැන් ඇ හිඟන්නියක සේ ආලය පිනට දෙන ලෙස ආයාචනය කරයි.

උදේ ආහාරයෙන් ඉක්බිතිව ප්ලෙක්නියොව් නිදාගනියි. මම කිසියම් රැකියාවක් සොයමින් මහ පාරට බසිමි. ඔහුට මුදුණාලයට යාමට වේලාව ළංවන විට මම යළිත් ගෙදර එමි. පාන්, සොසේජ්, නැතිනම් තම්බාපු හරක් බොකු වැනි යමක් මිලදී ගැනීමට මා සමත් වූවොත්, ඒවා අපි හරි හරියට බෙදා ගනිමු. ඔහු, ඔහුගේ කොටසත් රැගෙන වැඩට යයි.

ඔහු එලෙස වැඩට ගිය ඉක්බිතිව, මම මරුසොව්කාහි පදිංචි අලුත් හා මා නොදන් වැසියන්ගේ ජීවිතය කුතුහලයෙන් නරඹමින් ඇවිදින්නට පටන් ගනිමි. අප පදිංචි ගෙයි හැම තැනම මිනිසුන් පදිංචිව සිටියෙන්, එය වේයන්ගේ කුඹසකට සමාන විය. එහි ඇඹුල්කාරම සහිත නාසය දවන සුවදක් වහනය විය. හැම මුල්ලකම මිනිසාට සතුරු සෙවණැලි සැඟවිණි. උදේ සිට මැදියම් රූය වන තුරු මෙහි ජීවිතය කැකැරෙමින් තිබිණි. ඇදුම් මසන යන්ත්‍රවල හඬ නොකඩවා ඇසිණි. ඔපෙරෙට්ටා සංගීත සන්දර්ශනයක රඟපාන තරුණියන්ගේ සමූහ ගීත ගායනයද, අට්ටාලයේ වසන ශිෂ්‍යයාගේ මුදු-බැරැඬි කට හඬද, බේබදුකම නිසා විනාශයට පත්, අර්ධ උම්මත්තක නළුවකු රඟ පාන්නාක් සේ කරන කැගැසිම් ද, ගණිකාවන් ගේ උච්ච උම්මත්තක, බේබදු හඬ තැලීම් ද දසකින් ඇසිණි. එනිසා මසිතෙහි ස්වාභාවික එමෙන්ම විසඳිය නොහැකි ප්‍රශ්නයක් පැන නැගිණි.

“මේ හැම දෙයකම තේරුම කුමක්ද?”

කුසගින්තේ සිටින තරුණයන් අතර එක මිනිසෙක් අරමුණක් නැතිව රස්තියාදු වෙමින් සිටියි. ඔහුගේ හිසකේ රතු පැහැතිය, හිසේ තට්ටයකි, ඔහුගේ මුහුණේ හකු ඇට ඉදිරියට නෙරා ඇත. උදරය විශාලය. දෙපා කෙට්ටුය. ඔහුගේ විශාල කටේ දත් අශ්වයකුගේ මෙනි. ඔහුගේ අස්ප දත් නිසාම ඔහු ‘රිෂි කොන්’ හෙවත් රතු අස්පයා නමින් හැදින්වීය. ඔහු දැනට වසර තුනක් තිස්සේ සිම්බිරස්ක් පදිංචි ඔහුගේ පොහොසත් නෑයන්ට විරුද්ධව නඩු කියයි. මේ මිනිසා හැම දෙනාටම මෙසේ කියයි:

“මං මළත් උන්ව නැත්තටම නැති කරලා තමයි මැරෙන්නෙ. මම උන්ව හිඟන්නන් බවට පත් කරලා අවුරුදු තුනක් හිඟා කෑමට උන්ව සලස්වනවා. ඔන්න ඊට පස්සේ නඩුවෙන් දිනා ගත්ත සියලු දේ මම උන්ට ආපහු දෙනවා. ‘ඉතින් යක්ෂයනි, කොහොමද වැඩ? ඉතින් තේරුණාද?’ යි කියලා මම උන්ගෙන් අහන්නම්.”

“අස්පයෝ, නුඹේ ජීවිතයේ අරමුණ එයද?” ඔහුගෙන් ප්‍රශ්න කළහ.

“මගේ මුළු හිත කය යොදලා තියෙන්නේ ඒ වැඩේට තමා, වෙනත් දෙයක් ගැන කල්පනා කරන්නවත් ඉඩක් නැහැ!”

ඔහු දවස පුරාම දිස්ත්‍රික් උසාවියේ නැතිනම් ඔහුගේ නීතිවේදියාගේ කාර්යාලයේ කාලය ගත කළේය. නිතරම පාහේ ඔහු ආපහු එන්නේ අස්ඊයක පුරවා ගත් ආහාර පොදි සහ බෝතල ආදිය සහිතවය. එවිට ඔහු වාසය කරන ගරා වැටුණු සිලිම සහ ඇඳ කුදු ගැසුණු ලී මුවා බිම සහිත කුණු පිරි කාමරය, සෝෂාකාරි හෝෂන ශාලාවක් බවට පත්වෙයි. මෙම හෝෂන සංග්‍රහයට ශිෂ්‍යයෝද, ඇඳුම් මසන ගැහැනුද, පොඩි අඩියක් ගසා යමක් කෑමට ආසා කරන අයද ඔහුගේ ඇරැයුම පරිදි එහි රැස්වෙති. ‘රතු අශ්වයා’ රම් හැරුණු විට වෙනත් කිසිම බිම වර්ගයක් පානය නොකළ නිසා, මේස රෙද්ද මතත්, ඔහු ඇඳ සිටි ඇඳුම්වලත්, ලී මුවා බිමේත් රතු පැල්ලම් ඇති විය. රම් වීදුරු කීපයක් පානය කිරීමෙන් ඉක්බිතිව ඔහු අදෝනාව පටන් ගනී.

“මගේ මිහිරි කුරුල්ලනෝ! මම නුඹලාට ආදරෙයි. නුඹලා අවංක මිනිස්සු. මම නම් හැබෑටම නිව නපුරෙක්. කිඹුලෙක්! මගේම නෑදෑයන් විනාශ කරන්නයි මගේ අදහස. මම හැබෑටම එහෙම කරනවාමයි. මළත් නොකර ඉන්නෙ නැහැ...”

එවිට ‘රතු අශ්වයා’ ගේ දෙනෙත් දුක්මුසු ලෙස නැටවිණි. හකු ඇට ඉදිරියට නෙරා ඇති ඔහුගේ අමන මුහුණෙහි කඳුළු කැට රූරා වැටෙන්නට විය. ඔහු කඳුළු අත්ලෙන් පිස දමාගෙන, ඒවා කලිසම් දණහිසෙහි දවටයි. ඔහුගේ කලිසම්වල තැනින් තැන තෙල් සහිත පැල්ලමිය.

“නුඹලා ජීවත්වන්නේ කොහොමද? බඩගින්න. හීතල ඉරිවිච ඇඳුම්, මේකත් සාධාරණ ජීවිතයක්ද? මෙවැනි ජීවිතයකින් ඉගෙන ගත හැක්කේ මොනවාද? අනේ නුඹලා ජීවත්වන සැටි සාර් රජතුමා දන්නවා නම්...”

ඔහු තම සාක්කුවෙන් විවිධ වටිනාකම්වලට අයත් මුදල් නෝට්ටු මිටියක් ගෙන. උස් හඬින් කෑගසයි.

“සල්ලි ඕන කාටද? සෝයුරනි, ගනිල්ලා!”

රෙදි මහන ගැහැනු සහ සමූහ ගීත ගයන තරුණියෝ ඉමහත් කෑදරකමකින් යුතුව මවිල්වලින් ගහන ඔහුගේ අතින් මුදල් පැහැර ගැනීමට පොර කති. එවිට ඔහු විවිධත්වය පාමින් මෙසේ කියයි:

“මේ මුදල් නුඹලාට නොවෙයි, ශිෂ්‍යයන්ට.”

එහෙත්, ශිෂ්‍යයෝ මුදල් ගැනීමට ඉදිරිපත් නොවෙති.

“සල්ලි යකාට ගියාවේ!” සම් පදම් කරන්නාගේ පුතා මරහඬින් කෑගසයි.

වරක් මේ ශිෂ්‍යයා කට ගොන්නක් බිගෙන, පොඩි කෙරු රුබල් දහයේ නෝට්ටු මිටියක් ප්ලෙන්තියොව්ගේ මේසය උඩට වීසි කොට මෙසේ පැවසීය:

“නුඹට ඕනද? මට නම් එපා...”

ඔහු ඇඳෙහි වැතිරගෙන කොතරම් කනගාටුදායක ලෙස සුසුම්ලෑමටත්, ගෙරවීමටත් පටන් ගත්තේදයත්, ඔහුගේ හිසට ඇල් වතුර ඉසීමට අපට සිදුවිය. ඔහුට නින්ද ගිය පසු ප්ලෙන්තියොව් මුදල් නෝට්ටු ගුලිය වෙන්කිරීමට තැත් කළ නමුදු, නොහැකි වූයෙන්, ඒවා වතුරේ පොඟවා එකිනෙකට වෙන් කළ යුතු විය.

ජනේලයට යාබද නිවසේ ගඩොල් බිත්තියකට මුහුණ ලා පිහිටි. දුමෙන් පිරි, අපවිත්‍ර කාමරයෙහි උපරිම තදබදයෙකි. හුස්ම ගැනීම පවා අපහසුය. ‘රතු අශ්වයා’ අත් අයට වඩා උස් හඬින් කෑ ගසයි. මම ඔහුගෙන් ප්‍රශ්න කරමි.

“ඔබ හෝටලයක නවාතැන් නොගෙන මෙහි නැවතී ඉන්නේ මන්ද?”

“එය මගේ ආත්මයට ඕන නිසා, නුඹලාත් සමඟ ඉන්නා විට මගේ ආත්මය උණුහුම් වෙනවා...”

සම් පදම් කරන්නාගේ පුතා ඔහුත් සමඟ එකඟ වෙයි: “හරියට හරි, මටත් එහෙම තමයි. වෙනින් තැනක නම් මෙලහකට මා විනාශ වෙලා...”

“රතු අශ්වයා” ජලෙන්තියොව්ගෙන් ඉල්ලීමක් කරයි.

“වාදනය කරලා. සින්දුවක් කියපන්...”

ගුස්ලි සංගීත භාණ්ඩය දණහිස මත තබා ගන්නා ගුරි ජලෙන්තියොව් ගායනය අරඹයි.

රතුවන් සුර්යරාජයා අහස ගන්න, අහස

ඔහුගේ කඩහඬ මුදුය. හදවතට කාවදිනසුලුය. කාමරයේ නිහඬතාවකි. හැම දෙනෙක්ම ගායකයාගේ දොම්නස මුසු ගීතයට සවන් දෙති. ගුස්ලි සංගීත භාණ්ඩයේ තත්වලින් සෞම්‍ය හඬක් පිටවේ.

“ගායනය හොඳයි, යක්පැටියා!” වෙළෙන්දියගේ අවාසනාවන්ත පෙම්වතා මුමුනයි.

මේ පරණ නිවසේ වාසය කරන ගුරි ජලෙන්තියොව්ගේ බුද්ධි ගෝචර ප්‍රඥාව නම් සොම්නස මුසු ප්‍රීතියය. සුරගනා කතාවල එන යහපත් භූතයාගේ කොටස ඔහු රඟ පෑවේය. ඔහුගේ අධ්‍යාත්මය යෞවනත්වයේ විවිධ පාටවලින් අලංකාර කර තිබිණි. ඔහු සිය ජීවිතය සරසාලයේ භාසාප්තක කතාවලිනි, ලස්සන ගීතවලිනි, මිනිසුන්ට ඇබ්බැහි වුණු නොයෙකුත් සිරිත්විරිත්වලට එල්ල කළ උපහාසවලිනි, සමාජ ජීවිතයේ දකින්නට ලැබෙන අසාධාරණත්වයට විරුද්ධව නිර්භය ලෙස කළ ප්‍රකාශවලිනි. ඔහුගේ වයස යම්තමින් අවුරුදු විස්සක් පමණක් විය. එසේ වුවද, ඔහුගේ බාහිර පෙනුම ගැටවරයකුගේ මෙනි.

එහෙත්, මේ විශාල ගොඩනැගිල්ලේ වාසය කළ හැම දෙනකුම ඔහු දෙස බැලුවේ ඕනෑම අමාරු අවස්ථාවක දී බුද්ධිමත් උපදෙසක් දිය හැකි, හැමදාම කිසියම් උදව් උපකාරයක් කිරීමෙහි සමත් කෙනෙකු ලෙසිනි. හොඳ මිනිස්සු ඔහුට ආදරය කළහ. නරක මිනිස්සු ඔහුට බිය වූහ. පරණ පොලිස්කාරයකු වූ නිකීපර්ච් පවා ගුරි ප්ලෙක්නියොව් හමු වන විට හිචලකුගේ කපටි හිනාවෙකින් මුව සරසා ගත්තේය.

මරුසොච්කාවල ගෙවත්ත කන්ද දක්වා ඉහළ ගොස් මාර්ග දෙකකට විහිදී යෙයි. එකක් රිඛනර්යාද්ස්කයාය. අනික ස්තාර-ගොර්ෂේච්නායාය. පසු කී විදියේ අපේ නිවෙසට නුදුරින් පිහිටි ද්වාරය අසල නිකීපර්ච් පොලිස්කාරයාගේ පොලිස් කුඩුව පිහිටා තිබිණි.

ඔහු අපේ පොලිස් වසමේ ජ්‍යෙෂ්ඨ පොලිස් හටයාය. හේ උසැති, වියළි මහල්ලෙකි. ඔහුගේ ළය පුරා විවිධ පදක්කම්ය. ඔහුගේ මුහුණ බුද්ධිමත්ය. මද සිනාව ආචාරශීලිය, දෙනෙත් කපටිය.

අපේ සෝෂාකාරී ජනවසමේ අතීත සහ අනාගත මිනිසුන් කෙරෙහි ඔහු දැක්වූයේ ඉමහත් අවධානයකි. දවසකට කීප වරක් ඔහුගේ දැඩි සෘජු සිරුර අපේ ජනවසමේ දක්නට ලැබිණි. ඔහු සෙමින් ගමන් කරමින් ගෙවල්වල ජනෙල්වලට එබිකම් කර බැලුවේ, සත්තු වත්තේ කුඩුවල සිටින සතුන් දෙස බලන නිලධාරියා ලෙසිනි. හිම කාලයේදී එක අතක් පමණක් ඇති ස්මීර්නොව් යුද්ධ නිලධාරියා සහ මුරාතච් සෙබලාද සිර භාරයට ගන්නා ලදී. මේ දෙදෙනා ස්කොබෙලෙච්ගේ අහාල් තෙකින්ස්ක් යුද්ධ ප්‍රයාණයට සහභාගි වූහ. දෙදෙනා ගියෝර්ගි යුද්ධ වීර පදක්කම් පැලඳ සිටියහ. මේ දෙදෙනා හැරුණු විට, සොබිනින්, අවිස්යාන්කින් ග්‍රිගොරියෙච් සහ ක්‍රිලොච් ද තවත් කීප දෙනෙක් ද සිරභාරයට ගත්තේය. මොවුන්ට විරුද්ධව එල්ල කළ චෝදනාව වූයේ, රහස් මුද්‍රණාලයක් සංවිධානය කිරීමට තැත් කිරීමය. නගරයේ ජනයා ගැවසෙන වීදියක පිහිටා ඇති ක්ලව්නිකොච්ගේ මුද්‍රණාලයෙන් අවිවු අකුරු සොරකම් කිරීම සඳහා ඉරිදා මහ දවල් මුරාතච් සහ

ස්මි්රනොවි පැමිණි බව වෝදනාවෙන් කියැවිණි. එවිට ඔවුහු අල්ලා ගත්හ. දවසක් දා මහ රැ මවිසින් 'ඇවිදින සිනු කණුව' ලෙස නම් කරනු ලැබූ උසැති නිදිමතයාවද පොලිස්කාරයෝ අල්ලා ගත්හ. උදෑසන ඒ ගැන දැනගත් ගුරි ඔහුගේ කළුවන් හිසකේ අවුස්සමින් කැලඹීමෙන් මෙසේ පැවසීය:

"මක්සිමිවි, මේ අහපන්, ඕන යකෙකුට ගියාවෙයි, කියලා ඉක්මනට දුවලා ගිහින් පණිවුඩයක් දීපන්!"

යා යුත්තේ කොතැනටද යන්න මට විස්තර කළ ඔහු මෙසේ අනතුරු ඇඟවීය:

"හොඳට පරෙස්සම් වෙයන්! සමහර විට එතැන පොලිස් ඔත්තුකාරයන් ඉන්න පුළුවනි..."

එවැනි ගුප්තමය කාර්යයක් භාරදීම නිසා ඉමහත් ලෙස සතුටට පත් මම අද්මිරාල්හි ජනවසම දෙසට වැහි ලිහිණියකු පියාඹන්නාක් මෙන් වේගයෙන් දිව ගියෙමි. එතැන තඹ-පිත්තල ලෝහ වැඩ පොළක ඇදිරි තැනෙක වැඩ කරන මුදුවන් හිසකේ සහ ඉතා අපූරු නිල්වන් දෙනෙත් ඇති තරුණයකු මම දුටුවෙමි. හේ තඹවන් හට්ටියක් සාදමින් සිටියේය. එසේ වුවද, ඔහු කම්කරුවකුට සමාන නොවීය. ඇත මුල්ලෙක රිදීවන් හිසකේ සම්පටියකින් බැඳගත් මහල්ලෙකු දඬු අඬුවක් අසල සිටගෙන පයිප්ප කරාමයක් අතුල්ලමින් වැඩක යෙදී සිටියේය.

මම ලෝහ ශිල්පියාගෙන් මෙසේ ඇසීමි:

"මෙහි වැඩක් එහෙම නැත්ද?"

එවිට මහල්ලා පිළිතුරු දුන්නේ කෝපයෙනි.

"මෙහේ වැඩ තිබුණට නුඹට සුදුසු ඒවා මෙහි නැහැ."

තරුණයා මොහොතක් මා දෙස බලා, යළිත් තම වැඩෙහි යෙදෙන්නට විය. මම එක් පයකින් ඔහුගේ පයක් සෙමින් තල්ලු කළෙමි. ඔහු මවිතයෙන් හා කෝපයෙන් යුතුව මා දෙස බැලුවේ අත ඇති තඹ හට්ටියෙන් මට පහර දෙන්නට සැරසෙන විටෙක මෙනි. එහෙත්, ඔහු දෙස බලන මා ඔහුට ඇස් ගසන සැටි දුටු ඔහු සන්සුන් ලෙස මෙසේ පැවසීය:

"එළියට පලයන්, පලයන්!"

මම ඔහු දෙස බලා යළිත් වරක් ඉඟිමරා පිටතට ගියෙමි. දොරෙන් පිටතට පැමිණි මා, ඔහු එනතුරු බලා සිටින විට, මුදු ගැසුණු හිස කේ ඇති කරුණයා නැගිට සිට ඇඟමැළි කඩා පිටතට විත් මා දෙස නිහඬව බලමින්, පැපිරොස් දුම්වැටියක් උරන්තට විය.

“ඔබේ නම තීහන්ද?”

“ඔව්”

“ප්‍රයෝතර්ව සිරභාරයට ගත්තා!”

ඔහුගේ බැම සඟළ කෝපය විසින් නැටවිණි. ඔහු දෙනෙතින් මසිත පහුරු ගාන්නට මෙන් රවා බැලීය.

“දොඩවන්නෙ මොනවද? මොන ප්‍රයෝතර්ද?”

“අන්තවිරාල කෙනකුට සමාන කෙට්ටු උස මිනිහා.”

“ඉතින්?”

“එව්වරයි.”

“ඔය කියන ප්‍රයෝතර් එක්ක මට ඇති ගනුදෙනුව මොකක්ද?” ඔහු එලෙස ප්‍රශ්න කළද, ඔහුගේ විලාසය අනුව ඔහු කම්කරුවකු නොවන බව මට ඒත්තු ගියේය. මා ආපසු ගෙදර දුවගෙන ගියේ මට දුන් කාර්යභාරය නිසි ලෙස සපුරාලීම නිසා උදම් වෙමිනි. “රහස්” වැඩවලට සම්බන්ධ වීමේ මගේ ප්‍රථම පියවර එසේ විය.

මේ මිනිසුන් සමඟ සමීපව වැඩ කළ කෙනෙකි, ගුරු ප්‍රලෝකියොව්. මේ වැඩවලට මාත් සම්බන්ධ කර ගන්නා ලෙස මා ඔහුගෙන් අයැද සිටි විට ඔහු මෙසේ පැවසීය.

“මල්ලී, ඒ වැඩවලට හවුල්වීමට නුඹට තවත් කල් තියෙනවා. නුඹ දැනට ඉගෙන ගනින්න...”

යෙව්රෙයිනව් මෙවැනි වැඩ කරන ‘රහස්’ පුද්ගලයකු මට හඳුන්වා දුන්නේය. ඔහු හඳුන්වාදීමට පෙර ගත් සුපරීක්ෂාකාරී පියවරයන් කොතරම්ද යත් යම් කිසි ඉතා බැරැරුම් දෙයක් සිදුවෙතිය යන පූර්ව හැඟීමක් මට ඇතිවිය. යෙව්රෙයිනව් මාත් සමඟ නගරයෙන් එපිට පිහිටි ආර්ස්කොයේ පිටියට යන ගමන් මට අනතුරු ඇඟවීය. මා දැන් හමු වීමට යන මිනිසා පිලිබඳ සියලු තොරතුරු ඉතා දැඩි ලෙස රහසේ තබාගත යුතු බව හේ දැන්වීය. ඉන් ඉක්බිතිව ඇතින් අප වෙත සෙමින් ගමන් කරමින් සිටි මිටි අළු පැහැති මිනිසකු පෙන්වා වට පිට

බලා රහසක් කියන්නාක් මෙන් මෙසේ පැවසීය:

“අර එන්නෙන ඔහු තමයි. ඔහු පසු පසින් පලයන්. ඔහු නැවතුණු විට නුඹ පිට පළාතකින් ආවායි කියලා කියාපන්...”

ගුප්තමය දේ විසින් හැමදාම ප්‍රියංකර දෙයක් ඇති කරවනු ලබයි. එහෙත්, මෙහිදී නම් මේ ගුප්තමය භාවය වුවමනාවටත් වඩා වැඩි විය. එදින සූර්ය තාපය දැඩිය, දවස ආලෝකවත්ය. පාළු පිටියක මේ මිනිහා හුදෙකලාව පා නගයි. අවට කිසිම දෙයක් නැත. සුසාන භූමියේ දොරටුව අසලදී මම ඔහුට ළං වීමි. මා දුටු පුද්ගලයා තරුණයෙකි. ඔහුගේ මුහුණ කුඩාය, වියළිය, පක්ෂියකුගේ මෙන් වටකුරු දෙනෙත් සහිත ඔහුගේ බැල්ම දැඩිය. ඔහු ඇඟලා සිටියේ විද්‍යාල ශිෂ්‍යයකුගේ අළු පැහැති කබායකි. එහෙත්, ඒවායේ දිලිසෙන පිත්තල බොත්තම් වෙනුවට කටුවලින් තැනූ කළුවන් බොත්තම් අල්ලා තිබිණි. ගෙවිගිය ඔහුගේ හිස්වැස්මේ විද්‍යාල ලාංඡනය තිබිය යුතු තැන කළු පැහැති ලපයක් විය. නියමිත කාලයට පෙර කඩාගත්තාක් වැනි පෙනුමකි, ඔහු කෙරෙහි දක්නට තිබුණේ. ඔහු, ඔහුටම පරිණත මිනිහකු බවට පෙන්වීමට ඉක්මන් වූ විටෙක මෙනි.

මිනී වළවල් අතර වූ සනැති පඳුරක් යට අපි වාඩි වීමු. ඔහුගේ කතා විලාසය වියළිය, කටයුතුවලට සීමා වී තිබිණි. ඔහු කොහෙත්ම මා සිත දිනාගත්තේ නැත. මා කියවා ඇති පොත් ගැන දිගින් දිගට ප්‍රශ්න කළ ඔහු, එක් කවයකට බැඳී ඉගෙන ගන්නා ලෙස යෝජනා කළේය. එය ඔහු විසින් සංවිධානය කරන ලද්දකි. මා එකඟ වූ පසු අපි විසිර ගියෙමු. ඔහු ප්‍රථමයෙන් පිටව ගියේ අවට පිරික්සන බැල්මකින් ඉක්බිතිවය.

ඔහුගේ අධ්‍යයන කවයේ සිටියවුන්ගේ සංඛ්‍යාව හතර පස් දෙනෙකුට වැඩි නොවීය. එහි බාලයා වූයේ මාය. ජෝන් ස්ටුවට් මිල්ගේ කෘති කියැවීමට හෝ එම කෘතිවලට වෙර්නිෂෙවිස්කි ලියා ඇති අටුවා කියවා අවබෝධ කර ගැනීමට හෝ අවශ්‍ය අධ්‍යයන පසුබිමක් මට නොවීය. ගුරු අභ්‍යාස විද්‍යාලයක ඉගෙන ගත් මිලොවිස්කි නමැත්තකුගේ කාමරයෙහි අපි රැස්වීමු. පසුකලෙක මේ

මිලෝවිස්කි, යෙලොන්ස්කි නමැති ආරූඪ නාමය යටතේ කෙටි කතා පොත් කාණ්ඩ පහක් ලියා පළ කළේය. අනතුරුව ඔහු සිය දිවි හානි කරගත්තේය. මා හැදින්ගත් මිනිසුන් අතුරෙන් කොතරම් විශාල සංඛ්‍යාවක් සිය දිවි හානි කර ගත්තේද?

මිලෝවිස්කි නිහඬ මිනිහෙකි. චකිතයෙන් යුතුව කල්පනා කළ ඔහු පරෙස්සමින් කතා කළේය. කුණුවලින් ගහන ගෙදරක පාත මාලයේ කාමරයක ජීවත් වූ ඔහු 'ශරීරය සහ බුද්ධිය සමාන ලෙස වර්ධනය කිරීම සඳහා' වඩුවැඩ කළේය. ජෝන් ස්ටුවට් මිල්ගේ පොත මා සිත් ගත්තේ නැත. ආර්ථික විද්‍යාවේ මූලික පදනම මා මැනවින් දත් බවක් මට ඉක්මනින්ම වැටහිණි. මම එය කෙළින්ම අත්දැකීම්වලින් ඉගෙන ගෙන ඇත්තෙමි. එම ආර්ථික විද්‍යාවේ මූලික නියමයන් මගේ සමෙහි ලියා ඇතිවාක් මෙනි. පිටත්තරයකුට සැප සම්පත් සහ අභිවෘද්ධිය ලබා දීම සඳහා තම ශක්තිය වැය කරන්නේ කවුද යන්න ගැන ඉතා පැහැදිලි අතර, ඒ ගැන අමාරු වචන යොදමින් මහතැනි කොපි පොත්වල සටහන් ලිවීම වැදගත් දෙයක් ලෙස මට නොපෙනිණි. මෙම බිම් ගෙයි එක හුස්මට පැය දෙක තුනක් වාඩි වී, එහි පැතිර ඇති ගම්-මැලියම් ගදට ඔරොත්තු දෙමින්, කුණු තැවරුණු බිත්තිය දිගේ කම්බි පණුවන් බඩගාන සැටි බලමින් මා ගත කළේ ඉතා නොසන්සුන් කාලයෙකි.

දවසක් දා අපේ ගුරුවරයා පමා වූයෙන් ඔහු අද පාඩම් ගැනීමට නොඑතැයි අපි සිතුවෙමු. ඊළඟට අප කළේ වොඩ්කා, පාන් සහ කැකිරි මිලදී ගෙන, පොඩි පහේ සංග්‍රහයක් සංවිධානය කිරීමය. එහෙත්, හිටිහැටියේ ම ගුරුවරයාගේ අළු පැහැති කලිසම් කකුල් බිම් ගෙයි ජනේලයෙන් අපට පෙනිණි. වොඩ්කා බෝතලය මේසය යට සැඟවීමට යම්තමින් සමත් වනවාත් සමඟම ඔහු කාමරය තුළට ආවේය. වෙර්නිෂෙවිස්කිගේ බුද්ධිමත් නිගමනයන් ගැන ඔහු විස්තර කිරීමට පටන් ගත් අතර අප ගල් ගැසුණාක් මෙන් නිසලව සිටියේ, අපෙන් එකෙකු බැරි වෙලාවක් පයකින් වොඩ්කා බෝතලය පෙරළා දමනිය යන ඉමහත් බියෙනි. අවසානයේදී අපේ

ගුරුවරයාගේ පයට හැප්පී බෝතලය බිම පෙරැළිණි. එය වැටෙන ශබ්දය ඇසුණු විට ඔහු මේසය යටට හිස දමා බැලුවද වචනයකුදු කතා නොකළේය. එහෙත්, ඒ වෙනුවට ඔහු අපට බැණ වැදුණේ නම් එය අපේ සිතට සැනසීමක් වීමට ඉඩ තිබිණි.

ඔහුගේ නිහඬතාවත්, දැඩි මුහුණත්, හැකුළුණු දෙනෙත්වල ඇති අමනාපයත්, මා සිත වේදනාකාරී ලෙස නොසන්සුන් කළේය. ලජ්ජාව නිසා දම්පැහැ ගෙන ඇති මගේ සගයන්ගේ මුහුණු දෙස බැලූ මම, වොඩ්කා මිලදී ගැනීමේ මූලික අදහස මගේ නොවුණද, අපේ ගුරුතුමාට විරුද්ධව බරපතළ අපරාධයක් කළ එකකු සේ හඟින්නට වීම්.

ඔහුගේ විස්තර කථනය සිත පාළු කළ නිසා, විශේෂ පවිත්‍ර ජීවිතයක් ගත කරන ගුණවත් යහපත් මිනිසුන් සිටින තනාඊ ජනවසමට ගොස් ඇවිදීමට මට සිතක් ඇති විය. ඔවුහු රුසියන් බස විකෘති කොට විසුළු ආකාරයකට කතා කරති. හවස් වත්ම, මීනරෙට් නමැති උසැති කුලුනුවලට නඟින මුළුසිත්වරු යාවිඤා කිරීම සඳහා මුස්ලිම් පල්ලියට එන ලෙස අපුරු හඬක් පතුරුවමින් බැතිමතුන්ට ආයාචනය කරති. මට සතුටක් නොදෙන, මා දන්නා ජීවිතයට වඩා වෙනත් ජීවන රටාවකට තනාඊවරුන් ඇබ්බැහි වී සිටින සැටියෙකි, මට දැනෙන්නට ලැබුණේ.

ශ්‍රමය නමැති සංගීතය නිසා මම වොල්ගා නදිය වෙත ඇදී ගියෙමි. අද වුවද එම ශ්‍රමකාමී ගීතය මගේ හදවත ප්‍රීතිමත් ලෙස මත් කරවලයි. ශ්‍රමයේ විරෝධාර කාචායේ රසය මට ප්‍රථම වරට වින්දනය කිරීමට හැකි වූයේ කවදා දැයි මට තවමත් ඉතා හොඳින් මතක ඇත.

පර්සියාවෙන් ගෙන ආ භාණ්ඩ පුරවා ගත් ලොකු පාරුවක් කසාන් නගරය අසල වොල්ගා නදියේ විශාල ගලකට හැප්පුණෙත්, එහි පතුල සිදුරු විය. බඩු බාන්නන්ගේ නඩයක සේවය කිරීමට මා බඳවා ගත් බැවින්, එම පාරුවෙන් බඩු බැමට මටද සිදු විය. එය සැප්තැම්බර් මාසය වූයෙන්, ගගේ ඉහළ සිට පහළට සැඩ සුළං හමන්නට විය. එයත් සමඟ ආරම්භ වූණේ ශීතල

වැස්සකි. අළුවන් නදියේ රැලි ප්‍රචණ්ඩ විය. අපේ නඩයට අයත් මිනිසුන් පනස් දෙනෙක් පමණ හිස් පාරුවක් තුළට වී, කැන්වස් රෙදි සහ රෙට්ටු පොරවාගෙන උන්හ. පුංචි යාන්ත්‍රික බෝට්ටුවක් දුම් පිට කරමින්, වැසි ජලයට රකුවන් කුඩා ආලෝකයක් විහිදුවා හරිමින්, පාරුව ඇදගෙන දුවන්නට විය.

හවස් වත්ම ඊයම් බරු වැනි කළුවන් වලා අහස ගත්තේය. වොල්ගා නදිය මත ඒ වලාකුළු පත් වෙන්නට විය. බඩුබාන්නෝ මූසල වැස්සටත්, සුළඟටත්, ජීවිතයටත් තිත්ත වචනවලින් බැණ වදින්නට වූහ. වැස්සෙන් හා සුළඟෙන් ආවරණයක් ලබනු වස්, ඩෙක් තට්ටුවේ ඒ මේ අත දිව්වෝය. ඔවුහු, අඩ නින්දේ පසුවන මේ මිනිසුන් වැඩ කිරීමට අසමත් බවත්, ගිලෙන පාරුවේ ඇති බඩු තොගය බේරා ගැනීමට ඔවුන්ට නොහැකි බවත් මට සිතිණි.

මැදියම් රැය වන විට නොගැඹුරු දියඟට පැමිණි අපි ඉක්මනින්ම අලාභ හානි වී තිබූ පාරුව වෙත ළඟාවීමු. අපේ නඩයේ නායකයා නපුරු මහල්ලෙකි. ඔහුගේ මුහුණ පුරා වසුරිය කැළැල්ය. හේ කපටිය. තිත්ත කදුරු වැනි වචන ඇද බාන්නෙකි. ඔහුගේ දෙනෙත් සහ නැහැය රාජාලියකුගේ මෙනි. ඔහුගේ තට්ට හිස වසා ඇති කර්තෘ තොප්පිය ගලවා, ඔහු කෑ ගැසුවේ ගැහැනියකගේ කට හඬිනි.

“කොල්ලනේ, යාවිඤා කරපියව්!”

ඇදිරිය සහිත පාරු ඩෙක් තට්ටුවේ එක් පැත්තකට ගොඩ ගැසුණු විටක මෙන් රැස්වී සිටි ගොඩබාන්නෝ කළුවන් මහා සිරුරකට සමාන වූහ. නඩ නායකයා අන් අයට පෙර යාවිඤා කිරීම අවසන් කොට සිහින් හඬින් කෑ ගැසීය.

“ලන්තැරුම් පත්තු කරපියව්! තරුණයනි තොපේ වැඩ පෙන්නාපියව්! පුංචි කොල්ලනේ, අවංකව වැඩ කරපියව්! දෙව් පිහිටෙන් පටන් ගනිමු!”

කුසිත, අලස, වැස්සට තෙමී සිටි ඒ මිනිස්සු සිය දක්ෂතාව පෙන්නන්නට වූහ. ඔවුන් කෑ ගසමින්, හඬ නගමින්, විහිළු කරමින් පාරුවේ ඩෙක් තට්ටුවේ සිට

ගිලෙමින් තිබුණු පාරුවට කඩා වැදුණේ සංග්‍රාමයකට සහභාගි වන විටෙක මෙනි. හාල් මීටි වියළි මුද්‍රික එල සහිත බරැති මාළු, සරම් වර්ග සහ වටිනා කරාකුල් ලොම් සහිත බේල් මා අසලින් පියාඹන්නට වූයේ සැහැල්ලු පුලුන් කොට්ට මෙනි. එකිනෙකා අමතා විහිළු කරමින්, උරුවම්බාමින් ඒ අතරම තිත්ත වචන ඇදබාමින් පුළුල් උරතල සහිත බඩු බාන කම්කරුවෝ ක්‍රියාකාරී වූහ. මේ දැන් ටික වේලාවකට පෙර, ජීවිතය වැස්ස සහ ශිතලට විරුද්ධව දුක් ගැනවිලි ඉදිරිපත් කළ මේ බරැති, මුසල මිනිසුන් මෙතරම් ප්‍රීතිමත් ලෙසත්, ලෙහෙසියෙනුත්, ඉතා දක්ෂ ලෙසත් වැඩ කරනු ඇතැයි සිතීම පවා දුෂ්කර විය. වැස්ස තද වත්ම, ශීත ද වැඩි විය. සුළඟ ප්‍රචණ්ඩ වූයෙන්, ඇඟලා සිටි කමිස ඉරෙන්නට තරම් තදින් නැටවිණි. සුළං පහරට හසු වූ කමිස හිසටත් උඩින් පියාඹන්නට වූයෙන් අපේ උදර නග්න විය. වැසි සහිත අන්ධකාරයෙහි ලන්තැරුම් හයකින් පමණක් ආලෝකය ලබන මේ නඩය පාරුවේ ඩෙක් තට්ටුවේ එහා මෙහා දුවමින් ඉක්මනින් බඩු බාත්ම, ඔවුන්ගේ පාදවලින් එක්තරා බොල් හඩක් නැඟෙන්නට විය. ශ්‍රමය වැය නොකිරීම නිසා දොළදුකින් පෙළෙමින් සිටියවුන් මෙනි. ඔවුන් වැඩ කළේ කිලෝ 65 ක් බරැති හාල් මීටි සහ බේල්, අතින් අතට විසි කිරීමේ තෘප්තිය ලබා ගැනීමටත්, බරැති බේල් උරහිසින් ගෙන දිවීමටත් ඔවුන් බොහෝ කලෙක සිට බලා සිටියාක් මෙනි. ක්‍රීඩාවෙහි යෙදී සිටින ළමයින් සේ ඔවුහු ඉමහත් ආසාවකින් වැඩ කළහ. ඔවුන් එලෙස ශ්‍රමය වැය කළේ ප්‍රීතිය මුසු මත් වීමෙකින් යුතුවය. එයටත් වඩා වැඩි ප්‍රීතියක් ගෙන දිය හැක්කේ ස්ත්‍රියක වැලඳ ගැනීමෙන් පමණකි.

විශාල යටි රැවුළක් සහිත දිගැති කබායක් ඇඟ ලා සිටි තෙමුණු සහ ලිස්සනසුලු මිනිසෙක් - ඔහු සමහර විට මේ බඩුවල අයිතිකරුවා විය හැකිය, නැතිනම් අයිතිකරුවාගේ නියෝජිතයා විය හැකිය. හිටිහැටියේම උද්දාමයෙන් කෑ ගැසීය.

"තරුණයනි, වොඩ්කා බාල්දියකින් සංග්‍රහ කරන්නම්! වීරයිනි, බාල්දි දෙකක්ම දෙන්නම්! වැඩේ ඉක්මනට

කරපල්ලා!”

බඩු බාන්තෝ අඳුර බිඳ හැම අතින්ම කැගසන්නට වූහ.

“බාල්දී තුනක්!”

“හරි, බාල්දී තුනක්ම දෙන්නම්! වැඩේ ඉක්මන් කරපල්ලා!”

බඩු බැමේ වේගය කුණාටුවක් මෙන් වඩාත් වේගවත් විය.

මමද හාල් මිටි ඇදගෙන ගියෙමි. වෙනත් බඩු බේල් ඔසවා වීසි කළෙමි. යළි යළිත්, දිව ගොස් බඩු බාන්නට වීම්. මා අවට හැම කෙනෙක්ම වේගවත් නැටුමක් නටන්නාක් මෙන් අපුරු ලෙස වැඩ කළහ. මෙවන් වේගයකින් උද්යෝගයකින් යුතුව මේ මිනිසුන්ට මාසයක් හෝ වසරක් හෝ වුව වැඩ කළ හැකි බව මට පැහැදිලි විය. මොවුන්ට වුවමනා නම් මුස්ලිම් දේවස්ථානයේ ඇති මිනරෙට් කණු සහ සිනු කණු නගරයේ එක් තැනෙක සිට තවත් තැනකට වුවද ගෙන ගොස් සවිකළ හැකිය. ඔවුන්ගේ නොසිඳෙනසුලු ශක්තිය එසේ විය.

මින් පෙර කිසිදාක නොවිඳි ඉමහත් ප්‍රීතියක් මම එදින රාත්‍රියෙහි වින්දෙමි. මෙවන් අර්ධ උම්මත්තක උද්යෝගයකින් මුළුමහත් ජීවිතයම ගත කිරීමට ඇත්නම් මැනවයි යන අභිලාෂයක් මගේ සිත කය පුරා විහිදිණි. පහළ වොල්ගා නදියේ රැල්ල හමන්නේ නැටුමක් මෙනි. පාරුවේ ඩෙක් තට්ටුවට නොකඩවා වැසි වසී. වොල්ගා නදියට ඉහළින් හමන සුළං පාර සැරය. මධ්‍යම රාත්‍රියේ වැඩ පටන් ගත් මේ මිනිස්සු අරුණෝදයේ කණමැදිරි එළිය වැටෙද්දී පවා නොකඩවා වේගයෙන් වැඩ කරති. වැස්සට තෙමී සිටින ඔවුහු කැගසති, ඔවුන් ශ්‍රමය වැය කිරීම නමැති මෙම ධාවන තරගයෙහි යෙදී සිටින්නේ විඩාපත් නොවන වේගයකිනි. ඔවුහු ඔවුන්ගේ ශ්‍රමය හා ශක්තියට කීර්තිය ගෙන දෙමින් සිනාසෙති. එවිට ඊයම් බරු මෙන් බරැති වලාකුළු සුළං පහරක් විසින් දෙබෑ කරන ලදින්, නිල්වන් අහස පසුතලය කරගත් කොටසක් රෝස පැහැති ළා හිරුරැස් පෙනෙන්නට විය. බඩු බාන්තෝ ප්‍රීතිමත් ලෙස හිරු රැස් දෙස බලා කෑ ගැසුවෝ, තෙමුණු

හිසකේ සහ රැවුල් සහිත ඔවුන්ගේ මුහුණු සෙලවූහ. වැඩ කිරීමෙහි මෙතරම් බුද්ධියක් සහ දක්ෂතාවක් පෙන්වන, ලොව හැම දෙයක්ම අමතක කර දමා වැඩෙහි යෙදී සිටින මේ ද්විපාදික සතුන් බඳා වැලඳ ගැනීමට තරම් ආසාවකි, මසිතෙහි උපන්නේ.

මෙවන් ප්‍රමුදිත ශක්තියකට විරුද්ධව කිසිම බලවේගයකට නැගී සිටිය නොහැකි බව මගේ හැඟීම විය. මෙවන් බලයකට මිහිපිට හාස්කම් කළ හැකිය. අසුරු කතාන්දරවල කියන පරිදි එම බලවේගයකට එකම රැයකදී මුළු මහත් ලෝකයේම සුන්දර නගර සහ මාලිගා ඉදි කළ හැකිය. විනාඩියක්, දෙකක් ළා හිරු රැස් මිනිසුන්ගේ ශ්‍රමය දෙස බැලූවාක් මෙන් විය. අනතුරුව හිරු රැස් සනැති වලාකුළුවලට යට වූයේ දිගේ ගිලී අතුරුදන් වන බිලිඳකු සේය. මේ වන විට පොදු වැස්ස නා කපන මහා වැස්සකට පරිවර්තනය විය.

“වැඩ නවත්වමු!” යි එකෙක් කෑ ගැසීය.

එවිටම කිහිප දෙනෙක් රුදුරු ලෙස පිළිතුරු දුන්හ.

“තොට යස නැවැත්වීමක් දෙන්නම්!”

පසුදා දවල් දෙක වන තුරු, අඩ නිරුවතින් සිටි මේ මිනිස්සු වෙහෙස නොබලා එක හුස්මට වැඩ කළහ. බඩු සියල්ල බා අවසන් වනතුරු වැස්සට හෝ කුණාටුවට හෝ ඔවුන් නවත්වනු නොහැකි විය. අපේ මිනිස් ලෝකයේ බලය කොතරම්ද යන්න සුහද ලෙස වටහා ගැනීමට එය මට පිටිවහලක් වූයේය.

වැඩ අවසන් කළ පසුව ටග් බෝට්ටුවට නැගුණු ඔවුන් නිදාගත්තේ කට ගොන්නක් බිගත් එවුන් මෙනි. කසාත් නගරයට පැමිණි පසු, ඔවුහු එහි වැලි සහිත ගං ඉවුරේ වැතිර ගත්හ. අනතුරුව වොඩිකා බාල්දි තුනක්ම පානය කිරීම පිණිස අපි තැබෑරුමක් බලා ගියෙමු.

හොර දෙටුවකු වූ බාෂ්කින් එතැනට විත්, මා දෙස ඕනෑකමින් බලා මෙසේ ඇසීය.

“උන් නුඹට මොනවා කළාද?”

අප කළ වැඩ ගැන මා ඔහුට ඉමහත් උද්යෝගයකින් විස්තර කළෙමි. ඔහු මට සවන් දී සිට, සුසුමක් හෙළා අවඥා සහගතව මෙසේ පැවසීය:

“නුඹ මෝඩයෙක්! ඒ විතරක් නොවෙයි අමන තකතීරුවෙක්!”

ළං ළංව තබා ඇති මේසවලට වාඩි වී කමින් සහ බොමින් ප්‍රීතියෙන් සිටි කම්කරුවන් අතරින් බාෂ්කින් සොර දෙටුවා ගමන් කළේ ජලයෙහි පීනන මාළුවකු මෙනි, උරුවන්බාමිනි. එක මුල්ලක මිනිහෙක් ග්‍රාමය ගිතයක් ගයන්නට වී:

මහ රූ කට්ට කළුවරේ
නෝන කෙනෙක් ඇවිද්ද නෙව තට්ට තනියමේ!”

දහදෙනෙක් පමණ අත්පුඩි තළමින් තාලය ඇල්ලූහ.

මුරකරුවා නගරය මුර කරන්නේ,
නෝනා වැටී සිටිනා සැටි දකින්නේ....

හඬ තැළීම්, උරුවම් හඬ ලැම්, කෑ ගැසීම් දසත පැතිරේ නරුමත්වය අනුව නම් ලෝකයේ එයට සමකළ හැකි වෙනත් වචන නැත.

වියළි ආහාර ද්‍රව්‍ය විකුණන කුඩා වෙළඳ හලෙක අයිතිකරු වූ අන්දෙයි දෙරෙන්කොච් කෙනෙක් මට හඳුන්වා දුන්න. දුප්පත් විදියක එක් මුල්ලක සැගවුණු විටෙක මෙන් පිහිටා තිබුණු ඒ වෙළඳ හලට එහා කුණු දැමූ විශාල වළකි.

අප්‍රාණික අතක් සහිත දෙරෙන්කොච් කරුණාවන්ත මුහුණක්ද, සුදුවන් යටි රැවුළක්ද, බුද්ධිමත් දෙනෙත්ද ඇති පුද්ගලයෙකි. නගරයේ ඉතා ම හොඳ පුස්තකාලය ඔහු සතු විය. එහි තහනම් කළ පොත් සහ විරල පොත් බොහෝ විය. කසාත් නගරයේ බොහෝ විද්‍යාලවල ඉගෙන ගන්නා ශිෂ්‍යයෝද මේ පුස්තකාලයෙන් ප්‍රයෝජන ගත්හ.

සල්ලි පොලියට දෙන පණ්ඩකයකුට අයත් නිවසකට යාබදව දෙරෙන්කොච්ගේ මෙම වෙළඳ හල පිහිටා තිබිණි. වෙළඳ හලේ දොරකින් විශාල කාමරයකට යා හැකිය. ගෙවත්තට මුණ ලා පිහිටි ජනේලයෙන් එම කාමරයට වැටුණේ මඳ ආලෝකයකි. එහි සිට එම කාමරයේ කුඩා කුස්සියට යාමට පිළිවන. කුස්සියට එහා ඇදීරි ශාලාවේ එක් මුල්ලක ගබඩා කාමරය සහ නිවස අතර ඇති කුඩා

කාමරයකි. නීති විරෝධී පොත් සඟවා ඇත්තේ මෙහිය. මෙහි ඇති පොත්වලින් සමහරක් මහත කොපි පොත්වල අත් අකුරින් පිටපත් කර ඇත. ලචිරොච්චිගේ 'ඓතිහාසික ලිපි', වෙර්නිෂෙවිස්කිගේ 'කළ යුත්තේ කුමක්ද?' පීසරෙච්චිගේ සමහර කෘතීන්ද, 'කුසගිනි රජ්ජුරුවෝ' 'කපටි වැඩ' ආදී පොත් අත් අකුරින් පිටපත් කර තිබුණු අතර, බොහෝ දෙනෙකුත් ඒවා කියවීම නිසා පිටපත් ඉරිතැළී, පොඩි වී තිබිණි.

ප්‍රථම වරට මා වෙළඳ හලට ගිය විට, ගැනුම්කරුවන් සමඟ කතා කරමින් සිටි දෙරෙන්කොච්චි දෙනෙකින් ඇතුළු දොර පෙන්වීය. අඩ ඇදිරිය සහිත එම කාමරයට ඇතුළු වූ මම කුඩා මහල්ලකු දේව රූප තබා ඇති මුල්ලේ දණ ගසා ඉමහත් හක්කියකින් යාවිඤා කරන සැටි දුටිමි. ඔහු සරෙච්චි සෙරපීම් මුනිවරයාට සමානය. ඔහු දෙස බැලූ මට ප්‍රතිවිරුද්ධතාවක හැඟීමකි, ඇති වුණේ.

නරෝද්දිනිවාදී මත දරන්නකු ලෙස දෙරෙන්කොච්චි මට හඳුන්වා දී තිබිණි. මගේ හැඟීම අනුව නරෝද්දිනිවාදියා විප්ලවකාරයෙකි. එනිසා ඔහු දෙවියන් විශ්වාස නොකළ යුතුය. දෙවියන්ට යාවිඤා කරන කුඩා මහල්ලා මේ ගෙදරට නොගැළපෙන පුද්ගලයකු ලෙස මට හැඟිණි.

යාවිඤා කිරීම අවසන් වූ ඉක්බිතිව, මහල්ලා පැසුණු හිසකේ සහ යටි රැවුළු අත ගාමින් මා දෙස බලා කතා කළේය.

"මම අන්දෙයිගේ තාත්තා. ඔබ කවුද? ඒකත් එහෙමද? මම සිතුවේ වෙනින් ඇඳුමක් ඇඳගත්තු සිසුවෙක් කියලයි..."

"ගිණයා ඇඳුම් මාරු කරන්නේ මොකටද?" මම ඇසිමි.

"ඔව්, ඒක ඇත්ත තමා, කොහොම ඇඳුම් මාරු කළත් දෙවියෝ එය දැනගන්නවා!" මහල්ලා සන්සුන් ලෙස පැවසීය.

ඔහු කුස්සිය දෙසට ගිය අතර, මම ජනේලය අසලට වී කල්පනාවක නිමග්න වීමි. හිටිහැටියේම මට කෙනෙකුගේ කට හඬක් ඇසිණි.

"එහෙනම් මෙයාගෙ හැටි මෙහෙමයි!"

කුස්සියේ උළුවස්සට හේත්තු වී සිටියේ සුදු ඇඳුමින්

සැරසී සිටි තරුණියකි. ඇගේ රන්වන් හිසකේ කොටට කපලාය. තරමක් ඉදිමුණු සුදුමැලි මුහුණේ සුනිල්වන් දෙනෙත්වල මද සිනාව දිලිසිණි. ලාබ පින්තූරවල මුද්‍රණය කර ඇති දෙව් දුවකට ඇ සමානය.

“ඔයා මොකද බය වෙලාද? මා මේ තරම්ම බියජනකද?” ඇගේ කටහඬ සිහින්ය, සෙලවෙනසුලුය. ඇය මා වෙතට ආවේ සෙමින් සහ පරෙස්සමිනි, අතකින් බිත්තිය අල්ලා ගනිමින්. ඇය ගමන් කළේ තදැති පොළොව මත නොව, අහසේ ඇද ඇති කඹයක් මත යන්නාක් මෙනි. මහ පොළොව මත ගමන් කිරීමට ඇයට මෙලෙස නොහැකිවීම විසින් ඇය වඩාත් වෙනත් ලොවක ඵකියකට සමාන කරවන ලදී. ඇගේ මුළු මහත් සිරුර සෙලවෙන්නට වූයේ, ඇගේ පාදවලට දහසක් ඉදිකටුවලින් අනින විටෙක මෙනි. ඇගේ ළමා අත් බිත්තිය නිසා පිලිස්සුණු විටෙක මෙන් විය. ඇගේ දැත්වල ඇඟිලි පුදුම සහගත ලෙස අජංගමශීලී බවක් පෙන්වාලිය. මම ඇය ඉදිරියේ ගොළුවෙමින් සහ ලජ්ජාවෙමින් ඇය කෙරෙහි ඉමහත් අනුකම්පාවක් දැක්වීමි. අඩ ඇදිරිය සහිත මේ කාමරයේ හැම දෙයක්ම පුදුමාකාරය!

ඇයට යටින් ඇති පුටුව දැන්, දැන් ඉගිලෙතියි යන බියෙන් මෙන් ඇ ඉතා පරෙස්සමෙන් ඒ පුටුව උඩ වාඩි වුණාය. වෙනත් කිසිවෙක් ඵලෙස වාඩි නොවෙති. මාස තුනක් තිස්සේ ඇගේ අත් පා පණ නැතිව තිබුණෙන්, ඇ ඇදෙහි වැතිර ප්‍රතිකාර ගත් බවත්, ඇවිදින්නට පටන් ගෙන දවස් පහක් පමණ වන බවත් ඇ විස්තර කළාය.

“ස්නායු දුර්වලවීමෙන් ඇති වන රෝගයක්” යැයි ඇය කීවේ මද සිනා පාමිනි.

ඇගේ තත්ත්වය ගැන මීට වඩා වෙනත් විස්තරයක් ඉදිරිපත් කළේ නම් මැනවයි මා පැතු සැටි මට මතකය. ස්නායු රෝගයක් යනු මෙවැනි තරුණියකටත්, මෙවැනි පුදුමාකාර කාමරයකටත් සරල දෙයක් ලෙස මට සිතේ. මේ කාමරයේ හැම දෙයක්ම බයාදු ලෙස බිත්තිවලට ඇලිලාය. දේවරූප තබා ඇති මුල්ලේ දෙවියන්ගේ පහන දීප්තිමත් ලෙස බැබළේ. දිවා ආහාරය ගන්නා මේසය වසා ඇති විශාල සුදු රෙද්ද මත දෙවියන්ගේ පහන

එල්ලා ඇති පිත්තල දම්වැලේ සෙවණැල්ල වැටී ඇත.

“ඔබ ගැන මට බොහෝ දේ කිව්වා. ඉතින් ඔබ දැක බලා ගැනීමට මට හිතක් ඇති වුණා.” ඇ බොළඳ සිහින් කට හඬෙකින් කියන සැටි ඇසිණි.

මට විඳ දරා ගත නොහැකි යම් කිසි බැල්මකින් ඒ තරුණිය මා දෙස බලන්නට වූවාය. ඇගේ සුනිල්වන් දෙනෙත්වලින් නිකුත්වන ඒ බැල්ම මා විනිවිද යනසුලු විය. මෙවන් තරුණියක් සමඟ කතා කිරීමට මම අසමත් වීමි, මම නොදනිමි. බිත්තියේ එල්ලා තිබුණු ගේරසෙන්, ඩාර්වින් සහ ගැරිබෝල්ඩ් ගේ පින්තූර දෙස බලමින් මම නිහඬව සිටියෙමි.

මගේ වයසැති කොල්ලෙක් කාමරයෙන් පිටතට පැන්නේය. ඔහුගේ හිසකේ පිදුරු මෙන් රත්වන්නය, දෙනෙත්වල උද්දව්ව බවකි. ඔහු මුළුතැන්ගෙට යන්නේ බිඳුණු ස්වරයෙකින් කෑ ගැසීය.

“මාර්යා, නුඹ එළියට ආවෙ මොකටද?”

“ඒ මගේ මල්ලි අලෙක්සේයි, මම ප්‍රසව විද්‍යාව ඉගෙන ගන්නවා. ඔන්න ඒ අතරෙදී තමයි මම ලෙඩ වුණේ. ඔයා නිහඬව ඉන්නේ මොකද? ඔබ ලජ්ජාවෙන්ද?” ඕ ප්‍රශ්න කළාය.

අන්දෙයි දෙරෙන්කොව් ඔහුගේ වියළි අප්‍රාණික අත කෝටි සාක්කුවේ දමාගෙන පැමිණ ඔහුගේ නංගිගේ සේද වන් හිසකේ මුදු ලෙස අත ගාන්නට විය. ඇගේ හිසකේ සමඟ දයාන්විත ලෙස සෙල්ලම් කරමින් මා බලාපොරොත්තු වන්නේ කිනම් රැකියාවක්ද යන්න ගැන හේ මගෙන් විමසුවේය.

අනතුරුව රතු පැහැති කෙස් කැරැලි සහිත කෙට්ටු තරුණියක් ආවාය. ඇගේ දෙනෙත් කොළ පැහැතිය. ඇ මා දෙස ඉතා දැඩි ලෙස බලන්නී, සුදු පැහැති තරුණිය අතින් අල්ලා ගෙන, ඇය කැටුව යමින් මෙසේ පැවසුවාය.

“මාර්යා, ඔය ඇති!”

සුදුවන් රෝගී තරුණියට ඒ නම නොගැළපේ. එය ගොරසැඩ් නමකි.

මාත් එම ගෙදරින් පිට වී ගියේ පුදුම ලෙස කැලඹීමෙකින් යුතුවය. එහෙත්, ඊට දවසකට පසු හවස

මා නැවත එම කාමරයේ වාඩි වී සිටියේ, මේ ගෙදර මිනිසුන් ජීවත්වන්නේ, කෙසේද යන්න වටහා ගැනීමට උත්සාහ දරමිනි. එහි ජීවිතය අරුම පුදුම විය.

දයාත්විත, හීලෑ මහල්ලකු වන ස්තෙපාන් ඉවනවිච්චි පැසුණු හිසකේවලින් යුක්තය. ඔහු කොතරම් සුදුමැලිද යත්, විනිවිද පෙනෙන තරමය. ඔහු කාමරයේ මුල්ලක වාඩි වී, එහි සිට අවට බැලුවේ, කළුවන් දෙතොල් සොලවමින් නිහඬව මද සිනා පාමිනි. ඔහු මෙසේ ඉල්ලා සිටින්නාක් මෙන් විය.

“මා අතගාන්ට එපා!”

ඔහු භාවකු මෙන් බියෙන් වෙළී සිටින සැටිත්, අවාසනාවක බියජනක පූර්ව හැඟීමෙකින් පසුවන සැටිත් ඉතා පැහැදිලිව පෙනිණි.

අප්‍රාණික අතක් සහිත අන්දෙයි, පපුවේ තෙල් සහ පිටි තවරාගත් තදැති අළුවන් කබායක් ඇදගෙන, එක් අතක් පෙරටු කරගෙන කාමරයෙහි ඔබ-මොබ සක්මන් කළේ, දඟ කළ ළමයකුට සමාව දුන් ඉක්බිතිව, ඔහුගේ මුහුණේ ඇතිවන සාවද්‍ය මද සිනාවෙකට සමාන සිනාවකින් මුව සරසාගෙනය. වෙළදාම් කිරීමේදී ඔහුට උදව් දුන්නේ කම්මැළි, ගොර හැඩ තරුණ අලෙක්සේයි. තෙවැනි සොහොයුරු ඉවන් ගුරු අභ්‍යාස විද්‍යාලයේ ඉගෙන ගත්තේය. එහිම නේවාසිකාගාරයේ වාසය කළ ඔහු ගෙදර ආවේ උත්සව දවස්වලදී පමණකි. ඉතා හොඳින් ඇඳ පැලඳගෙන, හිස පිරා ගෙන සිටි මිටි ඉවන් ආණ්ඩුවේ මහලු නිලධාරියකුට සමාන විය. රෝගී මාර්ගයා අට්ටාලයේ වැතිර සිටි අතර, පහතට ආවේ ඉඳ හිටලාය. ඇ පහත මාලයට පැමිණි විට කිසියම් අපහසුකමක් මට දැනුණේ, අදිසි හුයපටවලින් මා බැඳ දැමූ විටෙක මෙනි.

නිවස අයිතිකරු පණ්ඩකයා සමඟ වාසය කළ උසැති, සිහින්, ලී බෝනික්කකුගේ වැනි මුහුණක් ඇති, නපුරු තාපසියකගේ වැනි දෙනෙත් ඇති ගැහැනියක් දෙරෙන්කොච්ලාගේ ගෙදර වැඩ කටයුතු පාලනය කළාය. ඇගේ දුව නාස්ත්‍යා ඇයට මේ කටයුතුවලදී උදව් කළාය. රකුවන් හිසකේ ඇති ඇගේ කොළ පැහැති තෙත්වලින් පිරිමින් දෙස බලන විට ඇගේ නාස් පුඩු නැටවිණි.

එහෙත්, දෙරෙන්කොව්ලා පදිංචි කාමරවල සැබෑ අයිතිකාරයන් වූවෝ, විශ්වවිද්‍යාල උපාධි අපේක්ෂකයෝය, දේවධර්ම ඇකැඩැමියේ සහ පශු වෛද්‍ය ආයතනයේ උගත් ශිෂ්‍යයෝය. රුසියානු ජනතාව කෙරෙහි සැලකිලි දක්වන, රුසියාවේ අනාගතය ගැන අඛණ්ඩ බියකින් පසුවන, කෑ කෝ ගසමින් හැසිරෙන තරුණයන්ගේ කණ්ඩායමකි, මෙය පුවත්පත්වල පළවන ලිපි නිසාත්, අලුතින් කියවා අවසන් කරන පොත්වලින් ලබාගන්නා නිගමන නිසාත්, නගරයේ සහ විශ්වවිද්‍යාලයේ ඇති වන සිද්ධීන් නිසාත් කැලඹෙන මොවුහු කසාත් නගරයේ හැම පෙදෙසකම සිට හවසට දෙරෙන්කොව්ගේ වෙළඳ හලට පැමිණ බැරැරුම් ලෙස තර්ක විතර්කවලට සහභාගි වෙති, කාමරයේ මුලුගැහි රහසින් කතා කරති. මහත පොත් ගෙනැවිත් ඒවායේ පිටුවලට ඇඟිල්ලෙන් ඇත පෙන්වමින්, තමාට රිසි සත්‍යයක් සනාථ කරනු වස් එකෙකු පරදවා අනිකා කෑ ගැසීය.

ඒ තර්ක මට හොඳින් අවබෝධ නොවූ බව සැබැවි. දුප්පතුන්ට පිනට දෙන වතුර වැනි සුප් හොඳ්දේ පාවෙන ඉතා කුඩා තෙල් බින්දු මෙන්, ඔවුන් ඉදිරිපත් කළ සත්‍යයන් වචන රාශියක ගිලී අතුරුදහන් විය. වොල්ගා ගඟ බඩ කිතුනු නිකායවාදී තක්සේරුකරුවන්ට සමහරු සමාන වූහ. එහෙත්, මේ තරුණයන්ගේ අදහස අපේ ජීවිතය වෙනස් කිරීමටත්, එය යහපත් කිරීමටත් බව මම සාක්ෂාත් කර ගතිමි. ඔවුන්ගේ අවංකභාවය වචන සාගරයෙක පාවෙමින් තිබුණද, එය නොගිලිණි. ඔවුන් විසදාලීමට තතනන ප්‍රශ්න මට නම් පැහැදිලි විය. මේ ප්‍රශ්න සාර්ථක ලෙස විසදාලීමේදී මගේ පෞද්ගලික වුවමනාවන් එයට ඇදී තිබෙන සැටි මට පෙනිණි. මගේ ගොළු චින්තනය ශිෂ්‍යයන්ගේ වචනවලින් ප්‍රකාශවන සැටියකි, මට නිතර හැඟුණේ. නිදහස ලබා දීමට පෙරොන්දු වූවන් වෙත සිරකරුවකු දක්වන ආකල්පයක් මම ඔවුන් කෙරෙහි දැක්වීමි.

ඔවුන් මා දෙස බැලුවේ, විශේෂ යම් කිසි භාණ්ඩයක් සෑදීමට සුදුසු ලී කැල්ලක් දෙස බලන වඩුවන් සේය.

“කුසලතාවක් ඇති ගැමියෙක්!” යැයි ඔවුහු මා එකිනෙකාට හඳුන්වා දුන්හ. පදික වේදිකාවේ තිබී සොයාගත් පහේ තඹ කාසියක් පාරේ රස්තියාදු වන කොල්ලන් එකිනෙකාට පෙන්වන ආකරයටය ඔවුන් මා පෙන්වූයේ. ‘ගැමි කුසලතාව’ නැතිනම් ‘ජනතා පුත්‍රයා’ නමින් ඔවුන් මා හැඳින්වීම මගේ සිත් නොගනී. ජීවිතය මගේ බාප්පා හෙවත් මා ජීවිතයේ සුළු දරුවා හැටියට මම හඟින්නට වීම. ඔවුන් මගේ බුද්ධිය මත හිතුවක්කාර ලෙස බලපාන සැටි දැක සමහර අවස්ථාවල දී මම ඉමහත් පැහීඬට පත්වීම. දවසක් දා ‘ආප්ත පද සහ උපදේශ වාක්‍ය’ නමැති පොතක් මා දුටුවෙන් එහි තේරුම නොදැන, ඉන් පිටපතක් මට කියවීමට දෙන ලෙස මම දේව ධර්ම ඇකැඩමියේ ඉගෙන ගන්නා ශිෂ්‍යයකුගෙන් ඉල්ලා සිටියෙමි.

“ආයුබෝවන්!” යැයි ඒ අනාගත අගරදගුරු මට හරස් කැපුවේ අවඥාවෙනි. ඔහුගේ හිසකේ නීග්‍රෝ ජාතිකයකුගේ මෙනි. ඒවා මුදු ගැසිලාය. දෙතොල් මහනය. දත් විශාලය. “මල්ලි, ඒක බොරු වැඩක්. නුඹට දෙන පොත නුඹ කියවාපන්. නුඹට අයිති නැති ක්ෂේත්‍රවලට රිංගන්න යන්න එපා!”

මේ ගුරුවරයාගේ ගොරහැඩි කතාව නිසා මගේ සිත තදින් පැරිණි. සත්තකින්ම මම ඒ පොත මිලදී ගතිමි. එයට අවශ්‍ය මුදල්වලින් අඩක් මම ගං තොටුපළේ වැඩ කොට උපයා ගත්තෙමි, අනික් කොටස දෙරෙන්කොවිගෙන් ණයට ඉල්ලා ගතිමි. මවිසින් මිල දී ගන්නා ලද ප්‍රථම බැරුරුම් පොත එය විය. තවමත් ඒ පොත මා ළඟ සුරැකිව පවතී.

පොදුවේ ඔවුන් මා වෙත දැක්වූයේ දැඩි පිළිවෙතකි. ‘සමාජ විද්‍යාවේ හෝඩිය’ කියැවූ මට හැඟුණේ, සංස්කෘතික සංවිධානයන් සකස් කිරීමේදී එඹේර ගෝත්‍රවල කාර්ය කොටස පොතේ කර්තෘවරයා විසින් අතිශයෝක්තියෙන් වනන ලද බවකි. ගමක් පාසා ඇවිද්ද මිනිසුන්ගේද, දඩයක්කාරයන්ගේද ක්‍රියා කලාපය ඔහු වුවමනාවෙන්ම අඩුවෙන් තක්සේරු කොට ඇත. මගේ මෙම සැකය ගැන මම වාග්විද්‍යා ශිෂ්‍යයකුට කීවෙමි.

ඔහු, ඔහුගේ ගැහැනු මුහුණට වඳී වනසුලු ස්වරූපයක් ආරූඪ කර ගනිමින් පුරා පැයක්ම මට 'විවේචනය කිරීමේ අයිතිය' ගැන දෙසාබාන්නට විය.

"විවේචනය කිරීමේ අයිතිය ලබා ගැනීමට නම්, කිසියම් සත්‍යයක් ගැන විශ්වාස කළ යුතුය. ඔබේ විශ්වාසය කුමක් ද?" හේ මගෙන් ඇසීය.

මේ ශිෂ්‍යයා නිතරම පොත් කියවන කෙනෙකි. ඔහු මහ පාරේදීත් පොත් කියවයි. පදික වේදිකාවේ ගමන් කරන විට පවා ඔහු මුහුණ, පොතක ඔබා ගෙන යන සැටි මම නිතර දැක ඇත්තෙමි. එවිට ඔහු ඉදිරියට එන හැම මිනිහකුගේම ඇගේ හැප්පෙයි. කුසගින්නෙන් සහ උණ සන්නිපාතයෙන් පෙළෙමින් අට්ටාලයේ වැතිර ගෙන ඔහු වරක් කෑ ගැසීය.

"නිදහස සහ බලකිරීම යන මේ දෙකටම අයත් කොටස්වලින් අධ්‍යාත්මය සංගතික ලෙස සමන්විත විය යුතුය. සංගතිකත්වය, සං-සං-සං..."

ඔහු මෘදු මිනිහෙකි, කුමානුකූල මන්දපෝෂණය නිසා දුර්වල වූවෙකි. ස්ථිර සත්‍යය සෙවීම සඳහා බොහෝ වෙහෙස මහන්සි වූවෙකි. පොත් කියවීම හැර ජීවිතයේ වෙනත් ප්‍රීතියක් නොදත්තෙකි. එකිනෙකාට ප්‍රතිවිරුද්ධ යෝධමය බුද්ධි සමාදාන කළහයි ඔහුට සිතූණ විට, ඔහුගේ සුන්දර කළුවන් දෙනෙත්වල ළාමක, වාසනාවන්ත මඳ සිනාවක් ඇති විය. කසාන්හිදී මා ඔහු මුණ ගැසුණාට වසර දහයකට පසුව හාර්කොව් නගරයේදී මම ඔහු යළිත් වරක් හමුවීමි. ඒ වන විට ඔහු කෙමිහි වසර පහක සිර දඬුවමක් විඳ සිටි අතර, යළිත් විශ්වවිද්‍යාලයේ උපාධි සඳහා ඉගෙන ගත්තේය. එකිනෙකට ප්‍රතිවිරුද්ධ අදහස් නමැති කුඹිගුලක් මත ඔහු සිටින සැටියක් එවිට මට පෙනිණි. කාස රෝගයෙන් මිය යමින් සිටි ඔහු නිවිෂේ සහ මාක්ස්ගේ දර්ශනික මත එකට ගළපාලීමට වැර දරමින්, කහිමින්, ලේ මුසු කෙළ ගසමින්, ශිතල ඇලෙනසුලු ඇඟිලිවලින් මගේ අත අල්ලා ගනිමින් මෙසේ පැවසීය:

"සංස්ලේෂණය නැතිව ජීවත් වෙන්න බැහැ!"

විශ්වවිද්‍යාලයට යමින් සිටි ඔහු ට්‍රෑම් රියෙකදී මිය ගියේය.

බුද්ධිය සහ හේතුව වෙනුවෙන් එලෙස ජීවිතය පරිත්‍යාග කළ බොහෝ දෙනෙක් මම දැන සිටියෙමි. ඔවුන් පිළිබඳ මතකය මට ශුද්ධ වූ වස්තුවක් සේය.

මෙවැන්නෝ විසිදෙනෙක් පමණ දෙරෙන්කොව්ලාගේ නිවසෙහි රැස්වූහ. ඔවුන් අතර දේවධර්ම ඇකැඩමියේ ශිෂ්‍යයකු වන පන්තලෙයිමොන් සාතොද විය. හේ ජපන් ජාතිකයෙකි. දෙරෙන්කොව්ලාගේ නිවසේ පැවැත්වූ රැස්වීම්වලදී ඉඳහිට විශාල සිරුරක් සහ පුළුල් උරතලද ඇති මිනිසකු මම දුටුවෙමි. ඔහුගේ යටි රැවුළු වටාපතක් මෙනි. හිස තතාර් ක්‍රමයට මුඩු කරලාය. මේ යෝධ මිනිහා ඔහුගේ අළු පැහැති 'කසාකයින්' උඩු කබායට ඇලී සිටින විට, එය කොක්කකින් ඔහුගේ නිකටට අමුණා ඇතිවාක් මෙන් විය. ඔහු කාමරයේ මුල්ලක වාඩි වී, අළුවන් දෙනෙක් යොමා පොත් කියවන විටෙක මෙන් අනික් මිනිසුන් දෙස සන්සුන් ලෙස බලයි. කෙටි බටයක් සහිත පයිප්පයක් උරයි. නිතරම පාහේ මගේ මුහුණ ඔහුගේ එම දැඩි බැල්මට හසු විය. මේ බැරෑරුම් මිනිසා දැඩි ලෙස මා කිරා බලන සැටියක් මට හැඟුණෙන්, මම ඔහුට බියවීමි. ඔහුගේ නිහඬතාව මා විස්මයට පත් කළේය. ඔහු වටේ සිටි හැම කෙනෙක්ම සෝෂා කරමින්, වචන ගොඩක් කතා කරමින්, තිර කරමින්, කෑගැසූහ. වඩාත් තියුණු වචන කතා කිරීම සත්තකින්ම ඔවුහු මගේ ප්‍රීතියට හේතුවූහ. දැඩි වචනවල නිව සහ කපටි අදහස් සැඟවී ඇති සැටි මම බොහෝ කලක් යන තුරු නොදැන සිටියෙමි. යටි රැවුළක් සහිත මේ යෝධයා නිහඬව සිටින්නේ කුමක් නිසාද?

ඔවුහු ඔහු 'හොහොල්' යන නමින් ඇමතූහ. අන්දෙයි දොරෙන්කොව් හැරුණු විට, අනික් පුද්ගලයන් මේ යෝධයාගේ නියම නම නොදන්නහයි මම සිතමි. මොහු අවුරුදු දහයක පිටුවහල් සිර දඬුවමක් යකුටියාවේ ගතකොට පැමිණි බැව් මට දැන ගැනීමට ලැබීම නිසා ඔහු කෙරෙහි ඇති මගේ කුතුහලය වඩාත් වැඩි විය. මා ලජ්ජාශීලී කමින් හෝ බයාදු කමින් හෝ නොපෙළුණද, ඔහු හැදින ගැනීමට තරම් ශක්තියක් මට නොතිබුණේ, හැම දෙයක්ම හැකි තරම් ඉක්මනින් දැනගැනීමේ ආසාව

සහිත එක්තරා අපූරු කුතුහලයෙකින් මා පෙළීම පවා නොතකමිනි. එක් දෙයක් ගැන බැරැරුම් ලෙස ඉගෙන ගැනීමට මගේ මෙම අයහපත් පුරුද්ද මට බාධාවක් විය.

ඔවුන් ජනතාව ගැන කතා කරන විට, මගේ නිගමනයන් ගැන සැක කරමින් මම ඔවුන්ට මවිතයෙන් සවන් දුනිමි. එහෙත්, ජනතාව ගැන මේ මිනිසුන් සිතන ආකාරයට මට සිතිය නොහැකිය. ඔවුන්ට නම් ජනතාව යනු බුද්ධියෙන්, ආධ්‍යාත්මික සුන්දරත්වයෙන්, දයාන්විත බවෙන් මුර්ති-සංකේතයකි. උදාර, සාධාරණ, ශ්‍රේෂ්ඨ ගුණයන්ගෙන් සමන්විත දෙවියන් බඳු දෙයක් හැටියටය, ඔවුන් ජනතාව දුටුවේ. එවන් ජනතාවක් මම නොදනිමි. වඩුවන්, කුලීකරුවන් සහ ගල්වඩුවන් මම දැක ඇත්තෙමි. යාකොච්චි, ඕසිප් සහ ග්‍රිගෝරි හඳුනමි. එහෙත් මෙහිදී ජනතාව ගැන ඒක පුද්ගල නාමයෙන් කතා කළ අතර ඔවුහු ඔවුන්වම ජනතාවට පහළින් තැබූහ, ජනතාවගේ වින්තන බලයට ඔවුන් යටකර දැමූහ. එහෙත්, මගේ හැඟීම වූයේ ජනතාව ගැන කතා කරන මේ මිනිසුන් සුන්දරත්වය සහ වින්තන ශක්තිය මුර්තිමත් කරන බවය. ජීවිතය සඳහාත්, එය මානව දයාව පදනම් කර ගත්, අලුත් නීති පද්ධතියක් අනුව ස්වාධීන ලෙස ඉදිකිරීම සඳහාත්, ඔවුන් තුළ දයාන්විත, මානව හිතවාදී අධිෂ්ඨානයක් තිබෙන සැටි මට හැඟිණි.

එතෙක් මා වටා වාසය කළ අල්ප මිනිසුන් (නරාහයින්) මානව හිතවාදයක් දක්වන සැටි නම් මම කිසිවිටෙක නොදිටිමි. එහෙත්, මෙහි දී ඔවුන්ගේ මුඛින් ගිලිහෙන සෑම වචනයකින්ම එය ප්‍රකාශ වීණි, ඔවුන්ගේ හැම බැල්මකින්ම එය පෙනිණි.

ජනතාවට වදින මේ මිනිසුන්ගේ කතා බහ ගිමන නිවන වැස්සක් මෙන් මගේ හදවත ප්‍රබෝධවත් කළේය. ගම්බද අන්ධකාර ජීවිතය ගැන සහ ගොවීන්ගේ ආත්ම පරිත්‍යාගී වේදනාකාරී ජීවිතය ගැන ලියූ බොළඳ සාහිත්‍යය මට මෙහිදී බෙහෙවින් උපකාරී විය. ජීවිතයේ සැබෑ අරුත් සොයා ගැනීමට සහ පසක් කර ගැනීමට හැකිවන ශක්තිය ලබාගත හැක්කේ මිනිසාට ඉතා තදින් සහ රාගාන්විත ලෙස ආලය කිරීමෙන් බව මම හඟින්නට වීමි. මම මා

ගැන කල්පනා කිරීම නවත්වා මිනිසුන් කෙරෙහි ඉමහත් සැලකිල්ලක් දක්වන්නට වීම්.

‘අන් හැම දේකටම ප්‍රථමයෙන් ජනතාව වාසනාව’ ගැන විශ්වාස කරන මිනිසුන්ගේ වැඩ කටයුතුවලට ආධාර දීම සඳහා තමාගේ වෙළඳ හලේ සුළු ආදායම එහෙම පිටින්ම යොදවන බව අන්ද්‍රෙයි දොරෙන්කොව් මට කීවේ විශ්වාසවන්ත ලෙසිනි. අන්ද්‍රෙයි ඔවුන් අතර කරකැවෙන්නේ අගරදගුරු කෙනකු දේව මෙහෙය පවත්වන විට, සේවය කරන අවංක අන්තවිරාල කෙනකු මෙනි. පොත් ගුල්ලන්ගේ සටන්කාමී බුද්ධිය නිසා ඔහුගේ සිතෙහි හටගත් ප්‍රබෝධය ඔහු නොසඟවාලීය. අප්‍රාණික අත කෝටි සාක්කුවේ ඔබාගෙන, අනික් අනිත් ඔහුගේ සේදවත් යටි රැවුළ අදිමින්, වාසනාවන්ත ලෙස මද සිනා පාමින් ඔහු මගෙන් ප්‍රශ්න කරයි.

“හරිම අපුරුයි, එහෙම නේද?”

නරෝද්නිවාදීන්ට විරුද්ධව පාෂාණ්ඩයකු ලෙස පශු වෛද්‍ය ලචිරෝව් තර්ක කරයි. ඔහුගේ කටහඬ සේරාවකුගේ මෙනි. දොරෙන්කොව් බිය වූ කලෙක මෙන් දෙනෙත් වසාගෙන මුමුනයි.

“හරිම ගෝර්කාරයෙක් නොවැ!”

දොරෙන්කොව් නරෝද්නික්වාදීන් කෙරෙහි දක්වන ආකල්පය මම දක්වන ආකල්පයට සමාන විය. එහෙත්, ශිෂ්‍යයන් දොරෙන්කොව්ට ගොරහැඩ් ලෙසත්, නොසැලකිලි ලෙසත් සලකන හැටි මට හැඟිණි. රදලයන් කඩේක වේටරයකුට සලකන ආකාරයට ඔවුහු ඔහුට සැලකූහ. එහෙත්, ඔහුට එය නොපෙනිණි. අමුත්තන් ගිය පසු නිතරම පාහේ ඔහු මට එහි රැය ගත කරන ලෙස ආරාධනා කළේය. අපි ඒ කාමරය අතු ගා ලොමින් කළ කාපටි මත වැතිර ගෙන මිතුරු ලෙස සෙමින් මුමුනන්නට වීමු. ඒ කාමරය සම්පූර්ණයෙන්ම පාහේ ඇදිරි යැයි කිව හැකිය. දේව රූප ඉදිරියේ තබා ඇති පහන පමණක් කණමැදිරි එළියක් ඇති කළේය. දැඩි හක්තියකින් හෙබි පුද්ගලයකුගේ ප්‍රීතියෙකින් යුතුව ඔහු කතා කළේය.

“ඔන්න ඉතින් අවසානයේදී ඔවැනි හොඳ මිනිස්සු සිය, දහස් ගණනින් රුසියාවේ ලොකු නිලතලවලට

පත්වේවි. අන්න එවිට රුසියාවේ ජීවිතය එකවර හොඳ අතට හැරේවි!”

අන්දෙයි වයසින් මට වඩා අවුරුදු දහයක් පමණ වැඩිමල් විය. රතුවන් හිසකේ ඇති නාස්තෘයාට ඔහු ආලය කරන බව මම දැක ඇත්තෙමි. ඇගේ දගකාරී දෙනෙත් දෙස කෙළින්ම බැලීමට ඔහු ඉදිරිපත් නොවීය. මිනිසුන් ඉදිරිපිට ඔහු භාමිපුතකුගේ වියළි හඬෙකින් අණ දෙන්නාක් මෙන් ඇයට කතා කළේය. එහෙත්, ඇය පිටුපා යන විට, ඔහු ඇය දෙස බැලුවේ, දොම්නස පිරි නෙත්වලිනි. එහෙත්, ඔහු ඇයත් සමඟ තනිවම කතා කරන විට, ලජ්ජාවෙකින් සහ බයාදු ගතියෙකින් මඳ සිනා පෑවේ යටි රැවුළු අදිමිනි.

අන්දෙයිගේ පුංචි නැඟණියද මෙම වාග් සංග්‍රාම කාමරයේ මුල්ලක සිට නැරඹුවාය. ඉමහත් නොසන්සුන්තාවකින් ඇසවන් දී සිටි නිසා ඇගේ ළමා මුහුණ භාසා ජනක ලෙස පිම්බිණි. තියුණු වචන හඬ නැඟුණු විට හඬක් පිට කරමින් ඇසුසුම් ලැවූවාය. හරියට ඇගේ ඇඟට අයිස් වැනි ශීතල වතුර විසිකළ විටෙක මෙනි. ඇය වාඩි වී සිටි මුල්ලෙහි තඹවන් හිසකේ ඇති වෛද්‍ය ශිෂ්‍යයෙක් කුකුළකු සේ ඔබ මොබ සක්මන් කළේය. ඔහු ඇයත් සමඟ කතා කළේ ගුප්තමය අඩ ස්වරයකින්, ඇය වඳී කරවීමට මෙන් ඔහු බැම සඟළ හැකිලීය. මෙය හැම දෙයක්ම මවිත කරවන තරම් සිත් ගන්නාසුලු විය.

එසේ වතුදු, වැසි සහිත සමය එළැඹීය. ස්ථිර රැකියාවක් නොමැතිව මට ජීවත් වීම ඉතා අසීරු විය. මා වටේ ඇති වූ හැම දෙයක්ම මගේ සිත් ඇදගත් අතර, මා වඩාත් අඩුවෙන් වැඩ කළෙන්, අනුන්ගේ ආහාරවලින් මම යැපෙන්නට වීමි. අනුන්ගෙන් ලැබෙන ආහාර ගිල දැමීම හැමදාම ඉතා අපහසු කාර්යයකි. හිම කාලයට පදිංචිය සඳහා ස්ථානයක් සොයා ගැනීමද අවශ්‍ය විය. වසිලි සිම්යෝනව්ගේ විස්කිරිඤ්ඤ බෙකරියේ මම රැකියාවක් සොයා ගතිමි.

‘භාමිපුතා’, ‘කනවෘලව්’, ‘විසිභය දෙනෙක් සහ තරුණියක්’ ආදී කතා මගින් මගේ එම ජීවිත අවදිය මම

විස්තර කළෙමි. එය ඉතා අසීරු වූ අතර, පාඩම් සහිත කාල පරිච්ඡේදයක් විය. කායික වශයෙන් බරපතල විය. එහෙත්, වඩාත් බරපතල වූයේ ආධ්‍යාත්මික වශයෙනි.

බේකරියේ යට තට්ටුවට මා ගිය විට, මට ඉතා අවශ්‍ය මිනිසුන් දැකීම සහ ඔවුන්ට සවන් දීම අහෝසි වී ගොස්, ඔවුන් සහ මා අතර 'අමතක වීමේ තාප්පයක්' මැටිණි. මගේ පැරැණි මිතුරන්ගෙන් එකකුවත් බේකරියට ආවේ නැත. දවසකට පැය 14 ක් මා වැඩ කළ නිසා සාමාන්‍ය දවස්වලදී මගේ මිතුරන් හමුවීමට මා දෙරෙන්කොව් නිවෙසට නොගිය අතර, නිවාඩු දවස්වලදී එක්කෝ මම නිදාගතිමි. නැතිනම් බේකරියේ මගේ සගයන් සමඟ නැවතුණෙමි. මොවුන්ගෙන් කොටසක් මුල් දවස්වල සිටම මා දෙස බැලුවේ සිත් සතුටු කරවන මෝඩයකු ලෙසිනි. අන් සමහර අය ලස්සන කතා කීමෙහි සමත් මිනිහකු දෙස ළමයින් බලන බොළඳ හිතවත්කමකින් යුතුව මා දෙස බලන්නට වූහ. මා මේ බේකරි සගයන්ට කීවේ මොනවාද යන්න දන්නේ යක්ෂයා පමණකි. මෙයට වඩා වෙනත්, අගහිඟකම්වලින් අඩු අරමුණු සහිත ජීවිතයක් ගත කිරීමට හැකියාවක් ඇතැයි යන්න අරබයා බලාපොරොත්තුවක් ඔවුන් තුළ ඇති කරලීමට මා මහන්සි ගත් බව නම් සැබැවි. සමහරදාට මගේ පරිශ්‍රමය සාර්ථක විය. ඔවුන්ගේ ඉදිමුණු මුහුණුවලට දොම්නසක් ආරූඪ වන සැටිත්, ඔවුන්ගේ නෙත් අමනාපයෙන් සහ කෝපයෙන් ඇවිලෙන සැටිත් දකින මම සතුටින් ඉපිලෙමි. 'ජනතාව අතර වැඩ කරමින්, ඔවුන්ට 'අධ්‍යාපනයක්' ලබා දෙමි යන හැඟීම විසින් මා උද්දාමයට පත් කරනු ලැබීය.

එහෙත්, බොහෝ විට මගේ බෙලහීනත්වයත්, අල්ප දැනීමත් මට හැඟිණි. ජීවිතයට සහ එදිනෙදා වැඩවලට බලපාන ප්‍රශ්න අරබයා පිළිතුරු සැපයීමට මම අසමත් වීමි. එවිට මට හැඟුණේ මා ඇදිරි වළකට ඇද වැටුණු සැටියකි. මෙහි මිනිස්සු පොට්ටු පණුවන් මෙන් කසළ ගොඩේ දඟලති. ඔවුන්ගේ එකම බලාපොරොත්තුව යථාර්ථය අමතක කිරීමය. ඔවුන් එම අමතක කිරීම ලබා ගන්නේ තැබෑරුම්වල, නැතිනම් ගණිකාවන්ගේ හිතල ආලිංගනය මගිනි.

මසක් තිස්සේ වැඩ කොට වැටුප් ලබන දවසේ ගණිකා නිවාසයට යාම අනිවාර්ය දෙයකි. මෙම වාසනාවන්ත දවසට සතියක්ම කල් තබා ඔවුහු මෙම දවස ගැන සතුටු සිතින් හඬ නගා කතා කරති. එදින භුක්ති විඳි ප්‍රීතිය ඔවුන් එකිනෙකට දවස් ගණනක් තිස්සේම විස්තර කිරීම සාමාන්‍ය දෙයකි. එම කතාවලදී ඔවුහු තම ලිංගික වීර්යය ගැන නරුම ලෙස උදම් අනමින්, ගැහැනුන් මිලේච්ඡ ලෙස අවඥාවට ලක් කළහ. ඔවුහු ගැහැනුන් ගැන මතක් කළ හැම වාරයකදීම පිළිකුල් ලෙස කෙළ ගැසීමට අමතක නොකළෝය.

එහෙත්, පුදුමයක මහතා! මා ඇසූ නැතිනම් මට ඇසුණු මේ හැම දෙයකම දොම්නසක් සහ ලජ්ජාවක් තිබිණි. මුළු මහත් රැයක් සඳහා රුබලයකට ගැහැනියක මිලදී ගැනීමට හැකි මේ 'සැනසීමේ නිවාස'වල ලජ්ජාවෙන් සහ වරද කළ එවුන් මෙන් මගේ සගයන් හැසුරුණු සැටි මම දුටිමි. මට නම් එය ස්වාභාවික දෙයක් විය. සමහරුන් වුවමනාවට වඩා බොරු පුරාපේරුවකින් හැසුරුණෙන්, ඔවුන් වංක මෙන්ම, ව්‍යාජ බව මම වටහා ගතිමි. ලිංගික සබඳතාවන් අරඹයා මා දැක්වූයේ ඉමහත් සැලකිල්ලකි. මේ ක්ෂේත්‍රයේ මගේ නිරීක්ෂණය තීව්‍ර විය. තවමත් මා ගැහැනියකගේ ආදරයට භාජනය නොවූ අතර, මේ කරුණ නිසා මම අපහසුවට මුහුණ පෑවෙමි. ගැහැනු මෙන්ම, මගේ සගයෝද මා නපුරු ලෙස අවඥාවට ලක් කළහ. ඉක්මනින්ම මගේ බේකරි සගයෝ මට ගණිකා නිවාසයට ආරාධනා කිරීම නවත්වා එළිපිටම මෙසේ පවසා ලූහ:

"මල්ලියේ, නුඹ අප එක්ක එන්න එපා."

"ඒ මොකද?"

"නුඹ එතනට ආවාම අපට අපහසුවක් දැනෙනවා."

මේ වචනවල මට අවශ්‍ය එක්තරා ඉතා වැදගත් දෙයක් තිබෙන බව දුටු මා, වඩාත් හාරා අවුස්සා විමසන්නට වීමි. එසේ වතුදු ඒ ගැන සැබෑ විස්තරයක් ලබාගත නොහැකි විය.

"නුඹට කිව්වා නොව එන්න එපයි කියලා! නුඹ ආවාම හරිම පාළු ගතියක් ඇතිවෙනවා..."

අර්ත්යොම් පමණක් සිතා සෙමින් එය විස්තර කළේ මෙසේය:

“නුඹ ආවාම හරියට පූජකයා නැතිනම් තාත්තා ඇවිත් ඉන්නවා වගෙයි.”

ගණිකාවෝ මගේ සන්සුන් ගතිය දැක මුලදී මා අවඥාවට ලක් කළද, අනතුරුව අමනාපයෙන් මෙන් ප්‍රශ්න කළහ.

“ඔයාට අපි එපාද?”

ගණිකා නිවාසයේ පාලිකාව වන තෙරේසා බරුතා හතළිස් හැවිරිදි තරබාරු ලස්සන පෝලන්ත ජාතික ‘තරුණිය’ උසස් වර්ගයට අයත් සුනඛයකුගේ බුද්ධිමත් තෙත්වලින් මා දෙස බලා මෙසේ කීවාය:

“කෙල්ලනේ, ඔය කොල්ලා අතහැර දාපල්ලා. එයාට ස්ථිර වශයෙන්ම පෙම්වතියක් ඉන්නවා. එහෙම නේද? මේ වගේ සවි ශක්තිය ඇති කොල්ලෙක් ඔහොම මැඩගෙන ඉන්නේ එයාට පෙම්වතියක් ඉන්න නිසා තමයි. වෙන මොනවද?”

නිතර පාහේ කට ගොන්නක් මත්පැන් බොන මේ ගැහැනිය, එලෙස බීගෙන සිටින විට වචනයෙන් කිව නොහැකි තරම් පිළිකුල් සහගත වෙයි. එහෙත්, මත්පැන් නොබී ප්‍රකෘති සිහියෙන් සිටින විට, මිනිසුන් කෙරෙහි ඇය දක්වන ආකල්පය නිසාත්, ඔවුන්ගේ ක්‍රියාවල අරුත් සෙවීමට ඇය සන්සුන් ලෙස ඉදිරිපත් වීම නිසාත් ඕ මා මවිතයට පත් කළාය.

“තේරුම් ගැනීමට බොහොම අමාරු අය තමයි දේව ධර්ම ඇකඩමියේ ඉගෙන ගන්නා ශිෂ්‍යයෝ,” ඇ මගේ බේකරි සගයන්ට විස්තර කරයි. “උන් අපේ කෙල්ලන්ට දස වඩ දෙනවා. කාමරයේ බීම සබන් ගාන්නයි කියනවා. පිඟන් හතරක් උඩ හතර ගාතෙන් දණ ගහන්නයි කියලා නිරුවත් කෙල්ලකුට කියනවා. ඊට පස්සේ ඒකිව තල්ලු කරනවා. ඒ විදිහට රූටලා කොච්චර දුරට යන්න පුළුවන්ද කියල බලනවා. ඔය වගේ විකාර වැඩ කරනවා, මේවායේ තේරුම කුමක්ද?”

“ඔයා බොරු කියනවා” යැයි මම කෑ ගැසීමි.

“අපොයි නැහැ” යි තෙරේසා කීවේ අමනාප නොවී

සන්සුන් ලෙසිනි. ඇගේ එම ගැඹුරු සන්සුන්තාවයේ කිසියම් ගැඹුරු පීඩනයක් තිබිණි.

“ඔයා මේවා හිතලා කියනවා!”

“මෙවැනි දේ කෙල්ලන්ගේ මොළයට ඇතුල් වෙන්නේ කොහොමද? මොකෝ-මට පිස්සුද?” ඇය ප්‍රශ්න කළේ දෙනෙත් මහත් කර ගනිමිනි.

මිනිස්සු අපේ විවාදයට ගිජු ලෙස සවන් දුන්හ. තෙරේසා විස්තර කරන්නට වූයේ ආවේගී හැඟීමෙන් තොර වූ කෙනෙකු ලෙසිනි. ඇය එක් දෙයක් දැනගත යුතුය. ‘මේ වැඩවල තේරුම කුමක්ද?’ යන්න ගැන පමණකි.

ඇගේ කතාවට සවන් දී සිටි මගේ බේකරි සගයෝ කෙළ ගසමින් ශිෂ්‍යයන්ට කැත වචනවලින් බැණ වැදුණහ. මගේ ආදරය දිනාගත් මිනිසුන්ට විරුද්ධව තෙරේසා මගේ සගයන් කුප්පාලන සැටි දුටු මම ශිෂ්‍යයන් ජනතාවට ආදරය කරන බවත්, ඔවුන් ජනතාවට යහපත පතන බවත් විස්තර කළෙමි.

“නුඹ කියන්නේ වොස්ක්‍රිසේන්ස්කායා විදියේ තියෙන විශ්වවිද්‍යාලයේ ඉගෙන ගන්නා ගිහි ශිෂ්‍යයන් ගැනයි. නමුත්, මම කීවේ ආර්යකෝයෙ පෝලේවල පිහිටි ආගමික ඇකඩමියේ ඉගෙන ගන්නා එවුන් ගැනයි. උන් හැම දෙනාම වගේ අම්මා අප්පා නැති අනාතයෝ. අනාත දරුවන් හැදුණාම එක්කෝ උන් හොරුන් වෙනවා, නැතිනම් මහ නරක එවුන් වෙනවා ස්ථිරයි. උන් නරක මිනිසුන් වෙන්නේ උන්ට දෙමාපියන් නැති නිසා, උන් කිසිම දේකට බැඳී නැති නිසා!”

ගණිකා නිවාස පාලිකාවගේ සන්සුන් කතාන්දරත්, ගණිකාවන් ශිෂ්‍යයන්ට, ආණ්ඩුවේ ලිපිකරුවන්ට සහ පොදුවේ ‘පවිත්‍ර මහත්වරුන්ට’ විරුද්ධව ඉදිරිපත් කළ කෝපය මුසු දුක් ගැනවිලිත් නිසා මගේ බේකරි සගයන් ඔවුන්ට පිළිකුල් කිරීමත්, සතුරු ආකල්පයක් දැක්වීමත් කලා පමණක් නොව, ඔවුන් තුළ එක්තරා සතුටක් ඇති වූ සැටි ඔවුන්ගේ මෙම ප්‍රකාශනයෙන් පැහැදිලි විය.

“එහෙනම් උගත් එවුන් අපටත් වඩා නීවයි, නරකයි!”

එම වචන නිසා වේදනාවක් සහ දොම්නසක් මසිතෙහි

උපණි. අඩ ඇදිරිය සහිත කුඩා කාමර වන මේ ගණිකා කුටි මුළු මහත් නගරයේම ඇති කුණු කසළ එකතුවන වැසිකිළි ලෙස මම දුටිමි. මෙහිදී මේ සියලු කුණු කසළ ගින්නට හසු වී කැපී, කැකැරී සතුරු බවට සහ කුරුත්වයට පරිවර්තනය වී, යළිත් නගරයට ගලා ගියේය. සත්ත්ව ඉව සහ කාන්තිය මුසු පාළු ගතිය නිසා මේ කුටිවලට වැදෙන මිනිසුන්, අමන වචන ගළපාලමින් සිත් ගන්නාසුලු ගීත සහ ආලයේ වේදනාව ගැන ගීත ගයන සැටිත්, උගත් මිනිසුන්ගේ ජීවිත අරබයා විකෘති පුරාවෘත්ත මවා පාන සැටිත්, වටහාගත නොහැකි දේ ගැන උපහාසාත්මක සහ සතුරු ආකල්පයක් දක්වන සැටිත් මම නිරීක්ෂණය කළෙමි. මේ ‘සැනසීමේ නිවාසය’ එක්තරා සරසවියක් බවත්, මගේ සගයන් පිට වී යන්නේ විෂ පෙවූ දැනුමක් ඇතිව බවත් මට පැහැදිලි විය.

‘ප්‍රීතිය ලබා දෙන කෙල්ලන්’ පා ගාටමින් කුසිත ලෙස කිලිටි බිම මත ගමන් කරන සැටිත්, කැඩී බිඳී ගිය පියානෝ සංගීත පෙට්ටියක ස්නායු කුප්පන හඬ අනුව, නැතිනම් ඇකෝඩියනයේ විලාපය අනුව මේ ගණිකාවන්ගේ සිරුරුවල අප්‍රාණික මස්පිඩු පිළිකල් සහගත ලෙස නැවෙන සැටිත් මම දැක ඇත්තෙමි. මා අවටින් හැම අතින්ම පැන නැඟුණු කාන්තිය මුසු පාළු ගතිය මගේ අධ්‍යාත්මයට විෂ පෙවීය. මේ නිසා කොහේ හරි පැන යාමට බෙලහින අභිප්‍රායකි, මසිත ඇති වූයේ.

බේකරියට ගිය පසු, ජනතාවගේ නිදහස සහ ප්‍රීතිය සඳහා අවංක ලෙසම මාර්ග සොයන මිනිස්සු සිටිති යි මා ඔවුන්ට කී විට ඔවුහු විරුද්ධත්වය පෑවෝ මෙසේ පැවසූහ:

“ආ! කොල්ලෝ ඔවුන් ගැන වෙනත් දෙයක් කියනවා නේද!”

කෝපය මුසු නරුමවාදී ඇනුම්පද එල්ල කරමින් ඔවුහු මා අනුකම්පා විරහිත ලෙස අවඥාවට ලක් කළහ. එසේවතුදු මම කැරැලිකාර බලුපැටියකු වීමි. මා මෙම වැඩිහිටි බල්ලනට වඩා මෝඩ නොවන බවත්, උන්ට වඩා ධෛර්යයෙන් වැඩි බවත් හඟින්නේ, මමද කෝපවීමි. ජීවිතය අරබයා වූ චින්තනය, ජීවිතය මෙන්ම, අසිරු

දෙයක් බව මට වැටහෙන්නට පටන් ගත්තා පමණකි. මාත් සමඟ වැඩ කළ මේ මිනිසුන්ගේ මුරණ්ඩු ඉවසිලි සහගත ගතිය නිසා මසිත වෛරයෙන් ඉතිරෙන අවස්ථා තිබිණි. බේබදු බේකරි හිමියාගේ අර්ධ උම්මත්තක අවඥාවන්ට යටත්වන නිව බලාපොරොත්තු විරහිත හැකියාව නිසා මම විශේෂයෙන් කෝපයට පත්වීම්.

එහෙත්, මේ වකවානුවේදී තවත් දෙයක් සිදුවිය. මට සම්පූර්ණ අලුත් සංකල්පවාදයක් මා හඳුනාගත්තේ මෙන්න මේ ඉතා අමාරු අසිරු කාලයේ දීය. මේ සංකල්පවාදය මූලික වශයෙන් මට පරස්පර වුවද, එය මා අති මහත් අපහසුවකට ඇද දැමීමේය.

කුණාටු සහිත එක් රැයක, අළුවන් අහස ප්‍රවණ්ඩ සුළි සුළං විසින් තුතු කොට ඉරා දමන ලද අවස්ථාවක, අහසේ සිට බිමට පාත්වන අයිස් කැට මුළු මහත් පොළෝතලය වසා දැමීමට සැරසෙන විට, පෘථිවියේ සියලු සත්ත්වයන්ගේ ජීවය අවසානයට පැමිණ තිබෙන බවක් දන්වාලමින් දෝ බැස ගිය හිරු යළි කිසි දිනෙක උදාවන බවක් නොපෙනෙන විට, අළු බදාදාට පෙර දින සතියේ දවසක, එවන් රාත්‍රියකදී මම දොරෙන් කොවිලාගේ නිවසේ සිට බේකරියට එමින් සිටියෙමි. ප්‍රවණ්ඩ කුණාටුවලින් මගේ මුහුණ ආරක්ෂා කරගනු වස් මම දෙනෙත් වසා ගනිමි. අළු පැහැති මිදුම අතරින් යමින් සිටි මා හිටිහැටියේම පය පැටලී බිම ඇද වැටිණි. මා එසේ වැටුණේ පදික වේදිකාව හරහා මිනිසෙක් බිම වැටී වැතිර සිටී බැවිනි. අපි දෙදෙනම එකවර තිත්ත වචනවලින් මා රුසියන් බසින්ද, ඔහු ප්‍රංශ බසින්ද බැණ ගනිමු.

“අහෝ යක්ෂයා...”

ඔහුගේ මේ වචන නිසා මගේ කුතුහලය ඇවිස්සුණෙන්, මම ඔහු නැඟිට්ටුවා දෙපයින් බිම සිටවීම්. ඔහු මිටි, කෙට්ටු සැහැල්ලු මිනිහෙකි. ඔහු මා තල්ලු කරමින් කෝපයෙන් කෑ ගැසීය.

“මගේ තොප්පිය, මහ යක්ෂ කෙළියක් නෙව! මගේ තොප්පිය දෙනවා! මට හිතලයි!”

හිම ගොඩේ තිබුණු ඔහුගේ තොප්පිය අහුලා ගත් මම

හිම ශුද්ධ කොට ඉත්තෑකුරු වැනි හිසකේ සහිත ඔහුගේ හිසට එය දැමීමේ. එහෙත්, ඔහු නොප්පිය වහාම අතට ගෙන එය වනමින්, මා පන්නා ගැනීමට ඉදිරිපත් වෙමින්, ප්‍රංශ හා රුසියන් බසින් කෑ ගසන්නට විය.

“පල යන්න!”

ඔහු වහාම ඉදිරියට ගොස් හිම කුණාටුවට වැදී අකුරුදහන් විය. ඉදිරියට ගමන් කළ මට ඔහු යළිත් වරක් හමු විය. නිවී ගිය පහනක් සහිත ලී මුවා කණුවක් බදා ගනිමින් වැඩි ඕනෑකමකින් ඔහු කතා කරන්නට විය.

“ලේනා, මා මියයනවා... අනේ ලේනා!...”

ඔහු වෙරි වී ඇතැයි සිතූ මම, ඔහු තද ශීතලට හසුවෙන්නට ඉඩ ඇතැයි අනුමාන කරමින්, ඔහු පදිංචි කොහේ දැයි විමසීමි.

“මේ විදියේ නම මොකක්ද?” කඳුළු පිරි හඬකින් ඔහු ප්‍රශ්න කළේය. “කොහේ යන්න දැයි මා දන්නෙ නැහැ.”

මම ඔහුගේ බඳ වටා අතක් යවා, ඔහුත් සමඟ ගමන් කරමින් ඔහුගේ පදිංචිය කොහේ දැයි ඇසීමි.

“බුලාක්වල,” හේ මිමිනුවේය, වෙවුළුවේය. “බුලාක්වල... එතැන නාන ගෙයක් තියෙනවා... ගෙයක්...”

අස්ථිර ලෙස පා තබමින්, ඔහු මගේ ගමනටද බාධා කළේය. ඉතා දැඩි ශීතල නිසා ඔහුගේ දත් එකිනෙකට ගැටෙන සැටි මට ඇසිණි.

“සි-තු-සවේ!” මා තල්ලු කරමින් ඔහු මුමුනන්නට විය.

“තමුසේ කියන්නෙ මොනවද?”

ඔහු නැවතී අතක් ඔසවා පැහැදිලි ලෙස පැවසීය. එහි එක්තරා ප්‍රෝච්ඡේදයක් ඇතැයි මට සිතීමි.

“සී තු සවේ උඟු ඡේ තෙ මේන්...?”

ඔහු ඔහුගේ අතේ ඇඟිලි කට තුළට ඔබාගෙන යළිත් ඇඳ වැටෙන්නට මෙන් ඉඟි පෑවේය. මම දෙකට නැමී ඔහුගේ සිරුර පිටි මිටියක් මෙන් මගේ උර මත තබාගනිමි. ඔහුගේ හිස මගේ හිස මත තබාගෙන ඔහු මුමුනන්නට විය.

1. නුඹ දන්නවා නම් (ප්‍රංශ බසින්) - අනුවාදක
2. මම නුඹව ගෙන යන්නේ කොහෙටද කියලා නුඹ දන්නවා නම් (ප්‍රංශ බසින්) - අනුවාදක

“සී තු සවේ... මාව හිතල වේගන එනවා, අනේ දෙවියනේ...”

ඔහු කරේ තබාගෙන බුලාක්වලට පැමිණි මා ඔහු නැවතී සිටින ගෙය කොහිද යන්න ඔහුගෙන් දැනගත්තේ ඉතා අමාරුවෙනි. ගෙවත්තක් පසුපස හිම ගොඩැලිවලට මුවාවී තිබුණු කුඩා ගෙයකට අවසානයේදී අපි පැමිණියෙමු. ඔහු දොර අත ගා එයට තට්ටු කරමින් මා වෙත හැරී මුමුනන්නට විය.

“ඡඡ! නිහඬ වෙයන්...”

දොර හරින ලද්දේ රතු ගවුමක් හැඳ සිටි ගැහැනියක් විසිනි. ඇගේ එක් අතක දැල්වූ ඉටි පන්දමක් විය. ඇ අප ඉදිරියේ පසු බසිමින් අපට ඉඩ දුන්නාය. ඇ කොහෙන්දෝ ලෝර්නෙට් ඇස් කණ්ණාඩියක් එළියට ගෙන එය දමාගෙන මා දෙස විමසිලිමත් ලෙස බලන්නට වූවාය.

මා ඔසවාගෙන ආ මිනිසාගේ දැත් දැඩි හිතල නිසා ගල් ගැසී ඇති බැවින්, ඔහුගේ ඇඳුම් ගලවා වහාම ඔහු ඇඳට දැමිය යුතු බව මම ඇයට විස්තර කළෙමි.

“එහෙමද?” ඇය මගෙන් ඇසූ අතර, ඇගේ කටහඬෙහි ප්‍රාණවත් බවක් සහ යොවනත්වයක් තිබිණි.

“එයාගේ දැත් ශීතල වතුරෙන් හෝදන්නට ඕන...”

එවිට ඇ නිහඬව ඇගේ ලෝර්නෙට් කණ්ණාඩියෙන් ගෙයි එක් මුල්ලක් පෙන්වූවාය. එහෙත්, එම මුල්ලේ තිබුණේ එක් සිතියම් මැස්සකි. එහි වූ චිත්‍රය ගඟක සහ ගස්වල දර්ශනයක් වී පුදුම ලෙස ගල්ගැසී ඇති ඇගේ මුහුණ දෙස මා බැලූවේ මවිතයෙනි. රෝස පැහැති කවරයක් සහිත ලාම්පුවක් තබා ඇති මේසය වෙතට ගිය ඒ ගැහැනිය, එය අසලින් වාඩි වී, භාරත බුරුවාගේ කාඩ් පත රැගෙන එය ඉමහත් සැලකිල්ලෙන් බලන්නට වූවාය.

“ඔහෙලා ළඟ වොඩ්කා තියෙනවාද?” මම හඬනඟා ඇගෙන් ඇසුවෙමි. එහෙත්, ඇගේ මුළු මහත් අවධානයම යොමු වී තිබුණේ මේස මත විහිදා තිබුණු කාඩ්කුට්ටම වෙතය. මා ඔසවා ගෙන ආ මිනිහා හිස පෙරට නවාගෙන, රතු පැහැති දැත් වැටෙන්නට හැර වාඩි වී සිටියේය. ඔහු ඔසවා ඇඳ මත තබා මා ඔහුගේ ඇඳුම් ගලවන්නට වූයේ

සිහිනෙන් මෙන්, කිසිවක් වටහා ගැනීමට අපොහොසත් වෙමිනි. ඔහුගේ ඇඳ අසල වූ බිත්තිය පුරා ඡායාරූප විශාල සංඛ්‍යාවක් විය. එම ඡායාරූප මැද අර්ධ ආලෝකයක් සහිත රන්වන් මල් වඩමකි. එය වටා සුදු පැහැති පින්ත පටියකි. එහි රන්වන් අකුරින් මුද්‍රණය කර ඇති පාඨය මෙසේ විය.

“අසමසම ජ්‍යෙෂ්ඨයා.”

මා ඔහුගේ දැන් පිරිමදින්නට පටන් ගත් විට, ඔහු “මහ යක්ෂ කෙළියක් නෙව, හෙමිහිට මැදපත්!” යැයි කියමින් සුසුම් ලෑවේය.

ගැහැනිය නිහඬව කාඩ්කුට්ටමේ පත් එකින් එක මේසය මත තබන්නට වූවාය. ඇගේ නියුණු නහය නිසා ඇගේ මුහුණ පක්ෂියකුගේ හැඩයක් ගනී. අවංචල විශාල නෙත් දෙකක් ඒ මුහුණට එළිය ලබා දෙයි. තරුණියකගේ වැනි අත්වලින් ඇ තම පැසුණු හිසකේ එය බොරු කොණ්ඩයකට සමාන්‍ය සැලකිල්ලෙන් සකස් කරගෙන පහන් නමුදු, පැහැදිලි හඬෙකින් ප්‍රශ්න කළාය.

“ජෝජ්, නුඹ මිෂා දැක්කාද?”

ජෝජ් වහාම ඇඳ මත වාඩි වී, මා පසෙකට තල්ලු කොට හණිකට පිළිතුරු දුන්නේය.

“නමුත්, එයා කියෙව් නගරයට ගියා නේද?”

“ඔව්, කියෙව්වලට...” යැයි ඇය පිළිතුරු දුන්නේ කාඩ් පත් දෙස බලාගත්වනමය. ඇගේ කටහඬ ඒකතානමය ගතියක් දැරූ අතර, එහි කිසිදු ප්‍රකාශනයක් නැති සැටි මම නිරීක්ෂණය කළෙමි.

“එයා ඉක්මනින් ඒව්...”

“එහෙමද?”

“ඔව්, සත්තකින්ම! ඉක්මනින්.”

අඩ නිරුවතින් සිටි ජෝජ් වහාම ඇදෙන් පැන ඇය අසලට ගොස්, ඇගේ දෙපා ළඟ දණින් වැටී, ප්‍රංශ බසින් යමක් කියන්නට විය.

“මම සන්සුන්ව ඉන්නවා” යැයි රුසියන් බසින් ඔ පිළිතුරු දුන්නාය.

“ඔයා දන්නවාද, මට පාර වැරදුණා. හිම වැස්සයි, මහා කුණාටුවයි හන්දා. මා හීතලට ගල් ගැහිලා යාවී

කියලා සිතුවා.” ඇගේ දණහිස තිබුණු අතක් සෙමින් පිරිමදිමින් ජෝජ් ඇයට හණිකට විස්තර කරන්නට විය. ඔහුගේ වයස හතළිහක් යැයි කිව හැකිය. රතුවන් මහත තොල් සහිත ඔහුගේ මුහුණත්, කළුවන් උඩු රැවුළත් බිය වූ සැටියක් කියා පෑවේය. ඔහුගේ හිස වටා ඇති පැසුණු හිසකේ අතගාමින්, වඩාත් පියවි ගතියක් පාමින් ඔහු කතා කළේය.

“අපි හෙට කියෙව් නගරයට යනවා...” යැයි ඔහු පැවසුවාය. එහෙත්, එය ප්‍රශ්නයක් හෝ ප්‍රකාශයක් හෝ නොවීය.

“ඔව්! හෙට! දැන් ඉතින් ඔයා ගිහින් නිදාගන්න. හොඳටම රැ වෙලා නෙව...”

“එහෙනම් අද මිෂා එන්නෙ නැතිද?”

“අපොයි, නැහැ! අද හිම කුණාටු පටන් අරගෙන... දැන් ඉතින් ඔයා ගිහින් නිදාගන්න...”

මේසය උඩ තිබුණු පහන ගෙන පොත් රාක්කයට එහා ඇති කුඩා දොර දෙසට ඔහු ඇය වත්තම් කරගෙන ගියේය. පහත් හඬින් කතා කරන ඔහුගේ බැරැඬි කටහඬට සවන් දෙමින් කිසිවක් ගැන නොසිතා බොහෝ වේලාවක් තිස්සේ මම හුදෙකලාව වාඩි වී සිටියෙමි. දිය කඩිත්තක් බවට පත් වූ හිම ගොඩක ඉටිපන්දම් ආලෝකය පිළිබිඹු විය. හිම කුණාටුව විශාල තිරිසනකුගේ මවිල් සහිත අතක් මෙන් ජනේලයට වැදිණි. මේ කාමරයේ ගෘහ භාණ්ඩ බොහෝ විය. එයින් වහනය වූ අමුතු සුවදක් නිසා මම නිදිමක් වූයෙමි.

අවසානයේදී ජෝජ් පහන යම්තමින් සොලවමින් ආවේය. පහත් කවරය පහනට ගැටෙත්ම හඬක් පිටවීය.

“එයා නිදාගත්තා.”

“ඔහු පහන මේසය මත තබා කාමරයේ මැද කල්පනාකාරී ලෙස සිටගෙන, මා දෙස නොබලා කතා කරන්නට විය.

“ඉතින් මොනවා කියන්නද? තමුසෙ නොහිටින්න මා අද මියයන්න ඉඩ තිබුණා... බොහොම ස්තූතියි! තමුසෙ කාගෙ කවුද?”

එහා කාමරයේ ඇති වූ සුළු හඬක් නිසා ස්නායු කිපුණු විටෙක මෙන් එයට සවන් දෙමින් සිටි ඔහු හිස පැත්තකට හරවා ගත්තාය.

“එයා ඔබගේ පවුලද?” මම සෙමින් ඇසුවෙමි.

“ඔව්, මගේ බිරිඳ, මගේ මුළු ජීවිතය!” වචන වෙන්කොට පහත් හඬින් ඔහු කීවේ කාමරයේ බිම බලමින් සහ යළිත් වරක් ඔහුගේ හිස පිරිමදිමිනි.

“අපි දැන් තේ ටිකක් බොමු, ආ?”

ඔහු යමක් අමතක වූ විටක මෙන් දොර අසලට ගොස් නැවතී, ඔහුගේ ගෙදර වැඩ කරන මෙහෙකාරිය මාළු වගයක් කා අසනීප වූයෙන් ඇය රෝහලට ගෙනගිය බව විස්තර කළේය.

සමචාරය රත් කිරීමේ කාර්යය මම භාර ගනිමි. ඔහු හිස වැනුවේ ඔහු අඩක් නිරුවතින් බව අමතක කළාක් මෙනි. පාවහන් රහිතව ඔහු තෙතමනය සහිත ලී පොළොව මත යමින් මට කුස්සිය පෙන්වීය. ඒ කුඩා කුස්සියේ උදුනට යාබද බිත්තියට පිට දී ඔහු යළිත් මෙසේ පැවසීය:

“නුඹ නොහිටින්නට මා මෙලහකටත් හිතලේ ගල් ගැහිලා ඉවරයි. නුඹට ස්තූතියි!”

හිටිහැටියේම ඔහු තිගැස්සි බිය පිරි දෙනෙත් මහත් කර ගෙන මා දෙස බැලීය.

“එහෙනම් එයාට සිද්ද වූණේ මොනවාද? අහෝ දෙවියනි...”

කළුවන් සිදුරක් වැනි දොර දෙස බලමින් ඔහු ඉක්මනින් මුමුනන්නට වීය.

“නුඹට ජේනවද, - එයා අසනීපයෙන්. එයාට පුතෙක් හිටියා. එයා සංගීතඥයෙක්. මොස්කව්වලදී එයා වෙඩි තියා ගෙන සිය පණ හානි කරගත්තා. නමුත්, ඇය සිතන්නේ ඇගේ පුතා දැන්, දැන් ගෙදර එතියි කියලා. ඔහු මිය ගොස් අවුරුදු දෙකක් පමණ වෙනවා...”

ඉන් අනතුරුව අප තේ බොන විට, ඔහු බිඳුණු වචන වෙන් කොට කියන්නට වූයේ, සාමාන්‍ය කතාවකදී ඇසීමට නොලැබෙන ආකාරයකටය. ඔහුගේ බිරිඳ ඉඩම් හිමි කාන්තාවක් බවත්, ඔහු ඉතිහාසය උගන්වන ගුරුවරයකුව සිටි අතර, ඇගේ පුතාට උගැන්වීමට

පැමිණි ඇයට ආලය කරන්නට වූ බවත් විස්තර කළේය. ඇගේ ප්‍රථම ස්වාමිපුරුෂයා ජර්මන් ජාතික රදලයෙකි. ඇ ඔහුගෙන් වෙන් වී ඔපෙරා ගායිකාවක් වූවාය. ඇගේ ප්‍රථම ස්වාමිපුරුෂයා ඇයගේ ජීවිතය අවාසනාවන්ත බවට පත් කිරීමට බොහෝ වෙහෙස දැරුවද, ඔවුන් දෙදෙනා හොඳින් ජීවත් වූ බව හේ විස්තර කළේය.

ඔහු මට මේ කතාව කියන අතර, දෙනෙත් හකුළුවාගෙන, ඇඳිරි කුස්සියේ ගිනි උදුන අසල ඇති පොළොවේ දිරාපත් වුණු සිදුරක් දෙස බලන්නට විය. ඔහු කොතරම් උණු තේ පානය කළේද යත්, කට දිව පුලුස්සා ගන්නා සැටියෙක් පෙනෙන්නට වූ අතර, ඔහුගේ මුහුණ රැලි ගැසී දෙනෙත් බියෙන් සැලෙන්නට විය.

“නුඹ කවුද?” හේ යළිත් ප්‍රශ්න කළේය. “ඔව් නුඹ බේකරියක විස්කිරිඤ්ඤ හදනවා. ඒක පුදුම දෙයක්. ඒ වගේ වැඩක් නුඹට සුදුසු නැහැ. එහෙම වුණේ මක්නිසාද?”

ඔහුගේ කතාවේ නොසන්සුන්තාවක් තිබුණු අතර, ඇමක් ගිලපු විටෙක මෙන් ඔහුගේ දෙනෙත් බියෙන් පිරී තිබිණි.

මා ගැන මම කෙටි විස්තරයක් ඉදිරිපත් කළෙමි.

“ඒකත් එහෙමද?” ඔහු සෙමින් ඇසුවේය. “ඔව්, ඒකත් එහෙමද...”

ඔහු හිටිහැටියේම ප්‍රබෝධයකින් මෙසේ ප්‍රශ්න කළේය.

“අවලස්සන තාරාවාගේ කතාව නුඹ අහලා තියෙනවද? කියවා තියෙනවද?”

ඔහුගේ මුහුණ විකෘති වූ අතර, ඔහු කෝපයෙන් කතා කරන්නට විය. ඔහුගේ කට හඬ අස්වාභාවික කෑ ගැසීමක් දක්වා වෙනස් විය.

“ඒ වගේ කතාවක් නිසා කෙනෙක් පරීක්ෂාවට අහු වෙනවා. මමත් නුඹේ වයසේදී හංසයකු ලෙසයි හිතාගෙන සිටියේ. ඔන්න වෙච්ච දේ... දේව ධර්ම ඇකඩමියට යා යූතුව තිබුණා. නමුත් මා ඇතුළු වුණේ විශ්වවිද්‍යාලයටයි. මගේ පියා පූජකයෙක්, එයා මාව ප්‍රතික්ෂේප කලා. පැරිසියේදී මම මිනිස් සංහතියේ අවාසනාව හෙවත් ප්‍රගතියේ ඉතිහාසය හැදෑරුවා. මාත් ටිකක් ලිව්වා...”

ඔහු යම්තමින් උඩ පැන යමකට සවන් දෙන්නාක් මෙන් සිට, අනතුරුව මෙසේ පැවසීය:

“මිනිසුන් ප්‍රගතිය කියන දෙය සොයා ගත්තේ ස්වයං ධවටිමකට අසුවීමටයි. ජීවිතය ප්‍රබුද්ධ දෙයක් නොවෙයි. හේතුවක් ඇති දෙයක් නොවෙයි. වහල්භාවය නැති නම් ප්‍රගතියක් නැහැ. බහුතරය අල්පතරයට යටත් වෙන්නේ නැති නම් මිනිස් සංහතිය අතරමං වෙනවා. අපේ ජීවිතය, අපේ ශ්‍රමය ලිහිල් කිරීමේ අභිප්‍රායෙන් අපි එය තවත් සංකීර්ණ ලෙස අවුල් කරගෙන, ශ්‍රමය තවත් වැඩි කර ගන්නවා. කම්හල් සහ යන්ත්‍ර සූත්‍ර තියෙන්නේ මොකටද, තවත් යන්ත්‍ර හදන්නයි. ඒක මහා මෝඩකමක්! කම්කරුවන් වෙනවා, නමුත්, අපට අවශ්‍ය ආහාර නිපදවන ගොවීන් විතරයි. මිනිසා සිය ශ්‍රමය වැය කරලා සොබාදහමෙන් ලබාගත යුතු එකම දේ ආහාර විතරයි. මිනිසාට අවශ්‍ය දේ අඩුවෙච්ච තරමට මිනිසා වාසනාවන්ත වෙනවා. ඔහුට අවශ්‍ය දේ වැඩිවන තරමට ඔහුගේ නිදහස අඩුවෙනවා.”

ප්‍රථම වරට මා ඉමහත් කම්පනයට පත් කළ මෙම අදහස ඔහු ප්‍රකාශ කළේ සමහර විට මේ වචනවලින් නොවිය හැකිය. එමෙන්ම, ඒ අදහස ඉතා නපුරු නිරුවත් රූපකායක් ගත්තේය. කුප්පාලීමෙන් මිදුණු ඔහු ඇතුළු කාමරයට ඇරී තිබෙන දොර දෙස බියගත් නෙතින් බැලීය. විනාඩියක් නිහඬතාවට සවන් දී සිට, දැඩි කෝපයෙන් මෙන් මුමුනන්නට විය.

“මතක තියාගන්න, හැම දෙනාටම ඕන පාන් කැල්ලකුයි ගැනියෙකුයි විතරයි...”

ඔහු ගැහැනුන් ගැන කතා කළේ මා නොදත් වචනවලින් සහ මා නොකියැවූ කවිවලින් සමන්විත ගුප්තමය පහත් හඬකිනි. ඔහු හිටිහැටියේම සොරදෙටු බාණ්ඩිනට සමාන විය.

“බියත්ඊවේ, පියමෙත්තා, ලවුරා, නිනොන්” යැයි ඔහු මා නොදත් නම් කියමින් ආලයෙන් පසුවුණු රජුන් ගැනත්, කවීන් ගැනත් කතා කියන්නට විය. වැළමිට දක්වා නග්න වූ අතක් රිද්මය අනුව වනමින් ඔහු ප්‍රංශ බසින් කවි කියන්නට විය.

“ලෝකයේ රජකරන්නේ ආලය සහ දුර්භික්ෂය විතරයි,” ඔහු උණුසුම් ලෙස මුමුනන සැටි මට ඇසිණි. එම වචන ‘දුර්භික්ෂයේ රජ’ නමැති පොත් පිංවෙහි මුද්‍රණය වී තිබිණි. මෙම සත්‍යය මසිතට විශේෂ වැදගත් කමකින් කා වැදිණි.

“මිනිසුන්ට ඕන අමතක කිරීම සහ සැනසීම විතරයි. දැනීම නොවෙයි!”

එම චින්තනය සම්පූර්ණයෙන්ම මසිත වෙලා ගත්තේය. උදෑසන මා ඔහුගේ කුස්සියෙන් පිටවන විට එහි තිබූ කුඩා ඔර්ලෝසුවේ වේලාව හය පසුවී විනාඩි කීපයක් පෙන්වීය. අළුවත් අන්ධකාරයෙහි හිම ගොඩැලි පාගමින් මම ගමන් කළෙමි. හිම කුණාටුවල හඬට සවන් දෙමින් මම ඒ බිඳුණු මිනිසාගේ කෝපාන්විත කෑ ගැසීම් මතක් කළෙමි. ඔහුගේ කටින් පිට වූ ඒ වචන මගේ උගුරේ හිර වී ගෙල මිරිකන සැටියෙක් මට හැඟිණි. මට බේකරියට යාමට සිතක් නොවීය. මිනිසුන් දකිනවාට මම කැමති නොවීමි. එළිය වැටෙන තුරු තතාර් ජනවසමේ ගමන් කළ ඉක්බිතිව, හිම ගොඩවලින් මිනිසුන් වෙන් කොට හඳුනා ගත හැකි විය.

ඉන් පසු කිසිදිනෙක ඒ ගුරුවරයා මුණ නොගැසුණු අතර, ඔහු මුණ ගැසීමට වුවමනාවක්ද මට නොවීය. එහෙත්, ඉන් ඉක්බිතිවද ජීවිතයේ අරුත් රහිත භාවය ගැනත්, ශ්‍රමයේ එල රහිත භාවය ගැනත් කියන නූගත් මහල්ලන්ද, වාසස්ථාන නැති රස්තියාදුකාරයන්ද, ‘තොල්ස්තෝයිවරුන්’ සහ උසස් සංස්කෘතියකින් හෙබි මිනිසුන්ද මට හමුවිය. දේව ධර්මය පිළිබඳ උපාධිධාරී පූජකයෙක්ද, පුපුරන ද්‍රව්‍ය පිළිබඳ කටයුතු භාර රසායනික ශිල්පියෙක්ද, ජෛව විද්‍යාඥ ‘නියෝවයිට්ලිස්ට්’ වාදියෙක්ද තවත් බොහෝ දෙනෙක්ද එවැනි මත පළ කළහ. එහෙත් ප්‍රථම වරට ඒ අදහස් මා ඇසූ විට මෙන් ඉන් අනතුරුව එයින් මම කම්පනයට පත් නොවීමි.

එහෙත්, මීට වසර දෙකකට ඉහතදී, එනම් ප්‍රථම වරට ඒ අදහස්වලට සවන් දී වසර විස්සකට පසුව බලාපොරොත්තු විරහිතව එම තේමාව ගැනම, එවැනිම අදහස් මා ඇසූවේ මා හොඳින් හඳුනන කම්කරුවකුගෙනි.

වරක් මම ඔහුත් සමඟ ඇරුණු හදවතකින් කතා කළෙමි. 'දේශපාලන මහ කෙරුමෙක්' හැටියට තමා හඳුන්වා ගත් මේ කම්කරුවා (ඔහු එසේ කළේ අසතුටින් සිනා පාමිනි) සමහර විට රුසියානුන්ට පමණක් ආවේණික නිර්භය අවංකත්වයෙකින් යුතුව මෙසේ පැවසීය:

"අලෙක්සෙයි මක්සිමිච් ආදරණීය මිතුරාණනි, මට නම් විද්‍යා ඇකඩමි, විද්‍යා, අහස් යාත්‍රා ආදී කිසිවක් ඕන නැහැ. මට ඕන සන්සුන් මුල්ලක් සහ ගැනියක් විතරයි. මට ඕන වෙලාවට මම ඇය සිප ගන්නවා. ඇ මට කයෙන් හා සිතින් නිසි ලෙස පිළිතුරු දිය යුතුයි. එව්වරයි! ඔබ බුද්ධිමත් විදිහට තර්ක කරනවා. ඉතින් ඔබ නම් අපේ මිනිහෙක් නොවෙයි. විෂ කැව්ව්ව මිනිහෙක්, මිනිසුන්ට වඩා ඔබට චින්තනය ලොකුයි, ඔබ සිතන්නේ යුදෙව් ධර්මය අනුවයි. මිනිසා ජීවත් වන්නේ සබත් දවසටද?"

"යුදෙව්වෝ එහෙම සිතන්නේ නැහැ..."

"උන් සිතන හැටි දන්නේ කොයි යකාද, උන්ව වටහා ගැනීම ලෙහෙසි නැහැ" යැයි කී ඔහු සිගඳටි කොටය ගඟට වීසි කොට, එය වැටෙන සැටි නිරීක්ෂණය කළේය.

අපි නෙවා ගඟබඩ, කිරිගරුඬ බංකුවක් මත වාඩි වී සිටියෙමු. එය සරත් සමයේ හඳපාන ඇති රාත්‍රියකි. අප දෙදෙනා හෙම්බත් වී සිටියේ මුළු දවස පුරා ඇති වූ පල රහිත මුරණ්ඩු කැලඹීම් නිසාය. එහෙත්, කිසියම් දයාවත්, ප්‍රයෝජනවත් දෙයක් කිරීමට අසාර්ථක අභිප්‍රායයක් අපට තිබිණි.

"ඔබ අප සමඟ සිටියද, අපේ කෙනෙකු නොවේ, මා කියන්නට හැඳුවේ ඒ ටික තමයි," හේ සෙමින් හා කල්පනාකාරී ලෙස පැවසීය. "බුද්ධිමතුන්ට කලබලවීම සතුටක්. ශත වර්ෂ ගණනක් තිස්සේ ඒ ගොල්ල කැරැලිවලට හුරු පුරුදු වෙලා. ජේසු ස්වාමි දරුවෝ පරමාදර්ශියෙක් හැටියට ලෝකෝත්තර දේ සඳහා කැරැලි ගැහැව්වා වගේ මුළු බුද්ධිමත් පන්තියම මනෝ රාජ්‍යයක් සඳහා කැරැලි ගහනවා. පරමාදර්ශියා කැරැලි ගහනවා, එවිට නැතිබැරි අයයි, ජඩයොයි, නීවයොයි කෝපය නිසා ඔවුන්ට එකතු වෙනවා, මොකද උන්ට ජේනවා උන්ට තැනක් නැති බව. කම්කරුවා කැරැලි ගහන්නේ විප්ලවය සඳහා, මාධ්‍යයන්

සහ ශ්‍රම පලදාව නියම ලෙස බෙදාහරින්නට කම්කරු පන්තිය බලය අල්ලා ගත් පසුව ඔවුන්ට රාජ්‍යයක් ඕනෑම කියලා ඔබ හිතනවද? සත්තකින්ම නැහැ! ඔවුන් විසිර ගිහිල්ලා, තම තමාට පහසු, සන්සුන් තැන් සොයා ගනිවි...”

“ඔබ කියන්නේ කාර්මික ශිල්පය ගැනද? අපේ ගෙල වටා ඇති තොණ්ඩුව වඩාත් වැඩියෙන් තද වෙන්නේ ඔය කාර්මික ශිල්පය නිසයි. අනවශ්‍ය ශ්‍රමයෙන් අපි ගැලවෙන්න ඕන. මිනිහාට ඕන සන්සුන්ව ඉන්නයි. ඒත් මිනිහකුට ඕන ටිකයි. මට ඕන වෙලා තියෙන්නේ කුඩා ගෙයක් පමණයි, එහෙව් කොට මම මොකටද නගරයක් ඉදි කරන්න යන්නේ? මිනිස්සු එක ගොඩේ ජීවත් වෙන විට තමයි ජලනළ මාර්ග, ජලය බැසයන නළ සහිත වැසිකිළි, විදුලි බලය අවශ්‍ය වෙන්නේ. ඒවා නැතුව ජීවත්වීමට මහන්සි ගන්න, එවිට කොතරම් ලෙහෙසිද. ඔව්, සත්තකින්ම අපට අමතර දේ මහ ගොඩක් තියෙනවා, ඒවා සේරම බුද්ධිමතුන්ගෙන් ලැබුණු දේ. බුද්ධිමතුන් සතුරු ජන කොටසක් හැටියට මා නම් කරන්නේ ඒ නිසයි.”

රුසියානුන් වන අප තරම් ගැඹුරු සහ තීරණාත්මක ලෙස ජීවන අරුත් විකෘති කිරීමට වෙන කිසිදු ජනතාවකට නොහැකි බව මම ඔහුට කීවෙමි.

“ආධ්‍යාත්මික වශයෙන් ඉතාම නිදහස් ජනතාව” යැයි මගේ සගයා කීවේ මඳසිතා පාමිනි. “ඔබ තරහ වෙන්න එපා. මම සිතන්නේ කෝටි සංඛ්‍යාත ජනතාව සිතන ආකාරයටයි. නමුත්, ඔවුන්ට එය ප්‍රකාශ කරන්න බැහැ... ජීවිතය සරල ලෙස ගොඩනගන්නට ඕන. එවිට ජීවිතය ජනතාවට දයාබර වේවි...”

මේ මිනිසා කිසිදිනෙක ‘තොල්ස්තෝයිවාදියකු’ නොවූ අතර, අරාජිකවාදයටද නැඹුරු නොවීය. ඔහුගේ ආධ්‍යාත්මික සංවර්ධනයේ ඉතිහාසය ගැන මම ඉතා හොඳින් දනිමි.

ඔහුත් සමඟ කතා කරන විට මම ඉබේටම මෙන් මෙසේ සිතන්නට වීමි: කෝටි සංඛ්‍යාත රුසියානුන් විජ්‍යාවය නිසා වධ වේදනා සහ බර විඳ දරා ගත්තේ

ඔවුන් ශ්‍රමයෙන් ගැලවීමට මුළු මහත් සිතින්ම කැමැති නිසාද? අවමය ශ්‍රමය, උපරිමය සතුට, එය සෑම මනෝ රාජ්‍යයක් මෙන්ම, ක්‍රියාවට යෙදවිය නොහැකි සිත් ඇදගන්නා මායාවකි.

එවිට මට හෙන්රිග් ඉබ්සෙන්ගේ කවි මතක් විය.

ගතානුගතික වාදියෙක්ද මා? අහෝ නැත!
ජීවිතය පුරාම මා වෙනස් වී නැත,
මාරු කිරීමට ඉන්නන් කැමැති නැත මා,
මුළු ක්‍රීඩාව මිශ්‍ර කිරීම මට රිසිය.

මට මතක ඇත්තේ එකම එක විප්ලවයකි,
එය අන් ඒවාට වඩා වැඩිය බුද්ධියෙන්,
විනාශ කිරීමට හැම දෙයක්ම, තිබිණි එයට බලය.
එය නම් මහා ජල ගැල්මය.

එදා පවා රැවට්ටුවා නොවැ, මහ යකාව
නොයේ ඒකාධිපති බවට පත් වී.
එවන් විප්ලවයක් කිරීමට අවංක ලෙස
දෙන්නෙමි මම ඔබට සහය,
ඇති කරන්නට තවත් ජල ගැල්මක්
නොයාගෙන නැව ගිල්වා දමන්නමි.

දෙරෙන්කොව්ගේ කඩයෙන් ලැබුණේ ඉතා සුළු ආදායමකි. එහෙත්, මුදල් ආධාර ලැබිය යුතු අයගේ සංඛ්‍යාව වැඩි වන්නට විය. "මොනවා හරි දෙයක් කරන්න ඕනෑ" යැයි අන්දෙයි දෙරෙන්කොව් කීවේ යටි රැවුළ කසමින් වරදක් කළ එකකු සේ මද සිනා පාමින් හේ ගැඹුරු සුසුමක් හෙළීය.

මේ මිනිසා මිනිස් සංහතියේ නාමයෙන් ජීවිතාන්තය දක්වාම තමන් විහිත්ම හිරේ වැටී සිටින සැටියෙක් මට හැගෙයි. ඔහු මෙම දඬුවම පිළිගෙන සිටියද, සමහර විට එය නිසා ඔහු ඉමහත් ලෙස පීඩා විඳී.

විවිධ වචන පාවිච්චි කරමින් මම ඔහුගෙන් බොහෝ වාරයක් මෙසේ ඇසුවෙමි.

"ඔබ මේ වැඩ කරන්නෙ කුමක් නිසාද?"

මගේ ප්‍රශ්නය තේරුම් නොගත් බැවින්දෝ ඔහු 'එය කිරීමේ හේතුව' මට විස්තර කළේ පොතේ බසිනි. නොගැලපෙන ආකාරයට ඔහු ජනතාවගේ බරපතළ තත්ත්වය ගැනත්, අධ්‍යාපනයේ අවශ්‍යතාව ගැනත්, දැනීම ගැනත් මට විස්තර කළේය.

"මිනිසුන්ට දැනීම ඕනද, ඔවුන් එය සොයනවද?"

"සත්තකින්ම එහෙම නැතුව කොහොමද? ඔබත් එය සොයනවා නොවේද?"

ඔව්, මම එය සොයමි. නමුදු, ඉතිහාසය උගන්වන ගුරුවරයාගේ වචන මට මතක් විය.

"මිනිසුන් සොයන්නේ අමතකවීම සහ නැසීම මිස දැනීම නොවේ."

අවුරුදු දාහතක් තරම් වයසැති තරුණයන්ට මෙවන් තීව්‍ර සංකල්ප ඇති කරගැනීම අහිතකර දෙයකි. මෙවැනි සංකල්ප මොට්ට කරදමන බලවේග නිසා තරුණයන්ටද කිසිදු යහපතක් සිදු නොවේ.

මා හැමදාම එක දෙයක් ගැන නිරීක්ෂණය කරන සැටියක් මට දැනිණි. මිනිසුන් කතා අගය කරනු ලබන්නේ එයින් ඔවුන්ගේ කටුක ජීවිත තාවකාලිකව හෝ අමතක කර දැමීමට ඔවුන්ට හැකිවීම විසිනි. කතාවක මනාකල්පිතය වැඩි වූ තරමට එයට ඔවුන් වඩාත් වැඩි ආසාවකින් සවන් දෙන්නේ මේ හේතුව නිසාය. සිතින් මවා ගත් ලස්සන කතා ඇති පොත වඩාත්ම හොඳ පොතක් යන මායාකාරී මිදුමට මම හසු වී සිටියෙමි.

දෙරෙන්කොව් බේකරියක් පටන් ගැනීමට අදහස් කළේය. සෑම පිරිවැටුමකින්ම සියයට තිස් පහකට අඩු නොවන ලාභයක් ලබා ගත හැකිය යනු ඔහුගේ අදහස වූ බව මට ඉතා හොඳින් මතකය. බක්කරේගේ 'අත්දැකීම්' ලෙස මා වැඩ කළ යුතු විය. මා 'තමන්ගේ විශ්වාසදායක මිනිසා' ලෙස පිටි, බිත්තර, බටර් සහ පිච්චු පාන් ආදිය සොරකම් කිරීමෙන් බක්කරේ වළක්වා ගත යුතු යැයි තීරණය විය.

ඔන්න ඉතින් මම කුණු සහිත විශාල බිම් ගෙයක් වැනි බේකරියේ සිට වඩාත් කුඩා නමුදු, පවිත්‍ර බිම් ගෙයකට පිවිසියෙමි. මෙය පිරිසිදුව පවත්වා ගැනීම

මගේ එක් යුතුකමක් විය. බේකර් කම්කරුවන් හතළිස් දෙනකු වෙනුවට මා ඉදිරියේ එක් බක්කරයෙකි. ඔහුගේ හිසකේ දෙපැත්තෙන් පැසිලාය. යටි රැවුළු උල් හැඩයක් ගෙන ඇත. ඔහුගේ මුහුණ දුම් ගසා වේළු කලක මෙනි. දෙනෙත් ඇදිරිය, කල්පනාකාරිය. කට පුදුමාකාර යැයි කිව හැකිය. එය මාඵවකුගේ කටක් මෙන් කුඩාය. ඉදිමුණු, සනැති ඔහුගේ දෙනොල් සිතින් ඔහු කිසිවකු සිප ගන්නා සැටියෙක් කියා පායි. ඔහුගේ දෙනෙත් ගැඹුරෙහි කිසියම් උපහාසාත්මක දීප්තියක් පෙනෙන්නට තිබිණි.

ඔහු සත්තකින්ම සොරකම් කිරීමට පටන් ගත්තේය. ප්‍රථම රාත්‍රියේදීම ඔහු බිත්තර දහයක්ද, පිටි රාත්තල් තුනක්ද, ලොකු බටර් කුට්ටියක්ද පැත්තකින් තැබීය.

“මේවා කාටදැයි” මම ඔහුගෙන් ඇසිමි.

“මේවා එක කෙල්ලකට” යැයි ඔහු කීවේ මිතුරු ලීලාවෙකිනි. නළල රැලි ගත්වා ගෙන ඔහු මෙසේද තෙපලේය. “ලස්සන කෙලි පොඩ්ඩ!”

සොරකම් කිරීම අපරාධයක් බව ඒත්තු ගැන්වීමට මම උත්සාහ කළෙමි. එය සඳහා පාවිච්චි කළ යුතු වචන මාලාව එක්කෝ මා නොදන්නවා විය යුතුය, නැතිනම් මා ඔහුට ඔප්පු කිරීමට දිරි ගත් දේ ගැන මටම සැහෙන විශ්වාසයක් නොතිබුණා විය හැකිය. මගේ තැන සාර්ථක නොවීය.

බක්කරේ පිටි අනන මේසය මත දිගාවී ජනේලයෙන් අහසේ තරු දෙස බලමින් මවිතයෙන් යුතුව මුමුනන්නට විය. “මේකා මට උගන්වන්න හදනවා! ප්‍රථම වරට දැකපු හැටියේම උගන්වන්න හදනවා! ඒ වුණාට මු මට වඩා තෙගුණයක් බාලයි. හැබෑ විහිඵවක්...”

අහසේ තරු පිරික්සා බැලීමෙන් ඉක්බිතිව හේ මගෙන් මෙසේ අසුවේය.

“මම නුඹව කොහේදී නමුත් දැකලා තියෙනවා වගේ? සිමියෝනව් ළඟ හිටියයි කියලද නුඹ කියන්නේ? අර ගෝරියක් තිබුණු තැනද? එහෙනම් මම නුඹව දැකලා තියෙන්නේ හීනෙන් වෙන්න ඕන...”

මේ බක්කරේ ඕනෑම ඉරියව්වෙකින් චූව නිදාගැනීමට සමත් බව දින කීපයක් ගත වත්ම මම දුටිමි. උදැල්ල

අතින් ගෙන ඔහුට සිටගෙන වුවද නිදාගත හැකිය. නිදා සිටින විට ඔහුගේ බැම සඟල ඉබේටම ඉහළට ඇදෙයි. එවිට ඔහුගේ මුහුණෙන් උපහාසය මුසු මවිතයක් පළවෙයි. ඔහුගේ ප්‍රියතම තේමාව වූයේ ධන නිධාන සහ සිහිනයන්ය. ඔහු ඒත්තු යන පරිදි කතා කළේය.

“මට මහ පොළොව පෙනෙන්නේ හරියට ධන නිධානවලින් පිරිවිව කේක් ගෙඩියක් වගෙයි. හැම තැනම මහ විශාල ලෝහ පෙට්ටිවල, පෙට්ටගම්වල, තවත් වෙනත් භාජනවල රන් කාසි පිරිලා. ඒවා හැමතැනම මහ පොළොවේ වළලා තිබෙනවා. ඔය වගේ සිහින මට නිතරම පෙනෙනවා. මා හොඳින් දන්නා නාන ගෙයි එක් මුල්ලක වටිනා රිදී බඩු සහිත ලොකු පෙට්ටගමක් වළලා තියෙන හැටි මම හිතෙන් දැකලා තියෙනවා. මම එවෙලාවෙම නැඟිටලා එතැනට ගියා. රියන් එක හමාරක් විතර එම ස්ථානය හැරුවා. බැලින්නම් එතන බල්ලකුගේ හිස් කබලක්. ඔන්න බොලේ, හිටිහැටියේම ජනේලයක් බිඳින හඬක් ඇහුණා. කවුදෝ මෝඩ ගැනියක් කෑගහන්න පටන් ගත්තා ‘හොරු ඇවිත් ගෙවල් බිඳිනවෝ!’ කියලා ඒ පාර මම පණ එපයි කියලා දුවන්න පටන් ගත්තා. නැතිනම් ගුටි කන්න සිද්ධ වෙනවා. හරිම විහිළුවක් නොවැ.”

‘හරිම විහිළුවක්’ යන වචනය මම නිතර ඇසීම්. එහෙත්, ඉවෘත් කුස්මිචි ලුතෝනින් බක්කරේ තැන සිනහ නොවෙයි, ඔහු නළල රැලිගන්නවා ගෙන නාස් පුඩු පුම්බා ගනී. මඳ සිනාවක සේයාවක් ඇති වන පරිදි යම්තමින් මඳ දෙනෙත් හකුළුවා ගනී.

ඔහු දකින සිහින සිත් ගන්නා ඒවා නොවීය. එය යථාර්ථය මෙන්ම, අමනය. මේ සිහින විස්තර කිරීමට ඔහු ඉමහත් ආසාවක් දක්වන්නේත්, ඒ අතරම ඔහු වටා ඇති ජීවිතය ගැන විස්තර කිරීමට ඔහු අකැමැති වන්නේත් මන්ද යනු වටහා ගැනීමට මම අපොහොසත් වෙමි.

පොහොසත් තේ වෙළෙන්දෙකුගේ දුවක් විවාහ වූ සැටියේම වෙඩි තබා ගෙන සිය දිවි හානි කර ගත්තේ ඇගේ කැමැත්තට විරුද්ධව ඇය විවාහ කර දුන් බැවිනි. මේ නිසා මුළු මහත් නගරයම කැලඹිණි. ඇගේ

අවමඟුල් පෙරහැරට දහස් ගණනක් තරුණයෝ සහභාගි වූහ. ශිෂ්‍යයෝ ඇගේ මිනී වළ අසල කතා පැවැත්වූහ. පොලීසිය ඔවුන් පත්තා දැමීය. බේකරිය අසල වූ කුඩා වෙළඳහලට රැස් වූ මිනිස්සු ඒ ගැන කතා කරන්නට වූහ. වෙළඳහලට පසු පස කාමරයට රොක්වුණු ශිෂ්‍යයෝ කුපිත ලෙස තියුණු වචන පැවසූහ.

“ඒ කෙල්ල පුංචි කාලෙදී ඒකිට දඬුවම් කලා මඳි” යැයි මියගිය තරුණියට බැණ වැදුණු බක්කරේ එක හුස්මටම ඔහු දුටු සිහිනයක් ගැන විස්තර කරන්නට විය.

“මම පොකුණක මාළු අල්ලමින් හිටියා. ඔන්න බොලේ පොලිස්කාරයෙක් ඇවිත් කෑ ගැහුවා: ‘තෝ මොනවා කරනවද?’ පැනලා දුවන්න විදිහක් නැහැ. මම එකවරම පොකුණට පැන්නා. එතකොටම මට ඇහැරුණා...”

යථාර්ථය ඔහුගේ අවධානයෙන් තොරව කොහේදෝ ගලා ගිය නමුදු, මෙම බේකරියේ යම් කිසි අසාමාන්‍ය දෙයක් තිබෙන බව ඉක්මනින්ම ඔහු හඟින්නට විය. වෙළඳ සේවිකා වෘත්තියට නොගැළපෙන එමෙන්ම පොත් කියවන තරුණියන් වෙළඳහලේ වෙළඳාම් කරන සැටින් හේ දුටුවේය. එකියක් කඩ හිමියාගේ නංගිය, අනික් එකිය උසැති රතුවන් කොපුල් සහ දයාත්විත නුවන් සහිත තරුණියය. ශිෂ්‍යයෝ මේ කඩයට විත්, එහි පසු පස කාමරයට වැද කෑගසති. නැතිනම් කසු-කුසු ගාති. බේකරි හිමියා එන්නේ කලාතුරකිනි. එනමුදු බක්කරේගේ අත් උදව්කාරයා වන මා එන්නේ බේකරියේ කළමනාකරුවා මෙනි.

“නුඹ අයිතිකරුවාගේ නෑයෙක්ද?” ලුතෝනින් මගෙන් ප්‍රශ්න කරයි. “සමහර විට නුඹට ඔහුගේ නංගිව දෙන්න යනවාද? නැත්ද? හරිම විහිළුවක්. අර ශිෂ්‍යයෝ එතනට එන්නේ මොකටද? කෙල්ලන් නිසාද?... හ්ම්. සමහර විට එහෙම විය හැකියි. කෙල්ලො නම් එව්වර ලස්සන නැහැ කෙල්ලන්ව සතුටු කිරීමට වඩා ශිෂ්‍යයෝ පාත් ගොඩක් කනවා ඇති...”

හැමදාම පාහේ උදෑසන හයට පමණ බේකරියේ ජනේලය අසලට කෙටි පාද සහිත තරුණියක් එයි. ඇගේ සිරුර හැම පැත්තෙන්ම අර්ධ ගෝලාකාරය. ඇය පැණි

කොමඩු මල්ලක් සිහියට නංවයි. ඇ බේකර් ජනේලය ඉදිරිපිට ඇති වළට දෙපා ඔබාගෙන ඇනුම් හරින අතර බක්කරේට අඩ ගසයි.

“වෘත්තයා!”

ඇගේ හිස වසා පලාවන් ලේන්සුවකි. මුදු ගැසුණු රන්වන් කෙස් කැරැලි එළියට පැන ඇත. ඇගේ රතුවන් දෙකොපුල් කුඩා බෝලවලට සමානය. කෙස් කැරැලි මුදු මෙන් මේ කොපුල් වසා සිටී. සමහර කෙස් කැරැලි නළලත්, අඩ නිදිබර ඇසුත් වටේට වැටීලාය. ඇ කුසිත ලෙස කුඩා අත්වලින් ඒ කෙස් කැරැලි ඇත්-මැත් කරයි. මේ දැන් උපන් මොළකැටි බිලිදකුගේ මෙන් ඇගේ අත්වල ඇඟිලි විහිදී ඇත. මෙවන් කෙල්ලක් සමඟ කතා කළ හැක්කේ මොනවාද? මම බක්කරයා අවදි කරවමි. ඔහු ඇගෙන් ප්‍රශ්න කරයි.

“නුඹ ආවාද?”

“පේනවා නොවැ, ආවා.”

“නිදා ගත්තද?”

“ඔව්, නිදාගත්තා නොවැ.”

“දැකපු සිහිනය මොකක්ද?”

“මතක නැහැ...”

නගරයේ නිහඬතාවකි. එසේවතුදු කොහේදෝ තැනක ගෙවත්ත අතුගාන හඬක් ඇසෙයි. මේ දැන් අවදිවුණු වී කුරුල්ලෝ කීවි බිවි ගාති. නැඟී එන හිරුගේ රශ්මි ධාරා ජනේල වීදුරුවට යම්තමින් වැටෙයි. එවන් දවස්වල කල්පනාකාරී ආරම්භය මට බෙහෙවින් ප්‍රියංකරය. බක්කරයා මවිල්වලින් ගහන ඔහුගේ අතක් ජනේලයෙන් පිටතට දමා කෙල්ලගේ කකුලක් අතගායි. ඇය ඔහුගේ පිරික්සුමට යටත් වන්නේ මන්දෝත්සාහී ලෙසිනි, බැටළුවකු සේ ඇස් නටමිනි.

“පෙෂකොව් සීනි පාන් ටික පෝරනුවෙන් එළියට ගනින් චේලාව හරි” බක්කරේ මට අණ කරයි.

මා සීනි පාන්, බනිස් සහ තවත් පාන් වර්ග සහිත තැටි පෝරනුවෙන් එළියට ගනිත්ම, බක්කරේ එයින් පාන් වර්ග දහයක් පමණ රැගෙන තරුණිය දෙසට වීසි කරයි. ඇ ඒවා ඔඩොක්කුවේ දමා ගෙන එකක් අතින් අත වීසි

කරමින් මඳක් නිවුණු පසු කහවත් තම බැටළු දත්වලින් විකයි. ඇගේ කට තොල පිලිස්සෙන විට ඇ තරහෙන් හඩක් පිට කරමින් සුසුම්ලයි.

ඇය දෙස ඉමහත් ආදරයෙන් බලන බක්කරේ ඇයට සැරවෙයි.

“සාය පහත දමාගනින්, ලජ්ජා නැති කෙල්ලේ...”

ඇය ඉවත ගිය පසු ඔහු මා ඉදිරිපිට උදම් අනයි.

“කොහොමද මගේ කෙලි පොඩ්ඩි? කෙස් කැරැලි හරියට බැටළු පැටියකුගේ වගෙයි. මල්ලී, මම බොහොම පිරිසිදු මිනිහෙක්. ගැනුන් සමඟ ආස්සරයක් නැහැ. කෙල්ලන් සමඟ විතරයි. මේකි මගේ දහනුන්වැනි කෙලි පොඩිත්ත. නිකීපරිවගේ ශෝන දුව”

ඔහුගේ උද්දාමයට සවන් දෙන මම කල්පනාවෙහි නිමග්න වෙමි.

“මාත් මේ විදිහට ජීවත් විය යුතුද?”

රාත්තලේ පාත් ගෙඩි පදම් වූ විගස ඒවා පෝරනුවෙන් ඇදගන්නා මෙම වෙළඳාම සඳහා දෙරෙන්කොව්ගේ කඩයට ගෙනයමි. ඉන් අනතුරුව රාත්තල් 64 ක් බරැති පාත් තොගයක් දැමිය හැකි විශාල කුඩයක් පුරා බනිස්, සීනි, පාන්, රෝල්ස් ආදිය දේව ධර්ම විද්‍යා ඇකඩමියට ගෙනයන්නේ එහි ශිෂ්‍යයන්ගේ උදේ ආහාරය සඳහාය. ඇකැඩමියේ කැන්ටිම අසල සිටගෙන මම සමහරුන්ට අත්පිට මුදලට සහ අන් අයට ණයටද පාත් වර්ග විකුණමි. එතැන සිටගෙන තොල්ස්තෝයි අරබයා ඇතිවන විවාදවලට සවන් දෙමි. ඇකැඩමියේ එක් මහාචාර්යවරයෙක් වන ගුසෙව් තොල්ස්තෝයිගේ ජන්මාන්ත හතරෙකි.

සමහරදාට මගේ කුඩයේ පාත්වලට යටින් පොත්ය. ඒවා කාටවත් නොපෙනෙන පරිදි මා එකක් හෝ තවත් ශිෂ්‍යයකුට දිය යුතුය. සමහර විට ශිෂ්‍යයෝ අන් අයට නොපෙනෙන සේ මගේ කුඩයට පොත් සහ සටහන් දමති.

සතියකට වරක් මම තවත් ඇත දිව යෙමි. එය ‘පිස්සන් කොටුව’ටය. එහි මනෝවිද්‍යාව පිළිබඳ දොස්තර බේන්තෙරෙව් රෝගීන් ඉදිරිපත් කරමින් දේශන

පවත්වයි. දවසක් දා ඔහු වෛද්‍ය ශිෂ්‍යයන්ට අනංකාර-
 උන්මාදයෙන් පෙළෙන රෝගියකු පෙන්වීය. උසැති
 ඒ රෝගියා දිගැති සුදු ලෝගුවක් ඇදගෙන, දිගැති
 පාදජාලාවක් බඳු තොප්පියක් දමාගෙන දේශන ශාලාවට
 ඇතුළුවත්ම, දොර අසල සිටි මම ඔහු දෙස බලා ඉබේටම
 මෙන් සිනහසුණෙමි. එවිට ඔහු මොහොතක් මා අසල
 නැවතී මා දෙස බැලුවේ මා දවා අළු කරන බැල්මෙනි.
 මා ඉක්මනින් අහකට පැන්නේ ඔහුගේ ඉතා කළුවන්
 දෙනෙතින් මගේ හදවත දවන තරම් තීව්‍ර බැල්මෙකින්
 ඔහු මට පහර දුන් බැවිනි. දොස්තර බේන්තෙරෙව් තම
 යටි රැවුල අතගාමින් මේ රෝගියාත් සමඟ ගරු-සරු
 ලීලාවෙකින් කතා කළ අතර, මා මගේ මුහුණ සෙමින්
 අත ගාන්නට වූයේ එය උණුසුම් දූවිල්ලෙකින් පිලිස්සුණු
 විටෙක මෙනි.

මේ අනංකාරොන්මාද රෝගියා බැරැඬි කටහඬෙකින්
 කතා කරමින් යමක් ඉල්ලා සිටි අතර, තර්ජනාත්මක
 ලෙස ඔහුගේ දිගැති අත ලෝගුවෙන් එළියට ඇදගෙන
 වැනුවේය. එම අතේ ඇඟිලි දිගුය. ඔහුගේ සිරුර
 අස්වාභාවික ලෙස දිග ඇදෙමින් අවසානයක් නැතිව
 වැඩෙන සැටියක්ද, ඔහු සිටින තැනම සිටගෙන ඔහුගේ
 කළුවන් අතින් මගේ බොටුවෙන් අල්ලා ගනිතියිද මට
 හැඟිණි. කටු ගොඩක් බඳු ඔහුගේ මුහුණේ ඇස් වළ
 ගැඹුරුය. ඉතා කළු ඒ දෙනෙත් තර්ජනාත්මක ලෙස
 විනිවිද යන බැල්මක් හෙළයි. අමත තොප්පියක් හිස ලා
 ගෙන සිටින මේ රෝගියා වෛද්‍ය ශිෂ්‍යයෝ විසි දෙනෙක්
 පමණ පිරික්සා බලති. අල්ප දෙනකුත් සිනාසුණද,
 බහුතරය ඔහු දෙස බලන්නේ දොම්නසිනි. රෝගියාගේ
 දෙනෙත් ගිනි බෝල මෙන් දිලිසුණද, සිසුන්ගේ නෙත්
 සාමාන්‍ය විය. ඔහු බියජනකය, ඔහු තුළ යම් කිසි
 ශ්‍රේෂ්ඨත්වයක් ඇත. සත්තකින්ම එවැන්නක් ඇත.

සිසුන්ගේ දැඩි නිහඬතාව මැද මහාචාර්ය තුමාගේ
 ප්‍රශ්න ඉතා පැහැදිලි ලෙස ඇසේ. ඔහුගේ ප්‍රශ්නවලට
 රෝගියා බියජනක ලෙස කැගසමින් පිළිතුරු දෙයි.
 ඔහුගේ ඒම කැගැසීම් මහ පොළොවේ සිටත්, අප්‍රාණික
 සුදුවන් බිත්තිවල සිටත් බියජනක ලෙස නැඟී එන්නාක්

මෙනි. ඔහුගේ අංග වලනය අගරජගුරු කෙනෙකුගේ මෙනි. එය සෙමින්ය, මහේශාකාර බවකින් යුක්තය.

එදින රාත්‍රියෙහි මම මේ රෝගියා ගැන කවි පෙළක් ලියුවෙමි. ‘අධිපතීන්ගේ අධිපතියා-දෙවියන්ගේ මිතුරා සහ අනුශාසකයා’ නමින් මම ඒ කවි හැඳින්විමි. ඔහුගේ ප්‍රතිරූපය මා ඇස් ඉදිරිපිට බොහෝ කාලයක් අතර එය මට ජීවත් වීමට බාධා කළේය.

උදේ හයේ සිට දහවල් දොළහ දක්වා වැඩ කර මම ඉන් පසු ටිකක් නිදා ගනිමි. එක් වටයක් පාන් පිටි අනා පෝරනුවට දමා අනික් වටයට අයත් පාන් පිටි පැසෙන්නට ඇති කාලවේලාව අතරතුරදීය, මට පොත් කියවීමට තරම් ඉඩ පහසුවක් ලැබෙන්නේ. පාන් පිලිස්සීමේ අබිරහස් මා ක්‍රමයෙන් දැන ගනිත්ම, බක්කරේ අඩුවෙන් වැඩ කරමින් මට “උගන්වන්නට” විය. සුරතල් ලෙස මවිත වෙමින් හේ මෙසේ පැවසීය:

“තව අවුරුද්දකින්, දෙකකින් නුඹ බක්කරේ කෙනෙකු වේවි. නුඹ වැඩට දක්ෂයා. හරිම විහිළුවක්. නුඹ තරුණයි. ඒ නිසා කෙනෙක් නුඹට සවන් දෙන්නේ නැතුව යාවි. ගරු සරු කරන්නේ නැතුව යාවි.”

මගේ පොත් කියැවීමේ රූවියට ඔහු දැක්වූයේ මන්දෝත්සාහි ආකල්පයකි. හේ මෙසේ පැවසීය:

“ඔය පොත් කියවනවාට වැඩිය හොඳයි නුඹ නිදා ගනින්” මා කියවන පොත් ගැන ඔහු කිසි කලෙක විස්තර ඇසුවේ නැත.

මුළු මහත් ලෝකය පුරාම නිදන් ගත කර තිබෙන වස්තු සහ ධන නිධාන පිළිබඳ සිහින සහ කකුල් කොට කෙල්ලට පමණක් ඔහුගේ ලෝකය සීමා වී තිබිණි. මේ තරුණිය නිතර පාහේ රාත්‍රියේ දී බක්කරේ හමු වීමට ආවාය. එවිට ඔහු ඇයට පිටි මුට්ට තබා ඇති ඇඳිරි කාමරයට ගෙන ගියේය. ශීතල දවස්වල දී ඇය පැමිණි විට, ඔහු මා දෙස බලා බැම සඟල රැලිගන්වා ගනිමින් මට මෙසේ කියයි: “පැය බාගයකට එළියට පලයන්.”

බේකරියෙන් පිටතට යන මම මෙසේ කල්පනා කරන්නට වීමි. මෙම ආලය පොත්වල සඳහන් ආලයට වඩා කොතරම් වෙනස්ද...

බේකර් අයිතිකරුගේ සොහොයුරිය වෙළඳහලට පසු පස කාමරයෙහි පදිංචිව සිටියාය. ඇයට සමවාරය රත්කර දීමට මා එම කුඩා කාමරයට ගියද, ඇය හමුවීමට හැකි තරම් වළක්වාලීමට මම උත්සාහ කළෙමි. ඇ මා ප්‍රථම වරට දුටු විට හෙළි බැල්මට සමාන විඳ දරා ගත නොහැකි බැල්මෙකින් ඇ මා දෙස හැමදාම බැලුවද, ඇගේ එම ළාමක දෙනෙත්වල ගැඹුරෙහි කිසියම් මඳ සිනාවක් තිබෙන බවට මම සැක කළෙමි. එය උපහාසාත්මක මඳ සිනාවක් යනු මගේ අනුමාන නිගමනය විය.

මට කායික ශක්තිය ඕනෑවටත් වඩා තිබුණු නිසාම මම හුරුබුහුටි බවෙන් අඩු කෙනෙක් වීමි. පුඩි පහක් බරැති (රාත්තල් 330 පමණ) පිටි මුට්ට ඔසවමින්, අදිමින් මා වැඩ කරන සැටි දකින බක්කරේ දොම්නසින් මෙසේ පවසයි. "නුඹට තුන්දෙනෙකුගේ ශක්තිය තිබුණට හුරු බුහුටි කමක් නැහැ. නුඹ උස ගියාට මී හරකෙක්..."

මේ වන විට මා බොහෝ පොත් කියවා තිබුණද, කවි කියවීමට ආසා කළ අතර, කවි ලිවීමටද පටන් ගනිමි. එනමුදු මගේ කතාව බරපතළ කඩතොලු සහිත වචනවලින් සමන්විත වුවද, මගේ චින්තනයෙහි ඉතා ගැඹුරු ව්‍යාකූලත්වය හෙළි කිරීමට එය සමත් වෙතියි මට සිතියි. මට පිටත්තර මා කුප්පාලන යමකට මා විරුද්ධත්වය ප්‍රකාශ කරන්නේ වුවමනාවෙන්ම ඉතා ගෞරව්‍යවූ ආකාරයකටය. කිනම් දේකටද යන්න හරි හැටි නොදැන.

මගේ ගුරුවරයකු වන උසස් ගණිතය හදාරන සරසවි සිසුවෙක් වරක් මට මෙසේ පැවසීය:

"තමුසෙ කතා කරන සැටි යකා විතරයි දන්නෙ. තමුසෙගෙ වචන හරියට බරැති යකඩ පටි වගෙයි!"

පොදුවේ ගැටවරයන් නිතර තමන් ගැන සිතන පරිදි මා මගේ සිත් නොගත්තේය. මා හාසාජනක ගෞරව්‍යයකු ලෙස මම සිතීමි. මගේ මුහුණේ හකු ඇට ඉදිරියට නෙරා ඇත. එය කල්මික් ජාතික මුහුණකි. මගේ කටහඬ මට පාලනය කර ගත නොහැකිය.

එහෙත්, කඩහිමියාගේ සොහොයුරිය කඩිසර ලෙසත්, දක්ෂ ලෙසත් වැඩ කරයි. ඇය පියාඹන වැහි ලිහිණියකුට

සමානය. ඇගේ මේ හුරුබුහුටිකම ඇගේ වටකුරු මාදු සිරුරට නොගැළපෙයි. ඇගේ අංග වලනයෙහිත්, ගමන් විලාසයෙහිත් යම් කිසි ව්‍යාජ බවක් ඇතැයි මට සිතේ. ඇගේ කටහඬ ප්‍රාණවත්ය. ඇ නිතර සිනාසෙයි. ඇ සිනාසෙන හඬ අසන මට මා ඇය ප්‍රථම වරට දුටු සැටි අමතක කරන මෙන් ඇය ඉල්ලා සිටින සැටියෙක් මට සිතෙයි. එහෙත්, එය අමතක කිරීමට මා කැමැති නැත. එම ප්‍රථම හමුව මට අසාමාන්‍ය ලෙස වටනේය. මෙම අසාමාන්‍යතාව හැකියාවක්ද එමෙන්ම, එය පවතීද යන්න දැන ගැනීම මට ඉතා වටනා දෙයක් විය. සමහර දාට ඇ මගෙන් මෙලෙස ප්‍රශ්න කරයි. "ඔබ කියවන්නේ මොනවාද?"

ඇයට කෙටි පිළිතුරක් සපයන මම මෙලෙස ඇසීමට ආසා කළද එය මැඩ ගනිමි.

"එයින් ඔබට ඇති කාර්ය කුමක්ද?"

දවසක් දා බක්කරේ ඔහුගේ කකුල් කොට කෙල්ලට ආදරය කරමින් සිට, මට පදමට වෙරි වූ කට හඬකින් මෙසේ පැවසීය:

"විනාඩියකට එළියට පලයන්. අනේ බාං නුඹ අයිතිකරුවාගේ නංගී ළඟටවත් පලයන්කො. ඔය වගේ අවස්ථාවක් අත හරිනවා නොවැ. එතන අර ශිෂ්‍යයෝ..."

ඔහු තවත් එවැනි දේ කීවොත් ඔහුගේ ඔප් ගෙඩිය යකඩ පටියෙකින් බිඳ දමන බවට තර්ජනය කළ මම එහි නොසිට පිටි ගබඩාවට ගියෙමි. දොර හිඩැස්සෙන් ලුතෝනින් බක්කරේගේ කට හඬ මට ඇසිණි.

"ඌන් එක්ක මම තරහ වෙන්නේ මොකටද? ඒකා දවස පුරාම පොත් කියවනවා. ඌ ජීවත් වන්නේ හරියට පිස්සකු වගේ..."

පිටි ගබඩාවේ මීයෝ දුවති, පනිති, හඬ නඟති, බේකරිය තුළ බක්කරේගේ පෙම්වතිය කෙදිරි ගායි. මම ගෙවත්තට ගියෙමි. එහි මූසල නිහඬ වැස්සකි. ගිනිගත් කැලෑවලින් පැන නඟින දුමෙන් අවට වාතය පිරී පවතී. වේලාව මැදියම් රූය පසුවෙලාය. බේකරියට ඉදිරිපසින් පිහිටා ඇති ගෙදර ජනේල විවෘත වී ඇත. කාමරවල පහන් ආලෝකය දීප්තිමත්ය. මිනිස්සු එහි ගයති.

මුනිවරයෙකි, වර්ලාමි,
 බලතිය රන්වන් දෙනෙතින්
 අහසේ සිට බිම බලමින්
 සිත සතුටින්, සිනාසෙමින්...

බක්කරේගේ පෙම්වතිය ඔහුගේ දණහිස මත වාඩි වී සිටින ආකාරයෙන් මගේ දණහිස මත දෙරෙන්කොව්ගේ නංගි වාඩිවී සිටින සැටි සිතින් මවා ගැනීමට මම වෙර දරමි. සිතින් සහ ගතින් මා එය හඟින්නේ එය විය නොහැකි දෙයක් හැටියට පමණක් නොව, බියජනක දෙයක් හැටියටය.

උදේ සිට රැ වනතුරු
 කකා බිබි නටයි හෙනෙම
 ගීත ගයා නටන හෙනෙම
 තවත් දෙයක් කරයි යසට...

ගීත ගයන මිනිසුන්ගේ කටහඬ අතරින් ගොරෝසු කටහඬක් වෙන් කොට හඳුනා ගත හැකිය. ඕ හඬ උස් කොට ගයයි. දැන් දණහිස මත තබාගෙන, පෙරට නැමී ගෙන මම ජනේලය දෙස බලමි. ගෙත්තම් වැඩ සහිත ජනේල රෙද්ද අතරින් මට පෙනෙන්නේ අළුවන් වළක් වැනි කාමරයකි. එය හරි හතරැස්ය. එහි අළුවන් බිත්ති නිල්වන් පහන් කවරයක් සහිත කුඩා පහනක් විසින් ආලෝකවත් කෙරේ. තරුණියක් ජනේලය අසල වාඩිවී යමක් ලියයි. ඇ හිස ඔසවා රතු පැහැති පෑන මිටෙන් ඇගේ හිසේ කෙස් කරලක් සකස් කර ගනී. ඇගේ දෙනෙත් හැකිළිලාය. මුහුණේ මඳ සිනාවකි. ලියුම් කවරයේ වාටිය දිව ගාමින් ඇ සෙමින් ලියුම අලවයි. අනතුරුව දබර ඇඟිල්ල ඔසවා එය ලියුමට තර්ජනය කරයි. ඇගේ දබරැඟිල්ල මගේ සුළැඟිල්ලට වඩා කුඩාය. එහෙත්, යළිත් බැම හකුළුවාගෙන ලියුම කවරයෙන් ඉවතට ගෙන එය කියවා වෙනත් කවරයකට එය බහා, එය අලවා මේසයට උඩින් පිටකොන්ද නමාගෙන, ලිපිනය ලියයි. අනතුරුව ලියුම සුදු කොඩියක් මෙන්

සුළගේ වනයි. ඇ පාදවල ඇඟිලිවලින් නැඟී සිටින්නී, අත්පුඩි ගසා වටයක් නැටුවාය. කාමරය මුල්ලේ ඇති ඇඳ වෙත යත්ම, ඇය මගේ දර්ශන පථයෙන් ඉවත්ව ගියාය. නැවත ඇය ඉදිරියට එන විට ඇගේ උඩු කයෙහි හැට්ටය නොතිබිණි. ඇගේ දෙවුර වටරවුම්ය, මුදුය. මේසය මත තිබුණු පහන අතට ගත් ඕ මුල්ලට යන්නී, නොපෙනී ගියාය. මේ තරුණිය ඇගේ කුටියෙහි ජීවත් වන විට ඇ කොතරම් පුදුමාකාර ලෙස හැසිරෙතිද යන්න ගැන සිතමින් මම ගෙවත්තෙහි ඇවිදින්නට වීම්.

ඇය වෙත රතු හිසකේ සහිත උපාධි අපේක්ෂකයා පැමිණ පහත් කඩහඬකින්, රහසක් කියන්නාක් මෙන් ඇයට යමක් කියන විට, ඇ තවත් හැකිලී වඩාත් කුඩාවට පෙනිණි. ඇ ඔහු දෙස බයාදු ලෙස බලා දැත් පිට කොන්දට එහා නැතිනම් මේසය යට සඟවා ගනී. ඒ රත්තා මගේ සිත් ගත්තේ නැත. එසේය, ඔහු මගේ සිත් කොහෙත්ම ගත්තේ නැත.

බක්කරේගේ පෙම්වතිය වැනෙමින්, සළුවක් පොරවාගෙන විත්, ගොරෝසු හඬින් මුමුනයි:

“බේකරිය ඇතුළට පලයන්...”

බක්කරේ පාන් පිටි අනා ඒවා තට්ටුවට දමන අතර ඔහුගේ පෙම්වතිය කොතරම් ධෛර්ය සම්පන්නද යන්න ගැනත්, ඇගේ සැනසීමේ ශක්තිය ගැනත් මට උදම් අනන්තට විය. මම මා ගැන සිතන්නට වීම්.

“ඉදිරියට මට යන කල දසාව කුමක්ද?”

මගේ අත ළඟ කිසියම් මුල්ලක මගේ අවාසනාව ඇති සැටියෙක් මට දැනිණි.

බේකරියේ පාන් වෙළඳාම කොතරම් අගේට කෙරෙන්නේදයත්, දෙරෙන්නොව් වඩාත් ලොකු බේකරියක් සොයයි. එමෙන්ම, අත් උදව්වට තවත් කොල්ලකු ගැනීමට අදහස් කරයි. මෙය හොඳ වැඩකි. මන්දයත්, මා හෙම්බත් වනතුරු වැඩ ගොඩක් කරන බැවිනි.

“අලුත් බේකරියට ගියාම නුඹව ජ්‍යෙෂ්ඨ අත් උදව්කාරයා හැටියට පත් කරනවා. රූබල් දහයක මාස් පඩියක් නුඹට දෙන්නයි කියල මම භාම්පුතාට කියන්නම්,” බක්කරේ

මට පොරොන්දු වෙයි.

ජ්‍යෙෂ්ඨ අත් උදව්කරුවා ලෙස මා පත් කර ගැනීමට ඔහු කැමැති වීම මට වටහා ගත හැකිය. වැඩ කිරීමට අකැමැති බක්කරේ මා ඉතා වෙහෙස වී වැඩ කරන බව දැනී. එලෙස වෙහෙස වීම මට ප්‍රයෝජනවත්ය. මගේ හදවතෙහි ඇතිවන බිය මුසු හැඟීම ඉන් නැති වී යයි, ලිංගික සබඳතාවන්ගේ අවශ්‍යතාව පාලනය වෙයි. එසේවතුද එය පොත් කියවීමට ඉඩක් නොතබයි.

“නුඹ කියවීම නවත්වාපු එක බොහොම හොඳයි. ඔය පොත් මීයෝ කාපුවාදෙන්! නුඹ ඇත්තටම සිහින දකින්නේ නැත්ද? දකිනවා ඇති. නුඹ කට වහගෙන ඉන්නවා. හරිම විහිළුවක්. දැකපු සිහින අනික් අයට කීම ඉතාම අහිංසක වැඩක්. බයවෙන්න කිසිම හේතුවක් නැහැ...”

ඔහු මා වෙත ඉමහත් කරුණාවක් දැක් වූ අතර, මට ගරු කරන බවක් පවා පෙනෙන්නට තිබිණි. මා, හාමිපුතු පත් කර තිබෙන නිසා ඔහු මට බියවෙයි. එහෙත් නීතිපතා පාත් සොරකම් කිරීමට එය ඔහුට බාධාවක් නොවේ.

මගේ ආච්චි මීය ගියාය. මා ඒ බව දැනගත්තේ ඇගේ අවමඟුලට සති හතකට ඉක්බිතිව මගේ ශ්‍රේණි සහෝදරයකු විසින් එවන ලද ලියුමකිනි. කොමා ආදී ලකුණුවලින් තොර වූ ඒ කෙටි ලියුම ආච්චි පල්ලිය ඉදිරිපිට සිඟමන් ඉල්ලමින් සිටින විට, පඩිපෙළින් බිමට වැටී කකුලක් කඩා ගත් බවත්, ඊට දවස් අටකට පසුව ඇයට කෝඵ රෝගය වැලඳුණු බවත්, ඉන් අනතුරුව ඇය මියගිය බවත් දන්නවා තිබිණි. ශක්තිමත් තරුණ මගේ ශ්‍රෝති සොයුරන් දෙදෙනාත්, ශ්‍රෝති සොහොයුරියත්, ඇගේ ළමයිනුත් ආච්චිගේ හිඟමන්වලින් ජීවත් වූ බව මම පසුව දැන ගතිමි. මේ තිදෙනා වෙදකු කැඳවා ආච්චිට වෙදකමක් ලබා දීමට තරම් නුවණ ඇත්තෝ නොවූහ.

ඒ ලියුමේ මෙසේද ලියා තිබිණි.

“ආච්චිව වැළලුවේ පෙත්රපාවලවිස්කි සුසාන භූමියේ. අප සියලු දෙනාමත්, හිඟන්නෝත් ඇගේ අවමඟුලට සහභාගි වුණා. හිඟන්නෝ දුකින් ඇඬුවා. ඔවුන් ඇයට බොහොම ආදරය කළා. සියාත් අඩ, අඩා මිනිය පස්සෙන්

ගියා. අපව එළවා දමලා සීයා වළ ළඟ ඉදගෙන අඩන සැටි අපි හැගිලා බලාගෙන හිටියා. සීයාත් ඉක්මනින්ම මැරිලා යාහි.

මම නොහැඬුවෙමි. ඉතා දැඩි ශීතල කුණාටුවකට මා අසුවුණු සැටියක් මට දැනිණි. එදින රාත්‍රියේ ගෙවත්තෙහි දර ගොඩ මත වාඩි වී සිටි මට ආච්චි ගැනත්, ඇගේ අති මහත් දයාන්විත භාවය ගැනත්, ඇය සියලු මිනිසුන්ට මාතාවක් මෙන් ක්‍රියා කළ අන්දම ගැනත් කිසිවෙකුට විස්තර කිරීමට මා තුළ ඇති වූයේ අතිමහත් වුවමනාවෙකි. මගේ මෙම දුක්බර අභිප්‍රාය මම බොහෝ කලක් තිස්සේ සිතෙහි වාචාගෙන සිටි නමුදු, කිසිවකුට කීමට අපොහොසත් වීමි. එය එසේ නොකියා සිත තුළම ජීර්ණ විය.

ඊට වසර බොහෝ ගණනකට ඉක්බිතිව අන්තෝන් පාච්ලිච්චි වෙකොච්ගේ මවිතය දනවන තරම් සත්‍ය කෙටි කතාවක් වූ අස්ඊයකරුවෙක් තම පුතුවගේ මරණය ගැන තම අශ්වයාට කීම අරඹයා වූ කතාව කියවද්දී මට ආච්චිගේ මරණය ගැන සිහිවිය. ඒ ඉතා දුක්බර කටුක දවස්වලදී මා අසල අශ්වයකු හෝ බල්ලෙකු හෝ නොසිටීම ගැන මම කනගාටු වීමි. ඒ දවස්වලදී බේකර්ගේ සිටි බොහෝ උතුරු මීයන්ට වුවද මා එම පුවත නොදැන්වීම ගැන මම දුක්වීමි. උන් සහ මා අතර එදා පැවැතියේ සුහද සබඳතාවකි.

පොලිස්කරු නිකීපරිච්චි ඒ දවස්වලදී මා අසල කරකැවෙන්නට වූයේ ගොදුරු ගසාකන උකුස්සකු මෙනි. ඔහු යහතින් වැඩුණු සිරුරක් ඇති මහල්ලෙකි. ඔහුගේ රිදීවන් හිසකේ කොටට කපලාය. ඔහුගේ විශාල යටි රැවුළු මනා ලෙස කපා පීරා තිබිණි. ඔහු තලු මරමින් මා දෙස බැලුවේ නත්තල් දා මේසයට ගෙනා පිඬවූ තාරාවකු දෙස බලන්නාක් මෙනි.

“නුඹ පොත් කියවන්න ආසද? මා එහෙම අහලා තියෙනවා. නුඹ කියවපු පොත් මොනවද? සාන්තුවරයන්ගේ ජීවිත කතා නැතිනම් ශුද්ධ වූ බයිබලයද?” හේ ප්‍රශ්න කළේය.

මා බයිබලය සහ දිනපතා යාවිඥා දැන සිටීම විසින්

නිකීපරිච්ච මව්තයට කරවනු ලැබීය.

“එහෙමද? කියවීම නිත්‍යනුකූලව ප්‍රයෝජනවත් දෙයක්. තොල්ස්තෝයි සිටුවරයාගේ පොත් එහෙම කියවා තියෙනවද?”

මා තොල්ස්තෝයිගේ පොත් කියවා තිබුණද, පොලිස්කාරයාට දැන ගැනීමට අවශ්‍ය පොත් කියවා නැති බව පසුව හෙළිවිය.

“ඒවා හැමදෙනාම ලියන පොත් වගෙයි. සමහර පොත් මගින් තොල්ස්තෝයි පල්ලියේ ස්වාමිවරුන්ට විරුද්ධ වෙලා තියෙනවාලු. අන්න එවැනි පොත් කියවීමට මම කැමතියි,” පොලිස්කරුවා පැවසීය.

හෙක්ටොග්‍රාප් නමැති ගල් අවිචුවේ ලියූ සමහර පොත් මම කියවා ඇත්තෙමි. මට නම් ඒ පොත් කාන්සියක් ගෙන දුන්නේය. එහෙත්, ඒ ගැන පොලිසිය සමඟ කතාකිරීම නුවණට හුරු නැති බව මම දැන සිටියෙමි.

මහ පාරේ ගමන් කරන අතර ඒවා ගැන කීපවරක් මා සමඟ කතා කළ පොලිස්කාරයා පසුව මට ආරාධනා කළේය.

“නුඹ මගේ පොලිස් කාර්යාලයට වරෙන්. අපි තේ බීලා ටිකක් කතා කරමු.”

ඔහු මගෙන් බලාපොරොත්තු වන්නේ මොනවාද? යන්න ගැන සත්තකින්ම දැනගත් නමුදු, මම එහි යාමට කැමැති වීමි. මේ ගැන මා කරුණු දත් මිනිසුන්ගෙන් විමසූ විට, ඔවුන් කියා සිටියේ පොලිස්කාරයාගේ ආරාධනය ප්‍රතික්ෂේප කළහොත් බේකරිය ගැන ඇති සැකය වැඩිවන බවය.

මම නිකීපරිච්චගේ ආරාධනය පරිදි එහි ගියෙමි. ඔහුගේ කුඩා කාමරයේ තුනෙන් කොටසක්ම රුසියාවට ආවේණික ගිනි උදුනකින් සමන්විත වී ඇත. තවත් තුනෙන් කොටසක් රේන්ද්‍ර නිරයකින් එහා පිහිටි දෙදෙනෙකු නිදා ගන්නා ඇඳකින් යුක්තය. එහි රතු වත් කවර සහිත කොට්ට ගොඩකි. ඉතිරි කොටසෙහි පිඟන් කෝප්ප සඳහා අල්මාරියකි, මේසයක් සහ පුටු දෙකකි. ජනේලය අසල බංකුවකි. නිකීපරිච්ච පොලිස් කබායේ බොත්තම් ගලවා කාමරයේ එකම තම සිරුරෙන් වසමින්

ජනේලය අසල බංකුවේ වාඩි වී සිටී. මා අසලින් ඔහුගේ බිරිඳය. විසි හැවිරිදි ඒ ගැහැනියගේ දෙනෙත් විශාලය. කොපුල් රතුය, දෙනෙත්වල බැල්ම දඟකාරීය, නපුරුය. ඒ දෙනෙත් අපුරු අඵවත් පැහැයකින් යුක්තව, තද රතුවත් දෙනොල් වපල ගතියක් විදහා පායි. ඇගේ වියළි කටහඬ කෝපය ප්‍රකාශ කරයි.

“මම දන්නවා මගේ ඥාන දූව සෙක්ලෙන්යා නුඹලාගේ බේකරියට නිතර එන බව, ඒකි වල් නිව ගැනියක්. පොදුවේ ගත්තම සියලු ගැනු නිවයි,” පොලිස්කරුවා කියයි.

“ගැනු ඔක්කොමල්ලමද?” ඔහුගේ බිරිඳ ප්‍රශ්න කරයි.

“ඔව්, සියලු දෙනාම!” නිකීපරිච් තීරණාත්මක ලෙස පවසන්නේ, වියගහට බැඳ ඇති අශ්වයකු මෙන් ඔහුගේ කබායට අමුණා ඇති පදක්කම් හඬ නංවමිනි. තේ පිරිසිය එක උගුරට බී රුවියෙකින් ඔහු මෙසේ පවසයි:

“නපුරුයි, ඒ වගේම කාමුකයි, පාරේ රස්තියාදු වෙන ගැහැනියගේ සිට රජ බිසව දක්වා එහෙමයි! සංවාසයේ යෙදෙන්නට ඡීබා රැජින හැතැප්ම දෙදහසක් දුර මහ කාන්තාරේ ගමන් කළා සොලමන් රජු ළඟට. අපේ කැතරින් මහ රැජින හැටියට ප්‍රසිද්ධ වුණත් එයත්...”

සාර් රැජින සමඟ එක් රැයක් නිදාගත් එක් සාමාන්‍ය සාජන්ටි කෙනෙකුගේ සිට ජනරාල් කෙනෙකු දක්වා උසස් වූ මාලිගාවේ සුළු සේවකයකු ගැන විස්තරයක් ඔහු කියන්නට විය. ඔහුගේ බිරිඳ එම කතාවට සවන් දෙමින් කට තොල ලෙවකමින්, මේසය යට ඇති ඇගේ කකුලෙන් මගේ කකුලක් පාගයි. නිකීපරිච් සංගතික ලෙස තම කතාව කරගෙන යයි. රසබර ඇති වචන පාවිච්චි කරන ඔහු නොදැනුවත්ම තම තේමාව වෙනස් කරයි.

“උදාහරණයක් වශයෙන් සරසවියේ පළමුවැනි අවුරුද්දේ ඉගෙන ගන්නා ශිෂ්‍යයෙක් ඉන්නවා. ඔහුගේ නම ජ්ලේත්නියොව්.”

එවිට ඔහුගේ බිරිඳ සුසුම් ලන්නී, මෙසේ එකතු කළාය.

“එයා ලස්සන නැහැ. නමුත් හොඳයි.”

“කවුද?”

“ජ්ලේත්නියොව් මහත්මයා.”

“පළමුවැන්න එයා මහත්මයෙක් නොවෙයි. මහත්මයෙක් වෙන්නේ උපාධි ලබා ගත්තයින් පසුවයි. ඔය වගේ ශිෂ්‍යයෝ මෙහෙ දහස් ගණනක් ඉන්නවා. දෙවැන්න එයා හොඳ කෙනෙක් වුණේ කොහොමද?”

“එයා ප්‍රීතිමත් ඒවාගේම තරුණයි,” ඕ තෙපලාය.

“පළමුවෙන්ම, සර්කස් මඩුවේ කවටයාත් ප්‍රීතිමත් මිනිහෙක්...”

“කවටයා ප්‍රීතිමත් වන්නේ සල්ලි ලබා ගන්නයි.”

“කට වහ ගනිත්. බල්ලන් ඉස්සෙල්ලා බලු පැටියෙක් තමයි...”

“කවටයා වඳුරා වගෙයි...”

“කට වහගන් කීවේ නුඹට මතක නැති හින්දා. නුඹට ඇහුණද?”

“ඇහුණා ඉතින්...”

“අන්න එහෙම.”

නිකීපරිච්චි බිරිඳ මෙල්ල කොට, මට උපදෙස් දෙයි.

“නුඹ ජ්‍යෙෂ්ඨයෝව වහදුනා ගනිත්. මිනිහා අසුරු පුද්ගලයෙක්!”

මා ජ්‍යෙෂ්ඨයෝව සමඟ යන සැටි එක වරකට වඩා පොලිස්කරුවා දැක ඇති බැවින් මම පිළිතුරු දුනිමි.

“මම එයා හඳුනනවා.”

“ආ... ඒකත් එහෙමද?”

ඔහුගේ කටහඬෙහි බලාපොරොත්තු සුන්වූ බවක් ඇත. ඔහු හිටි හැටියේම සෙලවුණෙන්, ඔහුගේ පපුවේ ඇති පදක්කම් හඬක් නැංවීය. මම සුපරීක්ෂාකාරී වීමි. ජ්‍යෙෂ්ඨයෝව ගල් අවිවුවේ යම් කිසි පත්‍රිකා වගයක් මුද්‍රණය කරන බව මම දැන සිටියෙමි.

ඔහුගේ බිරිඳ ඇගේ කකුලෙන් මගේ පයක් පාගමින්, මුරණ්ඩු ලෙස මහලු සැමියාට විහිළු කරයි. ඔහු මොනරකු මෙන් ආඩම්බර වෙමින්, ලස්සන වචන නමැති අලංකාර වලිගය නටවයි. ඔහුගේ බිරියගේ කවටකම් ඔහුගේ කතාව ඇසීමට බාධාවකි. ඔහු තේමාව වෙනස් කොට වශීකරනසුලු හඬෙකින් කතා කිරීමට පටන් ගත්තේ මට නොදැනුවත්වමය.

“ඇහැට නොපෙනෙන සම්බන්ධකමක්, නුඹට

තේරුණාද?” ඔහු මා දෙස බලා දෙනෙත් මහත් කර ගත්තේ යම් කිසිවකට බිය වූ විටෙක මෙනි.

“අපේ මහ රජ්ජුරුවන් වහන්සේ මකුළුවකු හැටියට සිතා ගනිත්...”

“අපොයි ඔයා මොනවා කියනවද?” ගැහැනිය කෑ ගැසුවාය.

“නුඹ කට වහගනිත්! මෝඩ ගැනියේ, මම එහෙම කියන්නේ පැහැදිලි කිරීමටයි, එහෙම නැතුව ඕනවට නොවේ. බුරු දෙන, සමචාරය අස්කරපත්!...”

බැම සඟළ ඔසවාගෙන, දෙනෙත් හකුළුවාගෙන, වගී කිරීමට මෙන් ඔහු කතා කරයි.

“සියලු රුසියන් ජනතාවගේ සහ අනෙකුත් සකල ජාතීන්ගේ එම්ප්‍රදෝරු මහා රාජයා වන තුන්වැනි ඇලෙක්සාන්දර් මහෝත්තමයාගේ හදවතේ සිට, මකුළු දැලක් වැනි ඇහැට නොපෙනෙන නූල් පටක් විහිදී යනවා. ඇමතිතුමන්ලාගේ හදවතටත්, එතැනින් ආණ්ඩුකාර උතුමාණන්ලාගේ හදවතටත්, ඊළඟට සියලු ලොකු ලොකුකන්ටත්, මටත් සාමාන්‍ය සෙබලා දක්වාත් මේ නූල්පට විහිදී යනවා. ඒ නූල් පට හැම දෙයක් දක්වාම විහිදී ගිහිල්ලා. එය හැම දෙයක්ම එකට බැඳලා වෙළා ගන්නවා. මෙන්න මේ බලවේගය මාර්ගයෙන් රුසියන් සාර් මහ රජුගේ ආණ්ඩුව සදහටම පවතිනවා. පෝලන්ත ජාතිකයෝ, යුදෙව්වෝ, සමහර රුසියානු කපටි ඉංග්‍රීසි රැජිනගෙන් අල්ලස් අරගෙන, ඇගේ බහට මුළාවෙලා උන් මහජනයා වෙනුවෙන් පෙනී සිටින බව කියමින්, හැකි හැම තැනකම මේ නූල් පට කඩා දැමීමට මහන්සි ගන්නවා!”

මේසය හරහා මා දෙසට නැමී නැමී ගෙන, ඔහු බියජනක හඬකින් මගෙන් ප්‍රශ්න අසයි.

“නුඹට දැන් තේරුණාද? මම නුඹට එහෙම කියන්නේ මක්නිසාද? බක්කරේ නුඹ ගැන හොඳ කියනවා. නුඹ නුවණ ඇති කොල්ලෙක් අවංකයි, තනියම ජීවත් වෙනවා. නුඹලගේ පාන් කඩයට ශිෂ්‍යයෝ රැස්වෙනවා. රැට, රැට දෙරෙන්කොවිලාගේ ගෙදරට උන් එනවා. තනිවම නම් තේරුම් ගත හැකියි, නමුත්, ගොඩක් රැස්වුණාම,

කොහොමද? ආ? ශිෂ්‍යයන්ට මම විරුද්ධ නැහැ. අද ශිෂ්‍යයෝ හෙට වනවිට, ප්‍රොසිකියුටර් නිලධාරියාගේ දෙවැන්නෝ, ශිෂ්‍යයෝ හොඳ උදවිය. ජීවිතයේ තමාගේ කොටස රඟපෑමට ඔවුන් ඉක්මන් වෙනවා. සාර් රජුගේ හතුරෝ උන්ට උල්පත්දම් දෙනවා. නුඹට තේරුණාද? මම නුඹට තවත් දෙයක් කියන්නම්...”

ඔහු වැකිය අවසන් කිරීමටත් පෙර දොර පළල් ලෙස හැරී, මහල්ලෙක් ගෙතුළට ආවේය. මිටි මිනිහකු වූ ඔහුගේ නැහැය රතුය. ඔහුගේ මුදුවත් කෙස් කැරැලි වටා සම් පටියෙකි. ඔහු අත වොඩිකා බෝතලයකි. එමෙන්ම, ඔහු වොඩිකා පානය කළ සැටියෙක් ද පෙනෙන්නට තිබිණි.

“දාම් අතක්වත් අදිමුද?” අසමින් ඔහු සැණෙකින් උපහාසාත්මක කතා ගොඩක් ඇද බෑවේය.

“මගේ බිරිඳගේ තාත්තා” යැයි නිකීපරිච්චි කීවේ බලාපොරොත්තු විරහිත මූසල කටහඬකිනි.

විනාඩි කීපයකින් මම පොලිස්කරුගෙන් සමුගෙන ගෙදර ආවෙමි. මා පසුපසින් දොර වැසීමට පැමිණි ඔහුගේ බිරිඳ මා කොනින්තමින්, මෙසේ තෙපලාය:

“වලාකුළු දිහා බලාපන්. ගින්දර වගේ රතු පාටයි!” අහසේ රන් පැහැති එකම එක වලාවක් පා විය.

මේ පොලිස්කරුවා මට රාජ්‍ය යන්ත්‍රයේ ව්‍යුහය විස්තරයක් කළ බව මා මෙහිදී කියන්නේ මගේ ගුරුවරුන් අමනාපයට පත් නොකරමිනි. කොහේ දෝ මකුළුවෙක් සිටී මේ සතා විහිදුවා හරින “අදිසි නූල් පටවල්” මුළු මහත් ජීවිත එකට වෙළා බැඳ තබයි. මේ ශක්තිමත් නූල්වල බැමි සහ තොණ්ඩු සෑම තැනම තිබෙන සැටි ඉක්මනින්ම මට යසට පෙනිණි.

එදින රාත්‍රියේදී, බේකර් හිමියාගේ නැගණිය - මිරියා දෙරෙන්කෝවා - මා ඇය වෙත කැඳවා, මාත් පොලිස්කාරයාත් අතර ඇති වූ කතාබහ ගැන දැන ගන්නා ලෙස ඇයට දන්වා තිබෙන බව කෙටියෙන් කියා සිටියාය.

“අනේ මගේ දෙවියනේ” යැයි ඇය කීවේ මියෙකු මෙන් කාමරයේ ඔබ-මොබ හණිකට සක්මන් කරමින්, මගේ සවිස්තර වාර්තාවට සවන් දෙමින්, හිස වනමිනි.

“ඛක්කරයා ඔබගෙන් කිසිවක් අසන්නේ නැතිද? ඔහුගේ ආදරවන්තිය පොලිස්කාරයාගේ නෑයෙක් නේද? ඛක්කරයාව අස් කරන්න ඕන.”

උළුවස්ස අසල සිට ගෙන යටැසින් මම ඇය දෙස බලන්නට වීම්. ‘ආදරවන්තිය’ යන වචනය ඇය කටින් පිට කළේ වුවමනාවටත් වඩා සරල ආකාරයකටය. එය මගේ සිත් නොගත්තේය. ඛක්කරේ පැන්නීමට ගත් තීරණයද මගේ සිතට ඇල්ලුවේ නැත.

“බොහොම පරෙස්සෙමින් ඉන්න ඕන.” යැයි ඇ කියුවේ මා ලජ්ජා කරවන දැඩි බැල්මෙකින් මා දෙස බලමිනි. මට වටහා ගත නොහැකි යමක් ඇ මගෙන් අසන සැටියෙක් මට දැනිණි. ඇ මා ඉදිරියේ සිටගෙන දැන් පිටිතලහා කොට ගත්තාය.

“හැමදාම බුම්මාගෙන ඉන්නේ මොකද?” ඕ ප්‍රශ්න කළාය.

“මේ ළඟදී මගේ ආච්චි මළා.”

එය ඇගේ විනෝදයට හේතු විය. මද සිනා පාමින් ඇ විමසන්නට වූවාය.

“ආච්චිට ඔබ ආදරය කළාද?”

“ඔව්, ඔබට වෙනත් දෙයක් දැනගැනීමට වුවමනාද?”

“නැහැ.”

පිට වී ගිය මම එදින රාත්‍රියෙහි කවි ලියන්නට වීම්. එහි එක් මුරණ්ඩු කවි පෙළක් ගැන මට මතකය.

“ඔබ නැත ඔබේ අභිප්‍රායට ගැළපෙන්නේ.”

හැකි තරම් අඩුවෙන් ශිෂ්‍යයන් දෙරෙන්කොච්ලාගේ කඩයට පැමිණිය යුතු බවට තීරණය විය. ඔවුන් දැකීමට ඇති හැකියාව අහෝසි වීමත් සමගම පොත්වල මට තේරුම් ගැනීමට අපහසු පෙළ අසා දැනගැනීමටද ක්‍රමයක් නොවීය. මට දැන ගැනීමට අවශ්‍ය ප්‍රශ්න කොපි පොතක ලියා තැබීමට මම පුරුදු වීම්. දවසක් දා ඒ කොපි පොතක් අත ඇතිව විඩාපත් වූ මම නිදි කිරා වැටෙන්නට වීම්. ඛක්කරේ එය රැගෙන කියැවීය. මා අවදි කරවූ ඔහු මගෙන් මෙසේ ඇසීය:

“නුඹ මේ ලියන්නේ මොනවාද? ‘ගැරිබෝල්ඩ් රජ්ජුරුවන්ට පන්නා නොදැමීමේ මන්ද?’ ගැරිබෝල්ඩ්

කියන්නේ මොනවාටද? රජ ගොල්ලන්ව එළවා දමන්න පුළුවන්ද?

කෝපයෙන් යුතුව ඔහු මගේ පොත පිටි අනන් මේසය උඩට විසි කොට, පෝරනුව අසල සිටගෙන, මුමුනන්නට විය.

“මෙන්න බලාපල්ලා, මුට ඕන වෙලා තියෙනවා රජ ගොල්ලන්ව එළවා දමන්න! හරිම විහිළුවක්, නුඹ ඔය පිස්සු අදහස් දුරු කර ගනින්. පොත් කියවන පණ්ඩිතයා! නුඹ වගේ පොත් කියවන පණ්ඩිතයන් මීට අවුරුදු පහකට විතර ඉස්සෙල්ලා සරාතොව්වලදී මීයන් අල්ලන්නා වගේ පොලිස්කාරයෝ ඇල්ලුවා. නිකීපරිච්චි පොලිස්කාරයා නුඹ ගැන හොයන්න පටන් ඇරගෙන තියෙනවා. රජ ගොල්ලන් එළවීම පරෙවියන් එළවා දමනවා වගේ වැඩක් නොවෙයි.”

ඔහු මට අවවාද කළේ සුහද හැඟීමකින් බව මම දනිමි. මගේ හිතේ හැටියට ඔහුට පිළිතුරු දීමට මට නොහැකිය. මන්දයත්, බක්කරේ සමඟ ‘අවදානම්’ දේ ගැන කතා කිරීමට මට තහනම් කර තිබෙන බැවිනි.

සිත් කලඹන යම් කිසි පොතක් ගැන නගරයේ යම් ආන්දෝලනයක් ඇති විය. එය කියැවූවෝ දැඩි ලෙස වාද-විවාද කරන්න වූහ. ඒ පොත මට ලබා දෙන ලෙස පශු වෛද්‍ය ලචිරොච්චිගෙන් මම ඉල්ලා සිටියෙමි. හේ බලාපොරොත්තු විරහිත ලෙස මෙසේ පැවසීය:

“යාළුවා, එය විතරක් මගෙන් බලාපොරොත්තු වෙන්න එපා! තව දවස් කීපයෙකින් මා දන්නා තැනෙක ඒ පොත කියවනවා. ඕන නම් මම තමුසෙ එහාට ගෙනියන්නම්...”

‘දේවමෑණියන් ස්වර්ගයට වැඩි දිනයේ’ රැ යාමයේ මා අර්ස්කොයෙ පෝල්යෙ ඔස්සේ යමින්, ඝන අන්ධකාරය නොතකා ලචිරොච්චි ගමන් කරන මඟ ඔස්සේ පා නැඟුවේ ඔහුට යාර පනහක් පමණ පසු පසිනි. මේ පිටිය හිස් භූමියක් වුවද, ලචිරොච්චිගේ අණ පරිදි මම ඉතා සුපරික්ෂාකාරී ලෙස ගමන් කරමි. උරුවන් බාමින්, ගීතයක් ගයමින් යන මම ‘වෙරිමත් වූ කම්කරුවකුගේ’ චරිතයක් රඟ පෑවෙමි. අහසේ කළුවන් වලා කුසිත ලෙස පාවෙයි. ඒවා අතරින් දිලිසෙන හඳ රන්වන් බෝලයක්

මෙනි. මහපොළොව මත වලාවල සෙවණැලිය. දියකඩිති රිද්මය සහ වානේමය පැහැයෙන් බැබළේ. මට පසු පසින් ඇති නගරය කෝපාන්විතව කෑ ගසයි.

දේවධර්ම ඇකඩමියට එහා ඇති ගෙවත්තක් අසල මගේ මග පෙන්වන්නා නැවතී ගෙවැට වෙත ගියේය. මම ද හණිකට ඔහු අනුකරණය කළෙමි. නිහඬව ගෙවැට අස්සෙන් රිංගා, ගස් වැල් සහ සනැති පඳුරු ආදිය ඇත්-මැත් කරමින්, අපි ගමන් කළෙමු. ලොකු වතුර බින්දු අපේ ඇඟට වැටිණි. අපි ගෙයක් අසලට පැමිණ, වැසු ජනේලයකට තට්ටු කළෙමු. ජනේල පියනක් විවෘත වී යටි රැවුළක් සහිත මුහුණක් අප දෙස බැලීය. ඔහු පසුතලය කොට ඇති අන්ධකාරයෙහි කිසිදු හඬක් නොවීය.

“ඔතන කවුද??”

“යාකොච්ගේ මිතුරෝ”

“ඇතුළට වරෙල්ලා.”

ඇහැට ඇත්තන් නොපෙනෙන මහා කළුවරේ තවත් මිනිසුන් ඉන්න සැටියක් මට හැඟිණි. ඇඳුම්වලින් පිටවන ‘සුරු-සුරුව’ ද, පා ගැටෙන හඬද, සෙමින් කහින හඬද, මුමුනන ශබ්දයද යම්තමින් ඇසේ. මගේ මුහුණ ආලෝකවත් කරමින් ගිනිකුරක් ගැසූ විට, බිත්තිවලට හේත්තු වී සිටි සහ බිම වාඩි වී සිටි මිනිසුන්ගේ කළුවන් ඡායා මට පෙනිණි.

“හැම දෙනාම ඇවිල්ලද?”

“ඔව්, ඇවිල්ලා.”

“ලාම්පු එළිය නොපෙනෙන්නට තිරය දමන්න.”

කෝපාන්විත උස් කටහඬක් ඇසිණි.

“මේ වගේ පාළු ගෙයක රැස්වීමේ හපන්කම කාගේ වැඩක්ද?”

“නිහඬ වෙයව්!”

එක් මුල්ලක කුඩා පහනක් දල්වීය. කාමරය හිස්ය, පුටු මේස ආදියෙන් තොරය. පකිස්පෙට්ටි දෙකක් හරහා ලෑල්ලක් තබා ඇත. ඒ ලෑල්ල මත, වැටක් උඩ වසා සිටින කාක්කන් මෙන් පස්දෙනෙක් වාඩි වී සිටිති. තවත් පකිස්පෙට්ටියක් මත කුඩා පහන තබා ඇත. බිත්තිය අසල බිම වාඩිවූවෝ තිදෙනෙකි. දිග කෙස් වැටියක් ඇති

ඉතා කෙටිවූ තරුණයෙක් ජනෙල් පඩිය මත වාඩි වී සිටී. හේ සුදුමැලිය. ඔහු සහ යටි රැවුලා හැරුණු විට, අනික් පුද්ගලයන් මම හඳුනමි. 'නරෝද්නයා චෝල්යා' ව්‍යාපාරයේ හිටපු සාමාජිකයෙකු වන ගියෝර්ගි ජ්ලෙහානවි විසින් ලියන ලද 'අපේ මතභේදය' නමැති පත්‍රිකාව දැන් මම කියවමියි යටි රැවුලා බැරැඬි හඬින් පවසයි.

බිම වාඩි වී සිටින එකෙක් අඳුරේ ගොරවමින් කතා කරයි. "ඒක අපි දන්නවා!"

පරිසරයේ ඇති ගුප්තමය භාවය නිසා මා සිතෙහි ප්‍රීතිමත් කැලඹීමකි. අබිරහසේ කාව්‍යය-උසස්තම කාව්‍ය වේ. උදැසන පූජාවට සහභාගි වන හක්තිමතකු මෙන් මට හැඟේ. ආදිතම ක්‍රිස්තියානිවරුන්ගේ උමං සොහොන් බිම් සිහියට නැඟේ. රැවුලාගේ බැරැඬි හඬින් කාමරය පිරෙයි. ඔහුගේ හැම වචනයක්ම පැහැදිලිය.

"මොන බොරු කතාද?" කවුදෝ කෙනෙක් මුල්ලක සිට ගොරවයි.

කාමරයේ එක් මුල්ලක පිත්තල යමක් අඳුරු ලෙස දිලිසෙන්නේ පැරැණි රෝම සෙබලකුගේ හිස් වැස්මක් සිහියට නංවමිනි. එය ගිනි උදුනක කුඩා දොර බව මම අනුමාන වශයෙන් නිගමනය කරමි.

කාමරය තුළ සෙමින් මුමුනන සැටි ඇසේ. ඔවුන්ගේ වාද විවාද ඇදිරි ව්‍යාකූලතාවක පැටලී, කතා කරන්නේ කවුරුන්දැයි යන්න තෝරා බේරා ගැනීමට නොහැකි තරම් අවුල් වී ඇත. මා පිටුපසින් ජනෙල් පඩියෙහි වාඩි වී සිටින්නා උපහාසාත්මක ලෙස ප්‍රශ්න කරයි.

"කියවනවද, නැත්ද?"

ඒ කතා කළේ දිගු හිසකේ සහිත සුදුමැලි තරුණයාය. සියල්ලෝ නිහඬ වූහ. කියවන්නාගේ කටහඬ පමණක් ඇසේ. ගිනිකුරු දල්වා ගෙන සිගරට් උරන්ම, ඒවායේ තුඩු අග පමණක් රතුවන් පාටින් දිලිසේ. කියවන්නාට සවන් දෙන මිනිසුන්ගේ නෙත් හැකිළී ඇති සැටිත්, නැතිනම් ඒවා පුළුල් ලෙස විවෘත වී ඇති සැටිත්, එම ආලෝකයෙන් පෙනේ.

කියවීම විධාපත් කරවමින් දිගු ගැස්සෙයි. සවන් දී

සිටීමෙන් මම ද විඩාපත් වීම්. එසේවතුදු තීව්‍ර සහ කුපිත වචන මට රිසිය. ඒවා සරල ලෙසත් ලෙහෙසියෙනුත් ඒත්තු ගැන්වෙන අදහස් පළ කරයි.

කිසිවකුගේ කටහඬක් කියවන්නාගේ කටහඬ සමඟ ගැටෙන්නේ හිටිහැටියේමය. එකෙණෙහිම කාමරය පුරා කෝපය පළවෙයි.

“පාවාදෙන්නා!”

“බොල් හඬක්!...”

“අපේ වීරයන් හලාපු ලේවලට පවා නින්දාවක්”

“ගෙනරාලව් සහ උල්යානව් මරා දැමීමෙන් පසුව...” යළිත් ජනෙල් පඩියේ වාඩි වී සිටින තරුණයාගේ කටහඬ ඇසේ.

“මහත්වරුනි, බැණගැනීම් නවත්වලා අපට බැරැරුම් ලෙස සාකච්ඡා කරන්නට බැරිද?”

තර්ක විතර්කවලට මා කැමති නැති අතර, ඒවාට සවන් දීමටද මට නොහැකිය. කුපිත වූ චින්තනයේ වපල පිම්බවලට සිත යොමුකිරීමට මා අසමත්ය. තර්ක කරුවන්ගේ නිරුවත් ආත්මාඩම්බරය මා හැමදා කුපිත කරවලයි.

ජනෙල් පඩියේ වාඩි වී සිටි තරුණයා මට නැඹුරු වී මගෙන් මෙසේ අසයි.

“තමුසේ පාන් බේකරියේ පෙෂ්කොව්ද? මගේ නම පෙදෙසේයෙව්. අප හඳුනා ගත යුතුයි. මෙතැන දැන් කරන්න දෙයක් නැහැ. මේ ගාලගෝට්ටිය බොහෝ වේලාවක් පවතීවි. ඉන් පලක් නැත. අපි යමුද?”

පෙදෙසේයෙව් තරුණයන් සඳහා බැරැරුම් කවයක් සංවිධානය කරන බව මම අසා ඇත්තෙමි. ගැඹුරු නෙත්වලින් යුත් ඔහුගේ සුදුමැලි, ස්නායු දුර්වල මුහුණ මගේ සිත් ගත්තේය.

මාත් සමඟ ඔහු යන ගමන් මා හඳුනන කම්කරුවන් සිටිත්ද, මා කියවන්නේ මොනවාද, විවේක වේලා බොහොම තිබේද ආදිය ගැන විමසන්නට විය. ඒ අතර හේ මෙසේද පැවසීය:

“මම තමුසෙලාගේ බේකරිය ගැන අහලා තියෙනවා.

ඕක තේරුමක් ඇති වැඩක් නොවේ. ඔයින් ඇති පලය කුමක්ද?”

මෑත කාලයෙක සිට බේකරිය මට අවශ්‍ය දෙයක් නොවන බව මම වටහාගෙන සිටියෙමි. මා ඒ ගැන ඔහුට දැන් වූ විට ඔහු සතුටට පත් විය. පැහැදිලි ලෙස මද සිනා පාමින් ඔහු මගේ අතක් දැඩිකොට ගෙන අද හෙටම සති තුනකට පිට පළාතකට යන බැවින්, ආ විගස මා හමුවීමට එන බව පවසා යන්නට ගියේය.

බේකරියේ වැඩ කටයුතු ඉතා හොඳින් කෙරුණු අතර, මගේ පෞද්ගලික තත්ත්වය වඩාත් නරක අතට හැරිණි. අලුත් බේකරියට පැමිණි පසු මගේ වැඩ ප්‍රමාණයෙන් වැඩිවිය. බේකරියේ පාන් පිලිස්සීම හැරුණු විට ගෙවල් ගානේ සහ ආගමික ඇකඩමියටත්, කුලීන තරුණියන්ගේ ආයතනයටත් හැමදාම උදෑසන පාන් ගෙනයාමට මට සිදුවිය. මේ කුලීන තරුණ නෝනලා මගෙන් සීනි බනිස් මිල දී ගනිමින්, මගේ පාන් කුඩයට විවිධ සටහන් සහිත ලියුම් කැබැලි දමන්නට වූහ. ඉතා හොඳ කඩදාසිවල ළමා අත් අකුරින් ලියූ නරුම වචන නිතර පාහේ දුටු මම මවිතයට පත්වීමි. පිරිසුදු පැහැදිලි නුවන් ඇති මේ තරුණියන් කාණ්ඩ ගැසී විනෝදකාරී ලෙස මුහුණ ඇඳ කර ගනිමින් පුංචි රෝස පැහැති අත්වලින් බනිස් ආදී පාන් වර්ග ගන්නා සැටි දකින මට අපූරු හැඟීමක් ඇති විය. ඔවුන් අතුරෙන් මට ලජ්ජා නැති ලියුම් ලියන්නී කිනම් එකියද යන්න තීර කොට දැනගැනීම පිණිස මම ඔවුන් දෙස බැලීමි. ඔවුන් ලියන ලියුම් කැබැලිවල ඇති කැත වචනවල තේරුම් ඔවුන් නොදන්නවා විය හැකිද? කැත ගණිකා නිවාසය ගැන මතක් කරමින් මම මෙසේ කල්පනා කළෙමි.

“ඒ ගණිකා නිවාසවල සිට මේ පිරිසුදු මන්දිර දක්වා ‘අදිසි නුල් පටක්’ තිබේද?”

විශාල දෙනත් සහිත ලොකු කෙස් කැරැල්ලක් ඇති කළුවන් හිසකේ සහිත තරුණියක් කොර්ඩෝරයේදී මා නවත්වා හණිකට එනමුදු, පහත් හඬින් මෙසේ පැවසුවාය: “මම නුඹට කොපෙක් දහයක් දෙන්නම්. නුඹ මේ ලියුම මේ ලිපිනයට භාරදීපන්.”

එවිට ඇගේ දුඹුරුවන් සුරතල් දෙනෙන් කඳුළින් පිරිණි. ඕ දෙනොල් තදින් විකා ගත්තාය. ඇගේ දෙකොපුල් සහ දෙකන් රතු විය. ඇගෙන් කොපෙක් දහයක් ලබා ගැනීම මා ප්‍රතික්ෂේප කළේ උදාර ලෙසිනි. අධිකරණ මණ්ඩලයේ සාමාජිකයන්ගෙන් එකකුගේ පුතකුට මම එම ලියුම භාර දුනිමි. උසැති කෙට්ටු තරුණයකු වූ ඔහුගේ මුහුණ ක්ෂය රෝගකාරයකුගේ මෙනි. ඔහු පොඩි කාසිවලින් සහ පනහක් ගැන, නිහඬව සහ කල්පනාකාරී ලෙස මට දිගු කළ විට මා එය මට වුවමනා නැති බව දන්වා එය ප්‍රතික්ෂේප කළෙන්, ඔහු එම කාසි ගොඩ නැවත සාක්කුවේ ඔබා ගන්නට ගොස් ඒවා බිම හලා ගත්තේය.

බිම වැටුණු කාසි සෑම තැනම විසිර යන සැටි දුටු ඔහු හිස අවුල් වුවකු සේ දසන දුවන පහේ කාසි සහ හතේ කාසි දෙස බලමින් දැනේ ඇඟිලි කොතරම් වේගයෙන් ඇඹරුවේදයත්, ඇඟිලිවල ඇට කැඩෙන ශබ්දය ඇසෙන්නට විය. අනතුරුව හේ හතිලමින් මුමුන්නට විය.

“දැන් ඉතින් මොනවා කරන්නද? නුඹ පලයන්. මට මේ ගැන කල්පනා කරන්න තියෙනවා...”

ඔහුගේ කල්පනාවේ තීරණය කුමක් වූයේ දැයි නොදන් මම තරුණිය නිසා බොහෝ සේ කනගාටු වූයෙමි. ඉක්මනින්ම ඇ එම ආයතනයෙන් අතුරුදහන් වූවාය. ඊට වසර පහළොවකට පමණ පසුව ඇය ක්‍රිමියාවේ විද්‍යාලයක ගුරුවරියක් ලෙස උගන්වමින් සිටියදී මම ඇය මුණ ගැසුණෙමි. ඒ වන විට ක්ෂය රෝගයෙන් පෙළෙමින් සිටි ඇ ලෝකයේ ඇති හැම දෙයක් ගැනම කතා කළේ ජීවිතයේදී අවමන් ලැබූ කෙනෙකු මෙන් සමාව නොදෙන කෝපයෙකිනි.

පාන් බෙදා අවසන් වත්ම, මා නිදාගන්නේ හවස් වන විට, යළිත් පෝරනුවේ වැඩ කොට මැදියම් රැ වන විට උණු පාන් වර්ග කඩවලට යැවීම පිණිසය. අපේ බේකරිය පිහිටා තිබුණේ නගරයේ නාට්‍ය ශාලාව අසලය. නාට්‍ය නරඹා ගෙදර යන ප්‍රේක්ෂකයෝ අපේ බේකරියට විත් උණු පාන්, රෝල්ස් ආදිය කති. ඊළඟට මට අයිති

කාර්යය නම් රාත්තලේ පාන් සහ ප්‍රංශ පාන් ද සඳහා පිටි ඇනීමය. රාත්තලේ තුන්සිය පනහක පිටි අතින් ඇනීම ලේසි පහසු සෙල්ලමක් නොවේ.

නැවතත් පැය දෙක තුනක් නිදා ගන්නා මම උදේ රැයින් නැගිට පාන් බෙදීමට යමි.

මේ විදිහට දිනපතාම මම වැඩ කළෙමි.

‘ප්‍රඥාවේ, යුක්තියේ සහ සදාකාලිකත්වයේ’ බීජ පැළ කිරීමේ අති මහත් චූචමනාවෙකින් ඒ දවස්වලදී මම පෙළෙන්නට වීම. සමාගම ප්‍රිය කරන මා ප්‍රාණවත් ලෙස කතා කිරීමෙහි සමත් වූ අතර, මා ලැබූ වින්දනය සහ කියැවූ දේ විසින් සිතින් මවා ගනු ලැබීමට මම දක්ෂ වීමි. සාමාන්‍ය දෙයකින් සිත්ගන්නාසුලු කතාවක් ගෙතීමට මට අවශ්‍ය වූයේ ඉතා සුළු දෙයක් පමණකි. එය අදිසි නූල් පට වටා පුදුමාකාර ලෙස ගොතන කතාවක් විය. ක්‍රෙස්තෝවිනිකෝව්ගේ සහ අලපුසව්ගේ කම්හල්වල කම්කරුවන් සමඟ මම සබඳකම් ඇතිකර ගෙන සිටියෙමි. මට ඉතාම කිට්ටු පුද්ගලයා වූයේ රුසියාවේ සියලුම රෙදි වියන කම්හල්වල පාහේ වැඩ කළ අසහනකාරී, බුද්ධිමත් පුද්ගලයකු වූ මහලු ශිල්පි නිකීතා රුබින්සෝව්.

“මම මේ මහ පොළොවේ අවුරුදු පනස් හතක් තිස්සේ ඇවිදිනවා, මගේ ලෙක්සේයි මක්සීමිච්, නුඹ තරුණ කොල්ලෙක්, අලුත් බමරයක්” යැයි මට ඔහු කියන්නේ සුහද කටහඬකිනි. ඇදිරි ඇස් කණණාඩි සහිත රෝගී බළල් ඇස්වලින් සිනා පාමිනි. ඔහු එම ඇස් කණණාඩි කුට්ටම දෙකත් වටා බැඳ ඇත්තේ, තඹවන් කම්බියෙකිනි. ඒ නිසා ඔහුගේ දෙකන්වල ඉහළ ගැට්වල සහ නාස් පොල්ල මත කොළ පැහැති ලප තිබිණි. වියන්තන් ඔහු ‘ජර්මන්කාරයා’ ලෙස හැඳින්වූයේ ඔහුට යටි රැවුළක් නොතිබුණු බැවිනි. ඔහුගේ උඩු රැවුළද උඩු තොලේ නහයට යටි කොටසට පමණක් සීමා වූ පැසුණු කෙස් ගොඩක් විය. යටි තොලට පහළින්ද එමෙන්ම, පැසුණු කෙස්රොදක් තිබිණි. මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ උසකින් හෙබි නිකීතා රුබින්සෝව් මැඩගත් ප්‍රීතියෙකින් යුත් මිනිහෙක් විය.

“මම සර්කස් බලන්න බොහොම ආසයි,” ඔහුගේ පුළුල් තට්ට හිස වම් උරය දෙසට නවාගෙන පවසයි.

“අස්පයන්ට සහ අනික් සතුන්ට උගන්වන හැටි අගෙයි නේද? ඒ ගොල්ල මේ සතුන් කොතරම් අගේට පුහුණු කරනවද? හිතට ලොකු සැනසීමක්. මේ සතුන් දිහා බලලා මම බොහොම ගෞරවයෙන් මෙහෙම හිතනවා. එහෙනම් බුද්ධියෙන් ප්‍රයෝජන ගන්න මිනිසුන්වත් පුහුණු කරන්න පුළුවනි. සර්කස්කාරයෝ මේ සතුන් රවටන්නේ උන්ට සීනි දීලා. අපට සීනි කඩෙන් ගන්න පුළුවන. අපේ සිත සැනසීමේ සීනි අපට ඕන. එය තරම් සුරතල් වවන. ඒ නිසා, තරුණයා, අපි වැඩ කරන්න ඕන කරුණාවෙන්, සුරතල් විදිහට. අපි දැනට කරන පරිදි පොල්ලෙන් නොවෙයි. මා කියන කතාව නිවැරදි නේද?”

එහෙත්, ඔහු මිනිසුන් සමඟ කරුණාවන්ත නොවීය. ඔහු ඔවුන් සමඟ කතා කළේ අර්ධ අවඥාවෙකින් හා උපහාසයෙකිනි. විවාදවලදී පිළිතුරු දුන්නේත්, විරුද්ධ වුණොත් ‘ඔව්’ හෝ ‘නැහැ’ හෝ යනුවෙන් පමණකි. ඒ අතරම සිය ප්‍රතිමල්ලවයා අමනාප කිරීමට ඔහු පෙලඹුණේය. මා ඔහු හඳුනාගත්තේ බීර හලෙකදී ඔහුට පහර දීමට යන විටය. ඇත්ත වශයෙන්ම ඔහුට පහරක් දෙකක් ගැසූ විට මම ඔහු බේරාගෙන, ඔහුත් සමඟ බීර හලෙන් පිටතට ගියෙමි.

“ගහපු පාරවල් රිදෙනවාදැයි” මා ඔහුගෙන් ඇසුවේ ඔහුත් සමඟ පොදු වැස්සකට තෙමී, තෙමී කට්ට කළුවරේ යන විටය.

“මොන පිස්සුද, ඔහොමද ගහන්නේ?” ඔහු කිව්වේ මන්දෝත්සාහි ගතියෙකිනි. “පොඩ්ඩකට නැවතියන්, නුඹ මට ‘ඔබ’ කියලා පිට මිනිහකුට වගේ කතා කරන්නේ මොන හේතුවක් නිසාද?” හේ ප්‍රශ්න කළේය.

අප දෙදෙනා හඳුනා ගත්තේ එලෙසිනි. මුලදී ඔහු මා සිනාවට ලක් කළේ මුකරි ලෙස සහ දක්ෂ ලෙසිනි. ‘අදිසි තුල් පට’ අපේ ජීවිතයේ ඉටු කරන ක්‍රියා කලාපය ගැන මා ඔහුට විස්තර කළ විට ඔහු කල්පනාකාරී ලෙස මෙසේ පැවසීය:

“යාළුවා, නුඹ මෝඩයෙක් එහෙම නොවෙයි! මදෑ කොළා?...” එතැන් සිට ඔහු මට පියකු මෙන් සුහද ආකල්පයක් දැක්වීය. මගේ තාත්තාගේ නමත් සහිතව

ඔහු මා ඇමතුවේ මට ගරු කිරීමක් වශයෙනි.

“ලෙක්සේයි මක්සීමිච්, මගේ හොඳ කොල්ලෝ, නුඹේ අදහස් නම් හරියට හරි, නමුත්, එය කිසිම කෙනෙක් විශ්වාස කරන්නේ නැහැ. එයින් ලාබයක් ඇති වන්නේත් නැහැ...”

“ඔබ විශ්වාස කරනවද?”

“මම ඇවිත් ගෙදරක් නැති, වලිගෙ කොට බල්ලෙක්. නමුත්, මහජනතාව ගෙවල්වල ඇතිකරන ලොකු බල්ලන්ට සමානයයි. උන්ගේ වලිගවල තුන්තිරි බොහොම තියෙනවා. ගෑනු, ළමයි, තුර්ය භාණ්ඩ, ගලෝමි (සපත්තු කවර) ආදිය හැම බල්ලෙක්ම උගේ බලු කුඩුවට බොහොම කැමතියි. නුඹේ කීම උන් විශ්වාස කරන්නේ නැත්තේ ඔය නිසා තමයි. අපේ මරෝසව් පැක්ටරියේ සිද්ධියක් ඇති වුණා. ඉස්සරහට යන පුරෝගාමීන්ට හිසට පහර දෙනවා පස්සා පැත්තට නොවෙයි හිසට පහර දුන්නාම වේදනාව වැඩියි.”

ඔහු ක්‍රෙස්තෝචිනිකොච් කම්හලේ යාන්ත්‍ර ශිල්පී යාකොච් ෂාප්ෂ්නිකච් හඳුනාගත් පසු ඔහු කතාකිරීමට පටන් ගත්තේ වෙනත් ආකාරයකටය. ක්ෂය රෝගී යාකච් ගිටාර් වාදනයෙහි දක්ෂයෙකි. බයිබලය පිළිබඳව විශේෂඥයෙකි. රුබින්සොච් ඉමහත් ලෙස පුදුමයට පත් වූයේ යාකොච් ඉතා දැඩි ලෙසින්ම දෙවියන් නැතැයි තර්ක කළ බැවිනි. කටින් කෙළත් සමඟ මියගිය පෙණහලුවල පටක කැබැලි පිට කරමින් යාකොච් තියුණු ලෙස තර්ක කළේය.

“ප්‍රථමයෙන්ම මාව දෙවියෝ මවලා තියෙන්නේ ඔහුගේ රූපයට හා එහි හැඩයට සමානව නොවේ. මා කිසිවක් දන්නේත් නැහැ. මට කිසිවක් කරන්නටත් බැහැ. මම කරුණාවන්ත මිනිහෙකුත් නොවෙයි. නැහැ, කොහෙන්ම කරුණාවන්ත නැහැ. දෙවැන්න: දෙවියෝ දන්නේ නැහැ. මට කොතරම් අමාරුද කියලා නැතිනම් එයා දැනගත්තත් එයාට බැහැ මට උදව් කරන්න. එහෙමත් නැතිනම් කැමති නැහැ මට උදව් කරන්න. තෙවැන්න: දෙවියෝ හැම දෙයක්ම දන්නා සර්ව බලධාරියෙක් නොවෙයි. හැම දෙනාටම අනුකම්පා කරන කෙනෙකුත් නොවෙයි.

කොටින් කියතොත් දෙවියන් නැත. දෙවියන්ව හිතෙන් මවාගෙන තියෙනවා. අපේ ජීවිතත් හිතින් මවා ගත්තු දේ, එනමුදු මාව රවට්ටන්න බැහැ!”

තුෂ්ණිම්භුත වූ රුබින්සොව් ප්‍රථමයෙන් ගල්ගැසිණි. අනතුරුව කෝපය නිසා අළු පැහැ ගති. හේ ඔහුට තිත්ත වචනවලින් බැණ වදින්නට විය. එහෙත් යාකොව් ජයග්‍රාහි ලෙස බයිබලයෙන් පාඨ උපුටා දක්වමින් රුබින්සොව්ගේ කට වසා ඔහු කල්පනාවෙහි නිමග්න කරවීය.

මේ විවාදවල දී ෂාප්ෂ්නිකව් බියජනක යැයි කිව හැකි තරමට වෙනස්විය. යාකොව් ගේ මුහුණ කළු පැහැයට හුරුය. ඔහුගේ කළුවන් හිසකේ අහිගුණ්ඨීකයකුගේ මෙන් කැරලි ගැසිලාය. නිල් පැහැයට හුරු දෙනොල්වලට එහා වාක දත් දිලිසෙන්නට විය. ඔහුගේ කළුවන් දෙනෙත් එක එල්ලේම ප්‍රතිමල්ලවයා දෙස එල්ල වී තිබිණි. ඔහුගේ බැරැරුම් බැල්ම හැම දෙයක්ම පාගා පොඩිකර දමයි. එම දෙනෙත් අහංකාරෝත්මාදයෙන් පෙළෙන්නකු සිහි ගැන්වීය.

යාකොව්ගෙන් ඉවත් වී මාත් සමඟ යන රුබින්සොව් සන්සුන් ලෙස මෙසේ කියයි:

“මීට ඉස්සෙල්ලා නම් මා ඉදිරිපිට කිසිවෙක් මෙහෙම දෙවියන්ට විරුද්ධව කතා කළේ නැහැ. මා කිසි ම දාක මෙහෙම දේ අහලා නැහැ. හැම දෙයක්ම අහලා තියෙනවා. නමුත්, මෙහෙම දේ අහලා නැහැ. යාකොව් වැඩිකල් ජීවත් වන එකක් නැහැ. ඔහු ගැන මට කනගාටුයි. මිනිහා උණුවෙව්ව වානේ වගේ ගිනි රත්වෙලා... මල්ලි මේක බොහොම සිත් ගන්නා දෙයක්.”

ඔහු ඉක්මනින්ම යාකොව් සමඟ මිතුරු වූයෙන් මහත් සේ කුපිත වී, කැලඹීමට පත් විය. ඔහුගේ ඉදිමුණු ඇස් ඔහු නිතර පිස දැමීමේය.

“ඉතින් එහෙනම්,” ඔහු විරිත්තමින් පවසයි. “එහෙනම් නුඹලා දෙවියන් පැත්තකට දැමීමා. ඉතින් මගේ තියුණු ඉදිකටු පැංවෝ, අපි දැන් සාර් ගැන බලමු. සාර් මට බාධා කරන්නේ නැහැ. අපට ලෙඩ දාන්නේ හාමිපුතාලා. මට නම් ඕනෑම සාර් රජ කෙනෙක් සමඟ කටයුතු කළ

හැකියි. සෝර ඉවත් රජු සමඟ වුණත් කමක් නැහැ. නුඹව ඉදගෙන රජ කරපන්. හාමිපුතාව මට්ටු කරන්න විතරක් බලය දුන්නොත් මම නුඹ රජෝ, රත්රන් දැම්මැල්වලින් වුණත් සිංහාසනයට බැඳලා තියන්නම්. රජෝ, මම නුඹට වදින්නම්.”

‘කුසිගිනි-රජ’ පොත කියවූ ඔහු සිය අදහස් ගෙනහැර දැක්වීය.

“මේ පොතේ ඇති කරුණු සියල්ල නිවැරදියි!”

ගල් අවිච්චේ මුදුණය කළ පොත් පිංචක් පළමු වරට දුටු ඔහු මෙසේ ඇසීය:

“නුඹ වෙනුවෙන් මෙය ලියුවේ කවුද? බොහොම පැහැදිලිව ලියලා තියෙනවා. මගේ ස්තූතිය ඔවුන්ට පුද කරන්න.”

දැනීම ලබා ගැනීමට රුබින්සොව්ගේ ඇති ආසාව ඉමහත් විය. ඡාපණිකව්ගේ දේව විරෝධී ප්‍රචාරයට ඔහු සවන් දුන්නේ ඉමහත් කැලඹීමෙනි. පොත් පිළිබඳව මා කියන කතාවලට පැය ගණනක් වුව, ඔහු සවන් දුන්නේ උගුරු දණ්ඩ පිටතට තෙරා යන සේ හිස පිටුපසට හරවා ගනිමින් කොක් හඬලමින් ප්‍රීතියෙන් සිනාපාමිනි.

“ඒක මහා දක්ෂ විහිළුවක්. මිනිස් මොළය බොහොම දක්ෂ දෙයක්.”

ඔහු පොත් කියවූයේ අමාරුවෙනි. ඔහුගේ දෙනෙත් රෝගී වීම එයට හේතුවය. ඔහුද බොහෝ දේ දැන සිටි අතර නිතරම පාහේ මා මව්නයට පත් කළේය.

“ජර්මන්කාරයන් අතර වඩුරාල කෙනෙක් ඉන්නවා. රජ්ජුරුවෝ ඔහුගෙන් උපදෙස් ගැනීමට ඔහුට ආරාධනා කරනවා.”

මා ඒ ගැන දිගින් දිගට ප්‍රශ්න කළ විට, ඒ වඩුවා අවිගුස්ත් බේබෙල් බව පැහැදිලි විය.

“ඔබ ඒ ගැන දන්නෙ කොහොමද?”

“මම දන්නවා” යැයි ඔහු කීවේ සුළැඟිල්ලෙන් කුඩා ගැට සහිත තට්ටය කසමිනි.

ජීවිතයේ බැරැරුම් ගතිය සහ ව්‍යාකූලත්වය ගැන ඡාපණිකව් කල්පනා කළේ නැත. ඔහුගේ එකම කාර්යය වූයේ දෙවියන් විනාශ කර දැමීමය. තාපසයන්

ප්‍රමුඛ දේවධර්මාචාර්යවරුන්ට වෙර කළ ඔහු ඔවුන් උපහාසයට ලක් කළේය.

දවසක්දා රුබින්සොව් සාමකාමී ලෙස ඔහුගෙන් ප්‍රශ්න කළේය.

“යාකොව්, දෙවියන්ට විරුද්ධව විතරක් නුඹ කෑ ගහන්නෙ මොකද?”

එවිට ඔහු වඩාත් වැඩි කෝපයෙන් කෑ ගැසීය.

“මට බාධා කරන්නේ වෙනත් මොනවාද? අවුරුදු විස්සක් පමණ මම දෙවියන් විශ්වාස කළා. ඔහු ඉදිරියේ බියෙන් ජීවත් වුණා. ඉවසා සිටියා. තර්ක කිරීම තහනම්. දෙවියන්ගේ නියමය. මගේ දෑත් සහ දෙපා බැඳලා තිබුණා. බයිබලය හොඳින් කියැවුවා. අන්න එවිට තේරුණා. මේවා සියල්ල හිතීන් ඉපදුණ මනස්ගාත බව, නිකිතා!”

ඔහු අතක් වැනුවේ ‘අදිසි නූල් පට’ කඩා දමන්නාක් මෙනි. ඉනික්බිති ඔහු අඬන්නාක් මෙන් කතා කළේය.

“ඔය නිසාම මම අකාලෙට මිය යනවා!”

සිත් ඇදගන්නාසුලු තවත් මිතුරෝ කීපදෙනෙක් මට සිටියෝය. නිතරම පාහේ මම සිමියෝනව්ගේ බේකරියට විත් මගේ පැරැණි සගයන් හමුවීම්. ඔවුහු මා හමුවීම නිසා සතුටු වූ අතර, මගේ කතාවලට සැලකිල්ලෙන් සවන් දුන්හ. එහෙත්, රුබින්සොව් අද්මිරාල්ති දනව්චේත්, ෂාප්ෂ්නිකව් කබානයට එපිට පිහිටි තතාර දනව්චේත් වාසය කළ නිසා ඔවුන් දෙදෙනාගේ නිවාස අතර දුර ප්‍රමාණය හැතැප්ම පහක් පමණ විය. මා ඔවුන් හමුවූයේ ඉඳ හිටලාය. ඔවුනට ආරාධනය කිරීමට තැනක් නැති බැවිනි. ඒ අතර, අලුත් බක්කරේ හිටපු යුද සෙබලෙකි. ඔහු පොලිස්කරුවන් සමඟ හැඳුනුම්කම් ඇත්තෙකි. ජෙන්ඩර්මේරි (පොලිස් මූලස්ථානය) සමඟ මෙම බේකරියට යාබද ගෙවත්තක් තිබිණි. නිල් පැහැති නිල කබා ඇඳගත් ඔවුන් නිතරම පාහේ වැටට අස්සෙන් රිංගා බේකරියට ආවේ ජෙන්ඩර්මේරි කල්නල් ගන්ගාර්ද්ට රෝල්ස් සහ ඔවුන්ට කළු පාන් මිල දී ගැනීම සඳහාය. මිනිසුන් අතරට ගොස් එතරම් පෙනී නොසිටින ලෙස මට උවදෙස් දී තිබිණි. එය බේකරියට නුවමනා අවධානය යෙමු නොකරනු පිණිසය.

බේකරියේ මගේ වැඩවල තේරුමක් නැති බව මට වැටහෙන්නට විය. ප්‍රායෝගික ප්‍රතිඵල ගැන කල්පනා නොකර මිනිසුන් මුදල් ලබා ගැනීම නිසාත්, මෙසේ සිතූණු හැම වේලාවකදීම සිතූණු තරම් මුදල් ලබා ගැනීම නිසාත් පිටිවල මුදල් ගෙවීමට පවා මුදල් නොතිබිණි. දෙරෙන්කොච්චි යටි රැවුළු අදිමින් මුහුණ ඇඹුල් කරගෙන මද සිනා පාන්නේ මෙසේ පැවසීය:

“අපි බංකොලොත් වෙනවා”

ඔහුගේ ජීවිතයද අයහපත් විය. ගැබ් ගෙන සිටි රතුවන් කැරැලි සහිත හිස කෙස් ඇති නාස්තෘයා කෝපවුණු බැලලියක මෙන් ඔහුට ගොරවන්නී, මුළු මහත් ලෝකයටම වෛර කරන බවක් පෙන්නුවාය. ඇය හැම දෙයක් දෙසම බැලුවේ ගිනි ගෙන දැවෙන හරිත වර්ණ තෙත්වලිනි.

ඇ අන්දෙයි දෙරෙන්කොච්චි පාගා දැමීමට මෙන් ගමන් කළේ ඔහු නොදුටු විටෙක මෙනි. ඔහු වරදක් කළ එකෙකු මෙන් මුහුණ ඇඹුල්කරගෙන ඇයට ඉඩ දුන්නේ මද සිනා පාමින් සහ සුසුම් ලමිනි.

ඉදහිට ඔහු මට දුක් ගැනවිලි ඉදිරිපත් කළේය. “මේවා සියල්ල බැරැරුම් වැඩ නොවෙයි. හැම එකෙක්ම හැම දෙයක් ම අරගෙන යනවා. කිසිම තේරුමක් නැහැ. මම මගේ පාවිච්චියට මේස් කුට්ටම් හයක් ගත්තා. දැන් ඒවා සියල්ලම අතුරුදහන් වෙලා!”

මේස් ගැන ඔහු කී කතාව භාසාජනක වුවද, මේ වාමි, පරාර්ථකාමී පුද්ගලයා වැටී සිටින තත්ත්වය දුටු මම සිනහසීමෙන් වැළකී සිටියෙමි. අන්දෙයි දෙරෙන්කොච්චි ප්‍රයෝජනවත් යමක් කිරීමට වෙර දැරූ අතර අන් සියලු දෙන, ඒ ගැන සැහැල්ලු සහ වගකීම් රහිත ආකල්පයක් දරමින්, ඔහු විනාශ කර දැමීමෝය. තමා සේවය කරන අයගෙන් කාතඥතාවක් දෙරෙන්කොච්චි බලාපොරොත්තු නොවූ අතර, ඔවුන්ගෙන් ඔහු කෙරෙහි වඩාත් වැඩි සැලකිල්ලක්ද, මිත්‍රත්වයක්ද ඔහුට අයත් විය යුතුය. එහෙත්, ඔවුහු ඔහු කෙරෙහි එවන් ආකල්පයක් නොදැක්වූහ. ඔහුගේ පවුලේ සාමාජිකයන් ඉක්මනින්ම විනාශයට පත් විය. ඔහුගේ පියා ආගමික අබිරහස්වලට යට වෙමින් හිස අවුල් කරගත් ඔල්මාදකාරයකු බවට පත්

විය. ඔහුගේ මල්ලී බේබද්දකු බවට පත් වී, ගණිකාවන් ඇසුරු කිරීමට පටන් ගත්තේය. ඔහුගේ නංගී පිට එකියක් මෙන් හැසිරුණාය. ඇ රතුවන් හිසකේ ඇති උපාධි අපේක්ෂකයා සමඟ පෙම් හබයක් ඇති කරගත් අතර, ඔහු ඇය ප්‍රතික්ෂේප කළෙන්, ඇගේ දෙනෙත් නිතර කඳුළින් පිරී ඉදිමී තිබෙන සැටි මම දැක ඇත්තෙමි. එමෙන්ම, මම ඔහුට වෛර කළෙමි.

මරියා දෙරෙන්කෝවට මා ආලය කරන බව මට දැනිණි. එමෙන්ම, මම අපේ වෙළඳ හලේ සේවිකා නදේෂ්ඨා ෂේර්බාතවාටද ආලය කරන බවක් හඟින්නට වීම්. ඇ විශාල දේහයක් ඇති, රතුවන් කොපුල් සහිත තරුණියක් වූවාය. රෝස පැහැති ඇගේ දෙනොල්වල මද සිනාව සදහටම ඇඳී ඇත. මම පොදුවේ ආලයෙන් මත් වී සිටියෙමි. මගේ වයසත්, වර්තයත්, මගේ ව්‍යාකූල ජීවිතයත් ගැහැනියකගේ පහස සහ සමාගමය ඉල්ලා සිටියේය. එය අකල් අවශ්‍යතාවයකට වඩා පමා වූ අවශ්‍යතාවයක් විය. මට ගැහැනියකගේ සුරතල් නැති නම් යටත් පිරිසෙයින්, ඇගේ මිතුරු අවධානයක් බෙහෙවින් අවශ්‍ය විය. මා ගැන ඇයට කීමටත්, මගේ සිතෙහි ඇති එකිනෙක අසම්බන්ධිත අදහස් සහිත ව්‍යාකූල තත්ත්වය ඇයට පැහැදිලි කිරීමටත්, මා ලබා ඇති හැඟීම්වල සංකීර්ණ අසංගතිකත්වය විස්තර කිරීමටත් මට වුවමනා විය.

මට මිතුරෝ නොවූහ. ‘වගා කළ හැකි අමුද්‍රව්‍ය’ ලෙස මා දිහා බලන මිනිසුන්ට මම ඇලුම් නොකළෙමි. එමෙන්ම, ඔවුන් සමඟ ඇරුණු හදවතකින් කතා කිරීමට ද මට නොහැකි විය. ඔවුන්ට රූවි නොවන දෙයක් මා කීමට පටන් ගත් විට, ඔවුහු මට මෙසේ උවදෙස් දුන්හ.

“ඔය අදහස් අත හැරලා දාපන්!”

ගුරි ජ්ලෙන්නියොව් සිරභාරයට ගෙන, පිතර්බුර්ග්හි ‘ක්‍රෙස්ටි’ සිර ගෙදරට ගෙන ගියේය. ප්‍රථමයෙන් ම මට ඒ පුවත දැනුම් දෙනු ලැබුවේ, එදින උදෑසන මහ මගදී මා හමුවූ නිකීපර්වි පොලිස්කාරයා විසිනි. ඔහු මා හමුවීමට ආවේ කල්පනාකාරී සහ උත්සවාකාරී වේශයකිනි. ඔහු පෙළපාලියකින් පසු හැරී එන්නාක් මෙන් ඔහුගේ කබාය

පුරා පදක්කම් එල්ලා තිබිණි. ඔහු මට ආචාර කරන්නාක් මෙන් නොප්පිය අත තබා එකෙණහිම නැවතී, කෝපාන්විත හඬකින් මට මෙසේ පැවසීය. “ගුරි අලෙක්සාන්ද්‍රවිච්ච ඊයේ රාත්‍රියේදී හිර භාරයට ගත්තා...”

අතක් වනා වටපිට බලා හේ පහත් හඬින් මෙසේද කීවේය.

“තරුණයා නිරපරාදේ නැතිවුණා!”

ඔහුගේ කපටි දෙනෙත්වල කඳුළු දිලිසෙන සැටි මට පෙනිණි.

තමා සිරභාරයට පත් විය හැකි බව දැන සිටි ප්ලෙන්නියොව්, ඒ ගැන මට කල් ඇතිව දන්වමින් මා ඔහු හමුවීමට නොපැමිණිය යුතු බවට මට අවවාද කළේය. මා සමඟ මෙන්ම, රුබින්සොව් සමඟද ඔහුට මිතුරු සම්බන්ධකම් තිබුණ නිසා ඔහුටද ඒ බව දන්වා සිටින ලෙස ගුරි ප්ලෙන්නියොව් කීවේය.

නිකීපරිච්ච ඔහුගේ දෙපා දෙස බලමින්, මූසල ලෙස මගෙන් විමැසීය.

“නුඹ මා හමුවීමට නොඑන්නේ ඇයි?”

එදින හවස මම ඔහු හමුවීමට ගියෙමි. ඔහු මද්දහන නින්දෙන් නැඟිට්ටා පමණකි. ඇඳ මත වාඩි වී ඔහු ක්වාස් පානය කළ අතර, ඔහුගේ බිරිඳ ඔහුගේ කලිසම මසමින් සිටියාය.

පොලිස්කාරයා මවිල්වලින් ගහන ඔහුගේ පපුව කසමින්, කල්පනාකාරී ලෙස කතා කළේය. ඔන්න ඉතින් ගුරුව හිරභාරයට ගත්තා. අපේ අධිරාජයාට විරුද්ධව පත්‍රිකා අවිච්ච ගහන තීන්ත වගයක් එක්ක ඔහු ළඟ බඳුනක් තිබුණා.”

ඔහු බිරිඳට කෑ ගසන්නේ, බිමට කෙළ පිඩක් ගැසීය.

“ඇයි බොල ගැනියේ, කලිසම දීපන්!”

“දැන්ම” යැයි ඇ කීවේ හිස ඔසවන්නේ පවා නැතිවය.

“එයාට කනගාටුයි, එයා අඩනවා” යැයි ඔහු බිරිඳ පෙන්වමින් පැවසීය. “මටත් කනගාටු තමයි, නමුත්, මහ රජුට විරුද්ධව ශිෂ්‍යයකුට කරන්න පුළුවන් මොනවාද?”

කතා කරමින් ඔහු කලිසම අදින්නට විය.

“මම විනාඩියකට එළියට යන්නම්... නුඹ සමචාරය ලෑස්ති කරපන්.”

බිරිඳ නොසෙල් වී ජනේලය දෙස බලාගෙන සිටියාය. එහෙත් ඔහු දොරෙන් එපිටට ගිය විට, ඇ වහාම දොර දෙසට හැරී, අතක් ඔසවා, මිට මොළුවමින්, ඉමහත් කෝපයෙකින් යුතුව, දත් සපමින් මෙසේ පැවසුවාය:

“නාකි යක්ෂයා, තොට!”

ඇඬූ කඳුළු නිසාම ඇගේ මුහුණ ඉදිමී, වම් ඇස වැසෙන තරම් ලොකු නිල්පැහැති පැල්ලමකින් යුක්ත විය. ඇ හණිකට උදුන අසලට ගොස්, සමචාරය දෙසට නැමී, මුමුනන්නට වූවාය.

“මම ඔය නාකියා රචට්ටනවා. ඔහු වෘකයෙක් වගේ හූ හඬ තියාවි. නුඹ එයා විශ්වාස කරන්න එපා. එක වචනයක්වත් විශ්වාස කරන්න එපා. එයා නුඹව බිලි බාන්න හදනවා. එයාට කිසි කෙනෙක් ගැන කතාගාටු නැහැ. බිලිබාන්න කියාපු මිනිහා. නුඹලාගේ සියලු රහස් එයා දන්නවා. එයා ජීවත් වන්නේ එහෙමයි. මිනිසුන්ව බිලිබෑම තමයි ඔහුගේ එකම ප්‍රීතිය...”

ඇ මා ළඟට විත් හිඟන්නියකගේ දුක්බර හඬකින් මෙසේ තෙපලාය: “නුඹවත් මා ළඟට එනවානම්, ආ?”

මට ඒ ගැහැනිය අප්‍රියජනක වුවද, ඇය මා දෙස කොතරම් නපුරු තීව්‍ර දොම්නසකින් බැලීද යත්, මම ඇය වැලඳගෙන ඇගේ සනැති හිසකේ අතගාන්නට වීමි. විහිදී තිබුණු ඇගේ කෙස්වැටිය තෙල් සහිත විය.

“දැන් ඔහු දඩයම් කරන්නේ කාවද?”

“රිබිනොර්ගාද්ස්කයාවල බෝඩිමක ඉන්න මිනිසුන්.”

“වාසගම දන්නෙ නැත්ද?”

එවිට ඇ මඳ සිනා පාමින් පිළිතුරු දුන්නාය.

“නුඹ අහපු දේ ගැන එයාට කිව්වොත් මොනවා වේවිද? අන්න එයා එනවා... අපේ ගුරි අල්ලා දුන්නේ ඔහු තමා...”

ඕ වහාම උදුන දෙසට පැන්නාය.

නිකීපරිච්චි වොඩිකා බෝතලයක්, ජෑම් සහ පාන් ගෙනාවේය. අපි තේ බීමට වාඩිවීමු. ඔහුගේ බිරිඳ මරිනා මා අසලින් වාඩි වී, ආදරයක් හුවාදක්වමින් මට සංග්‍රහ

කරන්නට වූවාය. ඇගේ ප්‍රකෘති ඇසින් ඇ මා දෙස ආදර බැලුම් හෙළුවාය. ඒ අතර ඇගේ ස්වාමිපුරුෂයා-පොලිස්කරු මට ඒත්තු ගැන්වීමට පටන් ගත්තේය.

“අදිසි නූල් පට හැම මිනිහකුගේම හෘද වස්තුවේ තියෙනවා. කටු අස්සට කා වැදිලා තියෙනවා. හැකි නම් කඩාදාපත්, උගුල්ලා දාපත් හැකිද? සාර් රජතුමා මහජනයාගේ දෙවියෝ!”

ඔහු හිටි හැටියේම ප්‍රශ්නයක් එල්ල කළේය.

“මන්න නුඹ පොත් කියවලා තියෙනවා. බයිබලය කියෙව්වද? නුඹ හිතන හැටියට ඒ පොතේ හැම දෙයක්ම ඇත්තද?”

“මම දන්නෙ නැහැ.”

“මා සිතන හැටියට ඕනෑවට වැඩිය ලියලා තියෙනවා. බොහොම කරුණු ඕනෑවට වැඩියි. හිඟන්නන් ගැන ලියලා තියෙන දේ බලමු. හිඟන්නෝ ආශීර්වාද ලද්දාහුය, උන් ලබාපු ආශීර්වාදය කුමක්ද? පොදුවේ ගත් විට දුප්පතුන් ගැන ලියලා තියෙන දේ තේරුම් ගැනීමට බැහැ. දුප්පතුන් සහ දුප්පත් බවට පත් වූ මිනිසුන් අතර, ඇති වෙනස හඳුනා ගන්න ඕන. දුප්පතුන්ගෙන් ඇති වැඩක් නැහැ. මිනිහෙක් දුප්පත් වුණා නම් එය අවාසනාවක් විතරයි. අන්න එහෙම කල්පනා කළ යුතුයි එය වඩාත් හොඳයි.”

“මක්නිසාද?” මම ඇසීමි.

ඔහු මා දෙස පිරික්සුම් බැල්මක් හෙළමින්, මොහොතක් නිහඬව සිට, වචන බර කරමින් සහ පැහැදිලි ලෙස කතා කරන්නට විය. ඔහු ඉදිරිපත් කළ අදහස් මීට කලින් සිතා මතා පිළියෙල කරගත් ඒවා විය යුතුය.

“බයිබලයේ අනුකම්පාව බොහොම වැඩියි. අනුකම්පාව මහ නරක දෙයක්. මම එහෙම හිතනවා. ඔය අනුකම්පාව නිසා වැඩකට නැති මිනිසුන්ට විතරක් නොවෙයි, නපුරු මිනිසුන්ට පවා මහ විශාල මුදලක් වියදම් කරනවා. උදව් කරන්න ඕන ශක්තිමත් මිනිසුන්ටයි, ශරීර ශක්තිය තියෙන අයටයි. ඔවුන්ගේ ශක්තිය නිකරුණේ විනාශ වී යාම ආරක්ෂා කර ගැනීමට. අපි දුර්වල එවුන්ට උදව් කරනවා. දුර්වලයෝ ශක්තිමත් වෙනවාද? මේ විකාර

වැඩ නිසා ශක්තිමත් අය දුර්වල වෙනවා. දුර්වල එවුන් අනික් අයගේ කර උඩ නැග ගන්නවා. ගැටලුව ඔන්න ඔතනයි. නුඹට තේරුණාද? බොහෝ දේ ගැන නැවත කල්පනා කර බලන්න ඕන. බයිබලයෙන් ඇත්වෙච්ච ජීවිතය ගැන වටහා ගන්න ඕන. ඔව්, ජීවිතය ඇත් වෙලා බොහොම කල්. ජීවිතය වෙනම මාර්ගයක ගමන් කරනවා. ගුරු ජලෙන්නියොව් හිරහාරයට අහුවුණේ කුමක් නිසාද කියලා දැන් නුඹට තේරුණාද? අනුකම්පාව නිසා හිඟන්නන්ට දන් දුන්නම, ශිෂ්‍යයෝ විනාශ වෙනවා. මෙතැන බුද්ධි තර්කනය කොහිද?”

මෙවන් අදහස් මීට පෙර මා අසා ඇත්ද, මෙතරම් ස්ථිර ලෙස ප්‍රථම වරට ඇසුවේ දැන්ය. සාමාන්‍ය පිළිගැනීමට වඩා මෙවන් අදහස් වඩාත් ජීවමාන ලෙසත්, පුළුල් ලෙසත් පැතිර ඇත. ඊට වසර හතකට පමණ පසුව මම ජර්මන් දාර්ශනික නීට්චේ ගැන කියවන විට මට කසාන්හි නිකීපර්ච් පොලිස්කරුගේ දර්ශනය ගැන ඉතා පැහැදිලි ලෙස මතක් විය. සැබෑ ජීවිතයේ මට මුණ නොගැසුණු යමක් මා පොතින් දැනගත්තේ කලාතුරකින් බව මම මෙහි දී කියනු කැමැත්තෙමි.

“මිනිසුන් බිළි බාන” මේ මහල්ලා වචනයක් පාසා ඇඟිල්ලෙන් තේ බන්දේසියට තට්ටු කරමින් කතා කළේය. ඔහුගේ වියළි මුහුණ බුම්මාගත් බවක් කියා පෑවේය. එහෙත්, ඔහු මා දෙස නොබලා ඔප වැටෙන තුරු මැද ඇති තඹවන් සමචාරය දෙස බලාගෙන කතා කළේය.

“ඔයාට යාමට වේලාව හරි” යැයි ඔහුගේ බිරිඳ දෙවරක්ම ඔහුට මතක් කළාය. ඔහු ඇයට පිළිතුරු නොදී, ඔහුගේ වින්තනය හුය පටට ඇමිණි ඇති වචන එකින් එක ඇද බාන්නට විය. එය හිටිහැටියේම මට අලුත් වූ, අල්ලාගත නොහැකි වූ ධාරාවක් සේ ගලා ගියේය.

“තරුණයා නුඹ මෝඩයෙක් නොවෙයි. අකුරු උගත් කෙනෙක්. නුඹට බේකරියක වැඩ කිරීම සුදුසුද? සාර් රජ තුමාගේ අධිරාජ්‍යයට සේවය කරමින් නුඹට එතරම් මුදලක් නැතිනම් වඩාත් වැඩි මුදලක් හම්බ කරගත හැකියි...”

ඔහුගේ කතාවට සවන් දෙන මා කල්පනා කළේ රිබ්නොර්යාදේස්කයා පාරේ මා නොදත් මිනිසුන් පසු පස මේ මිනිහා ලුහුබදින බව ඔවුනට දැනුම් දෙන්නේ කෙසේ දැයි කල්පනා කරන්න වීමි. යලුතරවිස්කිහි සිර දඬුවමක් ගෙවා මෙහි පැමිණි සෙර්ගේයි සෝමව් මෙම විදියේ බෝඩිමක නවාතැන් ගෙන සිටින බව අසා ඇති මම, මේ පුද්ගලයා ගැන සිත් ගන්නාසුලු බොහෝ කතාද අසා ඇත්තෙමි.

“බුද්ධිමත් මිනිස්සු එකට ජීවත් වෙන්න ඕන, හරියට මියක ඉන්න මී මැස්සන් වගේ, නැතිනම් කුඩුවක ඉන්න බඹරු වගේ. එය තමයි සාර් රජතුමාගේ අධිරාජ්‍යය...”

“බලන්න දැන් වේලාව නවයයි,” බිරිඳ ඔහුට දැනුම් දුන්නාය.

“යක්ෂ වැඩක්” යැයි කී නිකීපරිච් තම නිල කබාය ඇඳ ගනිමින් මෙසේද පැවසීය.

“කමක් නැහැ. මම අස්ව කරන්නෙකින් යන්නමි. තරුණයා නුඹට ආයුබෝවන්, ලජ්ජා වෙන්නෙ නැතුව මා හමුවීමට නිතර වරෙන්...”

ඔහුගේ කුටියෙන් පිටතට ගිය මම යළිත් කිසි දිනෙක නිකීපරිච් හමුවීමට නොයන බවට මටම ප්‍රතිඥා දුනිමි. මහල්ලා එක් ආකාරයෙකින් මගේ සිත් ඇදගත්තද ඔහු මට පිළිකල් විය. අනුකම්පා කිරීම නපුරු දෙයක්ය යන ඔහුගේ මතය මගේ සිත ඉතා දැඩි ලෙස කලඹාලීය. එමෙන්ම, එය මගේ මනසට කා වැදිණි. එහි එක්තරා සත්‍යයක් තිබුණද, එය පොලිස්කාරයකුගේ කටින් පිටවීම නිසා සත්‍යයට පටහැණි කලකිරීමක් ඇති කරවීය.

මෙම විෂය ගැන ඇති වූ විවාද විරල නොවීය. විශේෂයෙන් මේ ගැන ඇති වූ එක් සාකච්ඡාවක් මගේ සිත ඉතා දැඩි ලෙස කලඹවාලීය.

නගරයට ‘තොල්ස්තෝයිවාදියෙක්’ ආවේය. ඔහු මා දුටු ප්‍රථමයාය. හේ උසය, ශක්තිමත්ය. ඔහුගේ මුහුණ දුඹුරු පැහැතිය. ඔහුට තිබුණේ එළුවකුගේ යටි රැවුළකි. ඔහුගේ දෙනොල් නිග්‍රෝ ජාතිකයකු සිහි ගන්වයි. කුඳු ගැසී ඔහු මහ පොළොව දෙස බැලුවද, ඉදහිට තම තට්ට හිස ඉහළට ඔසවා, තෙතැති දිලිසෙන

කළුවන් දෙනෙතින් රාගාන්විත බැල්මක් හෙළුවේ අවට දවා හළ කරන්නට මෙනි. ඔහුගේ එම බැල්මෙහි තියුණු කිසියම් දැඩි වෛරයක සේයාවක් තිබිණි. ඔහු එක් මහාචාර්යවරයකුගේ නිවසෙහි සාකච්ඡා පැවැත්වීය. මේවාට බොහෝ තරුණයන් සහභාගි වූ අතර, එක් කෙටිටු කඩවසම්, දේව ධර්ම විද්‍යා පිළිබඳ මහාචාර්යවරයෙක් වන කුඩා පුජකයෙක්ද විය. ඔහු හැඳ සිටි සේදවන් කළ ලෝගුව ඔහුගේ සුදුමැලි ලස්සන මුහුණට මනා ලෙස ගැළපිණි. ඔහුගේ නිසල බළල් ඇස්වල වියළි දිලිසෙනසුලු මඳ සිනාවෙකි.

තොල්ස්තෝයිවාදියා බොහෝ ශුද්ධ වූ බයිබලයේ ශ්‍රේෂ්ඨ සත්‍යයන් ගැන බොහෝ වේලාවක් තිස්සේ කතා කළේය. ඔහුගේ කටහඬ බැරැඬිය. වාක්‍ය කෙටි වුවද, වචන ඉතා දැඩි විය. ඒවායෙහි අවංක විශ්වාසයක ශක්තියක් තිබිණි. ඔහු ඒකතානමය විදිහට, මවිල්වලින් ගහන ඔහුගේ වම් අතින් පෙති ගසන විටෙක මෙන් අංග වලනයක් පාමින්, දකුණත සාක්කුවේ දමාගෙන සිටියේය.

“නළුවෙක්” යැයි මා අසල මුල්ලේ සිටියෙක් මිමිනුවේය.

“ඔව්, එයා නාට්‍යමය විලාසයක් මවා පානවා...”

මෙම සාකච්ඡාවට ටික දිනකට පෙර විද්‍යාවට විරුද්ධව කතෝලික ධර්මය ගෙන යන සටන ගැන පොතක් කියැවිණි. එය ඩුපෙර් විසින් ලියන ලද්දකැයි මම සිතමි. ආදරය නමැති බලය විසින් ලෝකය බේරා ගනු ලැබීමට හැකි යැයි ඉතා දැඩි ලෙස සිතන මිනිසුන්ගෙන් එකෙක් මේ තොල්ස්තෝයිවාදියා බවත්, මහජනතාව කෙරෙහි ඇති අති මහත් ආදරය නිසාම ඔවුන් කපා කොටා, ගිනි ගොඩට දමා, පුලුස්සා දැමීමට වුව ඔහු සූදානම් බවත් ඔහුගේ කතාවෙන් මම හඟින්නට වීමි.

පුළුල් අත් සහිත සුදු කම්සයක් ඇඳ සිටි ඔහු, ඊට උඩින් අළු පැහැති පරණ කබායක් ඇඟ ලා සිටියේය. මේ ඇඳුම් නිසා ඔහු අන් අය අතරින් කැපී පෙනිණි. ඔහුගේ දේශනය අවසානයේදී ඔහු කෑ ගසා ප්‍රශ්න කළේය.

“නුඹලා ක්‍රිස්තුස් වහන්සේ සමඟද? නැතිනම් ඩාර්වින් සමඟද?”

ඔහු ඒ ප්‍රශ්නය එල්ල කළේ එක් මුල්ලක වාඩි වී සිටි තරුණයන් වෙත ගලක් එල්ල කරන්නාක් මෙනි. තරුණයන් සහ තරුණියන් දෙනෙත් මහත් කර ගෙන සිටියේ බියෙන් හා අති මහත් ප්‍රීතියෙනි. ඔහුගේ කතාව නිසා මිනිස්සු වගී වූහ. ඔවුහු නිහඬව කල්පනාකාරී ලෙස හිස පහත් කරගෙන උන්හ. ඔහු, ඔවුන් දෙස දවා අළු කරන බැල්මෙකින් බලා, දැඩි ලෙස මෙසේද පැවසීය:

“මේ පරස්පර විරෝධී මූලධර්ම දෙක එකට හා කිරීමට උත්සාහ කරන්නේ පර්සිවරුන් පමණකි. මෙම ප්‍රයත්නයේ දී ඔවුන් ඔවුනටම ලජ්ජා විරහිත ලෙස බොරු කියා ගනිමින් රවටා ගනිති. අනික් මිනිසුන්වත් දූෂණයෙන් මුළා කරති.”

ඊළඟට නැඟිට සිටි පූජකරාල ලෝගුවේ දැන් සුදුසු පරිදි ඉහළට නවාගෙන, දුෂ්ටමය ආචාරශීලීත්වයක් පෙන්වමින්, අනුකම්පා සහගත සිනහවෙකින් මුව සරසාගෙන, දක්ෂ ලෙස කතා කරන්නට පටන් ගත්තේය.

“පර්සිවරුන් ගැන ඔබ මට පෙනෙන හැටියට ග්‍රාම්‍ය වැරැදි මතයක් දරන බව ජේනවා. මේ මතය ගොරහැඩි පමණක් නොවෙයි, සම්පූර්ණයෙන්ම වැරැදියි...”

ඔහු මා පූර්ණ ලෙස මවිතයට පත්කරමින්, පර්සිවරුන් ජුදෙව් ජනතාවගේ නීති ඊති රකින නියම අවංක ජන කොටසක් ලෙස පෙන්වා දෙමින්, සතුරන්ට විරුද්ධව ජනතාව හැමදාම ඔවුන් අනුගමනය කළ බව පැවසීය.

“නිදසුනක් වශයෙන් ජොසේපස් ජ්ලෙවියස් කියවන්න...”

එවිට තොල්ස්තෝයිවාදියා වහාම නැඟිට සිට ප්ලෙවියස් ප්‍රතික්ෂේප කරමින්, පුළුල්, විනාශ කරදමන ඉඟියක් පා කෑ ගැසීය.

“අදත් මිනිස්සු තම මිතුරන්ට විරුද්ධව හතුරන් සමඟ එක්වෙනවා. මිනිසුන් ක්‍රියා කරන්නේ තම අභිප්‍රායය අනුව නොවේ. තමුසෙගෙ ජ්ලෙවියස්ගෙන් මට ඇති පලය කුමක්ද?”

පූජකයා සහ අනික් අය මූලික ප්‍රශ්නය කැබැලිවලට ඉරා දැමීමෙන්, එය විවාදයෙන් සම්පූර්ණයෙන්ම අතුරුදහන් විය.

“සත්‍යය යනු ආලයයි,” තොල්ස්තෝයිවාදියා කෑ ගැසුවද, ඔහුගේ දෙනෙත් වෛරයෙන් සහ කෝපයෙන් දිලිසිණි.

වචන නිසා මත් වූ මම ඔවුන්ගේ ප්‍රකාශනවල ඇති අදහස් වටහා ගැනීමට අසමත් වීමි. වචන නමැති මහා කුණාටුවකට හසු වූ මගේ පාද යට ඇති පෘථිවිය භ්‍රමණය වන සැටියෙකි, මට දැනුණේ. මෙලොව මටත් වඩා මෝඩ සහ කුසලතා රහිත අමනසෙක් තවත් නැතැයි මම නිතර ඉමහත් කනගාටුවෙකින් සිතන්නට වීමි.

දම් පැහැගත් මුහුණෙන් රූරා වැටෙන ඩාදිය පිසදමා ගත් තොල්ස්තෝයිවාදියා රෝද ලෙස කෑ ගැසීය.

“බයිබලය පැත්තකට වීසි කරනවා, බොරු ඇඳ බෑමෙන් වැළකී සිටීමට! ක්‍රිස්තුව නැවත කුරුසියේ තබා ඇණ ගසනවා! ඒක වඩාත් අවංකයි!”

මා ඉදිරියේ ප්‍රශ්න පැන නැංගේ ප්‍රාකාරයක් ලෙසිනි: මෙයත් විය හැකි දෙයක්ද? ජීවිතය මිහිපිට වාසනාව සඳහා ගෙනයන අඛණ්ඩ අරගලයක් නම්, අනුකම්පාව සහ ආදරය එම අරගලයට බාධා නොකරන්නේ ද?

මේ තෝල්ස්තෝයිවාදියාගේ නම ක්ලොප්ස්කි බවත්, ඔහු පදිංචිව සිටින ස්ථානයක මම දැනගනිමි. ඊට පසු දින හවස මා ගියේ ඔහු හමුවීමටය. ඉඩම් හිමියකුගේ ගෙදරක ඔහු නවාතැන් ගෙන සිටි අතර, එහි තරුණියෝ දෙදෙනෙක් වූහ. පැරැණි විශාල ලීපා ගසක සෙවණේ ඔහු මේ තරුණියන් දෙදෙනාත් සමඟ වාඩි වී සිටියේය. සුදු කලිසමක් සහ පපුව ඇරුණු සුදු කම්සයක් ඇඳ සිටි ඔහුගේ නග්න පපුව මවිල්වලින් ගහනය, දුඹුරු පැහැතිය. හේ උසය, කුඳුය, වියළිය. සත්‍යය දේශනා කරන නිවසක් නැති, අනගාරික මුනිවරයකු අරබයා වූ මගේ චිත්ත රූපයත් සමඟ ඔහු මනා ලෙස ගැළපිණි.

කිරිවල බහා ලූ මලින - රට ඇඹිල්ල ඔහු අනුභව කළේ රිදී හැන්දකිනි. රස කර කර කිරිත් සමඟ මලින ගිලින හැම වාරයකදීම ඔහු මහත දෙනොලින් තලු මැරුවේ, විරල කෙඳි සහිත තම බළල් උඩු රැවුලේ රැඳෙන කිරි බින්දුවලට කටින් පිඹිමිනි. එක් තරුණියක් ඔහුට මේ ප්‍රණීත ආහාරය බෙදීමට සූදානම්ව මේසය

අසල සිටියාය. අනික් එකිය දැන් බැඳගෙන, දූලි සහිත උණුසුම් අහස දෙස සිහින දකින විටක මෙන් බලා සිටියාය. මේ දෙදෙනා දම් පැහැති සැහැල්ලු ගවුම් ඇඳ සිටි අතර, ඔවුන් එකිනෙකාට බෙහෙවින්ම සමාන වූහ.

ආදරයේ නිර්මාණශීලී ශක්තිය ගැනත්, එම හැඟීම තම ආත්මයෙහි වර්ධනය කිරීමේ වැදගත්කම ගැනත්, මිනිසා ලෝකයේ අධ්‍යාත්මය සමඟ සම්බන්ධ කරලිය හැකි එකම දෙය මුළු මහත් ජීවිතය පුරාම පැතිර ගිය ආදරය පමණක් බවත් ඔහු මට විස්තර කළේ කරුණාවෙන් සහ විශාල කැමැත්තක් ඇතිවය.

“මිනිසාව සම්බන්ධ කරලිය හැක්කේ ආදරයෙන් පමණකි! ආදරය නොකර ජීවිතය ගැන දැනගත නොහැකිය. ජීවිතයේ නීතිය අරගලය යැයි කියන්නෝ අන්ධ වූ ආත්මයන් ඇත්තෝ වෙති. ඔවුන් විනාශයට නියම වී ඇත. ගින්න පරදවා ගින්නට ජය ගත නොහැකිවාක් මෙන්ම, වෛරය පරදවා වෛරයට ජයගත නොහැකිය!”

එහෙත්, තරුණියන් දෙදෙනා අත්වැල් බැඳගෙන වත්තේ ඇත පිහිටි, නිවස දෙසට යත්ම, ඔහු ඔවුන් දෙස දෙනෙත් හකුළුවාගෙන මහත් ඕනෑකමකින් බලා මගෙන් ප්‍රශ්න කළේය.

“නුඹ කවුද?”

ඔහු මට සවන් දෙන්නේ ඇඟිල්ලකින් මේසයට තට්ටු කරමින්, මිනිසා කොතැන සිටියත් මිනිසකු බවත්, ජීවිතයේ ස්ථාන මාරු කිරීමට නොව, මිනිසුන්ට ආදරය කිරීමේ යහගුණය ප්‍රගුණ කිරීම සඳහා පරිශ්‍රම දැරිය යුතු බවත් පැවසීය.

මිනිසා කොතරම් පහතින් සිටින්නේද, එතරම් දුරට ජීවිතයේ සැබෑ සත්‍යයටත්, ශුද්ධ වූ ප්‍රබුද්ධත්වයටත් සමීප වන බව කිව්වේය. එම ශුද්ධ වූ ප්‍රබුද්ධත්වය ගැන ඔහුගේ ඇති දැනුම ගැන මා තරමක් සැක කළද, නිහඬ වූයේ, ඔහුට මා නිසා පාළු ගතියක් දැනෙන බව හඟින්නට වූ බැවිනි. මා පන්නා දමන විදිහේ බැල්මෙකින් ඔහු මා දෙස බැලීය. ඇනුමක් හැර, බෙල්ලේ පසු පස දැතිත් බදා ගෙන, දෙපා දිගහැර, විඩාවෙන් දෙනෙත් වසා ගනිමින්, නින්දෙන් මෙන් මුමුනන්නට විය:

“ආදරයට යට වීම... ජීවිතයේ නියමය එයයි...”

හිටිහැටියේ කිගැස්සී දැන් විදහා, වාතයේ යමක් ඇල්ලීමට මෙන්, අත් වනා, මා දෙස බියෙන් බැලීය: “ මොනවද? මට මහන්සියි, සමාවෙයන්!”

ඔහු නෙත් වසාගෙන, දත් සැපුවේ ඒවා නග්න කොට පෙන්වමිනි, වේදනාවක් අඟවාලමිනි. ඔහුගේ යටිතොල පහත වැටුණු අතර, උඩු තොල ඉහළට ඇදිණි. විරල කළු කෙඳි සහිත නිල්වන් උඩු රැවුළු කෙළින් සිටියාක් මෙන් විය.

මා ඔහුගෙන් සමුගෙන පිටවූයේ අසතුට මුසු හැඟීමෙකිනි. ඔහුගේ අවංකත්වය අරඬයා අපැහැදිලි සැකයක්ද ඇති විය.

ඊට දවස් කීපයකට ඉක්බිතිව උදෑසන මම හඳුනන ආචාර්යවරයකුට සීනි බනිස් ගෙන ගියෙමි. හේ තනිකඩයෙකි, බේබද්දෙකි. ඔහුගේ නිවසේදී තොල්ස්තෝයිවාදී ක්ලොප්ස්කි මම යළිත් දුටුවෙමි. ඔහු ඉකුත් රැය නොනිදා පහන් කළ සැටියෙකි. ඔහුගේ මුහුණ දම් පැහැතිය, දෙනෙත් රතු පැහැයෙන් දිලිසිණි. ඒවා ඉදිමිලාය, මට හැඟුණේ ඔහු මත්පැන් බී සිටින සැටියෙකි. කට ගොන්නක් බිගෙන සිටි තරඬාරු ආචාර්යවරයා යට ජංගිය පමණක් ඇදගෙන, සුරැට්ටුවක් අතින් ගෙන, හැම අතටම ඇද ඇති ගෘහ භාණ්ඩ, බිර බෝතල, දසහ විසි කළ ඇඳුම් ආදිය මැද වාඩි වී, වැනි වැනී ගොරවන්නට විය.

“අනු-කම්-පාව...”

ක්ලොප්ස්කි දැඩි ලෙසත්, කෝපයෙනුත් කෑ ගැසීය:

“නැහැ, අනුකම්පාව නොවෙයි! එක්කෝ අපි ආලය නිසා නැති භංග වෙලා යනවා, නැතිනම් ආලය සඳහා කරන සටනේදී අපි මක බෑ වෙනවා. කොහොම වුණත් අපේ විනාශය වළක්වන්න බැහැ...”

ඔහු මගේ උරයෙන් අල්ලාගෙන ආචාර්යවරයාගේ කාමරයට මා ගෙන ගොස් “ඔහුට වුවමනා මොනවාදැ? යි අසමු” යි පැවසීය. “මිනිසුන්ට ආදරය කිරීම ඔහුට අවශ්‍ය වී තිබේද?”

කඳුළුවලින් තෙත් වූ නෙත්වලින් ආචාර්යවරයා මා

දෙස බලා මහ හඬින් සිනාසුණේය.

“එයා තමයි මට පාන් ගෙනෙන කොල්ලා! මා ඔහුට ණයයි.”

ඔහු වැනෙමින්, සාක්කුවට අත යවා යතුරු කැරැල්ලක් ගෙන එය මට දිගු කරමින්, “ඉඳා හැම දෙයක්ම අරගනින්!” යැයි කීවේය.

එහෙත්, තොල්ස්තෝයිවාදියා ඔහුගේ යතුරු කැරැල්ල අතට ගෙන අතක් වනමින් කෑ ගැසීය. “පලයන් යන්න! ණය ලබාගන්න පස්සෙ වරෙන්.”

මා ගෙනා බනිස් සහ සීනි පාන් ඔහු සෝපාවේ මුල්ලකට වීසි කළේය.

ඔහු මා හැදින නොගැනීම මට සතුටක් විය. එතැනින් පිට වී යන මා ආලය තුළින් විනාශවීම අරඹයා වූ ඔහුගේ අදහස මතක් කළ විට මසිතෙහි ඔහු ගැන දැඩි පිළිකුලක් ඇති විය.

ඔහු නැවතී සිටී ගෙදර එක් තරුණියකට ආලය කරන බව පැවසූ මේ තොල්ස්තෝයිවාදියා, එදිනම අනික් එකියටද ආලය කරන බවක් පැවසූහයි ඉන් ඉතික්ඛිතිව මට දැනගන්න ලැබිණි. සෝයුරියන් දෙදෙනා එකිනෙකාගේ ප්‍රීතිය ගැන පුවත හුවමාරු කරගත් විට, ආලය කෝපාන්විත වෛරයට හැරුණෙන්, ආලය ගැන දේශනා කරන මිනිහාට වහාම ගෙදරින් පිට වී යන ලෙස ගෙවත්ත අමදින්නාගේ මාර්ගයෙන් ඔහුට දන්වා සිටියෙන්, ඔහු නගරයෙන් අතුරුදහන් විය.

ඉතා බියජනක හා සංකීර්ණ ප්‍රශ්නයක් වන ජීවිතයේ දී මිනිසුන්ට ආදරය සහ කරුණාව දැක්වීමේ වැදගත්කම පිළිබඳ ප්‍රශ්නයට මට මුණ පාන්නට වූයේ ගැටවර විශේෂීමය. එය මුලදී අතියමිත රූපකාරයක් ගත්තද, මසිතෙහි එය තීව්‍ර හැඟීමක් ඇති කළේය. ඉන් අනතුරුව එය නියමිත පැහැදිලි වචනවලින් යුත් රූපකාරයක් ගත්තේය.

“ආලයේ ක්‍රියා කලාපය කුමක්ද?”

මා කියැවූ සෑම පොතකම කිතුනු ආගමේ අදහස්වලින්ද, මානව හිතවාදයෙන්ද, මිනිසුන් කෙරෙහි ඇති වන අනුකම්පාවෙන්ද පිරී ඉතිරි තිබිණි. එවකට මා දැන සිටි

ඉතාම හොඳ මිනිස්සු ඉතා වතුර ලෙස එවැනිම අදහස් කියා පෑවේය.

මව්සින් කෙළින්ම නිරීක්ෂණය කරන ලද හැම දෙයක් ම, මිනිසුන්ගේ දුක් වේදනාවලට සම්පූර්ණයෙන් පාහේ පිටත්කර දේ විය. ජීවිතය මා ඉදිරියේ ඉමක් නැති සතුරු බවේ සහ කුරුත්වයේ දම්වැලක් ලෙසද, පුහු දේ ලබා ගැනීම සඳහා අඛණ්ඩව ගෙනයන අශෝභන අරගලයක් ලෙසද විකාශනය වී පෙනිණි. පෞද්ගලිකව මට නම් අවශ්‍ය වී තිබුණේ පොත් පමණකි. ඉතිරි දේ මට නම් වැදගත් නොවීය.

මට සහ මව්සින් ආදරය කරනු ලබන මිනිසුන්ට වඩා වෙනස් ලෙස මේ සියලු අස්ඊයකරුවන්, කම්කරුවන්, ලිපිකරුවන් සහ වෙළෙන්දන් ජීවත් වන බව මහපාර අයිතට ගොස් පැයක් පමණ ඔවුන් දෙස බලා සිටීමෙන් යසට පෙනේ. ඔවුන් යන්නේ අප යන දෙසට නොවේ. මා ගරු කරන සහ විශ්වාස කරන මිනිස්සු පුද්ගලාකාර ලෙස හුදෙකලා ජීවිත ගතකරන්නෝ වෙති, ඉමහත් අසීරු ලෙස ශ්‍රමය වැය කරමින්, කැත ලෙසත්, කපටි ලෙසත් ජීවිතය ගොඩනගන කුහුඹුවන් වැනි බහුතරය මැද ඔවුන් පිටත්කරයන් ලෙසත්, අතිරේක හෙවත් වැඩිමනත් ලෙසත් ගැනේ. මේ ජීවිතය එහෙම පිටින්ම මුග්ධ බවත්, එය මියයාම තරම්ම පාළු ගතියක් ගෙන දෙන බවත් මම හඟින්නට වීම්. කටින් පමණක් අනුකම්පාව සහ ආදරය පෙන්වන මිනිසුන් බොහෝ විට ක්‍රියාවෙන්, ජීවිතයේ පොදු ප්‍රවණතාවට අවිඥානකව යටත් වන සැටි මම දැක ඇත්තෙමි.

මෙ නිසා මගේ ජීවිතය බොහෝ සෙයින් අසීරු විය.

ඔජරය හෙවත් ජල ශෝඨයෙන් පෙළෙන, අත් පා ඉදිමී ඇති පශු වෛද්‍ය ලචිරොව් හතිලමින් වරක් මට මෙසේ පැවසීය:

“සියලුම මිනිසුන්ට වෙහෙස දැනෙන තුරු, තෙවරක් ශාපලත් මේ සරත් සමය මෙන් හැම දෙනාටමත්, හැම දේකටමත් විරුද්ධව මිනිසුන් නැඟී සිටින තුරු කුරුත්වය තව තවත් වැඩි කළ යුතුය!”

එම වසරේ සරත් සමය වේලාසනින් පැමිණි අතර

මූසල වැසි වසින්නට පටන් ගනී. ලෙඩ රෝග සහ සිය පණ හානි කරගැනීමද වැඩිවිය. ලචිරොච් ජල ශෝථ රෝගය විසින් මරුවා වෙත ගෙන යනු ලැබීමට පෙර පොටුසියම් සයනයිඩ් නමැති විෂ මගින් සිය දිවි නසා ගත්තේය.

“තිරිසනුන්ට වෙදකම් කළා, තිරිසනෙක් මෙන්ම මළා” යැයි ලචිරොච් නැවතී සිටි ගෙදර අයිතිකරුවා වන කෙට්ටු, දෙව් බැති, දේව මෑණියන්ට කැපවූ සියලු දේව ගීත කට පාඩමෙන් දැන සිටි මේද්නිකොච් පැවසීය. හත් හැවිරිදි ඔහුගේ දියණියටද, විද්‍යාල ශිෂ්‍යයකු වන එකොළොස් හැවිරිදි පුතුටද පොටවල් තුනක් සහිත කසසකින් හේ තැළීය. බිරිඳගේ කකුල්වලට පහර දුන්නේ වේවැලකිනි. හේ දුක් ගැනවිලි ඉදිරිපත් කළේය.

“සමාදාන නඩුකාරයා මට දඬුවම් දී මේ ක්‍රමය විනුන්ගෙන් ලබාගත්තේය යන වෝදනාව ඉදිරිපත් කරලා. දැන්වීම් පුවරුවල ඇඳලා තියෙන විනුන්ගේ රූප හැරුණු විට වෙනත් විනුන් මම කවදාවත් පණ පිටින් දැකලා නැහැ.”

‘දුන්කාගේ සැමියා’ ලෙස හැඳින්වෙන එක් මූසල බකලයෙක් මේද්නිකොච් යටතේ වැඩ කරයි. හේ තම ස්වාමියා ගැන වරක් මෙසේ පැවසීය:

“යටත්, පහත් ඒ වගේම ආගමට ළැදි හක්තිමත් මිනිසුන්ට මම බයයි. මැරවරයා දුරදීම අඳුනාගන්න පුළුවනි. උන්ගෙන් හැංගෙන්න කල් වේලාව තියෙනවා. යටත් පහත් ගති ඇති එකා ඇඟට ගොඩවන තුරු දන්නෙ නැහැ. තණ පඳුරු අස්සේ හැංගිලා ඉන්න කපටි විෂසෝර නයා වගෙයි. හෘද වස්තුවේ විවෘත තැනට තමයි උඟ එක පාරටම දෂ්ට කරන්නේ. ඔය යටත් පහත් එවුන්ට මම බයයි.”

‘දුන්කාගේ සැමියා’ නමින් හැඳින්වෙන මේ මිනිහා පොලිස් ඔත්තුකරුවකු වුවද, ඔහු ස්වාමියාගේ ඉතා ප්‍රියතම මෙහෙකරුවා වුවද ඔහු කී දේ තුළ සත්‍යයක් ගැබ්වී තිබෙන බව මට අවබෝධ විය.

යටත් පහත් අභිංසකයා ගස්, ගල්වල බැඳෙන පාසි මෙන්ම, හදවතට වැදී එය මොළොක් කරයි, එය ලිහිල්

කොට වඩාත් පල බර්ත කරයි. කෙසේ වුවද, බොහෝ විට, නිව දේ කිරීම සඳහා මෙවැන්නන්ගේ ඇති දක්ෂතාව සහ අනුවර්තනය වීමට ඇති හැකියාවත්, ඔවුන්ගේ හදවත සතු ඇසට නොපෙනෙන, අතට අසුනොවන වපල ගතියත්, නම්‍යතාවත්, සිහින් දැඩි සබඳතාවත් නිරීක්ෂණය කළ මට හැඟී ගියේ, ඔවුන් අතරට මා වැටුණහොත්, ඇට මැස්සන් අතරට මැදි වූ දුවන්නට බැරි පාද බැඳ ඇති අශ්වයකුගේ තත්ත්වයට මා පත්වන සැටියෙකි.

පොලිස්කාරයා හමුවීමෙන් පසු ගෙදර යමින් සිටි මම එලෙස කල්පනා කරන්නට වීමි.

සුළං හැමුවේ සුසුම් ලන්නාක් මෙනි. මහ පාච්ච පහන් කණුද, අළුවන් අහසද, සෙලවෙන සැටියෙකි. ඔක්තෝබරයේ හීන් පොදු වැස්ස වැටෙන්නට විය. එය දුලිවලට සමාන විය. වැස්සට තෙමුණු ගණිකාවක් මිනිහකුගේ අතින් අල්ලාගෙන ඔහු තල්ලු කරමින්, උඩහට ඇදගෙන යයි. වෙරිමත් වූ ඔහු යමක් කියමින් මුමුනයි, හඬනගයි. වෙහෙසට පත්වී සිටි ගණිකාව බැරැඬි හඬින් පිළිතුරු දුන්නාය.

“නුඹේ ඉරණමේ හැටි එහෙමයි.”

කිසිවකු මාද, කැත මුලුවලට අදිමින්, තල්ලු කරමින්, නිව සහ කනගාටුදායක දේ පෙන්වමින්, අරුම පුදුම නන් අයුරින් සැරසුණු මිනිසුන් පෙන්වා දෙන සැටියෙක් මට දැනෙන බවක් මම සිතන්නට වීමි. ඒ නිසා මා අධික වෙහෙසකට පත් වූ බව කිව යුතුය.

මගේ චින්තනය මෙවැනිම වචනවලට පරිවර්තනය වූ බවක් සහතික කර කීමට මට නොහැකි නමුදු, මසිතෙහි උපන් අදහස් මාලාව එසේ විය. හරියටම මෙන්න මේ සංවේගදායී දා සවස මගේ ආත්මය විඩාපත් වූ බවක්ද, යම් කිසි විෂ ද්‍රව්‍යයක් මගේ හදවතට කා වදින සැටියක් ද මට දැනිණි. එම මොහොතේ සිටම මගේ මනෝභාවය අයහපත් විය. එතැන් සිට මා දෙස පිටත්තරයෙකුගේ උණුසුම් බවෙන් තොර අන්‍ය සහ සතුරු නෙත්වලින් මම බලන්නට වීමි.

හැම මිනිහකු තුළම පාහේ ප්‍රතිවිරෝධීතාවන්ගේ නුහුරු හා අසංකීර්ණ බවක් පවතින අතර, එය කියුම්

සහ කෙරුම්වලට පමණක් නොව, ඔවුන්ගේ හැඟීම්වලට ද බලපාන සැටිත් මම දුටුවෙමි, ඔවුන්ගේ මෙම වපල ක්‍රීඩාව නිසා වඩාත් බැරෑරුම් පීඩාවෙකින් පෙළෙන සැටි හඟින්නට වීම්. මෙම ක්‍රීඩාව හෙවත් ගතිගුණ මා තුළම පවතින බව දුටු මගේ සිත වඩාත් පැරිණි. මා ගැහැනුන් වෙතටද, පොත් වෙතටද, කම්කරුවන් සහ ප්‍රීතිමත් ශිෂ්‍යයන් වෙතටද එකවර ඇදී යන්නට වූ අතර, මින් එක් ක්ෂේත්‍රයක හෝ මම සමත් නොවීම්. මා එක් තැනක සිට තවත් තැනකට ගියේ, භ්‍රමණය වන බඹරයක් ලෙසිනි. මට නොපෙනෙන අදිසි වුවද ශක්තිමත් හස්තයක් මට කසයකින් බරපතළ ලෙස පහර දෙන සැටියක් දැනිණි.

යාකොච්ඡි ඡාපණිකච්ඡි රෝහලට ඇතුළු වූ බව මට ආරංචි වූයෙන්, මම ඔහු බැලීමට ගියෙමි. එහෙත්, රෝහල් කොරිඩෝරයේදී ඇස් කණ්ණාඩි කුට්ටමක් දමාගත්, රතුවන් දෙකන්වලට උඩින් සුදු ලේන්සුවක් බැඳගත් ගැහැනියක් වියළි කට හඬකින් මෙසේ දැන්වූවාය:

“එයා මළා.”

මා රෝහලින් පිට නොවී ඇ දුදිරිපිට නිහඬව සිට ගෙන සිටින සැටි දකින ඇ කෝපයෙන් කෑ ගැසුවාය.

“ඉතින් නුඹට තවත් මොනවද ඕන?”

මාද කෝප වූයෙන් ඇයට බැණ වදින්නට වීම්.

“අනේ බොල මෝඩ ගැනියේ.”

“නිකොලායි, මුව පන්නා දමාපන් !”

කිසියම් පින්තල රිටි වගයක් ශුද්ධ කරමින් සිටි නිකොලායි ඉන් එකක් ගෙන මගේ පිටට පහරක් ගැසීය. එවිට මම ඔහු තදකොට අල්ලා ගෙන ඇදගෙනවිත්, රෝහල ඉදිරිපිට ඇති දිය කඩිත්තෙහි ඔබාලීම්. ඔහු එම දඬුවම විඳ ගත්තේ සන්සුන් ලෙසිනි. එහෙත්, විනාඩියක් පමණ වේලා දිය කඩිත්තෙහි සිටි ඔහු, රවමින් මා දෙස බලා සිට අනතුරුව නැඟිට, බැණ වැදුණේය.

“අනේ බොල තෝ බල්ලා !”

මා දෙර්ඡාවින්ස්කී උද්‍යානයට ගොස්, කවියාගේ සිහිවටනය අසල බංකුවක වාඩි වුණේ, කිසියම් නපුරු සහ අශික්ෂිත දෙයක් කොට, මිනිසුන් මට විරුද්ධව කුප්පා ගෙන ඔවුන්ට පහර දීමට අවස්ථාවක් ලබා

ගැනීමට ඇති ඉතා තියුණු අභිලාෂයකිනි. එහෙත්, එදින උත්සව දවසක් වුවද, උද්‍යානය ජන ශූන්‍ය පාඨ පිටියක් මෙන් විය. වියළි කොළ විසුරුවා හරිමින් සහ කණුවේ අලවා ඇති පෝස්ටර් ඉරා දැමීමට මෙන් හඬ නංවමින් තද සුළං හැමීය.

විනිවිද පෙනෙන නිල් පැහැති ශීතල සැන්දෑ ඇඳිරිය කෙමෙන් උද්‍යානය මත පාත්විය. කවියාගේ ලෝභමය යෝධ පිළිරුව, මා ඉදිරියේ දිස්විය. මම එය දෙස බලමින්, කල්පනා කරන්නට වීම්. මේ ලොව හුදෙකලාව යාකොච් වාසය කළා. මුළු සිත කය යොදවා ඔහු දෙවියන් විනාශ කිරීමට ක්‍රියා කළා. එහෙත්, සාමාන්‍ය මරණයකට ඔහු ගොදුරු වුණා. ඔව්, සාමාන්‍ය මෙම මරණයෙහි කිසියම් බැරැරුම්, විදදරා ගත නොහැකි අමනාපයක් තිබෙනවා.

රෝහලේ නිකොලායි මහ මෝඩයෙක්, ඔහුට මාත් සමඟ ගත ගන්න තිබුණා, නැතිනම් පොලීසියට දන්වා මා පොලීසියට යවන්න තිබුණා..

මම රුබික්සොච් හමුවීමට ගියෙමි. ඔහු සිය කුඩා කාමරයේ මේසය අසල වාඩිවී, පුංචි ලාම්පුව ඉදිරියේ කබායට අණ්ඩ දමමින් සිටියේය.

“යාකොච් මළා” යැයි මම ඔහුට කියා සිටියෙමි.

මහල්ලා කුරුසියේ ලකුණ ඇඳ ගැනීමට මෙන් දෝ ඉදිකටුවක් සමඟ අත එසවීය. එහෙත්, වහාම අත ගස්සා දමන විට ඔහු මසමින් සිටි නූල යම් කිසිවකට පැටලුණෙත්, අම්මා මතක් කරමින් සෙමින් බැණ වැදුණේය. අනතුරුව මෙසේ කියන්නට විය:

“කොහොම වුණත් අපි සියලු දෙනාම මැරෙනවා. අපේ මේ ජීවිතයේ මෝඩ අවසානය එයයි. ඔව් මල්ලී. ඒක එහෙම තමයි! යාකොච් මළා. පිත්තල වැඩ කරන බාස් කෙනෙක් හිටියා. මිනිහත් අපෙන් වෙන්වුණා. පසුගිය ඉරිදා පොලීසිය මිනිහ ගෙනගියා. ගූරි තමයි එයා මට අඳුන්වා දුන්නේ. පිත්තල බාස් මොළේ ඇති මිනිහා. ශිෂ්‍යයන් සමඟ මිනිහා වැඩවලට පැටලුණා. නුඹට ඇහුණද, ශිෂ්‍යයෝ කරැලි ගහනවලු, එය ඇත්තද? මගේ කබායට අණ්ඩයක් දාපන්. මගේ ඇස් දෙක පේන්නෙ නැහැ...”

ඔහුගේ කඩමාලු කබායත්, ඉදිකටුව සහ නූල් පොටත් මා අතට දී, අත් පිටි තලහා කොටගෙන කුටිය තුළ ඔබ-මොබ සක්මන් කරන්නට විය. ඒ අතර කහිමින් දෙඩවීමට ද පටන් ගත්තේය.

“එක තැනක නැතිනම් තවත් තැනක මිනිස්සු ගිනි අවුළුවනවා. එතකොට යක්ෂයා එය නිවා දමනවා. ආයෙමත් පරණ වැඩ පටන් ගන්නවා. මේක අවාසනාවන්ත නගරයක්. තවමත් ගංගාවල නැව් දුවන නිසා මම වෙනින් නගරයකට යනවා.”

ඔහු නැවතී තට්ටය කසා තව දුරටත් කතා කළේය.

“කොහේ යන්නද? හැම තැනම ගිහිල්ලා තියෙනවා. අස්ව කරන්නෙන්, දුම්ඊයෙන් සහ නැව්වලින් පවා හැම තැනම ගිහිල්ලා තියෙනවා. මම හෙම්බත් වුණ එක විතරයි සිද්ධ වුණේ.”

කෙළ පිඩක් ගසා හේ මෙසේද එකතු කළේය:

“ජීවිතය මහා ගෝතකරුමයක්. ජීවත් වුණාට කිසිම ප්‍රයෝජනයක් නැහැ. ආත්මයටවත්, ශරීරයටවත් කිසි පලක් ලැබුණේ නැහැ...”

ඔහු නිහඬව දොර මුල්ලේ සිට ගෙන යමකට සවන් දෙන්නාක් මෙන් ඉඟි පා, අනතුරුව තීරක ලෙස මා අසලට විත්, මේසය අසලින් වාඩි විය.

“මම නුඹට කියන්නම්, ලෙක්සේයි මක්සිමිව් හොඳ කොල්ලෝ, යාකොච් ඔහුගේ උදාර හදවත දෙවියන්ට බණින්න යෙදවීම තේරුමක් නැති මෝඩ වැඩක්. මම ප්‍රතික්ෂේප කළ පළියට සාර්වත්, දෙවියන්වත් හොඳ අය වෙන්තේ නැහැ. මිනිසුන් තමා කෙරෙහිම කෝප වෙලා මේ නිව ජීවිතයට විරුද්ධව නැඟී සිටිය යුතුයි. අන්න එවිට! අනේ අම්මපා මම නාකි වැඩියි. පමාවුණා. ඉක්මනින්ම මගේ ඇස් පොට්ට වෙලා යාවි. මල්ලියේ, මහා දුකක්! කබායට අණ්ඩ දැම්මද? ස්තූතියි... යමු, කඩේට ගිහිල්ලා තේ බොමු...”

මහල්ලා තේ කඩයට යන ගමන් ගල්, මුල්වල හැප්පෙමින්, මගේ උරහිස අල්ලා ගනිමින්, මුමුනන්නට විය. “නුඹ මගේ වචන මතක තබා ගනින්: ජනතාව හැමදාම මේ විදිහට උහුලා ගෙන ඉන්නේ නැහැ.

කෝපවෙලා හැම දෙයක්ම විනාශ කිරීමට ඉගෙන ගනීවි. හැමදෙයක්ම අළු දූවිලි කරලා දමාවි. ඔව්. ජනතාව උනුලාගෙන ඉන්නේ නැහැ.”

අපට තේ කඩය දක්වා යාමට නොහැකි විය. ගංගා තරණ නාවිකයෝ ගණිකා නිවාසයක් වැටලූ බැවින්, අලපුසව් කම්හලේ කම්කරුවන් එය ආරක්ෂා කරන්නට වූයෙන්, අපට තේ බීමට නොහැකි විය.

“හැම උත්සව දවසක දීම මෙහේ ගුටි කෙළි!” ඇස් කණ්ණාඩි කුට්ටම ගලවමින් රැබිත්සොව් කීවේ, එය අනුමත කරන්නාක් මෙනි. ගණිකා නිවාසය ආරක්ෂා කරන කම්කරුවන් අතර තමාගේ සගයන් සිටින බව දුටු ඔහු, වහාම සටනට දිරිදෙමින් සුදානම් විය. උද්දාමයෙන් යුතුව හේ සිය සගයන් ඇමතීය. “කම්හලේ කොල්ලනි, සටන් කරපියව්! ඔය ගෙම්බන් පොඩි කරපියව්! නාවිකයන්ට බැට දීපියව්! අනේ අම්මපා!”

මේ නැණුවත් මහල්ලා කොතරම් දක්ෂ ලෙසත්, උද්දාමයෙන් යුතුවත් සටනට සහභාගි වූයේද යන්න බලා සිටීම පුදුමයක් මෙන්ම, සිත් ගන්නා දෙයක් විය. රැස්ව සිටි සෙනඟ අස්සෙන් ගොස්. නාවිකයන් අතරට වැදුණු ඔහු ඔවුන් ගසන පහර වළක්වාලමින්, උරෙන් ඔවුනට පහර දී ඔවුන් බිම වට්ටවා, සටන් කළේය. මේ කාණ්ඩ දෙක පොර කා ගත්තේ වෙරයෙන් හා කෝපයෙන් තොරවය. වැඩිමනත් ශක්තිය තිබෙන නිසා ප්‍රීතියට හා විනෝදයටය. කම්හලේ කම්කරුවන් තල්ලු කර දමන ලද්දේ නාවිකයන්ගෙන් සමන්විත කළු පැහැති රැලි විසිනි. කම්හලේ වැටේ ලැලිවලින් හඬක් නිකුත් විය. පොර කන්නෝ ප්‍රීතිමත් ලෙස කෑ ගැසූහ.

“පුස්කාපු යුද්ධ නායකයාට තඩ් බාපියව්!”

පියස්සට නැඟ ගත් දෙදෙනෙක් තාලය අනුව ප්‍රබෝධවත් ලෙස ගයන්නට වූහ.

හොරු නොවෙමු අපි, නොවෙමු වොරයෝ,
නොවෙමු මං පහරන්නෝ,
නාවිකයෝ වන අපි වම්හ ධීවරයෝ,
නියම වීරයෝ!

පොලිස්කාරයන් නළා පිහින හඬ ඇසිණි. කළුවරේ පොලිස් පින්තල බොත්තම් දිලිසිණි. මඩ පෑගෙන හඬද ඇසිණි. එහෙත්, වහලේ සිටියාහු දිගටම ගී ගයන්නට වූහ.

දමන්නේ දළ අප ජලය නැති වෙරළටය,
වෙළඳ මන්දිර, විශාල ගබඩා, වටකරමු අපි...

“බිම වැටිලා ඉන්න එකාට පහර දීම තහනම්...”

“සීයේ, හොඳට වටපිට බලපන්!”

අනතුරුව රුබින්සොව් සහ මා ඇතුළු මිතුරන් හෝ සතුරන් යන්න හෝ හරිහැටි නොදන්නා තවත් පස් දෙනෙකුවත් අල්ලා ගෙන පොලිසියට ගෙන යාමට විය. සරත් සමයේ ශාන්ත රාත්‍රී ඇදිරිය තුළින් අප කැටුව ගමන් ගත්තේ සටන්කාමී ගීතයකි.

මෝරු හතළිහක් අල්ලලා
මාළු හමෙන් කබා මහලා!

“වොල්ගා නදියේ මිනිස්සු කොතරම් අපූරුද!”

රුබින්සොව් උද්දාමයකින් පැවසීය. ගල් මුල්වල හැප්පෙමින්, නිතර කෙළ ගසමින් ඔහු මගේ කනට කොඳුරා මෙසේ කියන්නට විය: “නුඹ නියම වේලාව තෝරා ගෙන පැනලා දුවපන්, නුඹ පොලිසියේ රස්තියාදු වෙන්නෙ මොකටද?”

මා සුදුසු වේලාවක් බලා පැන දුවන විට, මා පසු පසින් උසැති නාවිකයෙක් ද දිවැ ආවේය. අපි පටුමං කීපයක් හරහා ගොස් වැටවල් කීපයකට උඩින් පැන ගැල වී ගතිමු. එදින රාත්‍රියේ සිට මට ඒ ගුණවත්, නැණවත්, නිකීතා රුබින්සොව් හමුවූයේ නැත.

මා අවට විශාල හිස් බවකි. ශිෂ්‍යයන්ගේ නොසන්සුන්තාව ආරම්භ වුවද, එහි අරුත් වටහා ගැනීමට මට නොහැකි විය. ඒවායේ අරමුණුද පැහැදිලි නැත. ප්‍රීතිය මුසු කැලඹීමක් මා දුටුවද, එහි නියම බේදවාචකය මම නොදුටිමි. සරසවියක උසස් අධ්‍යාපනය ලැබීමේ ආනන්දජනක ප්‍රමෝදය නිසා ශාරීරික දඬුවම්

ලැබීම වුවද, විද දරාගත හැකිය යන මතය මම එවකට ඉගෙන ගෙන සිටියෙමි. මට කිසිවෙක් මෙසේ යෝජනා කළහොත්:

“නුඹ සරසවියට ඇතුළු වෙලා ඉගෙන ගනින්. එයට අපි නුඹට සෑම ඉරිදාවක් පාසාම නිකොලායෙවිස්කයා වතුරගුයට ගෙනියලා පොලුවලින් පහර දෙනවා!” සමහර විට මා එවැනි කොන්දේසියක් වුව පිළිගනු ඇත.

සිම්යෝනවිගේ විස්කිරිඤ්ඤ බේකරියට ගිය මම බේකරි සේවකයන් සරසවි සිසුන්ට පහර දීම සඳහා යාමට සූදානම් වන සැටි එහිදී දුටුවෙමි.

“අපි උන්ට බැට දෙන්නේ යකඩ නාරස්නවලින්” යැයි ඔවුන් මට කීවේ ප්‍රීතිය මුසු කෝපයෙනි.

මම ඔවුන් සමඟ වාද කිරීමටත්, ඔවුන්ට බැණ වැදීමටත් පටන් ගත්තෙමි. එහෙත්, සිසුන්ට පක්ෂව කතා කිරීමට අභිලාෂයක් හෝ සුදුසු වචන හෝ මට නැති බව මම බියජනක ලෙස හඟින්නට විමි.

බිම්ගෙයක් වැනි ඒ බේකරියෙන් මා පිටවූයේ, රෝගීමය සිරුරකින් සහ ගැහෙන හදවතකින් යුතුවය. නොවැළැක්විය හැකි සේ මරණයට කැප වී ඇති මගේ හදවත ඉමහත් සංවේගයකින් පිරී තිබිණි.

එදින රූය මම කබාන් නදිබඩ ගත කරමින්, එහි කළු පැහැති ජලයට ගල් විසි කරමින්, වචන තුනක් නොනවත්වා උච්චාරණය කරමින්, ඒ ගැන පමණක් සිතන්නට විමි.

“මා කළ යුත්තේ මොනවාද?”

ඉමහත් පාළු ගතිය නිසාම විනා වාදනය ඉගෙන ගත්තෙමි. වෙළඳහලට වී රාත්‍රී කාලයේ දී මෙලෙස වාදනය කිරීමට ඉගෙන ගන්නා මා නිසා රාත්‍රී මුරකරුවාට සහ මීයන්ට ඇතිවන කන්දොස්කිරියාව විසින් මට ඇතිවූයේ අපහසුවකි. සංගීතයට ඇලුම් කළ මා එය ඉගෙන ගැනීමට පටන් ගත්තේ විශාල උනන්දුවකින්ය. එහෙත්, නෘත්‍ය ශාලාවෙක සංගීත කණ්ඩායමක විණා වාදකයකු වූ මගේ ගුරුවරයා, එක් දවසක් දා මට පාඩම කියා දෙන විටදී මා ටික වේලාවකට එළියට ගියෙන්, මා යතුරු නොදමා තිබුණු වෙළඳහලේ සල්ලි ලාවිවු ව හැර

සල්ලි ගන්නට විය. මා නැවත එන විට ඔහු සල්ලි අහුරු පිටින් ගෙන සාක්කුවල පුරවා ගන්නා සැටි මම දුටිමි. ඔහු මා දුටු විගස, රැවුළු බා තිබුණු මුසල මුහුණ සහිත බෙල්ල දිගුකොට, සෙමින් මෙසේ පැවසීය:

“ආ ඉඳා ගහපිය!”

එසේ කියන ඔහුගේ දෙනොල් වෙවුලන්නට විය, පුදුමාකාර ලෙස විශාල තෙල් වැනි කඳුළු කැට දෙනෙතින් කඩා වැටිණි. සංගීත ගුරාට පහර දීමට මසිතෙහි බලවත් හැඟීමක් ඇතිවූයෙන්, එසේ නොකරනු වස්, දැන් මිට මොළවාගෙන මම බිම වාඩි වුණෙමි. සොරාගත් සියලු මුදල් ආපසු ලාවිවුටට දමන ලෙස මම ඔහුට අණ කළෙමි. ඔහු මුදල් ආපසු දමා දොර ළඟට ගොස් මුග්ධ, උස්, බියජනක හඬකින් කෑ ගැසීය.

“රුබල් දහයක් දීපන්!”

රුබල් දහයක් මම ඔහුට දුන්නද, විණා වාදනය ඉගෙන ගැනීම නවත්වා දැමීමි.

දෙසැම්බර් මාසයේදී මගේ අධීෂ්ඨානය වූයේ සිය දිවි හානි කර ගැනීමය. ‘මකාර්ගේ ජීවිතයේ සිද්ධියක්’ නමැති කෙටිකතාව කුලින් එය විස්තර කරලීම මගේ වැයම විය. එහෙත්, ඒ තැන සාර්ථක නොවීය. අභ්‍යන්තරික සත්‍යයෙන් තොරව පළ වූ එම කෙටිකතාව ගොරහැඩි මෙන්ම අප්‍රියජනක විය. එසේවතුදු, මෙන්න මේ අභ්‍යන්තරික සත්‍යය නොමැතිවීමම, එම කතාවේ ප්‍රධාන ගුණය බව මට සිතේ. එහි විෂය වස්තුව සත්‍යයකි. එහෙත්, ඒවායේ විස්තර කථනය කර ඇත්තේ මා නොවන බවක් ඉන් ඇඟවෙයි. කතාවද මා ගැන නොවන සැටියක් දැනෙයි. මේ කතාවේ සාහිත්‍යමය වටිනාකම ගැන අපි මතක් නොකරමු නම්, මට සතුටු විය හැකි එක් කරුණක් එහි ඇත. එය කෙනෙක් තමාගේ ආත්මාර්ථය මැඩ යථාර්ථය ජය ගැනීමක් වීමය.

කඩපොළේදී බෙර වයන සෙබලෙකුගේ කාටිරිජස් හතරක් සහිත රිචෝල්වරයක් මිලදී ගත් මම, පපුවට වෙඩි තබා ගත්තේ හදවතට එල්ල කර ගනිමිනි. එහෙත්, එය වැදුණේ පෙණහල්ලකට පමණකි. මසකට පසු මට හැඟුණේ මා මුග්ධයකු ලෙසිනි. ව්‍යාකූලත්වයෙකින්

යුතුව මම යළිත් බේකරයේ වැඩ කරන්නට වූයෙමි.

එහෙත්, එය වැඩි කාලයකට නොවේ. මාර්තු මස එක් සැන්දෑවක බේකරයේ සිට කඩයට මා පැමිණි විට, එයට පසු පසින් ඇති කාමරයේ ජනේලය අසල, බංකුවෙක හොහොල් වාඩිවී කල්පනාවක නිමග්න වී සිටින සැටි දුටුවෙමි. මහතැනි දුම් වැටියක් උරමින් සිටි ඔහු දුම් වලා අතරින් මා දෙස බැලූවේ අවධානයෙකිනි.

මට ආයුබෝවන් නොකියාම හේ ප්‍රශ්න කළේය:

“ඔබට නිවාඩු තියෙනවාද?”

“ඔව්. විනාඩි විස්සක් විතර.”

“වාඩිවෙන්න. අපි ටිකක් කතා කරමු.”

හැමදා මෙන්ම එදත්, ඔහු ‘යකාගේ හම’ නමින් හැඳින්වෙන හණ රෙදි කබාය තදවන සේ ඇඳ සිටියේය. ඔහුගේ පපුවට උඩින් සුදුවත් යටි රැවුළු විහිදිලාය. ඔහුගේ මුරණ්ඩු නළලට ඉහළින්, කොටට කැපූ හිසකේය. දෙපාවල දණහිස් දක්වා උසැති ගොවි බූටිස් සපත්තිය. ඒවා වෙතින් දැඩි තාර සුවදක් වහනය වෙයි.

“ඔන්න ඉතින්” යැයි කියමින් ඔහු කතාව පටන් ගත්තේ සන්සුන් ලෙසිනි. පහත් කට හඬෙකිනි. “ඔබ කැමති නැත්ද මා ළඟ වැඩ කරන්නට? වොල්ගා ගඟ පහළට හැතැප්ම හතළිස් පහක් දුරින් ඇති ක්‍රස්නව්දොවො ගමේ මා නැවතී ඉන්නවා. එහි මට කඩයක් තියෙනවා. ඔබ මට වෙළඳම් කරන්න උදව් කරන්න. මේ වැඩවලට දවසකට යන්නේ ටික වේලාවයි. මා ළඟ හොඳ පොත් තියෙනවා. ඔබේ ඉගෙනීමට මට උදව් කළ හැකියි. කැමතිද?”

“ඔව්” යනු මගේ පිළිතුර විය.

“එහෙනම් සිකුරාදා උදේ හයට කුර්බාතව්ගේ තොටුපළට එන්න. ඇවිත් ක්‍රස්නව්දොවො ඉඳලා එන ඔරුව සොයාගන්න. එහි අයිතිකරුවා වසීලි පන්කොව්. කොහොම වුණත් හය වන විට මමත් එතැනට එනවා. එහිදී අපි හමුවෙමු. ආයුබෝවන්! හේ පැවසීය.

ඔහු නැඟිට විශාල අත මා වෙත දිගු කොට, අතට අත දී කබායේ ඇතුළු සාක්කුවෙන් ඔර්ලෝසුවක් ගෙන වෙලාව බලා කතා කළේය.

“අපේ වැඩ විනාඩි හයකින් ඉවර වුණා! මගේ නම

මිහයිලො අන්තොනොවිච්චි, වාසගම රොමාස්.”

ඔහු ආපසු හැරී නොබලා ස්ථීර ලෙස ගමන් කළේ ඔහුගේ යෝධමය සිරුර ඉතා ලෙහෙසියෙන් ඔසවා ගෙන යන විටක මෙනි.

ඉන් දවස් දෙකකට ඉක්බිතිව මම කුස්නවීදොවො බලා පිටත් වීමි.

වොල්ගා මහා නදියේ අයිස් තට්ටුව බිඳී ගියේ මේ නොබෝදාය. බොර පැහැති ජලයෙහි තුනී අයිස් කැට පාවෙයි. අපේ ඔරුව අයිස් කැට පසු කරමින් යයි. ඒවා ඔරුවට වැදී බිඳෙන හඬක් නංවා, කුඩා කැබැලිවලට වෙන් වෙයි. සුළඟ හමන්නේ ක්‍රීඩා කරන්නාක් මෙනි. දිය රැලි ඇත ඉවුර දක්වා විහිද යයි. අයිස් කුට්ටිවල විදුරුවන්, නිල් පැහැති පැතිවලින් දීප්තිමත් රැස් ධාරා ඇතිවන්නේ එයින් හිරුරැස් පිළිබිඹු වන බැවිනි. රුවලේ ආධාරයෙන් පාවෙන මේ ඔරුවේ පෙට්ටි, පීප්ප සහ මාළු ආදිය පිරිලාය.

ඔරුකරුවා තරුණ ගොවියෙකු වන පන්කොවිය. පදම් කළ එළු සමින් මසා ඇති ඔහුගේ කබාය ඔහු ජේන්තුකාරයෙකු බව කියයි. කබායේ ඉස්සරහ කොටස විවිධ පාටින් යුත් නූල්වලින් වැඩ දමා ඇත.

ඔහුගේ මුහුණ සන්සුන්ය, දෙනෙත් බිය රහිතය. මවුන වුතය රකින ඔහු ගොවියකුට සමාන වන්නේ අල්ප වශයෙනි. ඔරුඇණියේ, දෙපා පුළුල් කොට තබාගෙන ඉන්නේ පන්කොවිගේ බත්රාකයා (කුලී ගොවියා) වන කුකුණිකිත්ය. ඔහු අත කොක්කක් සහිත රිටකි. හේ කුඩාය. ඔහුගේ කබාය ඉරි, වියැකි ඇත. බඳ වටා ලණුවකින් බැඳලාය. පූජකයකුට අයත්ව තිබුණු පොඩිවී ගිය තොප්පියක් ඔහු හිසලා සිටී. මුහුණ පුරා නිල්වන් ලප සහ කුඩා තුවාලය ඔරුකඳට හැප්පෙන අයිස් කැට රිටෙන් ඇතට තල්ලු කරන ඔහු අවඥාවෙන් බැණ වදියි:

“කොහේ රිගෙන්න හදනවද?... අහකට පල යක්ෂයිනි...”

මම රුවල යට රොමාස් සමඟ පෙට්ටියක් මත වාඩිවී සිටියෙමි. හේ සෙමින් මට මෙසේ කියන්නට විය: “ගොවියන්, විශේෂයෙන්ම පොහොසත් ගොවියන්ට මම කැමති නැහැ. ඔවුන්ගේ මේ අකැමැත්ත ඔබටත් බල පාවි.”

කුකුෂ්කින් කොක්ක සහිත රිට ඔරුව හරහට දමා, එය තම දෙපා අසලට වැටෙන්න ඉඩ හැර, ඉමහත් උද්දාමයකින් යුතුව තුවාල සහිත ඔහුගේ මුහුණ අප දෙසට හරවා කතා කරයි:

“අන්තෝනිච්ච, තමුසෙට වැඩියෙන් වෙර කරන්නේ පූජකයා...”

“ඒක නම් ඇත්ත තමයි,” පන්කොච් ස්ථීර කරයි.

“තමුසෙ හැබෑටම ඒ අවලම් බල්ලාගේ උගුරේ හිරවෙච්ච කටුවක් වගෙයි.” කුකුෂ්කින් රොමාස්ට කියයි.

“ඒ වුණාට මට ඉන්න මිතුරන් ඔබගේම මිතුරන් බවට පත්වෙච්ච,” රොමාස් කියන සැටි මට ඇසිණි.

හිතල ගතියක් දැනෙයි. මාර්තු මාසයේ හිරු තවමත් හරි හැටි රශ්මිය ගෙන නොදෙයි. ගං ඉවුරේ නග්න අතු සහිත කළුවන් ගස් වැනෙයි. සමහර පැළුම්වලත්, කඳුකර ඉවුරේ ඇති පඳුරු අස්සේත්, හිම කැටි පෙනේ. ගඟේ පාවෙන අයිස් කැට දකින විට, තණ පිටියක තණ කන බැටළුවන් රැළක් සිහියට නැගෙයි. සිහිනයක් තුළින් මට මේ සියල්ල හැඟෙන විටෙක මෙනි.

කුකුෂ්කින් තම දුම් කෝවයට දුම්කොළ පුරවාගෙන, දාර්ශනික ලෙස කතා කරයි.

“හොඳයි, තමුසෙ පූජකයාගේ ගැනි නොවෙයි කියල කියමු. ශුද්ධ වූ ලියවිලිවල ලියලා තියෙන පරිදි පූජකයා සියලු දෙනාට ආදරය කළ යුතුයි.”

“නුඹට ගුටි ඇතලා තුවාල කළේ කවුද?” රොමාස් ප්‍රශ්න කරන්නේ මඳ සිනා පාමිනි.

“සැක කටයුතු මිනිසුන් වගයක් වෙන්න ඕන. උන් පල් හොරු” යැයි කුකුෂ්කින් අවඥාවෙන් පවසයි. ඒ සමඟම ඔහු ආඩම්බරයෙකින් යුතුව මෙසේද එකතු කරයි.

“දවසක් දා මට ගැහැව්වේ කාලතුවක්කුකාරයෝ. ඒ ගුටි පුජාවෙන් පස්සෙ මගෙ පණ කෙන්ද ඉතුරු වුණේ කොහොමදැයි කියලා කියන්නවත් බැහැ.”

“ගැහැව්වේ මොන හේතුවක් නිසාද?” ඔරු අයිතිකරු පන්කොච් ඇසීය.

“ඊයේද? කාලතුවක්කුකාරයෝද?”

“ඔච්ච, ඊයේ තමයි...”

“ගැහැව්වේ මොනවටද කියලා තේරුම් ගන්න පුළුවන් ද? මිනිස්සු හරියට එළුවන් වගේ. හොස්ස ළඟින් මැස්සා ගිය හැටියේම, උන් අනින්න පටන් ගන්නවා. උන් හිතන්නේ ගුවි ඇන ගැනීම උන්ගේ යුතුකමක් කියල!”

“මා හිතන හැටියට නම් නුඹ ගුවිකන්නේ නුඹේ කට හින්දයි. නුඹ ආවාට ගියාට කතා කරනවා...” රොමාස් කියයි.

“ඒක එහෙම වෙන්න පුළුවනි. මම හැම එකටම හොට දමන මිනිහෙක්, හැම දෙයක් ගැනම හොයා බලන්න මම පුරුදු වෙලා ඉන්නවා. අලුත් දෙයක් ගැන දැනගැනීම මට සතුටක්.”

මේ වන විට ඔරුවේ ඇණිය අයිස් කැටයකට හැප්පුණෙන්, එය සෙලවිණි. කුකුළුකින්ද සෙලවී, වහාම රිය අතට ගත්තේය. එවිට පන්කොච් ඔහුට දොස් පැවරීය:

“ස්තෙපාන්, නුඹ කරන දේ හරියට කරපන!”

“තමුසේ මාව කතාවට ඇදගන්න එපා” යැයි ඔහු කියන්නේ අයිස් කැට මෑත් කරමිනි. “මට එකවර වැඩ කරන්නයි, කතා කරන්නයි දෙකක් කරන්න බැහැ...”

ඔරුව අයිතිකරු සහ කුලීකරුවා අතර විවාදයක් ඇති විය. ඒ අතර රොමාස් මට මෙසේ පැවසීය:

“අපේ උකර්ගීනයට වඩා මෙහෙ ඉඩම් සවුත්තයි. නමුත්, මිනිස්සු බොහොම හොඳයි. දක්ෂ මිනිස්සු!”

ඔහුට සවන් දෙන මම, ඔහු තරයේ විශ්වාස කරමි. ඔහුගේ සන්සුන් කතා විලාසය සරලය. එමෙන්ම බලවත් ය. මේ මිනිසා බොහෝ දේ දන්නා බවත්, මිනිසුන් තක්සේරු කිරීමට ඔහුට වෙනත් මිම්මක් තිබෙන බවත් මට හැගෙයි. මා සිය දිවි හානි කර ගැනීමට ඉදිරිපත් වුණේ මන් දැයි ඔහු මගෙන් ප්‍රශ්න නොකිරීම මට විශේෂ ප්‍රීතියකි. ඔහු හැර වෙනත් ඕනෑම කෙනෙක් ඒ ප්‍රශ්නය අසනු ඇත්තාහ. එය මා කලකිරවන්නකි. එයට පිළිතුරු දීමද අසීරුය. රොමාස් ප්‍රශ්න කළොත්, මා දෙන පිළිතුර දීර්ඝ මෙන ම මුග්ධ වනු ඇත. ඒ ගැන කල්පනා කිරීමට කිසිදු වුවමනාවක් නැත. වොල්ගා නදී මත යහපත්ය, නිදහස්ය, ආලෝකවත්ය.

ගමේ උස් බෑවුම ඇති වෙරළ පැත්තෙන් ඔරුව යයි. අපට වම් පැත්තෙන් ගංගාව විහිදී ඇති අතර, පහළ ඉවුර ඇති තැන දක්වා වැලි සහිත බිමකි. ඒ පැත්ත තණපිට්ටලින් යුක්තය. වැලි සහිත ඉවුරට එහා ඇති පඳුරු දක්වා ගංගා ජලය විහිද යන සැටි මට පෙනේ. වසන්තයේ ජලකඳ නදී තීරයේ ඇති සෑම පැල්මක් හා හුඹසක් පුරවාලමින් පඳුරු සිප ගනී. හිරුරැස් සිනාපායි. කහවන් හොටින් යුත්, කළු පැහැති ග්‍රාවි කුරුල්ලෝ හිරුරැස් නිසා වානේ මෙන් දිලිසෙති. උහු තම කුඩු සාදමින් සැලකිලි සහිතව නද දෙති. එළිමහන් භූමියේ ළපටි තණපත් හිරුරැස්වලට මුහුණ දීමට මෙන් ඉහළට ඇදෙයි. ඒවායේ ළපටි කොළ දිප්තිමත් හරිත වර්ණයෙන් යුක්තය. සිරුරට හිතල දැනුණද සිතෙහි ශාන්ත සතුටකි. සිතෙහිද දිප්තිමත් බලාපොරොත්තු පිළිබඳ සුන්දර සිහින මැවේ. වසන්ත කාලයට පාර්වියෙහි සැප පහසුවක් දැනෙයි.

දවල් වන විට අපි කුස්නවිදොවො ගම්මානයට ළඟා වීමු. දළ බෑවුමක් සහිත උසැති කන්දක නිල් පැහැති කුපෝලයක් සහිත දෙව් මැදුරකි. එතැන් සිට හොදින් සෑදූ ගොවීන්ගේ ශක්තිමත් ගෙවල් එක පෙළට පිහිටා ඇත. පිදුරුවලින් සෙවිලි කළ වහල හිරුරැස් නිසා දිලිසෙයි. එහි පෙනුම සරලය; සුන්දරය.

මේ ගම අසලින් බොහෝ වාරයක් ගංගා තරණය කළ මම, ඒ ගමේ සුන්දරත්වය බොහෝ වාරයක් නැරඹීමි.

මා කුකුෂ්කින් සමඟ එකතු වී ඔරුවේ ඇති බඩු බෑමට පටන් ගත් විට, රොමාස් මට ඔරුවේ සිට මිටි ඔසවා දෙමින් මෙසේ පැවසීය:

“කොහොම වුණත් ඔබට ශක්තිය තියෙනවා!”

මා දෙස නොබලා ඔහු ප්‍රශ්න කළේය. “පපුව රිදෙන්නෙ නැක්ද?”

“කොහෙත්ම රිදෙන්නෙ නැහැ.”

ඔහු මගෙන් ප්‍රශ්න කළ සියුම් ආකාරය නිසා මසිතෙහි අනුකම්පාවක් උපනි. සිය දිවි හානි කර ගැනීමට මා කළ ප්‍රයත්නය ගැන ගොවීන් දැන ගන්නවාට මම බෙහෙවින් අකැමැති වීමි.

“නුඹට වැඩට අවශ්‍ය ශක්තිය වඩා වැඩි ශක්තියක්

තියෙනවා” යැයි කුකුණකින් දොඩවන්නට විය. “තරුණයා, නුඹ කොයි ගුබ්බර්නියාවේ ඉඳලද? නිෂ්ඨි නොවිගරද්වලින්ද? නුඹලට ‘වතුර ගුල්ලෝ’ කියලා කියනවා නේ? ‘කියාපත්, කියාපත් වටුවෝ ඉගිලෙන්තේ කොහිද කියලා කියාපත්’ කියලා නුඹලාට විහිළ කරනවා නේද?” කුකුණකින් මගෙන් අසන්නට විය.

කන්දේ සිට පහළට රිදී මෙන් දිලිසෙන කුඩා ගංගා සහ ගඟිති මැදින් උසැති, වියළි ගොවියෙක්, පුළුල් ලෙස අඩි තබමින්, තරමක් වැනෙමින් පහළට බසියි. ඔහුගේ දෙපා නග්නය, ඔහු ඇඳ සිටින්නේ කපු කම්සයක් සහ කලිසමකි. ඔහුගේ යටි රැවුළ මුදු මෙන් කැරැලි ගැසිලාය, හිස වසා ඇති කෙස්වැටිය රතුවන්ය.

ගඟබඩට පැමිණි ඔහු, පසන් කට හඬෙකින් මෙසේ පැවසීය:

“සාදරයෙන් පිළිගනිමු.”

අප වැඩ කරන සැටි බලා ඔහු පෙරට නැමී, මහතැනි ලොකු රිටි දෙකක් ගෙන, ඒවා ගං ඉවුර සහ ඔරු කඳ අතරින් පාලමක් සේ තැබීය. අනතුරුව ඔහු ලෙහෙසි පිම්මකින් ඔරුවට පැන අණ කළේය.

“තරුණයා, නුඹ මෙහාට වරෙන්, පීප්ප එසවීමට ලැහැස්ති වෙයල්ලා!”

ඉතා කඩවසම් කෙනෙකු වූ මේ මිනිසා සැහෙන ශක්තියකින් හෙබියේය. ඔහුගේ ළා නිල්වන් නුවන් දිලිසෙන්නට විය. ළා රතුවන් ඔහුගේ මුහුණේ විශාල නැහැය කෙළින්ම පිහිටියේය.

“යාළුවා තමුසේ හෙම්බිරිස්සාව හදා ගනිවී, ඉසොත්,” රොමාස් ඔහුට කීවේ ළෙන්ගකු ලෙසිනි.

“මටද? අපොයි, කොහොමටත් හැදෙන්නෙ නැහැ.”

භූමිතෙල් පීප්පය ඔරුවේ සිට ඉවුරට ගෙනාවේය. ඉසොත් මදෙස නෙතින් බලා ප්‍රශ්න කළේය.

“කඩේ වැඩට ආවද?”

“නුඹ එයත් එක්ක පොරයක් අල්ලාපත්” යැයි කුකුණකින් යෝජනා කළේය.

“නුඹේ මූණත්තහඩුවට ආයෙමත් වැඩ දැම්මේ කවුද?” ඉසොත් ප්‍රශ්න කළේය.

“උනුත් එක්ක මොනවා කරන්නද?” ඇසුවේ කුකුණකිත්ය.

“කවුරුත් සමඟද?”

“මට ගහන එවුන් සමඟ...”

“අනේ බාං!” යැයි සුසුමක් හෙළමින් පැවසූ ඉසොන් රොමාස් වෙතට හැරී කතා කළේය. “දැන් කරන්න එනවා ඇති. ඔරුව එන සැටි මට කඳු මුදුනෙදී පෙනුණා. ඔරුව යසට යාත්‍රා කළා. අන්තෝනිච් (රොමාස්), තමුසේ යන්න, මම මේ වැඩ ටික කරන්නම්.”

රොමාස් ඔහුට වඩා වසර දහයකින් පමණ වැඩිමල් වුවද, ඉසොන් ඔහු කෙරෙහි දැක්වූයේ මිතුරු සහ සැලකිලිමත් බවක් පමණක් නොව, ආරක්ෂක - අනුග්‍රාහී ආකල්පයෙකි.

ඊට අඩ පැයකට පසුව මම ඉතා පිරිසිදු ගොවි ගෙදරක සැප පහසු කාමරයක වාඩි වී සිටියෙමි. ඒ ගෙදර තවමත් ලාටු සහ කිත්තම් ගද මුසු නැවුම් බවක් දැනෙයි. දක්ෂ තියුණු ඇස් ඇති ගෙවිලියක් දිවා ආහාරය සඳහා මේසය පිළියෙල කරන්නට වූවය. රොමාස් සුටිකේසයෙන් පොත් ගෙන, ඒවා පොත් රාක්කයේ තබන්නට විය.

“අට්ටාලයේ ඔබට කාමරයක් වෙන් කළා” යැයි හේ පැවසීය.

මේ අට්ටාලයේ සිට බලන විට ගමෙන් අඩක්ම පෙනේ. අපේ ගෙදර ඉදිරිපිට මාකඳුරකි. එහි ඇති පඳුරු අතර නාන ගෙදර පියස්ස දැකිය හැකිය. මාකඳුරට එහා වතු සහ කළු පැහැති කුඹුරුය. ක්ෂිතිජයේ නිල් පාටට පෙනෙන වනය දක්වා එය පැතිර ඇත. නාන ගෙදර පියස්ස මත නිල් පැහැති ඇඳුමකින් සැරසුණු මිනිහෙක් එක් අතකින් පොරොවක් ගෙන, අනික් අත නළලට තබා ගෙන පහළින් ගලා බසින වොල්ගා නදිය දෙස බලයි. ගැලකින් හඬක් මතු විය. එළඳෙනක් දුකින් මෙන් හඬ නැඟුවාය. ගඟිතිවලින් බැස යන ජලකඳ හඬක් නගයි. කළු හැඳගත් මැහැල්ලක් ගෙයකින් පිට වූවය. ගෙයි කඩුල්ලෙන් පිටතට පැමිණි ඇ, ආපසු හැරී බලා හඬ නගා කෑ ගසන්නාක් මෙන් කතා කළාය:

“තොපි මක බෑ වෙලා යනවානම්!”

ගල්වලින් සහ මැටිවලින් දිය පාරක් අහුරමින් සිටි කොල්ලෝ දෙදෙනෙක්, මැහැල්ලගේ ශාප කිරීම අසන්නෝ, නැගිට සිට හැකි තරම් වේගයෙන් ඇය වෙතින් දිව ගියෝය. මැහැල්ල දර කොටයක් අහුලා ගෙන, එයට කෙළ පිඩක් ගසා, දිය පාරට වීසි කළාය. අනතුරුව, ඇ කොල්ලන් විසින් ගොඩ නගන ලද වේල්ල තම පය ලා සිටි ගොවි බ්ලිස් සපත්තුවෙන් පාගා විනාශ කොට, ගඟ දක්වා පහළට බැස්සාය.

මා මෙහි ජීවත්වන්නේ කෙසේද? යන ප්‍රශ්නය මා ඉදිරියේ පැන නැගිණි.

දිවා ආහාරය සඳහා මට අඬ ගැසුවේය. පහළ මේසයට වාඩි වී සිටි ඉසොන්ගේ දිගැති කකුල් විහිදී තිබෙන සැටි මට පෙනිණි. ඔහුගේ නග්න පාද දම් පැහැතිය. ඔහු යමක් කියමින් සිටියද, මා දුටු විගස නිහඬ විය.

“ඉතින් මොකද, දිගටම කතා කරන්නැ” යි රොමාස් ඉල්ලා සිටියේ එක්තරා අසතුටකිනි.

“කිසි දෙයක් ඉතුරු වෙලා නැහැ. ඔක්කොම කියලා ඉවරයි. අපේ වැඩ අපිම කරගන්න තීරණය කළා. පිස්තෝලයක් ළඟ තියා ගන්න, එළියට යන විට ලොකු පොල්ලක් ගෙනියන්න. බාරිනව් ඉන්න විට වැඩියෙ කතා කරන්න එපා. කුකුළුකින් ගැනත් පරිස්සම් විය යුතුයි. දෙදෙනාම වාචාලයෝ. උන් ගැනු වගෙයි. තරුණයා, නුඹ මාළු බෑමට කැමතිද?”

“නැහැ”

කුඩා උයන් වතු හිමි ගොවීන් සංවිධානය කිරීමේ වැදගත්කම ගැනත්, ඔවුන් විශාල ගැනුම්කරුවන් අතින් ගලවා ගැනීමේ වැදගත්කම ගැනත් රොමාස් විස්තර කරන්නට විය. ඉසොන් සාවධානයෙන් ඔහුට සවන් දී, මෙසේ පැවසීය:

“එහෙම කළොත් මහ එවුන් නුඹට ජීවත්වීමට කොහෙත්ම ඉඩ නොදේවි.”

“හොඳයි, බලමුකො.”

“මා කියන දේ හිතට ගන්න!”

ඉසොන් දෙස බැලූ මම කල්පනා කරන්නට වීමි.

“කරෝනින් සහ ස්ලාතොවිරාත්ස්කි පොත් ලියන්නේ මේ වගේ ගොවීන් ගැන වෙන්න ඕන...”

කිසියම් බැරෑරුම් වැඩකට ළංවීමට මට හැකිවිද? නියම ලෙස ව්‍යාපාරයේ යෙදී සිටින මිනිසුන් සමඟ වැඩ කිරීමට අවස්ථාවක් ලැබී තිබේද?

ඉසොන් දිවා ආහාරය ගැනීමෙන් ඉක්බිතිව මෙසේ පැවසීය:

“මිහයිලො අන්තෝනොව්, නුඹට වැඩ ඉක්මන් කරන්න බැහැ. හෙමිහිට කළ යුතුයි!”

ඉසොන් ගිය පසු රොමාස් කල්පනාකාරී ලෙස මා අමතා මෙසේ කීවේය:

“ඒ මිනිහා බුද්ධිමත්, අවංකයි, ඔහු උගත්කමෙන් අඩුවීම කනගාටුවට හේතුවක්. ඔහු බොහොම අමාරුවෙන් අකුරු කියවනවා... නමුත්, එයා බොහොම උනන්දුවෙන් ඉගෙන ගන්නවා. ඔබ එයාට උදව් වෙන්න.”

හවස් වන තුරු ඔහු මට කඩේ ඇති බඩුවල මිල ගණන් හඳුන්වා දෙන්නට විය. ඒ සමඟම ඔහු විස්තර කරන්නට විය.

“මේ ගමේ අනික් අයට වඩා මම ලාබෙට විකුණනවා. සත්තකින්ම උන් ඒකට කැමති නැහැ. උන් මට නොයෙක් හිරිහැර කරනවා, මට ගහන්න සැරසෙනවා. මා මෙහි වාසය කරන්නේ මට මෙහි වෙළඳාම් කිරීම සතුටක් නිසා නොවෙයි. වෙනත් හේතූන් නිසා. මේක හරියට ඔබේ බේකරිය වගේ වැඩක්.

මම ඒ ගැන අනුමාන කරන බව පැවසීමි.

“ඔව්, සත්තකින්ම මිනිසුන්ට නුවණ ලබා දෙන්න ඕන නොවේද?”

කඩේ දොර වසා යතුර දමා අපි පහනකුත් රැගෙන රාක්කයක් රාක්කයක් ගානේ යමින් බඩුවල මිල ගණන් ගැන කතා කළෙමු. දොරට එපිට තවත් කෙනෙක් ගමන් කළේ ඉතා පරෙස්සමෙනි. ඔහුගේ පයට පැරෙන මඩවලින් හඬක් පිටවිය. ඉඳහිට ඔහු කඩේ ඉස්තෝප්පුවට ආවේ හති ලමිනි.

“ඔන්න ඇහෙනවද? ඒ අඩි ගබ්දය මිගුන්ගේ, ඔහු දෙමාපියන්, නෑයන් නැති මිනිහෙක්, නමුත් ඔහු නපුරු

සතෙක්, නපුරු වැඩවලට ඔහු කැමතියි. හරියට ලස්සන ගැනියක් මුකුළු කරන්න කැමති වෙනවා වගේමයි. ඔබ ඔහුත් සමඟ බොහොම පරිස්සමින් කතා කරන්න. පොදුවේ...”

ඔහු අනතුරුව කාමරයට ගොස් ඔහුගේ පුළුල් පිට, ගෙයි උදුනට හේත්තු කරගෙන, පයිප්පයෙන් දුම් උරමින්, දෙනෙත් හකුළුවාගෙන, යටි රැවුළු දෙසට දුම් ගුළි පිට කරමින්, සරල ලෙසත්, පැහැදිලි ලෙසත් සෙමින් කතා කරන්නට පටන් ගත්තේය.

“සොබාදහම අනුව ඔබ දක්ෂ පුද්ගලයෙක්. යහපත් අභිලාෂයක් ඇති අධිෂ්ඨාන සහගත කෙනෙක්. ඔබ හොඳින් ඉගෙන ගත යුතුයි. නමුත්, ඒ ඉගෙනීම නිසා ඔබත් ජනතාවත් අතර බාධාවක් ඇති නොවිය යුතුයි. එක් නිකායවාදී මහල්ලෙක් නිවැරදි කතාවක් මට කිව්වා: ‘උගන්වන සහ ඉගෙන ගන්නා හැම දෙයක්ම පටන් ගන්නේ මිනිහාගෙන්.’ පොතෙන් ඉගෙන ගන්නවාට වඩා අමාරු ලෙස ජනතාවගෙන් ඉගෙන ගත හැකියි. එහෙත්, ඔවුන්ගෙන් ඉගෙන ගන්නා දෙය හිතේ ගැඹුරට කා වදිනවා.”

ප්‍රධාන වශයෙන්ම ගම්වල ගොවීන් අවදි කරවිය යුතුය යන මා දන්නා සත්‍යය ගැන හේ විස්තර කරන්නට විය. එසේ වුවද, මා දන්නා ඒ වචනවල, වඩාත් ගැඹුරු, මට අලුත් අදහස් ඇති සැටි මම හඟින්නට වීම්. “එහෙත්, තමුසෙලගේ ශිෂ්‍යයෝ ජනතාව ගැන නිකම් දොඩවනවා. ඔවුන්ට ආදරය කරන බව කියනවා. මම ඔවුන්ට කියන්නේ එහෙම ආදරය කරන්න බැරි බවයි. ජනතාවට ආදරය කරනවයි කියන ඔය වචනය.”

ඔහු යටි රැවුළු දෙස බලා සිනාසී, පිරික්සුම් බැල්මෙකින් මා දෙස බලා, කාමරය තුළ ඔබ-මොබ යමින්, මට ඒත්තු ගැන්වෙන පරිදි වුවමනාවෙකින් කතා කළේය.

“ආදරය කරනවයි කියන්නේ එකඟවීමට, අනුකම්පාවීමට, ගණන් නොගැනීමට සහ සමාව දීමට. මේ ගති හොඳයි ගැනියකුට ආලය කරන විට. ජනතාවගේ නූගත්කමත් සමඟ එකඟවීමට පුළුවන්ද, ඔවුන්ගේ වැරදි මාර්ග පිළිගැනීමට පුළුවන්ද, ඔවුන්ගේ නිව ගතිවලට

අනුකම්පාව දැක්විය හැකිද, ඔවුන්ගේ දුෂ්ටත්වයට සමාව දිය හැකිද? නොහැකිද?”

“සමාව දිය නොහැකියි.”

“ඔන්න ජේනවද, එහෙ ගිණියෝ නෙක්රාසව්ගේ කවි කියනවා. සින්දු කියනවා. නෙක්රාසව්ගේ කවි කියලා වැඩි දුර යන්න බැහැ. ගොවියාට මෙහෙම කියන්න ඕන. යාඵවා, නුඹ නරක මිනිහෙක් නූනට, දුප්පත් වුණාට, නුඹේ ජීවිතය ලෙහෙසි කරගන්න, යහපත් කරගන්න නුඹ කිසි දෙයක් කරන්නෙ නැහැ. නුඹට වැඩියෙ තිරිසනා උගැන වැඩි සැලකිලි දක්වනවා. තිරිසනා උගේ ආත්මාරක්ෂාවට නුඹට වැඩියෙ හොඳට සටන් කරනවා. ගොවියා වන නුඹගෙන් තමයි හැම එකාම ඇතිවුණේ. රඳල ඉඩම් හිමියෝ, පුජකයෝ, විද්‍යාඥයෝ, සාර් රජවරු, මුත් හැමදෙනාම ඉස්සර ගොවියන්ව සිටිය මිනිස්සු! ජේනවද? තේරුම් ගත්තද? නුඹව පැහිමෙන් බේරා ගැනීමට නුඹම ඉගෙන ගත යුතුයි...”

කුස්සියට ගොස් සමචාරය සුදානම් කරන ලෙස කුස්සි අම්මාට කියා. ඉන් ඉක්බිති රොමාස් මට ඔහු සතු පොත් පෙන්වන්නට විය. බක්ල්, ලියෙල්, හාට්පුල්, ලෙකි, ලෙබොක්, ටේලර්, මිල්, ස්පෙන්සර්, ඩාවින් ආදීන්ගේ පොත්ද, පීසරෙච්, දබ්රලබච්, වෙර්නි, ෂෙච්ස්කි, පුෂ්කින්, ගන්වරොච්ගේ ‘ප්‍රෙගෙට් පල්ලාදා’ සහ නෙක්රාසව්ගේ පොත්ද එහි විය.

රොමාස් ඔහුගේ පුළුල් අත්ලෙන් පොත් අතගැවේ බළලුන් ප්‍රිය කරන්නෙක් බළල් පැටව් අතගාන විටෙක මෙනි.

“මේවා ඉතා හොඳ පොත්! මෙය ඉතා විරල පොතක්. සාර්ගේ සාහිත්‍ය පාලනය මේ පොතට ගිනි තබන ලෙස නියම කළා.”

ඔහු මට හෙබිස්ගේ ‘ලෙවියතාන්’ නමැති පොත දුන්නේය.

“මෙයත් රජය ගැන තමයි. නමුත්, සැහැල්ලුයි. ප්‍රීති සහගතයි.”

මකියාවෙල්ලිගේ ‘ඉල් ප්‍රින්චිපෙ’ එම භාසායනක පොත විය.

තේ බොන ගමන් ඔහු ගැන කෙටි විස්තරයක් කරන්නට විය. රොමාස් වෙර්නිගව් නගරයේ යකඩ වැඩ ශිල්පියකුගේ පුතෙකි. කියෙව් දුම්රියපොළේ යන්ත්‍රවලට තෙල් දමන්නකු ලෙස වැඩ කළ කාලයේදී ඔහු විප්ලවවාදීන් සමඟ සම්බන්ධකම් ඇති කර ගත්තේය. කම්කරුවන්ට ස්වයං අධ්‍යාපනය ලබා දීමේ කවයක් සංවිධානය කිරීමෙන් ඉක්බිතිව ඔහු සිරභාරයට ගත්තේය. දෙවසරක් සිර ගෙදර දඬුවම් විදීමෙන් පසු තවත් වසර දහයකට ඔහු සයිබීරියාවේ යකුතියාවට පිටුවහල් කළේය.

“ඉතින් ජේනවා තේද? මුලදී මම යකුත්වරුන් සමඟ වාසය කළ, උන්ගේ උලුස්-මකදී මට ජීවිතය එපා වුණා. එහෙ හිම කාලය කොතරම් හිතලද දන්නවද, මිනිහකුගේ ඇට කටු විතරක් නොවෙයි, මොළය පවා හිතල වෙනවා. එහෙදී මොළය අනවශ්‍ය දෙයක් බවට පත්වෙනවා. හොයලා බලන විට මෙහෙත් රුසියන්කාරයෝ ඉන්නවා. ගොඩක් නොවෙයි ගම්වල විසිරලා ඉන්නවා. අපට කාන්සියක් නැහැ. සාර් ආණ්ඩුව වැඩි වැඩියෙන් හිරකරුවන් මෙහාට එවන්ට පටන් ගත්තා. ඒ ගොල්ල හොඳ මිනිස්සු. එක් උපාධි අපේක්ෂකයෙක් හිටියා. එයාගෙ නම විලදිමිර් කරල්යෙන්කෝ. මා නිදහස් වුණ හැටියේම වාගේ ඔහුත් නිදහස ලැබුවා. අප දෙදෙනා මිත්‍ර ලීලාවෙන් ඉඳලා පසුව වෙන්වුණා. අප දෙදෙනා බොහෝ කරුණු අනුව එක සමානයයි, නමුත්, මේ සමානකම මිත්‍රත්වයට බාධාවක් වුණා. කරල්යෙන්කෝ බොහොම බැරෑරුම් මුරණ්ඩු, ඒ වගේම හැම වැඩටම දක්ෂ මිනිහෙක්. ඔහු දේව රූප පවා පින්තාරු කළා. එය මගේ හිතට ඇල්ලුවේ නැහැ. දැන් ඔහු සඟරාවලට ලිපි ලියනවා කියලා ආරංචියි.”

රොමාස් මෙලෙස මා සමඟ මැදියම් රැවන කුරු කතා කළේ, ඔහු අසලින් මා ස්ථිර ලෙස තැබීමේ අභිප්‍රායයෙන් විය යුතුය. මගේ ජීවිතයේ ප්‍රථම වරට මිනිහකු ඇසුරු කිරීම නිසා මම අතිමහත් ප්‍රීතියක් භුක්ති වින්දෙමි. සිය දිවි හානි කරගැනීමට මා කළ උත්සාහයෙන් පසු, මා, මා කෙරෙහිම දක්වන ආකල්පය නොවැදගත් එකක් විය. මා වැදගත්මකට නැති මිනිහකු හැටියට මම හඹන්නට වීමි.

කිසිවකු ඉදිරියේ මා වරදක් කළ විටක මෙනි. ජීවත්වීම මට ලජ්ජාවක් විය. රොමාස් මගේ යටි සිතෙහි ඇති මේ හැඟීම් දැනගත්තා විය යුතුය. ඔහු මිනිස් දයාවෙකින් යුතුව මා ඉදිරියේ, ඔහුගේ ජීවන තතු හෙළි කළේ ඉතා සරල ආකාරයෙකිනි. ඇද කුඳු ගැසී තිබුණු මගේ ජීවිතය එයින් නව පණක් ලැබීය. එය මගේ ජීවිතයේ අමතක නොවන දවසක් විය.

ඉරිදා දිවා පූජාවෙන් ඉක්බිතිව, අපි කඩය විවෘත කළෙමු. වහාම ගැමියෝ අපේ කඩයට එන්නට වූහ. ප්‍රථමයෙන්ම ආවේ මත්වේයි බාරිනොවිය. කුණු තවරාගෙන, ඉරුණු ඇඳුම්වලින් සැරසී සිටි ඔහුගේ දැන් වඳුරකුගේ මෙන් දිගුය. නොසැලකිලිමත් ලෙස ඔහු බැලුවද, ඔහුගේ දෙනෙත් ගැහැනියකගේ මෙන් ලස්සනය.

“නගරයේ තොරතුරු මොනවාද?” ඔහු එසේ ප්‍රශ්න කර පිළිතුරු බලාපොරොත්තු නොවී කුකුළුකින් දැක ඔහුට තරවටු කරමින් කෑ ගැසීය:

“ස්තෙපාන්! නුඹේ බළල්ලු මගේ කුකුළුව සපා කෑවා!”

ඔහු එක හුස්මට, පළාතේ ආණ්ඩුකාරයා කසාන් නගරයේ සිට සාර් රජු හමුවීමට පිත්ඛ්ලුර්ගයට ගිය බවත්. කසාන් හි සිටින සියලු තනාර් ජාතිකයන් කොකේසියාවට හා තුර්කිද්කානයට පන්නා දැමීමට ඔහු සාර්ගෙන් අවසර ඉල්ලා සිටින බවත් අපට දන්වා සිටියේය. ඊළඟට මත්වේයි බාරිනොවී ආණ්ඩුකාරයාට ප්‍රශංසා කරන්නට විය:

“ආණ්ඩුකාරයා බොහොම දක්ෂයි. කළ යුතු වැඩ දන්නවා...”

“මේවා සියල්ලම නුඹ සිතින් මවලා කීවා” යැයි රොමාස් සන්සුන් ලෙස පැවසීය.

“මමද? කවදාද?” බාරිනවී ඇසීය.

“ඒ ගැන කියන්නට මම දන්නෙ නැහැ...”

“අත්තොනිව්, තමුසේ මිනිසුන් ගැන විශ්වාස කරනවා බොහොම අඩුයි,” බාරිනොවී කීවේ දොස් පවරමිනි. “මම මගේ තනාර්වරුන්ට අනුකම්පා කරනවා.” යැයි හිස වනමින් හේ පැවසීය.

සිහින්, මිටි මිනිහෙක් ඉරුණු කබායක් හැඳගෙන

පරෙස්සමින් ආවේය. පිට එකෙකුට අයත් එම කබාය ප්‍රමාණයෙන් විශාලය. ස්නායු දුර්වලතාවයෙන් ඉබේටම නැටවෙන ඔහුගේ මුහුණේ මද සිනාවකි. ඔහුගේ තියුණු වම් ඇස ඉඟි මරන විටෙක මෙන් නැටවීණි. එවිට පැසුණු වම් ඇති බැමද උස් පහත් විය.

“මිගුන්ට ගෞරවාදර” යැයි බාරිනොව් කීවේ උපහාසාත්මක ලෙසිනි. “නුඹ ඊයේ රෑ හොරකම් කළේ මොනවද?”

“නුඹේ සල්ලි” පැහැදිලි බැරැඬි හඬකින් පිළිතුරු දුන් මිගුන්, රොමාස් ඉදිරියේ හිස්වැස්ම ගැලවීය.

අපේ ගෙය අයිතිකරු සහ අසල්වැසියා වූ පන්කොව් ද ගෙදරින් ආවේය. ඔහු කබායක් ඇඳ රතු ලේන්සුවක් ගෙල වටා ඔතාගෙන, කලෝෂි නමැති රබර් සපත්තු කවර පයලා ගෙන සිටියේය. අශ්වයකුගේ රේන්ස් පටි තරම් දිගැති රිදී දම්වැලක් ඔහු පැලඳ සිටියි. පන්කොව් මිගුන් දෙස දැඩි බැල්මක් හෙළා, ඔහුට බැණ වැදුණේය:

“නාකි යකා, නුඹ රූට මගේ එළවළු කොටුවට එනවා නම් හොරකම් කරන්ට, මම නුඹේ කකුල් කඩනවා!”

“ඔන්න ඉතින් පුරුදු කොරුවාව ආයෙමත් පටන් ගන්නවා.” ශාන්ත ලෙස පිළිතුරු දුන් මිගුන් සුසුම් හෙළමින් මෙසේද ප්‍රශ්න කළේය: “කාගේවත් කකුල් කඩන්නේ නැතිනම් ජීවිතයේ බොහොම පාඨ ගතියක් දැනෙනවද?”

පන්කොව් දිගින් දිගටම ඔහුට බණින්නට පටන් ගත් අතර ඔහු යළිත් ප්‍රශ්න කළේය:

“මම නාකියි කියන්නේ කොහොමද? මගේ වයස හතළිස් හයයි...”

“පසුගිය නත්තල් උත්සවයේදී නුඹට පනස් තුනයි කියලා කිව්වේ නුඹ නොවැ” බාරිනොව් කෑ ගැසීය. “ඔව්, නුඹම කිව්වා නුඹට පනස් තුනයි කියලා. ඉතින් බොරු දොඩවන්නෙ මොකටද?”

වැදගත් පෙනුමක් ඇති යටි රැවුල්කාර මහල්ලකු වන සුස්ලොව් සහ මාළු බාන ඉසොන්ද තවත් දස දෙනෙක් පමණ ගැමියෝද රැස්වූහ. රොමාස් ඉස්තෝප්පුවේ දොර අසල ඇති බංකුවේ වාඩිවී, දුම් කෝවයෙන් දුම් උරමින්,

ගැමියන්ගේ කතාවට නිහඬව සවන් දුන්නේය. ගොවියෝ ඔහු අසලින් බංකුව උඩත්, පඩිය උඩත් වාඩි වූහ.

එය ශීත, පලාවන් දවසකි. නිල්වන් අහසේ වලාකුළු වේගයෙන් පියාඹන්නට විය. හිම කාලයේදී ඉතා දැඩි ශීතලට හසුවුණ අහස තවමත් උණුසුම් වී නැත. ගඟිති සහ දියපාර මත පලස් හා තීරු මෙන් සෙවණ සහ එළිය වැටිණි. වරෙක ජලය රිදී කඳක් සේ බැබළෙන්නට විය, තවත් වරෙක එය මුදු දම් පැහැයක් ගත්තේය. වොල්ගා නදිය වෙත වැටී ඇති මාවත් ඔස්සේ, ලස්සනට ඇඳ පැලඳ ගත් තරුණියෝ ලැසි ගමනින් පා තැබූහ. ඔවුහු දිය කඩිති හරහා යන්නෝ, සාය ඔසවා ගත්හ. එවිට ඔවුන්ගේ පාද වසා ඇති, සමින් මැසූ ගොරෝසු ‘බෂ්මාක්’ පාවහන් පෙනිණි. දිගැති බිළිපිති උරෙන් ගත් කොල්ලෝ දිව ගියෝය. සෙමින් පා තබන ගොවීහු ඇස් කොනින් අපේ කඩය දෙස බැලූහ. ඉස්තෝප්පුවේ වාඩිවී සිටින කණ්ඩායම දකින ඔවුන්, හිස ලා ගෙන සිටින කර්කුස් තොප්පි හෝ පෙල්ටි තොප්පි හෝ එසවූයේ යම්තමිනි.

මිගුන් සහ කුකුෂ්කින් සාමකාමී ලෙස වාද කළේ අපැහැදිලි ප්‍රශ්නයකි. ශක්තිමත් ලෙස වැඩියෙන් පහර දෙන්නේ වෙළෙන්දාද, නැතිනම් ඉඩම් හිමියාද? යන්න ගැනය. කුකුෂ්කින් වෙළෙන්දා බව ඔප්පු කිරීමට තැත් කළ විට, මිගුන් ඉඩම් හිමි රදලයාව ආරක්ෂා කළේය. මිගුන්ගේ බැරැඬි කටහඬ කුකුෂ්කින්ගේ කුසිත හඬ යටපත් කළේය.

“පින්ගෙරව් මහත්තයාගේ පප්පා නැපෝලියන් බොනපාට්ගේ යටි රැවුළෙන් අල්ලා ඇද්දා. පින්ගෙරව් මහත්තයා ඕනෑම දෙදෙනෙකු ගේ බෙල්ලෙන් අල්ලා උන්ගේ ඔළුගෙඩි එකට හප්පනවා. එතකොට උන්ගේ ඔළුගෙඩි ‘පට පට’ ගාලා පුපුරනවා.

“ඒක නම් එහෙම තමයි.” කුකුෂ්කින් එකඟ විය. “ඒ වුණාට වෙළෙන්දා ඉඩම් හිමියාට වඩා වැඩියෙන් කනවා” යැයි ඔහු එකතු කළේය.

පසන් පෙනුමක් ඇති සුස්ලොව්. ඉස්තෝප්පුවේ ඉහළ පඩිය මත වාඩිවී, දුක් ගැනවිල්ලක් ඉදිරිපත් කළේය: “ගොවියාගේ ශක්තිය සිඳෙන්නට පටන් අරගෙන,

මිහයිලෝ අන්තොනොව්! ප්‍රවේණිදාස වැඩවසම් කාලෙදි ගොවීන්ට රස්තියාදු වීමට රදල හාමිපුතා ඉඩ තැබුවේ නැහැ. හැම මිනිහකුටම වැඩක් භාර දීලා තිබුණා...”

“නුඹ පෙත්සමක් දීලා ඉල්ලා හිටපන්, ආයෙමත් පරණ ප්‍රවේණිදාස කාලය ඇති කරන්නටයි කියලා.” ඔහුට පිළිතුරු දුන්නේ ඉසොත්ය. රොමාස් ඔහු දෙස නිහඬව බලා, දුම් කෝවය ඉස්තෝප්පුවේ වැටට ගසා එහි අළු හිස් කළේය.

රොමාස් කොයි වේලේ කතා කරතිදැයි මම බලා සිටියෙමි. ගොවියන්ගේ එකිනෙකට අසම්බන්ධිත කතාවට සවන් දෙමින් සිටි මම දැන්, දැන් ඔහු කතා කරතියි බලාපොරොත්තු වීමි. ගොවීන්ගේ කතාවට මැදිහත් වීමට ඔහුට සෑහෙන අවස්ථා කීපයක්ම තිබුණු බව මගේ හැඟීම විය. එහෙත්, රොමාස් මන්දෝත්සාහී ලෙස නිහඬව, ගල්මුවා රූපයක් මෙන් වාඩිවී සිටියේ, සුළං පහර විසින් දිය කඩිතිවල රැලි ඇති කරනු ලබන සැටිත්, සනැති කළු වලාවකට කුඩා වලාවන් රැස්කරනු ලබන සැටිත්, නිරීක්ෂණය කරමිනි. නදියේ යාත්‍රා කරන බෝට්ටුවකින් හඬක් පිටවිය. ගඟ පහළ තරුණියන්ගේ ගීතද ඒ අනුව වාදනය වන භාර්මෝනියා හෙවත් ඇකෝඩියනය ද ඇසේ. ඉක්කා ගසමින් සහ බෙරිහන් දෙමින් බේබද්දෙක් මහපාරේ දැන් වනමින් පා තබයි. ඔහුගේ දෙපා නැවෙන්නේ ප්‍රකෘති විදිහට නොවේ. ඔහු නිතර දියකඩිතිවල එරැණේය. කඩය අසල රැස්ව සිටි ගොවියෝ වඩාත් හෙමින් සහ පාළු කාන්සියෙකින් යුතුව කතා කළහ. මගේ හදවතට ද සෙමින්, සෙමින් දොම්නස කඩා වැදුණේ අහස කළු කරමින් වැස්සක තර්ජනයක් ඇති වූ බැවිනි. නගරයේ තොරක් නැති සෝෂාවද, ශබ්දවල විවිධත්වයද, මහ පාරේ ඉක්මනින් ගමන් කරන මිනිසුන්ගේ සේයාද, ඔවුන්ගේ ක්ෂණික කතාබහද, අදහස් කුපිත කරවන වචන බහුලත්වයද මට මතක් විය.

“ඔබ ගොවීන් සමඟ කතා කරන්නේ කවදා දැයි” මම හවස තේ බොන විට රොමාස්ගෙන් ඇසීමි.

“මොනවා ගැනද?”

මගේ කතාවට සවන් දී සිටි ඔහු “ආ, ඒ ගැන ඔවුන්

සමඟ මහ පාරේදී කතා කිරීමට ඉදිරිපත් වුණා නම් මා ආයෙමත් යකුතියාවට යවාවි...”

ඔහු දුම් කෝවයට දුම්කොළ පුරවාගෙන, දුම් බොමින්, සන්සුන් ලෙස හා මතක සිටින ලෙස කතා කරන්නට විය. ගොවියා හැම දෙනාවම බොහොම සැක කරන කෙනෙක්. ඔහුට ඔහු ගැනම සැකයි. ඔහු ඒ වගේ ම අසල්වැසියාවත් සැක කරනවා. මේ ඔක්කෝටම වැඩියෙ පිට මිනිසුන් ගැන සැක කරනවා. ප්‍රවේණිදාස භාවයෙන් මිදිලා තවම අවුරුදු තිහක් ගෙවුණේ නැහැ. අවුරුදු හතළිහට වැඩි හැම ගොවියකුම ඔහු වහලකුට හිටි බව අමතක කරලා නැහැ. නිදහස යනු කුමක් ද යන්න තේරුම් ගැනීමට ඔහුට අමාරුයි. නිදහස ගැන සරල ලෙස කල්පනා කළොත්, එහි තේරුම කෙනෙකුට රිසි පරිදි ඔහු ජීවත් වීමයි. එහෙත් හැමතැනම නිලධාරිවාදය, හැම තැනම ජීවත් වීමට බාධා කරනවා. සාර් රජු ඉඩම් හිමි රදලයන්ගෙන් ගොවීන්ව උදුරා ගත්තා. ඒ නිසා දැන් ගොවියා සිතන්නේ, මුළු මහත් ගොවියන් ගේ අයිතිකරුවා සාර් රජු කියාය. මුළු මහත් රටෙහි සියලු ධන නිධානවලත් එකම ස්වාමියා සාර් රජු බැවින් ගොවියා ඔහු කෙරෙහි විශ්වාසය තබනවා. සාර් රජු ඉඩම් හිමියන්ගෙන් ඉඩම් ගත්තා නම් ඔහු දානපතීන්ගෙන් සහ වෙළෙන්දන්ගෙන් නැව් සහ කඩ සාප්පු ආදිය උදුරා ගනිවි. ගොවියා සාර් රාජාණ්ඩුවාදියා. ස්වාමිවරුන් බොහොමයක්ද ඉදීම නරකයි, එකෙක් පමණක් ඉදීම හොඳයි කියලා ඔහු සිතනවා. කවදා හෝ සාර් රජු නිදහස පිළිබඳ නියම තේරුම පැහැදිලි කර දෙතියි ගොවියෝ බලාපොරොත්තුවෙන් ඉන්නවා. අන්න එවිට අල්ලා ගත හැකි හැම දෙයක්ම ඔහු අල්ලා ගන්නයි අදහස් කරන්නේ. හැම දෙනෙකුම ඉන්නේ එම දවස එන තෙක්, ඒ අතර ඔහු බියෙන් ඉන්නවා. හැම ගොවියකුගේම සිතෙහි බිය සහ සැකය තියෙනවා. හැම දෙයක්ම බෙදා ගන්නා ඒ දවස පැමිණෙන විට පමා නොවීමටයි, ඔහු බලාගෙන ඉන්නේ. තමා ගැනම ඔහුට ඇත්තේ බියකි. ගත යුතු දේ බොහොම තිබුණත් ඒවා සියල්ල ගන්නේ කොහොමද? හැම එකාටම ඕන වෙලා තියෙන්නේ එක

ජාතියේම දේ තමයි. ඒ විතරක්ද හැම තැනම නිලධාරීන් මහ ගොඩක් ඉන්නවා. ඔවුන් ගොවීන්ටයි, සාර් රජුටයි විරුද්ධයි. නමුත්, නිලධාරීන් නැතුවත් බැහැ. නිලධාරීන් නැති වුණොත් මිනිසුන් එක එකාගේ බෙලි කපා ගනිවි.”

කෝපාන්විත කුණාටුව විසින් අපේ ජනේල වීදුරුව මත වසන්තයේ වැසි බිඳ විසි කරන ලදී. අවට හැම තැන ම අළුවත් මිදුමක් ඇති විය. එවිට මගේ හදවතද අළු පැහැති කාන්සියකින් පිරිණි. රොමාස්ගේ ශාන්ත කඩහඬ කාමරයේ රැවිදිණි.

“ටිකෙන් ටික සාර් අත ඇති බලය තමා අතට ගත යුතුය යන අදහස ගොවියාට ඒත්තු ගැන්වීම සඳහා වැඩ කරන්න. සියලු නිලතලවලට තමන් කැමැති අය තමන් අතරින්ම තෝරා ගැනීමට ජනතාවට අයිතිය තිබිය යුතු බව අපි ගොවීන්ට ඒත්තු ගැන්විය යුතුය. තමන්ගේම ‘ස්තනවොයි’ හෙවත් ප්‍රධාන පොලිස් නිලධාරියාව, තමන්ගේම ආණ්ඩුකාරයා, එපමණක් නොවෙයි, රජුව තෝරා ගැනීමේ බලයද ජනතාවට තිබිය යුතුයි...”

“ඒවා ඉටුවීමට අවුරුදු සියයක් යාවි” මම කීවෙමි.

“ඔබේ කැමැත්ත ලබන ත්‍රිත්ව මංගල්ලෙදාට එය ඉටු කිරීමටද?” හේ බැරෑරුම් ලෙස ඇසීය.

හවස ඔහු කොහේදෝ ගිය අතර, රාත්‍රි එකොළහට පමණ අපේ නිවෙස අසල වෙඩි හඬක් ඇසිණි. අඳුරට සහ වැස්සට කඩා වැදුණු මට මිහයිලො අන්තෝනොවිවි රොමාස් අපේ ගෙවැට දෙසට එන සැටි පෙනිණි. කළු පැහැයට පෙනුණු ඔහුගේ විශාල සිරුර මග ඇති දිය කඩිති පරෙස්සමින් පසු කරමින්, සන්සුන් ගමනින් මා වෙත ළං විය.

“ඔබ එළියට ආවේ මොකටද? වෙඩි තිබිබේ මම” හේ පැවසීය.

“මොකද හේතුව?”

“මොක්කුදෝ පිරිසක් පොලුන් අරගෙන මට ගහන්ට ආවා. මම උන්ට කිව්වා පලයවී නැතිනම් වෙඩි තියනවා කියලා. උන් ඇහැව්වේ නැහැ. මම අහසට වෙඩි තිබිබා. අහස තුවාල වෙන්නේ නැහැ නොවැ...”

ඔහු ඉස්තෝප්පු කාමරයේ සිටගෙන වැස්සට තෙතබරි

වී ඇති ඔහුගේ යටි රැවුළ දැනින් මිරිකමින්, අශ්වයකු සේ හිස වනන්නට විය.

“මේ සපත්තුවල හිල්, සිදුරු හැදිලා, වෙනින් සපත්තු දාගන්න ඕන. ඔබ රිච්මන්ඩ්ටරයක් ශුද්ධ කරන හැටි දන්නවද? කරුණාකරලා මට ඒ උදව්ව කරන්න. භූමිතෙල්වලින් එය ශුද්ධ කරන්න,” රොමාස් මට පැවසීය.

ඔහු ගේ අප්‍රතිභත සන්සුන්භාවය නිසාත්, ඔහුගේ අළුවත් තෙත්වල ඇති ශාන්ත දඟකාරිභාවය නිසාත් මම ඉමහත් සතුටට පත්වීමි. කාමරයේ කණ්ණාඩිය ඉදිරිපිට සිටගෙන යටි රැවුළ පිරමින් ඔහු මට අනතුරු ඇඟවීමක් කළේය.

“විශේෂයෙන්ම උත්සව දවස්වලදීත්, හවස ඇදිරි වැටුණාමත්, ඔබ ගමේ ගොඩේ ඇවිදින්න යනවා නම් බොහොම පරෙස්සමින් යා යූතුයි. ඔබටත් පහර දීමට කැමති වේවි. පොල්ලක් ගෙනියන්න එපා. එය දුටු විට උන් කුපිත වේවි. ඔබ බියගුල්ලෙක් කියා උන් සිතාවි. උන්ට බයවෙන්න එපා. උන් ස්වභාවයෙන්ම බිය ගුල්ලෝ...”

මම ඉතා හොඳින් ජීවත්වීමට පටන් ගනිමි. හැමදාම අලුත් සහ වැදගත් දේ කියවීමට මට ඉඩ ලැබිණි. ප්‍රකෘති විද්‍යාව පිළිබඳ පොත්, මා කියවන්නට වූයේ ඉමහත් තෘප්තියෙකින්, ගිජු කමෙකින්. රොමාස් මට උගැන්වීය.

“ඔක්කොටම ඉස්සෙල්ලා ඉතාම හොඳින් ඉගෙන ගන්න ඕන මේ විද්‍යාව. මිනිසාගේ ඉතාම හොඳ බුද්ධිමත් අදහස් මේ පොත්වල තියෙනවා.”

සතියකට තෙවරක් හවස් වරුවේදී, ඉසොන් මා වෙත ආවේ අකුරු ඉගෙන ගැනීමටය. මුලදී ඔහු මා වෙත අවිශ්වාස කටයුතු ආකල්පයක් සහ යම්තමින් වුව උපහාසාත්මක ගතියක් දැක්වුවද, පාඩම් කීපයකට පසු ඇරුණු හදවතකින් මෙසේ පැවසීය: “නුඹ හොඳට පාඩම කියා දෙනවා. නුඹ උපන් ගෙයි ගුරුවරයෙක්...”

හිටිහැටියේම ඔහු මෙසේ යෝජනා කළේය: “නුඹ හයිය ඇති ඉලන්දාරියෙක්. අපි ශක්තිය වැඩි කාටදැයි බලමු.”

අපි කුස්සියෙන් හයිය ඇති පොල්ලක් ගෙන,

එකිනෙකාගේ දෙපා එකට ගැටෙන සේ මුහුණට මුහුණ ලා බිම වාඩි වී, පොල්ල අදින්නට විමු. හයිය ඇති එකා අනෙකා තමා වෙත ඇද ගැනීම මෙහි අරමුණ විය. රොමාස් මද සිනා පාමින් අපට දිරි දුන්නේය.

“ආ, ඉතින්, ඇදපල්ලා!”

අවසානයේදී ඉසොත් ඔහු වෙතට මා ඇද ගැනීමට සමත් විය. මේ නිසා ඔහු මා වෙත දැක් වූ මිතුරු ආකල්පය වඩාත් ශක්තිමත් විය.

“කමක් නැහැ, යාළුවා, නුඹ හයිය ඇති ඉලන්දාරියෙක්!” යැයි කියමින් ඉසොත් මා අස්වැසීය. “එකම අඩුපාඩුව නුඹ මාළු ඇල්ලීමට කැමැති නොවීමයි. නැතිනම් වොල්ගාවේ මාළු අල්ලන්න පුළුවනි. රැට වොල්ගා නදිය අයිනේ ස්වර්ග ලෝකය තරම් සැපකි!”

ඔහු ඉමහත් ඕනෑකමකින් ඉගෙන ගත් අතර, ඔහුගේ ජය නිසා ඔහුම මවිතයට පත්විය. මා ඔහුට උගන්වමින් සිටින විට, ඔහු හිටි හැටියේම නැඟිට රාක්කයෙන් පොතක් ගෙන, බැම සඟළ ඔසවාගෙන අමාරුවෙන් පේළි දෙක - තුනක්, කියවයි. එවිට ඔහුගේ මුහුණ රතු වෙයි. ඔහු මවිතයෙන් මා දෙස බලා මෙසේ පවසයි:

“බලනවකො, අනේ අම්මපා, මම කියවනවා නොවැ!”

කියැවූ වගන්ති ඔහු දෙනෙත් පියා ගෙන කට පාඩමින් කියවන්නට විය.

අඩන සැටි මවක් තම
පුතුගේ සොහොන මත
සිහි ගන්වයි කුලික් පක්ෂියාගේ දුක්බර ගීත...

“ඇහුණද?”

ඔහු අඩ-ස්වරයෙන් සහ පරෙස්සමින් යුතුව කීපවරක්ම මගෙන් ඇසුවේය.

“සහෝදරයා, නුඹට මේ අබිරහස මට කියා දෙන්න පුළුවනිද? මේ පුංචි ඉරි කැලි සහ වටරවුම් දිහා මිනිහෙක් බලනවා, එවිට ඒවා වචන බවට පෙරළෙනවා, ඒ වචන ජීවමාන අපේ වචන! මම ඒවා දන්නෙ කොහොමද? කවුරුවත් මට ඒවා මගේ කනට කොඳුරා කියන්නේ නැහැ. මෙතැන පින්තුර තිබුණා නම් අවබෝධ කර ගන්න තිබුණා. නමුත්, මෙතැන හරියට අදහස් අච්චු

ගහලා වගෙයි. මේ පුද්ගලය ඇතිවන්නේ කෙසේද?”

මා ඔහුට පිළිතුරු දෙන්නේ කෙසේද? “මම නොදනිමි” නමැති මගේ පිළිතුර ඔහුගේ කනස්සල්ලට හේතු විය.

“මේක මහ යන්තර-මන්තර ගුරුකම් වගේ වැඩක්!” යැයි ඔහු කීවේ පොතේ මුද්‍රිත පිටු ආලෝකය දෙසට අල්ලමිනි, ඒවා දෙස බලමින් සුසුම්ලමිනි.

ඔහු තුළ සුභද සිත්ගන්නා ළාමකත්වයක්ද, විනිවිද යන කිසියම් ස්වභාවයක්ද තිබිණි. පොත්වලින් පණ ගන්වන තේජාන්විත ගොවියාගේ වර්තය ඔහු මට මතක් කරවීය. සියලු ධීවරයන් මෙන්ම, ඔහුද කවියකුට සමාන විය. හේ වොල්ගා නදියටද, ශාන්ත රාත්‍රියටද, හුදෙකලා බවටද, කල්පනාවෙහි නිරත ධ්‍යානශීලී ජීවිතයකටද ඇලුම් කළේය.

අහසේ තරු දෙස බලන ඔහු මගෙන් මෙසේ ප්‍රශ්න කරයි.

“රොමාස් කියනවා, ඒ තරුවල අප වැනි මිනිස්සු ඉන්නවා කියලා. ඔහුගේ කීම ඇත්තක් හැටියට නුඹ සිතනවාද? ඒ ගොල්ලන්ගේ ජීවිතය ගැන අහලා සංඥාවක් යවන්න අපට බැරිද? ඔවුන්ගේ ජීවිතය අපට වඩා හොඳ ඇති...”

හරය වශයෙන් ගත් විට ඉසොන් තම ජීවිතය නිසා සැහීමකට පත් වී සිටි බව කිව හැකියි. දෙමාපියන් නැති මිනිහෙකු වූ ඔහු අවිවාහකයෙකි. ඔහු සිය සාමකාමී රැකියාව වන මාළු බැම නිසා සතුටට පත් වී සිටියේය. එහෙත්, ඔහු අසල්වැසි ගොවීන්ට ඇලුම් නොකළේය. එමෙන්ම, ඉසොන් මට අනතුරු ඇඟවීම් කිරීමට පසුබට නොවීය:

“නුඹ පරෙස්සම් වෙයන්. උන් හිනාවෙලා කතා කළාට මහ කපටි එවුන්, ඒක බොරු කරුණාවක්. උන්ව විශ්වාස කරන්න එපා. අද හොඳ මුණ පෙන්නුවට හෙට වෙනස් වෙනවා. උන්, උන් ගැනම මිසක් වෙනත් අය ගැන සලකන්නෙ නැහැ. පොදු වැඩ සිර දඬුවමක් ලෙස උන් සලකනවා.”

එහෙත්, මෙතරම් මුදු හදවතක් ඇති මේ මිනිහා ‘ගමේ මහ එවුන්’ ගැන කතා කළේ අති මහත් වෛරයකිනි.

“උන් මෙතරම් පොහොසත් මොකද? උන්ට මොළේ තියෙන නිසා. උන් එතරම් දක්ෂ නම් උන්ට හෙණහන වැදිව්වදෙන්. ගොවියෝ එක රැළක් හැටියට එකට සමඟි වෙලා ජීවත් වෙන්න ඕන. අන්න එවිට එය බලවේගයක්! නමුත්, ඒ වෙනුවට අපේ ගොවියෝ කපාපු දර කැලි වගේ කැලි කැලිවලට වීසි වෙලා. ඕක තමයි හෙණේට හිටලා තියෙන්නේ! උන් උන්ගේම හතුරන් බවට පත්වෙලා. මුත් අධම මිනිස්සු වගයක්. රොමාස් උන් හරිගස්සන්න කොච්චර මහන්සි වෙනවද...”

කඩවසම් එමෙන්ම, ශක්තිමත් ඉසොත් ගමේ ගැහැනුන්ගේ ආදරවන්තයා බවට පත්වීම පුදුමයක් නොවීය. ගැහැනු ඔහුට ශාන්ත ජීවිතයක් ගතකිරීමට ඉඩ නොදුන්න.

“ඇත්තටම ගැනු මා නළුවනවා. උන්ගේ ස්වාමි පුරුෂයෝ මේ නිසා මට විරුද්ධයි,” ඔහු කීවේ සුහද සිතින් පාපෝච්චාරණය කරමිනි. “මාත් ඔවුන්ගේ තත්ත්වයට වැටිලා හිටියා නම් මමත් ඔවුන් වගේම විරුද්ධ වෙනවා. නමුත්, ගැනියකට අනුකම්පා නොකර බැහැ. ගැහැනියක් හරියට තමාගේ දෙවැනි ආත්මය වගෙයි. ඒකිගෙ ජීවිතයට කිසි සතුටක් නැහැ. ආදරයක් නැහැ. වෙළඹක් වගේ වැඩ කරන්න ඕන. ඇගේ ජීවිතය එපමණයි. උන්ගේ ස්වාමිපුරුෂයන්ට, බිරියන්ට ආලය කිරීමට තරම් වේලාවක් නැහැ. නමුත්, මම ස්වාධීන මිනිහෙක්. කසාද බැඳලා එක අවුරුද්දක් ගතවෙන්න ඉස්සෙල්ලා මිනිහා ගැනිට ගුටිබැටවලින් සංග්‍රහ කරනවා! ඉතින් මම මේ ගැනුත් එක්ක කෙළිකවටකම් කරනවා. මම පවිකාරයෙක්. මම ගැනුන්ට මෙහෙම කියනවා: කෙල්ලනේ, නුඹලා මා නිසා ගුටි කෙළගන්න එපා. මම නුඹලා සියලු දෙනාට ම ආදරේ කරනවා. එකිනෙකාට ඉරිසියා කරන්න එපා. මම හැම දෙනාටම එක වගේ සලකනවා. හැම දෙනාට ම එක වගේ අනුකම්පා කරනවා...”

ලජ්ජාවෙන් තම යටි රැවුළු දෙස බලා මද සිනා පෑ ඉසොත් දිගටම කතා කළේය:

“මම එක රදල වලව්වේ හාමිනේ කෙනෙකු එක්කත් පොඩි පලහිලව්වක් ඇති කරගෙන හිටියා. ‘දාවා’

බංගලාවට නගරයේ ඉඳලා වලව්වේ හාමිනේ කෙනෙක් ආවා. ලස්සනයි. ඇගේ පාට හරියට එළ කිරි වගේ සුදුට සුදුයි. හිසකේ බොහොම සිනිඳුයි. ඇස් දෙක නිල් පාටයි. කරුණාවන්තයි. මම එයාට මාළු වික්කා. “නුඹට මක් වෙලාද?” මගේ බැල්ම ඉවසාගෙන ඉන්න බැරිව එයා අහනවා. “ඔබම දන්නවා නොවැ,” මම කීවා “හොඳයි මම නුඹ ළඟට රැට එන්නම්” කියලා එයා කිව්වා. කියාපු පරිදි ආවා. මදුරුවන්ගේ දෂ්ට කිරීම විතරක් එයාට උහුලාගෙන ඉන්න බැරිවුණා. ඒ ශාපලක් මදුරුවන් නිසා අපට මොනවත් කරන්න බැරිවුණා. මට බැහැ බොහොම සැරට මදුරුවෝ කනවා කියලා එයා කිව්වා. එයාගේ ඇඟ පුරාම මදුරුවෝ කාපු පැල්ලම්. ඉතින් අපට මොනවත් කරගන්න බැරිවුණා. ‘මට බැහැ’ කියලා එයා අඬන්න පටන් ගත්තා. ඊට දවසකට පස්සේ එයාගේ මහත්තයා නගරෙ ඉඳලා ආවා. ඒ මිනිහා නඩුකාරයෙක්. ඔන්න ජේතවා නේද වලව්වේ නෝනලාගේ හැටි! ඒ ගොල්ලන්ගේ ජීවිතයට මදුරුවෝ ලොකු බාධාවක්...” ඔහු තම විස්තර අවසන් කළේ දොම්නසින් සහ දොස් පැවරීමෙනි.

කුකුෂ්කින් ඉසොක් ගේ පැසසුමට භාජනය විය.

“ඔන්න ඒ ගොවියා දෙස බලාපන්. එයාගෙ හිත බොහොම හොඳයි. මිනිස්සු ඔහුට කැමැති නැහැ. උන් වැරැදියි. කුකුෂ්කින් වාචාලයකු බව නම් ඇත්ත තමයි. දුර්වලකම් නැති මිනිස්සු නැහැ නොව.”

කුකුෂ්කින් ඉඩම් නැති ගොවියෙකි. කෘෂිකාර්මික කම්කරු ස්ත්‍රියක් ඔහු සරණ පාවා ගෙන සිටියේය. ඇ බේබදු ගැහැනියකි. කුඩා සිරුරක් ඇති මේ ගැහැනිය, ශක්තිමත්ය, කඩිසරය, නපුරුය. කුකුෂ්කින් ඔහුගේ ගෙය ගමේ කම්මල් බාස්ට කුලියට දී, නාන ගෙදර පදිංචි වී, පන්කොච් යටතේ වැඩ කළේය. ඔහු නොයෙක් තොරතුරු දැන ගැනීමට ආසා කළ කෙනෙකි. ආරංචි ආදිය නැති විට කුකුෂ්කින් බොරු ආරංචි මවා ඒවා සියල්ල එකට ගැට ගැසීය.

“මිහයිලො අන්තෝනොච් රොමාස් උන්නැහේ, ආරංචි ඇහුවාද? තින්කෝවො ගමේ උර්යාද්නික් පොලිස්

ඔපිසර එයාගේ නිලය අතහැරලා පූජකයෙකු වෙන්න යනවලු. ගොවීන්ට තව දුරටත් අඩම්තේට්ටම් කරන්න බැහැයි කියලා එයා කිව්වලු.”

රොමාස් බැරැරුම් ලෙස පිළිතුරු දුන්නේය:

“භා, ඔය විදිහට ගියාම ලොකකෝ සියලු දෙනාම තමන්ගේ නිලතල අත හැරලා පැනලා යාවි”

කුකුණකින් නොපිරු ඔහුගේ රකුවන් හිසකේවලින් පිදුරු කැලි සහ කුඩා කුකුළු පිහාටු ආදිය ඉවත ඇද දමමින් දිගටම කතා කරයි:

“එහෙම ඔක්කෝමල්ලා පැනලා යන්න නැහැ. නියම හිතක් පපුවක් ඇති අයට ඔය වගේ ජනතාව පාගා දමන්න බැහැ නොවැ. රොමාස් උන්නැහෙන තමුසේ හෘදය සාක්ෂිය ගැන විශ්වාස කරන්නේ නැති බව මට පේනවා! නුවණ තිබුණට මඳි, හෘදය සාක්ෂිය නැතුව ජීවත්වීමට බැහැ. මෙන්න අහන්න වෙච්ච සිද්ධියක්...”

ඊළඟට ඔහු ඉතා බුද්ධිමත් “ළමාතැනී” කෙනෙකු ගැන කියන්නට විය.

“ඒ ගැනී මහ නපුරු කෙනෙක්. ඒ ළමාතැනිව බලන්න පළාත් භාර ආණ්ඩුකාරයා වැනි ඉතා උසස් අය පවා ආවා. ‘නෝනා මහත්මියනි, පරෙස්සම් වෙන්න, ඔබේ නපුරු වැඩ ගැන හැම තැනම ආරංචි වෙලා. දැන් පිතර්බුර්ග් අගනුවරට පවා ඒවා පැතිරිලා’ කියලා ආණ්ඩුකාරයා ඇයට කීවා. එයා ඔහුට නලීචිකා වයින් පානය වක්කර දීලා, මෙහෙම කියනවා, ‘ඔබ පමාවුණා වැඩියි.’ ඉන් පසුව අවුරුදු තුනකුයි, මාසෙකුත් ගතවුණා. ඔන්න හිටි හැටියේම මේ ළමාතැනී තමාගේ ඉඩම්වල වැඩ කරන ගොවීන්ව රැස් කරලා මෙහෙම කිව්වා. ‘මගේ ඉඩකඩම් සියල්ල නුඹලා ගනිල්ලා, මම යන්න යනවා. නුඹලා මට සමා වෙයල්ලා...”

“එයා තාපසාරාමයට ගියා...” යැයි රොමාස් අඩුතැන් පිරවීය. කුකුණකින් ඔහු දෙස අවධානයෙන් බලා, ඔහුගේ කීම සනාථ කළේය.

“හරියට හරි. එයා ප්‍රධාන තාපසියක් බවට පත්වුණා.”

එහෙනම් තමුසෙත් ඒ කතාව අහලා තියෙනවද?”

“කිසිම දවසක අහලා නැහැ”

එහෙනම් ඒ ගැන දන්නෙ කොහොමද?”

“කතාව නොදන්නවට මම නුඹව හොඳ හැටි දන්නවා” යැයි රොමාස් පැවසීය.

කතා ගොතන කුකුළකින් මුමුනමින්, හිස වැනිය: “රොමාස් තමුසේ කිසිමදාක මිනිසුන් විශ්වාස කරන්නේ නැහැ නොවැ...”

හැමදාම මගේ කතාවල එන නරක සහ නපුරු මිනිසුන් නපුරු වැඩ කිරීමෙන් විඩාපත්වී, එක්කෝ අතුරුදහන් වෙති. නැතිනම් ඔවුන් කුණු බක්කියකට වැටෙන කුණු ගොඩක් මෙන්, තාපසාරාමයකට රිංගති.

ඔහු බලාපොරොත්තු විරහිතව පුදුමාකාර අදහස් පළ කරයි:

“අපි තනාර් ජාතිකයන්ව පැරැද්දුවේ නිරපරාදේ, තනාර්වරු අපට වඩා හොඳයි.”

මේ කාලයේදී කිසිවකු තනාර්වරුන් ගැන කතා නොකළ අතර, උයන් ගොවියන්ගේ අර්ටේලයක් ගැන කතා කළ කාලයක් විය.

රොමාස් සයිබීරියාව ගැනත්, පොහොසත් ගොවියෙකු ගැනත් විස්තර කළේය. හිටිහැටියේම කුකුළකින් මුමුනන්නට විය.

“අවුරුදු දෙක තුනක් හෙරින් මාළුවන්ව අල්ලන්ගේ නැතිව හිටියොත්, උන් කොයිතරම් බෝ වෙනවද කියලා කීවොත්, වෙරළ පවා උන්ගෙන් පිරී ඉතිරි යාවි. පැටව් ගහන්න කියාපු මාළු ජාතිය.”

ගම්මුන් සිතන්නේ කුකුළකින් පුහු මිනිහකු හැටියටය. ඔහුගේ කතා සහ අදහස් නිසා ගොවියෝ කුපිත වූහ. ඔහුට බැණවැදී, සිනාසුණද, ඔහුගේ කතා ඔවුන් හැමදාම ඇසුවේ රුචියෙකින් සහ අවධානයෙකින්, ඔහුගේ චිත්ත විකාර අතරින් සත්‍යය මේ යැයි තෝරා බේරා ගන්නට මෙනි.

“පල්හැලි දොඩවන්නා” යැයි කියමින් ගමේ වැදගත් ගොවියෝ ඔහුට බැණ වැදුණහ. එහෙත්, ජේත්තුකාර පන්කොව් පමණක් කුකුළකින් ගැන බැරෑරුම් ලෙස කතා කළේය:

“ස්තෙපාන් කුකුළකින් ප්‍රහේලිකාවක් වගේ මිනිහෙක්...”

කුකුණකින් දක්ෂ ශිල්පියෙකි. පීප්ප සෑදීමටත්, ගෙවල්වලට ඉතාම අවශ්‍ය උදුන් සෑදීමටත්, මී මැස්සන් ඇති කිරීම සහ පාලනය කිරීමටත්, දක්ෂ ඔහු ගැහැනුන්ට සතුන් ඇති කිරීම උගැන්වීය. එමෙන්ම, ඔහු වඩුවැඩෙහි දක්ෂයෙකි. හේ වැඩ කිරීමට අකැමැත්තක් දක්වයි. වැඩ කිරීම කරදරයක් ලෙස සලකයි. එනමුදු, ඔහු වැඩක් භාරගත් විට එය හොඳින් සපුරා ලයි. ඔහු බලලුන්ට කැමැතිය. ඔහු පදිංචි නාන ගෙදර බලලුන් දහයක් පමණ හේ ඇති කළේය. ඔහු කපුටන් සහ කවුඩු පනික්කියන් ඇල්ලීමට බලලුන් පුරුදු කළ නිසා ගම්මු ඔහු කෙරෙහි වඩාත් කිපුණෝය. ඔහුගේ බිලාල හමුදාව කුකුළු පැටවුන් කා දමති. ගමේ ගැහැනු බලලුන් අල්ලා උන්ට අනුකම්පා විරහිත ලෙස පහර දෙති. කුකුණකින්ගේ නාන ගෙය අසල ගැහැනු කෝපාන්විත ලෙස කෑ ගසති. එයින් අධෛර්යයට පත් නොවන කුකුණකින් මෙසේ පවසයි:

“මහ මෝඩ ගැනු, බලලා දඩයක්කාර සතෙක්. උඹ බල්ලාටත් වඩා දක්ෂයි. බලලාට කුරුලු දඩයම මම පුරුදු කරන්නම්. එවිට අපට දඩයක්කාර බලලුන් බෝ කරලා විකුණන්න පුළුවනි. හොඳට සල්ලි හම්බකරන හැකි: මේ මෝඩ ගැනුන්ට මොනවත් තේරුම් ගන්න බැහැ.”

කුකුණකින් අක්ෂර හෝඩිය දැන සිටියද, දැන් ඔහුට එය අමතක වෙලාය. එහෙත්, ඔහු එය මතක් කිරීමට කැමැති නැත. ස්වභාවයෙන්ම බුද්ධිමත් ඔහු අන් අයට වඩා ඉක්මනින් රොමාස් ගේ කතාවල හරය සහ අරුත් වටහා ගැනීමට සමත් වෙයි.

“ආ, ඒකත් එහෙමදැ”යි ඔහු අසන්නේ කුඩා ළමයෙක් තිත්ත බෙහෙතක් බොන විටෙක මෙන්, මූණ ඇඹුල් කර ගනිමිනි. “එහෙනම් ‘සෝර ඉවන්’ පුංචි මිනිසුන්ගේ හතුවෙක් නොවෙයි.”

කුකුණකින්, ඉසොත් සහ පන්කොච්චි රොමාස් හමුවීමට විත් මැදියම් රූය වනතුරු ඔහුගේ විවිධ දේශනවලට සවන් දුන්න. ලෝකය සෑදී තිබෙන සැටි, පිටරටවල ජීවන තොරතුරු, ජනතාවගේ විප්ලවීය සටන් ආදිය ගැන හේ විස්තර කළේය. පන්කොච්චිගේ සිත වඩාත් ඇදී ගියේ ප්‍රංශ විප්ලවය කෙරෙහිය.

“ප්‍රංශ විප්ලවය නම් හැබෑටම ජීවිතයේ පෙරළියක් ඇති කළ සිද්ධියක් තමයි,” පන්කොච් පැවසීය.

ඔහු මීට වසර දෙකකට පෙර පොහොසත් ගොවියකු වන ඔහුගේ පියාගෙන් ඉවත් විය. බෙල්ලේ විශාල වායු ගෙඩියක් ඇති ඒ ගොවියාගේ නෙත් බියජනක ලෙස දොටට පැනලාය. පන්කොච් හිතුවක්කාර ලෙස ඉසොත්ගේ ලේලියක වන අනාථ තරුණියක් සරණ පාවා ගත්තේ පියාගේ කැමැත්ත කොහෙත්ම නොතකමිනි. ඇය නාගරික ඇඳුම්වලින් සරසවයි. පුතාගේ මේ විලාසිතා ඉතා දැඩි ලෙස හෙළා දුටු පියා, ඔහුගේ අලුත් ගෙය අසලින් යන විට උගුර පාදා හඬක් පිට කොට කෙළ ගසයි. පන්කොච් රොමාස්ට ගෙය කුලියට දී, ගමේ පොහොසතුන්ගේ විරුද්ධත්වය නොතකා, එයට යාබදව කඩයක්ද සාදවා දුන්නේය. පොහොසත් ගොවියෝ මේ නිසා පන්කොච්ට වෛර කළහ. එහෙත්, ඔහු එය ගණන් ගත්තේ මන්දෝත්සාහි ලෙසිනි. හේ ඔවුන් ගැන දැඩි පිළිකුලකින් කතා කළේය. ඔවුන් සමඟ හා ඔවුන් ඉදිරියේ කතා කරන විට දැක්වූයේ ගොරහැඩි, අපහාසය මුසු ආකල්පයෙකි.

“කිසි කර්මාන්තයක් දැනගෙන හිටියානම් මම නගරයේ ජීවත්වෙනවා” යැයි කී පන්කොච් නවීන පන්තියට අදින වැදගත් පෙනුමක් ආරූඪ කරගත් කෙනෙකි. දැඩි ආත්මාධිමිඛරයෙකින් හෙබි පන්කොච් සුපරික්ෂාකාරී එමෙන්ම, අනුන් කෙරෙහි සැක ඇතිකරගත් පුද්ගලයෙකි.

“මේ වගේ වැඩවලට නුඹ සම්බන්ධ වෙන්නේ මොන හේතුවක් නිසාද? හදවත ඉල්ලා සිටින නිසාද? නැතිනම් ලාබ ලැබීමේ අදහසින්ද?” රොමාස් වරක් පන්කොච්ගෙන් ප්‍රශ්න කළේය.

“නුඹ ඒ ගැන හිතන්නේ කොහොමද?” හේ ප්‍රති ප්‍රශ්නයක් නැඟීය.

“නැහැ, නුඹම කියාපන්”

“නුඹ සිතන හැටියට වඩාත් හොඳ කොයි එකද?” පන්කොච් ඇසීය.

“මම දන්නෙ නැහැ. නුඹේ අදහස කුමක්ද?”

මුරණ්ඩු රොමාස් අවසානයේදී පන්කොච්ගෙන්

පිළිතුරක් ලබා ගැනීමෙහි සමත් විය.

“සත්තකින්ම වඩාත් හොඳ මොළෙන් තමයි. ලාභයක් ඇති කාර්යය වඩාත් ස්ථිරයි. හදවතින් උපදෙස් ලබා ගැනීම හොඳ වැඩක් නොවෙයි. හදවත කියන විදිහට වැඩ කළොත් මා අමාරුවේ වැටෙනවා. මම එහෙනම් අනිවාර්යයෙන්ම පූජකයා පුවච්චා දමනවා. අනවශ්‍ය දේවලට අත නොදමනු!” පන්කොච් කිව්වේය.

ගමේ පූජකයා වැලි මීයකුගේ මුහුණට සමාන උල් හොටක් සහිත නපුරු කුඩා මිනිසෙකි. පන්කොච් සහ ඔහුගේ පියා අතර ඇති මතභේදයට මැදිහත් වූ පූජකයා එමගින් ඔහුගේ වෛරයට පාත්‍රවිය.

මුලදී පන්කොච් මා කෙරෙහි දැක්වූයේ මිතුරු නොවන ආකල්පයෙකි. එය සතුරු ආකල්පයෙකි’යි කිව හැකි තරම්ය. මා මෙහෙකරුවකු ලෙස සිතා ගෙන මට කෑ ගැසීමට පවා ඔහු ඉදිරිපත් විය. එහෙත්, ඉක්මනින්ම ඔහුගේ හැසිරීම අතහැර දැමීමේය. එසේවතුදු ඔහු මා කෙරෙහි දැක්වූයේ අවිශ්වාස සහගත සංවෘත ආකල්පයකි. එසේම මමද පන්කොච් කෙරෙහි මිතුරු නොවන හැඟීමක් ඇති කරගෙන සිටියෙමි.

විශාල ගස් කඳන් එකිනෙක මත තබා සෑදූ බිත්ති සහිත කුඩා පිරිසිදු කාමරයෙහි පැවැත්වූ සැන්දෑ හමුව මට ඉතා හොඳින් මතක ඇත. ජනේල තදින් වසා තිබිණි. මේසය මුල්ලේ පහනක් දැල්වීය. ඒ පහන ඉදිරියෙහි, නෙරා ගිය නළල් තලයක් සහිත මුඩු හිසක් ඇති මිනිහෙක් කතා කරයි. ඔහුගේ යටි රැවුළු විශාලය.

“මිනිස් ජීවිතයේ ප්‍රධාන දෙය නම්, මිනිසා අනිකුත් සතුන් ගෙන් වඩාත් ඇත්වීමය...”

ගොවියෝ තිදෙනෙක් මේ කතාවට සවන් දෙති. ඔවුන්ගේ නෙත්වල යහපත් පෙනුමකි. ඉසොත් වාඩි වී ඔහුට සවන් දෙන්නේ හැමදාම මෙන්ම නොසෙල්වී, ඇත සිට ඇසෙන යම් කිසිවකට අවධානය යොමු කරන විටක මෙනි, ඔහුට පමණක් එය ඇසෙන්නා සේය. කුකුළුකින් දඟලන්නේ ඔහුට මදුරුවන් අනිත විටෙක මෙනි. පන්කොච් තම උඩු රැවුළු අතගාමින්. තම අදහස සෙමින් ගෙනහැර දක්වයි.

“එහෙනම් ජනතාවට කොටස් හැටියට වෙන් වීමට අවශ්‍යතාවක් තිබුණා වෙන න ඕන.”

තමාගේ කුලීකරුවා වූ කුකුෂ්කින් සමඟ පන්කොච් කිසි විටෙක රළු ලෙස කතා නොකිරීම මගේ සිත් බෙහෙවින්ම දිනා ගත් දෙයකි. මේ සිහින දකින්නාගේ අපූරු කතාවලට පන්කොච් සැලකිල්ලෙන් සවන් දෙයි.

සාකච්ඡාව අවසන් වූ පසුව මම මගේ කුටිය තිබෙන අට්ටාලයට නැග කුඩා කවුළුවෙන් නිදා සිටින ගම දෙස බලමි. ගම පුරා නිහඬතාව රජ කරයි. රාත්‍රී අන්ධකාරය යම්තමින් බිඳී ඇත්තේ දිලිසෙන තරු නිසාය. ඒවා පාවීවියට වඩාත් කිට්ටු අතර, මගෙන් වඩාත් ඇත් වූ විටෙක මෙනි. නිහඬතාව මගේ හදවත අවකාශයේ විහිද යයි. මේ ගම මෙන්ම, දහස් ගණනක් ගම් නිහඬව මහ පොළොවට තදවී ඇති සැටි මම සිතින් දකිමි. නිහඬතාව අවලය.

පුහු නිහඬතාව උණුසුම් ලෙස මා වැලඳගෙන, මගේ අධ්‍යාත්මයට කා වදින්නේ, දහසක් අදිසි කුඩාල්ලන් මෙනි. කෙමෙන් කෙමෙන් මට නිදිබර දුබලතාවක් දැනෙයි. එකෙණෙහිම අපැහැදිලි අවදානමක් මගේ හදවතට රිංගයි. අපේ මේ පාවීවිතලයේ මම කුඩා, නොවැදගත් එකෙක්මි.

මගේ දෙනෙත් ඉදිරියේ ගම්බද ජීවිතය ප්‍රීතියෙන් තොරය. ගම්බද මිනිසුන් වඩාත් සැපදායක ලෙසත්, වඩාත් ප්‍රසන්න ලෙසත් ජීවත්වන බව මා බොහෝ පොත් මගින් කියවා ඇත. මෙය, නාගරික ජීවිතය සමඟ සන්සන්දනය කරන විටය. එහෙත්, ගොවීන් නොකඩවා ඉතා බරපතළ වැඩවල යෙදී සිටින සැටි මම දකිමි. ඔවුන් අතර, බොහෝ දෙනෙක් රෝගීහුය. බර වැඩ නිසාම මේ තත්ත්වයට වැටී සිටින ඔවුන් අතර, සතුටින් සිටින ගොවියකු සොයා ගැනීම ඉතා දුෂ්කරය. නගරයේ ශිල්පියෝත්, කම්කරුවෝත් ගොවීන් මෙන්ම බර වැඩ කරති. එහෙත්, ඔවුහු ගොවීන් මෙන්, මුසල ලෙසත්, සිත් කලකිරවන ලෙසත්, දුක්ගැනවිලි ඉදිරිපත් නොකරති. ගොවියාගේ ජීවිතය ලෙහෙසි පහසු නොවන බව මට පෙනේ. ඔහුගේ දැඩි අවධානය ගොවිතැනට, කුඹුරට

බැඳී ඇත. ගොවියා තම සගයන් කෙරෙහි සෑහෙන සට කපටිකම් සහිත උපක්‍රම පාවිච්චි කළ යුතුය. ඔවුන්ගේ මෙම බුද්ධිහීන ජීවිතයේ හෘදයංගම ගතියක් ඇත්තේම නැත. අන්ධයන් සේ අතපතගාන මේ ගැමියෝ කිසිවකට බිය වෙති. අන්‍යෝන්‍ය විශ්වාසයෙන් තොර වූවෝ වෙති. වෘකයකුගේ වැනි තිරිසන් ගතියෙන් යුක්ත වූවෝ වෙති.

බුද්ධි ගෝචර ජීවිතයක් ගොඩනැගීමට කැමැති රොමාස්, පන්කොච් සහ අපේ අයට මේ ගොවීන් මෙතරම් දැඩි සතුරුකමක් දක්වන්නේ මන්දැයි යන්න මට වටහාගත නොහැකිය.

ගමට වඩා නගරයේ ඇති වාසිදායකත්වය මට දැන් පැහැදිලි ලෙස පෙනේ. නාගරිකයෝ වාසනාවේ අභිලාෂයෙන් පසුවෙති, ඔවුන්ගේ බුද්ධිය නිර්භයය, විමසනසුලුය. ඔවුන්ගේ අරමුණු සහ ගැටලු බොහෝය. මෙවැනි රාත්‍රිවලදී මට නිතර නාගරිකයන් දෙදෙනෙකු සිහියට නැගෙයි:

“පෙ. කලුගින් සහ ස. නිබේයි.”

“ඔර්ලෝසු අලුත් වැඩියා කරන ශිල්පියෝය. එමෙන්ම විවිධ උපකරණද, ශල්‍යකර්ම උපකරණද, මහන මැෂින්ද, සියලු වර්ගවලට අයත් විවිධ යන්ත්‍ර ආදියද අලුත් වැඩියා කර දෙනු ලැබේ.

නගරයේ එක් පටු වීදියෙක කුඩා වැඩ ශාලාවක දොරට ඉහළින් මේ පුවරුව එල්ලා ඇත. දෙපැත්තේ දූලි සහිත ජනේල දෙකකි. එක් කවුළුවක් අසල පෙ. කලුගින් වාඩි වී සිටී. ඔහුගේ තට්ට හිසෙහි, කහවන් හිස් කබල මත ලොකු ගැටයකි. කුඩා දේ ලොකු කර පෙන්වන එකැස් කණ්ණාඩියක් ඔහු ඇඟිබැමේ රඳවාගෙන සිටියි. ඔහුගේ මුහුණ මහත්ය, වටකුරුය. ඒ මුහුණේ නොමැකෙන මද සිනාවෙකි. කුඩා අඬුවකින් ඔර්ලෝසුවක් අලුත්වැඩියා කරමින් ඔහු වටකුරු කට හැරගෙන නිතර යමක් ගයයි. ඔහුගේ පැසුණු උඩු රැවුළට කට වැසිලාය. අනික් කවුළුව අසල වාඩි වී සිටින්නේ ස. නිබේයිය. ඔහුගේ හිසකේ මුදු මෙන් කැරැලි ගැසිලාය. කළුවන්ය. නාසය විශාලය,

ගිරා හොටක් මෙනි, දෙනෙන් ජලම් ගෙඩිවලට සමාන අතර, යටි රැවුළු උල්ය. හේ වියළිය, කෙට්ටිය. යකාට සමානය. ඔහුද සියුම් යමක් අලුත් වැඩියා කරයි. හිටි හැටියේම ඔහු ගොරෝසු හඬින් තාලය අල්ලයි: “ත්‍රුම් තා-තාම්, තම්,තම්!”

ඔවුන්ගේ පිටුපස කිසි පිළිවෙළකින් තොරව තබා ඇති පෙට්ටි, යන්ත්‍ර, යන්ත්‍රවලට අයත් විවිධ රෝද වර්ග, සංගීත පෙට්ටි, පාසල් පන්තිවලට අයත් ලෝක ගෝල ආදිය විය. රාක්කවල විවිධ වර්ගවලට අයත් ලෝහ උපකරණය. බිත්තියේ එක පෙළට එල්ලා ඇති ඔර්ලෝසුවල බට්ටන් දෙපසට වැනෙයි. ඔවුන් වැඩ කරන සැටි බලමින් මට දින කීපයක් වුව එතැන නැවතී සිටිය හැකිය. එහෙත්, මගේ උසැති සිරුර ඔවුන් වෙත වැටෙන සුර්යාලෝකයට බාධා කරයි. එවිට ඔවුහු මා දෙස බලා බියජනක වෙස් මවා පාති. මා එළවා දමමින් අත් වනති. එතැනින් පිටවී යන මම ඔවුන්ට ඊර්ෂ්‍යා කරමින් මෙසේ සිතමි:

“හැම දෙයක්ම කිරීමට දක්ෂතාවක් තිබීම කෙතරම් ලොකු වාසනාවක්ද!”

ඒ මිනිසුන්ට ගරු කරන. මම ඔවුහු යන්ත්‍රවල ඇති සියලු රහස් දැනිති’යි විශ්වාස කරමි. ලෝකයේ ඇති සියලු යන්ත්‍ර-සූත්‍ර ඔවුන්ට අලුත් වැඩියා කළ හැකි බවට සැක නැත. මේ ගොල්ල නියම මිනිස්සු!

එහෙත්, ගම මගේ සිතට අල්ලන්නේ නැත. ගොවීන් වටහා ගැනීමට මට නොහැකිය. ගෙවිලියෝ නිතර නොයෙක් ලෙඩ රෝග ගැන කියමින් දුක්ගැනවිලි ඉදිරිපත් කරති. ඔවුන්ගේ ‘හදවතේත්’, ‘පපුවේත් වේදනාවකි,’ තොර තෝංචියක් නැතිව ‘උදරයේ උග්‍ර රිදුමකි.” උත්සව දවස්වලට තම ගෙවල්වල හෝ වොල්ගා නදී තීරයේ හෝ වාඩි වී මේ ලෙඩ රෝග නිසා ඔවුහු හැම දෙනම ඉතා ලෙහෙසියෙන් කීපෙති. එකිනෙකා අමතා බැණ ගැනීමට ඔවුහු ඉතා දක්ෂයෝය. කොපෙක් දොළහක් වටිනා මැටි ජෝගුවක් ගැන ඇති වූ ආරවුලකදී ගැමි පවුල් තුනක් සණ්ඩු දබර කරගත්තෙන්, පොලුවලින් ගසා මැහැල්ලකගේ අතක් කඩා, තවත් ගැටවරයකුගේ හිස් කබලද බිඳ දැමීමේය. මෙවැනි ගුටි ඇතගැනීම් සතියක්

පාසාම පාහේ පැවැතිණි.

තරුණයෝ තරුණියන් වෙත විවෘත තරුම ආකල්පයක් දැක්වූහ. තරුණියන් අමාරුවට හෙළීම මොවුන්ගේ පුරුද්දක් විය. කුඹුරේදී කෙල්ලක අල්ලා ගන්නා මොවුන් ඇගේ සාය ඉරා එය හිස වටා ඔතා, එය වැල්වලින් බැඳ දැමීම සිරිතක් විය. මෙහි තරුමවාදී තේරුම “ඇය මලක් බවට පත්කිරීමය.” සිරුරේ පහළ කොටස නග්න වූ විට, කොල්ලෝ හූ හඬ තබමින්, කෑ ගසති. චූචමනාවෙන් ම සෙමින් තම හිස වටා බැඳ ඇති සාය ගලවා දමන මේ කෙල්ලනට එම ක්‍රීඩාව ප්‍රියමනාප බවක් ඇති කරන සැටියක් පෙනෙයි. සවස දේව මෙහෙයට සහභාගි වන තරුණයෝ තරුණියන්ගේ තට්ටම් කොනින්තති. ඔවුන් දේව මෙහෙයට සහභාගි වන්නේ මෙලෙස කෙනෙත්තීමට පමණක් බව ඇගෙයි. පූජකයා පූජාසනයේ සිට ඔවුන්ට බැණ වදියි:

“මාගයිනි, තොපට මෙවැනි කැත වැඩ කිරීමට වෙන තැනක් නැත්ද?”

“උක්රයීනයේ මිනිස්සු ආගම කෙරෙහි දක්වන්නේ මීට වඩා වැඩි කාවාමය ආකල්පයකි. නමුත්, මේ පළාතේ මිනිස්සු දෙවියන් විශ්වාස කිරීමේ නාමයෙන් බිය පිළිබඳ ගොරහැඩ ඉවකින් සහ කෑදරකමකින් පීඩා විදින සැටි මට ජේනවා. දෙවියන්ට සැබැවින්ම ආදරය කිරීමක් සහ ඔහුගේ මහා බලය සහ සුන්දරත්වය නිසා ඇතිවන ආස්වාදයක් මේ පළාතේ මිනිසුන්ට නැහැ. සමහර විට එය හොඳ දෙයක් වෙන්න පුළුවනි. ආගමික විශ්වාසයෙන් මිනිසා නිදහස් කරවීමට එය පහසු කරවයි. ආගම ඉතාම හානිකර අගතිගාමී හැඟීමක් ඇති කරවන බව මම ඔබට කියනවා” යැයි රොමාස් තම අදහස් විස්තර කරමින් පැවසීය.

මේ ගමේ ගැටවරයෝ පුරසාරම් දොඩවන්නන් වුවද, බියගුල්ලෝ වූහ. දැනටමත් දෙකුන් වරක් මට පහර දීමට ඔවුන් කුරුමානම් අල්ලුවේ, රාත්‍රී කාලයේදී පාටේ ඇවිදින විට මා කොටු කරලමිනි. එහෙත්, එක් වරක් පමණක් පොල්ලකින් මගේ කකුලකට ගැසීමට ඔවුහු සමත් වූහ. සත්කකින්ම එවැනි ගැටුම් ගැන මම රොමාස්ට පැමිණිලි

නොකළෙමි. එහෙත්, මා නොණ්ඩි ගසන සැටි දකින ඔහු සිදුවී ඇති දෙය වටහා ගත්තෙන් මෙසේ පැවසීය:

“කොහොම හරි තැග්ගක් ලබා ගත්තද? මම ඔබට කිව්වා නොවේද?”

රාත්‍රී කාලයට ඇවිදීමට ඔහු මට උපදෙස් නොදුන්නද, සමහර දාට මම ගෙවතු උඩින් පැන වොල්ගා නදීබඩට ගොස් එහි ඇති වේක්ලා ගසක් යට වාඩි වෙමි. විනිවිද පෙනෙනසුලු අන්ධකාරය තුළින් මම වොල්ගා නදියේ එගොඩ පිහිටි තණ බිම් දෙස බලමි. වොල්ගාවේ ජලකඳ බැස යන්නේ තේජාන්විත ලෙසිනි. අදිසි හිරුගේ රැස් ධාරා සඳරැස් මගින් වොල්ගා නදී ජලයෙහි පිළිබිඹු වෙයි. මා සඳට ඇලුම් නොකරන්නේ එහි කිසියම් නපුරු දෙයක්, (බල්ලන්ගේ මෙන්) ඇති බැවිනි. සඳ දකින මට මූසල ලෙස හු හඬ තැබීමට අභිප්‍රායයක් ඇති වන්නේ, එය මසිතෙහි දොම්නසක් ඇති කරන නිසාය. වන්දුයාට තමාගේම රැස් ධාරා නැති බවත්, එය මියගිය ග්‍රහයෙක් වන අතර, එහි ජීවි ප්‍රාණීන් නැති බවත් එමෙන්ම, එහි කිසි දාක ජීව ප්‍රාණීන් ඇති නොවන බවත් මා දැනගත් විට, එය මගේ ඉමහත් සතුටට හේතු විය. ඊට පෙර සඳෙහි වාසය කරන මිනිසුන් තඹවන් අය හැටියට සිතාගත් මම ඔවුන් හැඩයෙන් ත්‍රිකෝණාකාර වන අතර, කවකටු මෙන් ගමන් කරන බවත්, පාස්කු සමයේදී හඬවන සණ්ඨාර මෙන් විනාශකාරී හඬ පතුරුවා හරින බවත් සිතින් මවා ගත්තෙමි. සඳ අජටාකාශයේ නොවැදගත් ග්‍රහයෙක් බව දැනගත් මම ප්‍රීති වූයෙමි. එසේවතුදු, සඳ කැබැලිවලට පුපුරා යන තරම් බලවත් උල්කාපාතයක් එහි වැටී එම කැබැලි ආලෝකයත් සමඟ පෘථිවියට වැටෙන්නේ නම් මැනවයි මගේ අභිප්‍රාය විය.

වොල්ගා නදියේ ජලකඳ මඳ පවනට රැලි ගැසෙමින් සඳ එළිය නිසා දිලිසෙන සැටි මම නරඹමි. එම ආලෝකය ඇත සිට විත්, කඳු සහිත බැවුමේ සෙවණැලිවලට වැදී අතුරුදහන් වෙයි. එවිට මගේ සිතුවිලි ධාරා වඩාත් ප්‍රබෝධවත් වී තියුණු වෙයි. දවසේ වැඩවලින් ලැබූ අත්දැකීම්වලින් වෙනස් වූ අපැහැදිලි අදහස් ගැන වචන මසිතෙහි මැවේ. නදී ජලය ගලා බසින්නේ නිහඬවය.

ගිනිසිළු සහිත පිහාටු ඇති යෝධ පක්ෂියෙක් වැනි නැවක් මහා ජලකඳ දෙබෑ කරමින් යාත්‍රා කරයි. එම නැව පසු පසින් ඇතිවන මුදු හඬ පක්ෂියකුගේ පියාපත් ගැටෙන හඬට සමානය. ගං ඉවුරේ දිය කඩිතිවලින් රතු වන් ආලෝක ධාරාවක් ඇතිවේ. ධීවරයෙක් මාළු සොයන බවට එය ලකුණකි. එහෙත්, එම රතු වන් ආලෝකය අහසේ සිට නදියට පාත් වූ තරුවක් ලෙසත්, එය දැන් ආලෝකයක් සහිත කුසුමක් බවට පත් වී ඇති බවත් කෙනෙකුට සිතා ගත හැකිය.

පොත් කියවා ලබා ගත් දැනීම වින්තනය ඉදිරිපිට ඉතා සුන්දර චිත්‍ර බවට පත්වේ. නදිය මත රාත්‍රී සුළගේ මා පාවෙන සැටියක් මට දැනෙයි.

ඉසොත් මා සොයා එයි. රාත්‍රී අඳුර නිසා ඔහු වඩාත් විශාල සිරුරක් ඇත්තකු සේ පෙනෙයි. එමෙන්ම, ඔහු වඩාත් ප්‍රියංකරය.

“නුඹ ආයෙමත් මෙතැනට ඇවිල්ලද?” එසේ ප්‍රශ්න කරන ඔහු, මා අසලින් වාඩිවී, දැහැනට සමවැදුණු විටෙක මෙන් බොහෝ වේලාවක් නිහඬව සිටී. ඔහු, ඔහුගේ සිහින් රන්වන් යටි රැවුළු අතගාමීන් ගඟ දෙසත්, අහස දෙසත් බලයි. අනතුරුව සිහින දකින්න පටන් ගනී:

“මම ඉගෙනගෙන පොත් ගොඩක් කියවනවා. සියලුම ගංගා තරණය කරනවා. එතකොට මට හැම දෙයක්ම අවබෝධ කර ගන්න පුළුවන් වේවි! ඊට පස්සේ මම මිනිසුන්ට උගන්වනවා! ඔව් මල්ලී, මිනිසුන්ට විවෘත හදවතකින් කතා කිරීමට හැකිවීම හොඳ දෙයක්. ගැහැනුන් සමඟ වුණත් විවෘත හදවතකින් කතා කරන විට, සමහර අයට පවා එය වටහා ගැනීමට පුළුවනි. මේ ළඟදී එක ගැනියක් මාත් සමඟ එක ඔරුවකින් ගියා. ඒකි මට මෙහෙම කීවා: මම නරකයවත්, දෙවි ලොව ගැනවත් විශ්වාස කරන්නේ නැහැ. අපි මැරුණම අපට වෙන්වේ මොනවාද? තේරුණාද? දැන් ඒ ගොල්ලන්ට පවා තේරුම් ගැනීමට...”

වැකිය සම්පූර්ණ කිරීමට අවශ්‍ය වචන සොයා ගත නොහැකි වූයෙන්, ඉසොත් නිහඬව සිට මෙසේද පැවසීය:

“ඔව්, ඒවා ජීව ප්‍රාණ...”

ඉසොක් නිශාවර පුද්ගලයෙකි. සුන්දරත්වය ඉතා හොඳින් හඟින පුද්ගලයකු වූ ඉසොක්, සිහින දකින පුංචි ළමයෙකුගේ ශාන්ත වචනවලින් ඒ සුන්දරත්වය ගැන අපූරු ලෙස විස්තර කළේය. ඔහු දෙවියන් විශ්වාස කළේ බියෙන් තොරවය. දෙවියන් පිළිබඳ ඔහුගේ එම විශ්වාසය පල්ලියේ මතය සමඟ එකඟ වුණද, දෙවියෝ මහලු ඉතා හොඳ කෙනෙක් හැටියටත්, පෘථිවිය මැවූ බුද්ධිමත්, සාධු ගුණයෙන් යුත් කෙනෙක් හැටියටත් වැඩ සිටින බව ඔහුගේ විශ්වාසය විය. "මේ දෙවියන්ට පව්වලින් ජනතාව බේරා ගැනීමට නොහැකිව තිබෙන්නේ මෙලොව මිනිසුන් මහා විශාල සංඛ්‍යාවක් ඇතිවී තිබෙන සහ සියලු දෙනාටම උදව් කිරීමට ඔහුට වේලාවක් නැති බැවිනි. කෙසේ වුවත්, දෙවියන්ට මේ වැඩ සියල්ල කිරීමට හැකියාවක් තියෙනවා! නමුත්, ක්‍රිස්තුස් වහන්සේ ගැන නම් අවබෝධ කර ගැනීමට මට නම් කොහොමටවත් බැහැයි" හේ පැවසීය. "මට එයාගෙන් ඇති වැඩක් නැහැ. දෙවියෝ වැඩ සිටිනවා, ඒ ඇති. එයාගේ පුතා ගැන කියනවා. ඉතින් එයා දෙවියන්ගේ පුතා වුණාට මට මොකද? මා දන්නා දෙවියෝ තවම මළේ නැහැ නොවැ..."

එහෙත්, වැඩි වශයෙන් ඉසොක් වාඩි වී නිහඬව සිටී. යමක් ගැන කල්පනා කරන ඔහු, ඉදහිට සුසුම්ලමින් යමක් ගැන කියයි.

"ඒකත් එහෙම තමයි..."

"මොනවා ගැනද?"

"නැහැ. මම තනිවම දොඩවනවා."

වලාකුළුවලින් වැසිගත් ඇත බලමින් ඔහු යළිත් සුසුම්ලමින් මුමුනයි.

"ජීවිතය හරි අගෙයි නේද?"

"ඔව්. අගේ තමයි," මම ඔහුගේ මතයට එකඟ වෙමි.

සෙවණැලි සහිත විල්ලුද වැනි ජලකඳ වේගයෙන් අප ඉදිරියෙන් ගලා බසී. එයට ඉහළින් අහසේ අඩ කවාකාරව මන්දාකිනී හෙවත් අහස් ගඟ රිදීමය පැහැයෙන් බැබළේ. විශාල තරු ස්වර්ණමය ලිහිණියන් මෙනි. ජීවිතයේ ගුප්තමය ගැටලු පිළිබඳ අප්‍රබුද්ධ චිත්තනයන් හදවත තුළ ශාන්ත ගීතයකට පෙරළෙයි.

ඇත අහසේ යම්තමින් රතු පැහැති වලාකුළුවලින් හිරු රැස් යම්තමින් පෙනේ. ඉක්මනින් හිරු මොනරකු සේ වලිගය විදහා අහස ගනු ඇත.

“ඉර මහ ලොකු හාස්කමක්!” යැයි ඉසොත් පවසන්නේ වාසනාවන්ත ලෙස මද සිනා පාමිනි.

ගමේ ඇපල් ගස්වල මල් හටගැනීමේ වාරය ආරම්භ විය. රෝස පැහැති හිම කණ්ඩුවලින් ගම වැසිණි. හැම තැනම තිත්ත පුසුඹක් පැතිරෙන්නට විය. මේ නිසා තාර සහ ගොමවල පුසුඹ යටපත් විය. විලූද වැනි රෝස පැහැති මල් පෙතිවලින් සැරසුණු ගස් සිය ගණනක් ගෙවල් සහ කුඹුරු අතරින් පෙළ ගැසී ඇතට විහිදී යන විටෙක මෙනි. හඳ බැබළෙන රැයක මේ මල් සහිත අතු මද පවනට ලෙළ දෙන්නේ යම්තමින් ඇසෙන හඬක් පිට කරමිනි. එවිට මට හැඟෙන්නේ මුළු මහත් ගමම රත්වත්-නිල්වත් බැති රැලිවලට හසු වූ බවකි. සැලළිහිණියෝ වෙහෙස නොබලා, අනුරාගික ලෙස ගී ගයති. ස්ක්වරේට්ස් පක්ෂීහු කිවි-බිවි ගාමින් මහත් උද්යෝගයක් ඇති කළේය. ඇසට නොපෙනෙන වැහි ලිහිණියෝ තම මුදු ගීතමය හඬ අහසේ සිට මහ පොළොව දෙසට එල්ල කළහ.

උත්සව දවස්වලට තරුණියෝත්, තරුණ ගැහැනුත් කාණ්ඩ ගැසී පාරවල ගමන් කරමින් ගී ගැයූහ. ඔවුන්ගේ කටවල් කුඩා කුරුලු පැටවුන්ගේ මෙන් විවෘත වී තිබිණි. ඔවුන් සිනාසුණේ මත් වූ විටෙක මෙනි. ඉසොත් පවා සිනාසුණේ වෙරි වූ මිනිහකු සේය. කෙටිටු වූ ඔහුගේ දෙනෙත් ගැඹුරට කිඳා බැසලාය. ඔහුගේ මුහුණට වඩාත් දැඩි බවක් ආරූඪ විය. ඒ නිසා ඔහු වඩාත් රුවැති මුනිවරයකුගේ වෙස් ගත්තාක් මෙනි. දිවා කාලය මුළුල්ලේ නිදා ගන්නා ඔහු හවස් වන විට පාරට බසියි. යමක් ගැන සිත යොමු කළ ඔහු ශාන්ත ලෙස කල්පනාවෙහි නිමග්න විය. කුකුළුකින් ගොරහැඩිව නමුදු, සුරතල් ලෙස ඔහු විහිළුවට ලක් කළේය. ඉසොත් ලජ්ජාවෙන් මුහුණ ඇඹුල් කරගනිමින් මෙසේ කියයි:

“කට වහගනිත්. මම මොනවා කරන්නද?”

ඉමහත් උද්දාමයකින් යුතුව හේ මෙසේද පැවසීය:

“අහෝ, ජීවිතය කොතරම් සුමිහිරිද! කොතරම් සුමිහිරි

ලෙස ජීවත් වීමට පුළුවන්ද, හදවත කිති කවන්න කොතරම් මිහිරි වචන තියෙනවද! සමහර වචන මරණය දක්වා නුඹලාට අමතක කරන්න බැහැ. මළවුන්ගෙන් නැඟිටිට දාට පළමුවෙන්ම මතක් වන්නේ ඒ වචන තමයි!”

“ගමේ ගැනුන්ගේ කසාද පුරුෂයෝ නුඹට ගුටි අතීවි. පරෙස්සම් වෙයන්” යැයි රොමාස් ඔහුට අනතුරු අඟවයි. ඒ අතර, ඔහු සුරතල් මඳ සිනාවක් පෑවේය.

“එහෙම ගුටි අනින්න හේතුවක් තියෙනවා” යැයි ඉසොක් එකඟ විය.

සෑම රාත්‍රියෙකදීම පාහේ සැලලිහිණියන්ගේ ගීතත් සමඟ මිගුන්ද ගීත ගැයීය. කැලඹුණු ඔහුගේ උස් කට හඬ ගෙවතුවලටත්, කුඹුරුවලටත් වොල්ගා නදීබඩටත් පැතිර ගියේය. ඔහු ඉතා හොඳ ගීත ඉතා අලංකාර ලෙස ගායනා කළෙන්, ගොවියෝ පවා ඔහුගේ බොහෝ වැරැදිවලට ඔහුට සමාව දුන්හ.

සෙනසුරාදා හවස අපේ කඩෙහි මිදුලේ වඩාත් වැඩියෙන් ගැමියෝ රැස්වෙන්නට වූහ. ඔවුන් අතර අනිවාර්යයෙන්ම සුස්ලොව් මහල්ලාද, බාර්නොව්ද, යකඩ කම්මල්කරු ක්‍රොතව්ද, මිගුන්ද වූහ. ඔවුන් එකෙක් යනවිට තවත් එකෙක් පැමිණෙති. මේ විදිහට මධ්‍යම රාත්‍රිය දක්වා මෙම කතාබහ දිගටම පැවත්වේ. බීගත් විට සමහරු කලබල කරති. වඩාත් වැඩියෙන් මෙලෙස හැසිරෙන්නේ හිටපු සෙබලෙක් වන කෝස්තින්ය. ඔහු එකැස්කණෙකි. ඔහුගේ වම් අතේ ඇඟිලි දෙකක්ද නැත. කමිස අත නවාගෙන, දෑත් මීටමොළවා ගෙන, පොර කුකුළක සේ කඩය ඉදිරිපිට එන කෝස්තින් දෑත් වනමින් බැරැඬි හඬින් කෑගසමින් තටමයි.

“රොමාස්, හොහොල් ජාතිකයෙක්, උගේ ජාතිය නපුරුයි. උන් අදහන්නේ තුර්කිවරුන්ගේ ආගම! රොමාස්, නුඹ පල්ලි යන්නෙ නැත්තේ මොකද කියලා කියාපන්, ආ? පාෂාණ්ඩයා, මිට්‍යා දෘෂ්ටිකයා! කැරැලිකාරයා! උත්තර දීපන්, නුඹ කවුද?”

රැස්ව සිටින්නෝ ඔහුට විහිළු කරති.

“මිෂ්කා කෝස්තින්, නුඹ අතේ ඇඟිලි කඩා ගත්තේ තුර්කියාට බයවුණ නිසා නේද?”

එවිට ඔහු පොරකෑමට ඉදිරිපත් වෙයි. ගැමියෝ ඔහු අල්ලාගෙන, සිනාසෙමින් ළඟ ඇති ගිරි කඳුරට තල්ලු කර දමති. ඔහු පල්ලම දිගේ පහතට පෙරළෙමින් මර හඬ නගයි.

“මිනී මරනවෝ, මා බේරා ගනිල්ලා!”

අනතුරුව දුවිලි පිස දමා ගනිමින් කඩේට ගොඩවන කෝස්තීන්, රොමාස්ගෙන් වොඩිකා බෝතල කාලකට මුදල් ඉල්ලයි.

“මොන හේතුවකටද?”

“මම කවල් එකක් දාලා තමුසෙලා නැලෙව්වාට,” ගැමියෝ ඔහුගේ කතාව අසන්නෝ බක-බක ගා සිනාසෙති.

එක් උත්සව දවසකදී, කුස්සි අම්මා උදුනට දර දමා, ගෙවත්තට ගියාය. එවේලාවේදී මම කඩයේ සිටියෙමි. කුස්සියෙන් දෙදරනසුලු හඬක් පිට විය. කඩය පවා දෙදරුම් කෑවේය. රාක්කයේ තිබුණු ලොසින්ජර ටින් බිමට වැටිණි. බිඳුණු වීදුරු කැලි බිම වැටුණු අතර, එයින් බෙර හඬට සමාන හඬක් ඇතිවිය. මා කුස්සිය දෙසට දිව ගිය අතර, එහි දොරෙන් දුම් පිටවිය. දුමාරයට පසුපසින්, පිපිරෙන සහ පැලෙන හඬ ඇසිණි. රොමාස් ඉදිරියට පැන මගේ අතින් අල්ලා ගත්තේය.

“නවතින්න!” හේ පැවසීය.

කුස්සි අම්මා ඉදිරිපස කාමරයට වී සුසුම්ලමින් ඇඬුවාය.

“මහ මෝඩ ගැනියක්...”

රොමාස් දුමෙන් පිරී ඇති කුස්සිය තුළට රිංගා, යම් කිසිවකින් හඬක් නංවා, ලුණු ඇඹුල් ඇතිව බැණුවැදී කුස්සි අම්මාට කෑ ගැසීය.

“ඇඬීම නවත්වලා වතුර ගේනවා.”

දර කැලි කුස්සිය පුරා විසිරී තිබිණි. ලුවිනා නමැති සිහින් පතුරුවලට ගිනි ඇවිලිලාය. ගඩොල් කැලි කුස්සි බිමෙහි දසක විසිරිලාය. ගිනි උදුනේ කළුවත් කුහරය හිස්ය. මම දුමාරය අතරින් යමින් වතුර බාල්දියක් කුස්සි බිමට වීසි කළෙමි. අනතුරුව දර කැලි අහුලා යළිත් ඒවා උදුන තුළට වීසි කරන්න පටන් ගනිමි.

“පරෙස්සමින්!” යැයි රොමාස් කෑ ගැසීය. කුස්සි අම්මාගේ අතක් අල්ලාගෙන ඇය දුමාරය අතරින් කාමරයට ගෙනා රොමාස් ඇයට අණ කළේය.

“කඩේ දොර වහලා දාපන්!” “මක්සිමිච් පරෙස්සමින් තවත් පුපුරන්න පුළුවනි...” ඔහු කුස්සියෙහි ඇත තබාගෙන වාඩි වී, බිම විසිරී ඇති වටකුරු යේල් දර කොට ගෙන පිරික්සා බැලීය. අනතුරුව මවිසින් උදුනට දමන ලද දර කැලි යළිත් එළියට ඇද දැමීමට පටන් ගත්තේය.

“ඔබ මොනවා කරනවද?” මම ඇසිමි.

“මෙන්න බලනවා.”

ඔහු මට පෙන්වූ වටකුරු දර කැල්ල පුදුම ලෙස පැළී තිබිණි. එම දර කැල්ල මැදින් භාරා තිබුණු අතර, එය තුළ තද කඵ පැහැයක් සහිත දුඹුටු වැනි යමක් ඇති සැටි මම දුටිමි.

“ඔබට පේනවද! කවුදෝ යකෙක් මේ දර කැලි භාරලා ඒවා ඇතුළට වෙඩි බෙහෙත් දාලා. මෝඩයෝ වෙඩි බෙහෙත් රාත්තලකින් මොනවා කරන්න පුළුවන්ද?”

දර කැලි පැත්තකට තැබූ රොමාස්, දැන් සෝදා ගනිමින්, මෙසේ පැවසීය:

“අක්සින්යා කුස්සි අම්මා හොඳ වෙලාවට කුස්සියේ හිරියේ නැහැ...”

තිත්ත අම්ලයක් වැනි දුමාරය තුනී වූ පසුව රාක්කයේ ඇති පිගන් කෝප්ප බිඳී තිබෙන සැටිත්, ජනේල වීදුරු ඉරි තැළී ඇති සැටිත්, උදුනේ කට අසල තිබූ ගඩොල් කැට පිපිරී ඇති සැටිත් අපි දුටිමු.

එවන් මොහොතකදී රොමාස්ගේ සන්සුන්තාවය මගේ සිත් නොගත්තේය. මෙම මුග්ධ ක්‍රියාව නිසා ඔහු යම්තමින් හෝ කෝප වී සිටින බවක් නොපෙන්වීය. පාරේ දුවන කොල්ලන් කෑ ගසන සැටි ඇසිණි.

“හොහොල් ජාතිකයාගේ කඩය ගිනි අරගෙන!”

කවුදෝ ගැහැනියක් උඩුබුරුල්ලන්නාක් මෙන් කෑ ගැසුවාය. කාමරයේ සිටි කුස්සි අම්මා අනතුරු අගවමින් හඬ නැඟුවාය.

“මිහයිලෝ අන්තෝනොවිච්, උන් කඩය කඩන්න යනවා!”

“හොඳයි, හොඳයි, නිහඬ වෙන්න” යැයි කියමින් ඔහු තෙතැති යටි රැවුළු තුවායකින් පිසදා ගත්තේය.

කාමරයේ විවෘත ජනේලවලින් බිය සහ කෝපය නිසා විකෘති වුණු මුහුණු එබිකම් කොට බැලූහ. අවුල් වූ හිසකේ සහිත ඔවුන්ගේ දෙනෙත් හැකිලිලාය. ඒවා දුමාරය නිසා පීඩාවට පත් වී තිබිණි. එකෙක් කුපිතව යටි උගුරෙන් කෑ ගැසීය.

“මුන්ට මොනවා වෙලාද? මුන් ගමෙන් පන්නා දමන්න ඕන! මුන්ගේ ගුටි කෙළිවලට අවසානයක් නැහැ!”

රතුවන් හිසකේ ඇති කුඩා මිනිහෙක් කුරුසියේ ලකුණ ඇඳගෙන තොල් මතුරමින්, ජනේලය තුළින් කාමරයට රිංගන්න හැදුවද, ඔහු අපොහොසත් විය. ඔහුගේ දකුණතෙහි පොරොවකි. වමතින් ඔහු ජනේල පඩිය අල්ලාගෙන සිටියද, අත වෙවුලන්නට වූයෙන්, ඔහුගේ ග්‍රහණය අසාර්ථක විය.

දර කෑල්ල අතින් ගත් රොමාස් ඔහුගෙන් ප්‍රශ්න කළේය.

“නුඹ කොහේ රිංගන්න හදනවද?”

“ගිනි නිවන්න යනවා උන්නැහේ...”

“අපේ ගෙදර ගින්නක් ඇත්තෙම නැහැ...”

ගිනි නිවීමට පැමිණි මිනිහා බිය ගත්තෙන්, පසුබැස නොපෙනී ගියේය. රොමාස් කඩේ මිදුලට විත්, රැස් වී සිටි මිනිසුන්ට දර කෑල්ල පෙන්වමින් කතා කළේය.

“නුඹලාගෙන් එකෙක් මේ දර කෑල්ල හිල් කරලා ඒකට වෙඩි බෙහෙත් පුරවලා අපේ ගෙදර මිදුලට දාලා තියෙනවා. වෙඩි බෙහෙත් ප්‍රමාණය මදිවුණ නිසා අනතුරක් වුණේ නැහැ.”

මම රොමාස් පිටුපසින් සිටගෙන රැස්වී සිටියවුන් දෙස බැලීමි. පොරොව අතින් ගත් මිනිහා බියගත් ලෙස කතා කරන සැටි ඇසිණි. “රොමාස් මට දර කෑල්ලෙන් ගහන්න ලැස්ති වුණා...”

කෝස්තින්, පැරැණි සෙබලා බිගෙන විත් කෑගැසීය.

“ඔය මිනිහව ගමෙන් පන්නා දමන්න ඕන! නඩු පවරන්න ඕන...”

එහෙත්, රැස්ව සිටියවුන්ගේ බහුතරය රොමාස් දෙස

තෙත් යොමා බලමින්, නිහඬව සහ අවිශ්වාසයෙන් ඔහුගේ කතාවට සවන් දුන්නේය.

“මේ ගෙය පුපුරවා දමන්න නම් වෙඩි බෙහෙත් කිලෝ දහයක් විතර ඕන. ඉතින් පලයල්ලා...”

“ගම්මුලාදැනියා කොහිද?” එකෙක් ප්‍රශ්න කළේය.

“උර්යාද්නික් පොලිස් නිලධාරියා ගෙන්වන්න ඕන!”

මිනිසුන් විසිර ගියේ අකැමැත්තෙන් සහ යමක් ගැන කනගාටු වන්නාක් මෙනි.

අපි තේ බීමට වාඩි වීමු. අක්සිත්යා අපට තේ වක්කලේ මින් පෙර කිසි දිනෙක නොතිබූ ආදරයක් සහ කරුණාවක් පෙන්වමිනි. අනුකම්පාවකින් රොමාස් දෙස බැලූ ඕ මෙසේ පැවසුවාය:

“ඔබ ඔවුන්ට විරුද්ධව පැමිණිලි කරන්නේ නැහැ. ඒ නිසා තමයි ඔවුන් ඔය විදිහට නරක වැඩ කරන්නෙ.”

“මේ වැඩේ නිසා ඔබ කෝප නොවන්නේද?” මම ඇසිමි.

“හැම මෝඩ වැඩක් නිසාම කෝපවීමට තරම් වේලාවක් නැහැ” යි රොමාස් පැවසීය.

හැම මිනිහෙකුම රොමාස් මෙන් තමන් සතු වැඩ සන්සුන්ව කළා නම්, කොතරම් අගේ දැයි මම කල්පනා කරන්න විමි.

තමා ඉක්මනින්ම කසාන් නගරයට යන නිසා මට අවශ්‍ය පොත් මොනවා දැයි රොමාස් මගෙන් ඇසීය.

මේ මිනිසාගේ හදවත වෙනුවට ඔර්ලෝසුවල මෙන් යම් කිසි දුන්නක් සහිත යන්ත්‍රයක් ක්‍රියා කරන බවත්, එය සදහටම වයින් කර ඇති බවත් මට සිතීණි. හොහොල් ජාතික රොමාස්ට මම ඇලුම් කළ අතර, ඔහුට ගෞරව කළෙමි. එනමුදු එක් වරක් හෝ ඔහු මා කෙරෙහි කෝපවී එසේත් නැතිනම් වෙනත් කිසිවකු කෙරෙහි හෝ කෝප වී, පය බිම ගසමින්, බැණ වදිනු දැකීමට මම ආසා කළෙමි. ඒ කෙසේ වකුදු, ඔහු කෝපවීමට අසමත් විය. නැතිනම් එසේ කිරීමට ඔහු අකැමැති විය. මෝඩ වැඩ නිසා හෝ නීව වැඩ නිසා හෝ ඔහු කුපිත වූ විට ඔහු උපහාසාත්මක ලෙස ඔහුගේ අළු පැහැති දෙනෙත් හකුළුවා ගනිමින් ශාන්ත ලෙස කෙටියෙන් හා සරල ලෙසත්, අනුකම්පා

විරහිත ලෙසත් කතා කළේය.

වරක් ඔහු සුස්ලොව්ගෙන් මෙසේ ප්‍රශ්න කළේය.

“මහලු ඔබ මෙලෙස කුහක වන්නේ මන්ද?”

මහල්ලාගේ පිඟුවන් නළල හා දෙකොපුල් දම්පැහැ ගත්තේය. ඔහුගේ සුදුවන් යටි රැවුළු පවා මුල්වලින් රතු වූ සැටියෙකි.

“ඔබට එයින් ප්‍රයෝජනයක් නැහැ. ඔබ ගෞරවය පවා නැති කර ගන්නවා.”

“ඔව්, ඇත්ත තමයි, ප්‍රයෝජනයක් නැහැ.” යි මහල්ලා හිස පහත් කරගනිමින් එකඟ විය.

අනතුරුව සුස්ලොව් ඉසොත් අමතා මෙසේ කීවේය:

“මොහු නායකයකුට සුදුසු පුද්ගලයෙකි! අපේ නිලධාරීන් හැටියට පත් කළ යුත්තේ මේ වැනි අය තමයි...”

...තමා ගෙදර නැති දවස්වලදී මා කළ යුත්තේ මොනවාද යන්න ගැන රොමාස් මට විස්තර කළේ, මීට ටික වේලාවකට පෙර පිපිරීමක් ඇති කොට ඔහු බිය ගැන්වීමට දැරූ ප්‍රයත්නය මැස්සෙකු දෂ්ට කළාක් වැනි සුළු දෙයක් සේ සලකා එය බැහැර කරලමිනි යි මට සිතීණි.

පන්කොව් විත්, උදුන දෙස බලා බැරැරුම් ලෙස ප්‍රශ්න කළේය.

“බය වුණේ නැත්ද?”

“බය වෙන්නෙ මොකටද?”

“උන් තමුසෙට විරුද්ධව යුද්ධ ප්‍රකාශ කරලා.”

“වාඩිවෙනවා තේ බොමු” යි රොමාස් යෝජනා කළේ ය.

“බැහැ. ගෙදර ගැනි බලාගෙන ඉන්නවා.”

“තමුසෙ ගියේ කොහිද?”

“මාළු බාන්න ගියා. ඉසොත් එක්ක.”

පන්කොව් යන ගමන් කුස්සියට ගොස්, කල්පනාකාරී ලෙස යළිත් මෙසේ පැවසීය:

“උන් තමුසෙට විරුද්ධව යුද්ධ ප්‍රකාශ කරලා”

ඔහු රොමාස් සමඟ කතා කළේ කෙටි වචනවලිනි. වැදගත් සහ සංකීර්ණ හැම ප්‍රශ්නයක් ගැනම මීට පෙර

කතා කරගෙන අවසාන කළාක් මෙනි. සෝර ඉවාවන්ගේ රාජ්‍ය සමය පිළිබඳව රොමාස් කී විස්තර අසා සිටි ඉසොත් සිය මතය ප්‍රකාශ කළ සැටි තවමත් මට මතකය.

“මුසල සාර් කෙනෙක්!”

“වධකයෙක්” යැයි කුකුණින් පැවසීය.

පන්කොව් සිය මතය ගෙන හැර දැක්වීය.

“ඔහුට විශේෂ බුද්ධියක් නැහැ. ඔහු කුමාරවරුන් පරාජය කරලා පුංචි රාජ වංශිකයන් එතැනට පත් කිරීමේ තේරුම කුමක්ද? ඒ මදිවට පිට රටවලින් පිට රැටියන්වත් ගෙනාවා. ඒවා බුද්ධිමත් වැඩ නොවෙයි. කුඩා ඉඩම් හිමියා ලොකු ඉඩම් හිමියාට වඩා නරකයි. මැස්සා වෘකයෙක් නොවෙයි. මැස්සාට තුවක්කුවෙන් වෙඩි තියලා මරා දමන්න බැහැ. නමුත්, උඟ වෘකයාට වඩා වැඩියෙන් කරදර කරනවා.”

කුකුණින් දිය කළ මැටි සහිත බාල්දියක් ගෙනැවිත්, උදුන් කට අලුත් වැඩියා කරමින් කතා කරන්නට විය.

“මෝඩ හත්ත කරන වැඩවල හැටි! උන්ගේ ඇඟේ ඉන්න මකුණත් මරණ හැටි දන්නෙ නැහැ. නමුත්, මිනිහකු මරන්න නම් උන් බොහොම උත්සාහ කරනවා! අන්තොන් ඉවාවිච්, නුඹ කඩේට බඩු ගොඩක් එකපාරට ගේන්න එපා. නිතර, නිතර ටික, ටික ගෙනෙන්න. නැතිනම් උන් නුඹව පුච්චලා දාවි. නුඹ දැන් ‘අර වැඩේ’ පටන් ගත්තු හැටියේම උන් විනාශකාරී වැඩ කරනවාට අනුමානයක් නැහැ.”

‘අර වැඩේ’ නමින් හැඳින්වූ ගමේ පලතුරු වවන්නන්ගේ අර්ටේලය හෙවත් සමුපකාරය ගමේ පොහොසතුන්ගේ ඉමහත් අමනාපයට හේතු විය. මේ වන විට රොමාසා, පන්කොව්ගේත්, සුස්ලොව්ගේත්, මොළේ ඇති තවත් ගොවීන් දෙතුන් දෙනෙකුගේත් ආධාර ඇතිව අර්ටේලය සංවිධාන කිරීම සම්පූර්ණයෙන්ම පාහේ නිම කර තිබිණි. ගෘහමූලිකයන්ගෙන් වැඩි දෙනෙක් මේ වන විට රොමාස් කෙරෙහි දක්වන්නට වූයේ සුහද ආකල්පයකි. බඩු මිලදී ගැනීමට කඩයට එන අයගේ සංඛ්‍යාවද සැහෙන තරමින් වැඩි විය. ‘වැඩකට නැති මිනිසුන් ලෙස’ ගමේ ප්‍රසිද්ධ බාර්නොව් සහ මිගුන් පවා හැම අතින්ම රොමාස්ට

ආධාර දීමට ඉදිරිපත් වූහ.

මිගුන් මගේ සිත් ගෙන සිටි අතර, ඔහුගේ ලස්සන හා දුක්බර සින්දුවලට මම බෙහෙවින් ඇලුම් කළෙමි. ඔහු ගීත ගයන විට දෙනෙත් වසා ගත්තෙන්, ඔහුගේ මුහුණ ගැස්සීම නැවතිණි. සඳ නොපායන සහ වලාවලින් ගහන ඇදිරි රාත්‍රීවලදී ඔහු ක්‍රියාශීලී ලෙස ජීවත් විය. සමහර සැන්දෑ කාලවලදී ඔහු මා ළඟට විත් මගේ කනට ඔහුගේ කට ළං කොට මෙසේ කියයි:

“වොල්ගා ගඟබඩට අද වරෙන්!”

එතැන ඔහු නීතියෙන් තහනම් කළ බිළි පිත්තකින්, ස්තෙර්ලයාද් මාළුන් ඇල්ලීමට සූදානම් වෙමින්, ඔහුගේ ඔරුවේ ඇණියෙහි වාඩිවෙමින්, කළුවට හුරු බකල කකුල් කළුවන් ජලයට ඔබා ගෙන, අඩ ස්වරයෙකින් මෙසේ පවසයි:

“වංසක්කාරයෝ මට බෙහොම අරියාදු කළා. මට ඒවා උහුලාගෙන ඉන්නට පුළුවන් වුණා. උන්ට හෙණ ගහපුදෙන්! වංසක්කාරයන් මම නොදන්න දේ දන්නවා. මා වගේම ඉන්න අනිකුත් ගොවීන් මට අරියාදු කරන විට මම ඒවා උහුලාගෙන ඉන්නේ කොහොමද? අප අතර වෙනසක් තියෙනවාද? උන් උන්ගේ සල්ලි රුබල්වලින් ගණන් කරනවා, මම මගේ සල්ලි කොපෙක්වලින් ගණන් කරනවා. වෙනස එව්වරයි!”

මිගුන්ගේ මුහුණ වේදනාකාරී ලෙස විකෘති වෙයි. බැම නැටවෙන අතර, ඔහුගේ ඇඟිලි කඩිසර ලෙස ක්‍රියාකාරී වෙයි. ඔහු පිරකින් බිළි කටු තියුණු ලෙස උල් කොට, මුදු ලෙස කතා කරයි.

“මා හොරකුට ගණන් ගන්නවා, ඒක ඇත්ත තමයි. මම පවිකාරයෙක්! හැම එකකුම ජීවත් වන්නේ හොරකම් කරලා නොවෙයිද? හැම එකෙක්ම බලන්නේ අනිකාගෙන් හුරා ගන්නයි. උරාගෙන බොන්නයි. දෙවියෝ අපට ආදරේ නැහැ. ඒ අතර යක්ෂයා අප නළුවනවා!”

අපට පහළින් වොල්ගාවේ කළුවන් ජලකඳු ගලා බසී. ඉහළින් කළු වලා අහසේ පාවෙයි, එහා ඉවුරෙහි නොපෙනෙන තරම් ඝන අන්ධකාරයක් රජ කරයි. නදී ජලයේ දිය රැලි ඉවුරේ වැලි බිම දක්වා විත් මගේ

දෙපා සෝදා හරින්නේ, ඉවුරු රහිත පාවෙමින් පවතින අන්ධකාරය දක්වා මා ඇද ගෙන යාමට මෙනි.

“ජීවත්වීමට ඔන නොවේද?” මිගුන් ඇසුවේ සුසුම් ලමිනි.

ඇත කන්ද මුදුනේ බල්ලෙක් ගෝකාන්චිත ලෙස උඩු බුරුලෑවේය. සිහිනෙන් මෙන් මම කල්පනා කරන්නට විමි.

“මිගුන් වගේ ජීවත්වීමෙන් ඇති පලය කුමක්ද?”

නදිය ශාන්තය, එහි ජලය ඉතා කළු පැහැතිය. බියජනකය. උණුසුම සහිත මේ අන්ධකාරයට අවසානයක් නැතිය. මිගුන් දිගටම කතා කරයි.

“නුඹලාගේ හොහොලයාව මරා දමාවි. පරෙස්සම් වෙයන්, නුඹවත් මරා දැමීමට පුළුවනි,” ඉක්බිතිව ඔහු හිටිහැටියේම ගීතයක් සෙමින් ගයන්නට විය.

අම්මා මගේ, අම්මා අදරයෙන් කිව්වා...
අතේ මගේ යාභා, මගේ ආදර කොල්ලා,
සැපෙන්, සාමයෙන්,
ජීවත් වෙයන්...”

ඔහු දෙනෙත් වසාගෙන ගයයි. කටහඬ වඩාත් උස් වූ අතර, එය දොම්නසින් පිරිලාය. ඔහු අතක ඇඟිලිවලින් බිලිපිත්ත හරිගස්සයි. ඒවා දැන් වඩාත් සෙමින් ක්‍රියාකාරී වෙයි.

ඔවදන් මවුගේ නැත ඇසුවේ මා ...
අහෝ, නැත ඇසුවේ මා ...

මසිතෙහි පුදුම හැඟීමෙකි. මේ ඇඳිරි මහා ජලකදට මුළුමහත් පෘථිවි ගෝලයම යට වී, හිරු පවා ගිලී ඇති ඒ මහා අන්ධකාරයට පෘථිවියත් සමඟ මම කිඳා බැසිමි.

පටන් ගත්තාක් මෙන්ම, මිගුන් ඔහුගේ ගීතය නැවැත්වූයේද හිටිහැටියේමය. අනතුරුව ඔහු සිය ඔරුව ගොඩ සිට දියට දමාගෙන නිහඬව එය පදිමින් අඳුරට වැදී අතුරුදහන් වෙයි. ඇත යන ඔහු දෙස බලමින් මම කල්පනා කරමි.

“මෙවැනි මිනිසුන් ජීවත් වන්නේ කුමක් නිසාද?”

බාරිනොව් ද මගේ මිතුරෙකි. හේ වපල, වැඩකට නැති පුරසාරම් දොඩවන්නෙකි, කම්මැලියෙකි, වාචාලයෙකි, කලබලකාරී පාදඩයෙකි. ඔහු මොස්කව් නගරයේ වාසය කළ අතර, ඒ නගරය ගැන විස්තර කරන්නේ දැඩි කලකිරීමෙනි.

“මහ යක්ෂ නගරයක්! මහ කලබලකාරී නගරයක්, මොස්කව්වල පල්ලි විතරක් දහ හතරදාස් හයක් තියෙනවා. ඒ චුණාට නගර වැසියෝ ලෝක හොරු! උන්ට සේරොටම අස්වයන්ට වගේ හොරි, කුෂ්ට හැදිලා දෙවියම්පා ඇත්ත. ලොකු වෙළෙන්දෝ, යුද්ධ නිලධාරියෝ, නගරවැසියෝ, මුත් ගමන් කරන අතර කසනවා, උන්ට කුෂ්ට රෝගය හැදිලා. සාර් පුෂ්කා (කාලතුචක්කු රාජයා) එහි තියෙනවා. මහ යෝධ උපකරණයක්! කැරැලිකරුවන්ට වෙඩි තබන්නට මහා ජයෝතර් රජ්ජුරුවෝ එයා විහිත්ම ඒ තුචක්කුව හදලා තියෙනවා. එක රදල අම්මණ්ඩි කෙනෙක් ජයෝතර් රජුට ඇති ආලය නිසා කැරැල්ලක් ඇති කරලා තියෙනවා. ජයෝතර් ඒකින් එක්ක හරියට අවුරුදු හතක් ජීවත්වෙලා තියෙනවා. පසුව ඔහු ඒ ගැනි ළමයින් තුන් දෙනෙකුත් එක්ක පන්නා දමලා. ඒ ගැනි කෝප වෙලා කැරැල්ල ඇති කරලා. ඔන්න ඉතින් කැරැල්ල වේලාවේදී, සාර් පුෂ්කාවෙන් එක වෙඩිල්ලක් තිබ්බා විතරයි, කැරැලිකරුවන් නවදාස් තුන්සිය අට දෙනෙකු එක වරටම මළා! වැඩේ කොහොමද කිව්වා නම් ජයෝතර් රජු පවා බය චුණා පිලරෙටි මිත්‍රපෝලින් මහ පූජකයාට රජු මෙහෙම කියලා තියෙනවා ‘පූජක තුමනි, අපි ඔය යක්ෂ කාලතුචක්කුව සීල් තියලා වහලා දාමු. නැතිනම් ලොකු පරීක්ෂාවකට අහු වෙන්න ඉඩ තියෙනවා!’ ඉතින් එහෙම සීල් තැබුවා...”

ඔහුගේ කතාව සම්පූර්ණයෙන්ම බොරු බව මා කී විට ඔහු කෝපයට පත් විය.

“අහෝ දෙවි පියාණෙනි! නුඹ මහ නපුරු ගති ඇති මිනිහෙක්! බොහොම උගත් මිනිහෙක් මට ඔය කතාව කීවා. නමුත්, නුඹ මෙහෙම...”

බාරිනොව් කියෙව් නගරයටද ගිය කෙනෙකි. එහි වන්දනාවේ ගිය ඔහු මෙසේද විස්තර කළේය:

“ඒ නගරය හරියට අපේ ගම වගේම, ගං ඉවුරක කන්ද උඩ පිහිටා තියෙනවා. ගංගාවේ නම මට මතක නැහැ. අපේ වොල්ගාව සමඟ සම්බන්ධ කරන විට එය නිකම් දිය කඩික්කක් වගෙයි. නගරයේ විදි සියල්ල ඇද-කුද ගැහිලා. කන්ද උඩට විහිදිලා තියෙනවා. එහේ ඉන්නේ හොහොල් ජාතිකයෝ. මිහයිල් අන්තෝනොව් රොමාස්ගේ ලේ වගේ නොවෙයි උන්ගේ ලේ. උන් අර්ධ පෝලන්ත, අර්ධ තතාර් ජාතිකයෝ, උන් කතා කරනවා නොවෙයි. නැළවෙනවා. උන් හිස පිරන්නේ නැහැ. කුණු තවරාගෙන ඉන්නවා. හරකුන්ගේ පිට උඩ යනවා. උන්ගේ හරක් බොහොම උසස් වර්ගයක්, උන් හරක් යොදා ගොවිතැන් කරනවා. උන්ගේ රටේ ඉතාම කුඩා හරකා අපේ රුසියාවේ ඉතාම ලොකු හරකාට වඩා හතර ගුණයක් විශාලයි. එකකුගේ බර පූඩ් 83 යි.¹ ඒ රටේ පූජකයෝ පනස් හත් දහයි. බීස්කුන්නාන්සේලා දෙසීය හැත්තෑ තුන් දෙනෙකි... නුඹ නැහැයි කියනවද? හරිම පුදුම මිනිහෙක්. මම මගේම ඇස් දෙකින් දැක්කා. නුඹ ඒ රටට ගිහින් තියෙනවද? ගිහින් නැහැ, ඔන්න තේරුණාද මල්ලී, මම නියම ගණන් හිලව්වලට කැමැති කෙනෙක්...”

බාර්නොව් සංඛ්‍යාවලට ඇල්මක් දැක්වුවෙකි. එකතු කිරීමට සහ වැඩි කිරීමට ඔහු මගෙන් ඉගෙන ගත්තේය. එහෙත්, ඔහු බෙදීම නුරුස්සන්න විය. ඉමහත් ආසාවෙකින් යුතුව වැඩිකිරීමේ අංක ගණිතය උගත් අතර, ඉතා විශාල ගණන් වැඩි කිරීමට ගොස් නිර්භය ලෙස වැරැදි කිරීමටද පසුබට නොවීය. වැලි පොළොවේ කෝටුවකින් ඉතා දිගු පෙළකට අංක ලියන ඔහු, ඔහුගේ ළාමක දෙනෙත් මහත් කරගෙන, මවිතයෙන් ඒවා දෙස බලා මෙසේ කියයි:

“මෙතරම් දිග පේළියක් කියන එක පවා ලේසි වැඩක් නොවෙයි!”

බාර්නොව් අශෝභන, වැරහැලි ඇඳගත්, අවුල් වූ හිසකේ ඇති මිනිසෙකි. එසේ වුවද, ඔහුගේ මුහුණ කඩවසම් යැයි කිව හැකි තරම්ය. ඔහුගේ යටි රැවුළ මුදු මෙන් කැරැලි ගැසිලාය. නිල්වන් දෙනෙත්වලින් පළ වන්නේ ළාමක මද සිනාවෙකි.

1 පූඩ් එකක බර කිලෝ 16.3 -අනුවාදක

ඔහු සහ කුකුළුකීන් අතර කිසියම් සමාන වර්ත ලක්ෂණ තිබුණා විය යුතුය. මේ දෙදෙනා එකිනෙකා මඟ හරින්නේද ඒ නිසා විය යුතුය.

බාර්නොච් මාළු ඇල්ලීම සඳහා දෙවරක්ම කැස්පියන් මුහුදට ගිය කෙනෙකි. ඔහු ඒ ගැන පුරසාරම් දොඩවයි.

“මල්ලී, මහ මුහුද කිසිම දේකට සමාන නැහැ. මහ මුහුද ඉදිරියේ අපි නිකම් මැස්සන් වගෙයි. නුඹ මුහුද දිහා බලපත්, හිටිහැටියේම නුඹ නැහැ. එහෙ ජීවිතේ බොහොම සුන්දරයි. එහෙට හැම කෙනෙකුම එනවා. අර්භිමන්ද්‍රීන් මහා පූජකයා පවා ආවා. මිනිහත් අප සමඟ එකතු වෙලා වැඩ කළා. කුස්සි අම්මා කෙනෙකුත් හිටියා. ඒකි දැන් වෝදනා ඉදිරිපත් කරන නීතිවේදියෙකුගේ හොර ගැනි ලෙස ජීවත් වෙනවා. මිනිහකුට තවත් මොනවද ඕන? නමුත්, ඒකිට ඉවසාගෙන ඉන්න බැහැ. ඒකි නිලධාරියාට ආයුබෝවන් කියලා ආයෙමත් කැස්පියන් මුහුදට ගියා. එක වරක් මුහුදට ගිය එක්කෙනාට ආයෙමත් එහාට යන්න සිතෙනවාමයි. ඉඩකඩ, එළිමහන බොහොමයි. ආකාශේ වගේමයි. කිසිම තදබදයක් දැනෙන්නේ නැහැ. මාත් සදහන්ම මුහුදුකරේ වැඩ කරන්න යනවා. මේ ගැමියන්ට මම කැමති නැහැ. ඔන්න ඒක තමයි කරුණ! කාන්තාරයට ගිහින් තාපසයෙක් වීමට ඉඩ තියේ නම්, ඒ ඇති. නමුත්, මම හොඳ කාන්තාරයක් ගැන අසා නැහැ...”

බාර්නොච් ගමේ රස්තියාදු වුණේ ගෙයක් නැති බල්ලකු මෙනි. ගැමියන් ඔහුට නින්දා කළද, මිගුන්ගේ ගීතවලට සවන් දෙන පරිදිම ඔහුගේ කතාවලටද ඔවුහු සවන් දුන්න.

“දක්ෂ ලෙස බොරු ඇඳ බානවා! නමුත්, අහන්න ආසයි!”

සිතින් මවා කතා කීමට බාර්නොච්ට ඇති දක්ෂතාව ගැන පන්කොච් වැනි ප්‍රායෝගික ගැමියෝ පවා අගය කළහ. හැම දෙනෙකුටම සැක කරන පන්කොච් වරක් රොමාස්ට මෙසේ පැවසීය:

“සෝර ඉවන් රජු ගැන පොත්වල පවා බොහෝ දේ ලියලා නැති බවත්, වැහිච්ච දේ තියෙන බවත් බාර්නොච් ඔප්පු කරනවා. ඉවන් රජු හිටි හැටියේම රාජාලි වෙස්

ගත්තා. ඉවත් රජුගේ කාලේ සිට සල්ලිවල රාජාලියාගේ රූපය අවිච්චි ගහන්නේ ඔහුගේ නමට ගොරව කිරීම පිණිස කියලා බාරිනොව් කියනවා...”

මිනිසුන්ගේ රූපිය ගැන මම කී වරක් සැලකිලි දැක්වූයෙමිද? සිතින් මැවූ දේ ඇස්පනා පිට පෙනෙද්දී පවා, ඒවා අයහපත් ලෙස මැවූ විටදී පවා, සත්‍යය පිළිබඳ බැරෑරුම් කතාවලට වඩා මිනිසුන් මේ මනෝමූල කතාවලට කැමැති බව මම දැක ඇත්තෙමි.

මේ ගැන මම රොමාස්ට් කී විට, හේ සිතා පාමින් සිය අදහස් ගෙනහැර දැක්වීය.

“ඔය ලක්ෂණය පසුවට ඇරිලා යාවි. ප්‍රධාන දෙය නම් මහජනයා කල්පනා කිරීමට ඉගෙන ගැනීමය. එවිට ඔවුනට සත්‍යය වටහා ගැනීමට හැකි වේවි. බාරිනොව් සහ කුකුෂ්කින් වැනි ඔල්මාදකාරයන් ගැන ඔබ වටහා ගත යුතුය. ඒගොල්ල එක්තරා විදිහක කලාකාරයෝ, කතා ගොතන්නෝ, ක්‍රිස්තුස් වහන්සේත් එක විදිහක සිතින් නිර්මාණය කරන්නෙක්. ක්‍රිස්තුගේ සමහර නිර්මාණ කොහෙන්ම නරක නැති බව ඔබ වුවත් පිළිගන්නවා ඇති නේද?”

බාරිනොව් සහ කුකුෂ්කින් වැනි අය දෙවියන් ගැන ඉතා අඩුවෙන් කතා කිරීම මගේ මවිතයට හේතු විය. සුස්ලොව් මහල්ලා පමණක් ඒ ගැන ඒත්තු ගැන්වෙන පරිදි කතා කළේය.

“හැම දෙයක්ම දෙවියන්ගේ අභිප්‍රාය පරිදි!”

ඔහුගේ එම ප්‍රකාශයෙහි බලාපොරොත්තු විරහිතභාවයක් තිබෙන සැටි මට පෙනිණි. මේ මිනිසුන් සමඟ කතාබහ කිරීම මට ඉමහත් ප්‍රයෝජනවත් වූ අතර, හවස සාකච්ඡාවලදී මම බොහෝ දේ ඉගෙන ගනිමි. රොමාස් ඉදිරිපත් කළ හැම ප්‍රශ්නයක්ම මුල් අදිමින් වැඩෙන ගසක් මෙන්, ජීවිතයේ හරය තුළටම කා වදිමින්, එමගින් එකිනෙකා සම්බන්ධ කරලමින්, බලවත් ගසක් ලෙස වැඩිණි. මේ ගසෙහි සෑම අත්තකම විවිධ වින්තන, පුෂ්පයන් සේ පැහැදිලි ලෙස වැඩේ. මේ ගසෙහි සෑම කොළයක්ම සිත් ඇදගන්නා වචනවලට සමාන කළ හැකිය. ප්‍රබෝධයට පත් කරන මිපැණි නමැති පොත්වලින්

සාරය උරා ගන්නා මා වැඩෙන සැටියක්, මම හඟින්නට විමි. මා වඩාත් ස්ථිර ලෙස කතා කරන්නට උගත්තෙමි. රොමාස් සිනාපාමින් කීප වරක්ම මා දිරි ගැන්වීය.

“මක්සිමිච්, ඔබ හොඳට ක්‍රියා කරනවා!”

ඔහුගේ මේ දිරිගැන්වීමට, මා ඔහුට කෙතරම් ණය ගැතිද!

සමහර දවස්වලදී පන්කොච් සිය බිරිඳ මේ සාකච්ඡාවලට ගෙනාවේය. හිලෑ මුහුණක් සහ නිල්වන්, බුද්ධිමත් දෙනෙත් ඇති, ‘නාගරික පන්නයට ඇඳ’ සිටින මේ කුඩා කාන්තාව මුල්ලක වාඩි වී, යටි තොල විකාගෙන, වාමි ලෙස කතාවට සවන් දෙයි. එහෙත්, මඳ වේලාවක් ගතවත්ම, ඇගේ යටි තොල පහත වැටී මවිතයෙන් කට ඇරෙයි. බිය නිසා දෙනෙත් මහත් වෙයි. තියුණු වචනයක් කෙනෙකු කී විට ඇ ලජ්ජාශීලී ලෙස සිනා පාමින් දැතින් මුණ වසා ගනී. පන්කොච් රොමාස් දෙස බලා. ඇසක් අඩවන් කොට, මෙසේ කීවේය:

“එයාටත් තේරුම් ගන්න පුළුවන්!”

සුපරීක්ෂාකාරී පුද්ගලයෝ රොමාස් හමුවීමට ආවෝය. ඔහු ඔවුන් සමඟ මා නැවතී සිටි අට්ටාලයට ගොස් පැය ගණනක් තිස්සේ සාකච්ඡා කළේය.

අක්සිනායා ඔවුන්ට ආහාර සහ බීම ගෙන යයි. ඔවුහු ආහාර ගෙන එහිම නිදති. ඔවුන්ගේ පැමිණීම ගැන දන්නේ මාත් අක්සිනායාත් පමණකි. අක්සිනායා රොමාස්ට කොතරම් ළැදිදැයි කිවහොත්, ඔහුට වැදීමට වුව සුදානමින් සිටියාය. ඉසොන් හෝ පන්කොච් හෝ මේ පුද්ගලයන් ඔරුවකින් ගෙන ගොස් ගංගාවේ යන නැවකට ඇරලයි. නැතිනම් ලොබීෂ්කිවල ගං තොටුපළට ගෙන යයි. වොල්ගා ඉවුරේ උස් බෑවුමේ සිට මම දෙහි ලෙල්ලක් වැනි ඔරුව දෙස බලමි. එය කළුවන් ජල කඳ මත හෝ සඳ රැසින් නැවී ඇති රිදීවන් ජලය මත හෝ පා වෙන සැටි මට පෙනේ. ඔරුවට ඉහළින් ලන්තෑරුම් එළිය වැනෙන්තේ නැවේ කපිතන්ගේ අවධානය යොමු කරනු පිණිසය. ඉමහත් ගුප්තමය වැඩවලට සහභාගි වන කෙනකු ලෙස මට දැනිණි.

නගරයේ සිට මරියා දෙරෙන්කෝවා පැමිණියාය. මා

ලජ්ජාවට පත්කළ ඒ පැරැණි බැල්ම ඇගේ නෙන්වල නැති බව මට දැනිණි. තමා ලස්සන තරුණියක බව දන්නා, යටි රැවුළකින් යුත් යෝධ රොමාස්ගේ අවධානය නිසා සතුටට පත් වී සිටින තරුණියකගේ බැල්මක් සහිත නෙත්ය, දැන් ඇයට ඇත්තේ. ඔහු ඇය සමඟ කතා කළේ අන් අයත් සමඟ මෙන්, තරමක උපහාසයෙකිනි. එනමුදු ඔහු නිතරම පාහේ ඔහුගේ යටි රැවුළ දෙස බැලූ අතර, ඔහුගේ දෙනෙත් ප්‍රීතිමත් සුසුමක් නිසා දිලිසිණි. ඇගේ කටහඬෙහිද පසන් ගතියෙකි. නිල්වන් ගවුමක් ඇඳ සිටි ඇ රන්වන් හිසකේ මත නිල්වන් පීත්ත පටියක් බැඳ තිබිණි. ඇගේ ළාමක දැන් නොසන්සුන් බවක් පළ කළේ යමක් අල්ලා ගැනීමට සැරසුණාක් මෙන් විය යුතුය. මුව විවෘත නොකර ඇ නිරතුරුවම යමක් ගායනය කරන්නී, කුඩා ලේන්සුවකින් ඇගේ පුංචි දීප්තිමත් මුහුණට පවත් සලා ගත්තාය. අලුතින්, සතුරු සහ කෝපාන්විත ලෙස මා කැලඹීමට පත්කරන යමක් ඇය කෙරෙහි තිබෙන බවක් මට දැනුණෙන් හැකි තරම් අඩුවෙන් ඇය මුණ ගැසීමට මම උත්සාහ කළෙමි.

ජූලි මස මැද හරියේදී ඉසොන් අතුරුදහන් විය. ඔහු ගගේ ගිලුණු බවට ආරංචි පැතිර ගියේය. දවස් දෙකකට පසුව එම ආරංචිය සැබෑ බව ස්ථිර විය. අපේ ගමට හැතැප්ම හතක් පමණ පහළින් පිහිටි ගමකට ඔහුගේ ඔරුව පාවි ඇවිත් තිබිණි. එම ඔරුවේ අඩිය හිල්වී, ඉදිරිපස කොටස බිඳී තිබිණි. ඉසොන් සමහර විට ඔරුව තුළ නිදාගත් අතර, ඔහුගේ ඔරුව දිය සුළියකට හසුවී, හැතැප්ම පහක් පමණ ඇත නැංගුරම් ලා තිබූ විශාල පාරු තුනක හැප්පි විනාශ වී ඇතැයි යන මතය පැතිරිණි.

මේ බේදවාචකය සිදුවන විට රොමාස් කසාන් නගරයට ගොසිනි. හවස කුකුළුකින් මුසල ලෙස කඩයට විත්, මලු මත වාඩිවී, දුක්බර ලෙස නිහඬව සිටියේය. ඔහු සිය දෙපා දෙස බලමින් සිට අනතුරුව දුමක් අදිමින්, මෙසේ ඇසීය:

“රොමාස් එන්නෙ කවදාටද?”

“මා දන්නෙ නැහැ.”

ඔහු සිය බිඳුණු මුහුණ අත්ලෙන් ඉතා දැඩි ලෙස

පිසදාමින්, උගුරේ කටුවක් හිරවුණු කලෙක මෙන්, ගොරවමින් අම්මා මතක් කර සෙමින් බැණ වදින්නට විය.

“නුඹට මක්වෙලාද?”

ඔහු මා දෙස බැලුවේ දෙතොල් සපා ගනිමිනි. ඔහුගේ දෙනෙත් රතු වී තිබුණු අතර, යටි ඇන්ද වෙවුලන්නට විය. ඔහුට කතා කිරීමේ ශක්තියක් නැති බව වටහාගත් මම ඔහු කතා කරන තුරු බියෙන් බලා සිටියෙමි. කිසියම් කනගාටුදායක පුවතක් බලාපොරොත්තුවෙන් මම නිහඬවීමි. අවසානයේදී ඔහු පාර දෙස බලාගෙන අසිරුවෙකින් සිදු වූ දෙය ගොත ගසමින් විස්තර කළේය.

“බේදවාචකය සිදු වී ඇති ස්ථානයට අපි දෙදෙනා, මා සහ මිගුන් ඔරුවකින් ගියෙමු. අනතුරුව අපි ඉසොත්ගේ ඔරුව පිරික්සා බැලීමු. එහි අඩිය පොරොවකින් කපා සිදුරු කර තිබෙන සැටි යසට පෙනිණි. මේ සිදුර පොරොවකින් හිල් කරලා! එහි තේරුම අපේ ඉසොත්ව මරා දැමූ බවයි! වෙනත් විදිහක් නැහැ...”

කුකුෂිකින් හිස සලමින් කුණුහරුප එක පිට එක ඇද බාන්නට විය. ඔහුගේ කටහඬ වියළිය, උණුසුම්ය. ඉන් ඉක්බිතිව ඔහු නිහඬව සිට කුරුසියේ ලකුණ ඇඳ ගත්තේය. අඬා වැලපීමට සැරසෙන මේ ගොවියා දෙස බැලීම ඉතා දැඩි දොම්නසක් ඇති කරවීය. කුකුෂිකින්ගේ මුළු මහත් සිරුරම කෝපය නිසා වෙවුලන්නට විය. දුක සහ කෝපය උතුරා බුර බුරා කැකැරෙන්නට වූයෙන්, ඔහුට හුස්ම ගැනීම පවා අසිරු විය. අනතුරුව ඔහු හිස වනා නැඟිට සිට කඩෙන් ඉවතට ගියේය.

ඊට පසු දින කොල්ලෝ ගඟට බැස නාන විට බිඳුණු විශාල පාරුවක් යට ඉසොත්ගේ සිරුර තිබෙන බව සොයා ගත්හ. ගමට යාමින් ඉහළින් ගංඉවුරේ තිබුණු පාරුව අඩ වශයෙන් වේලිලාය. එම පාරුවේ එක් කොටසක් වැලි-ගල් ඉවුරට එරී තිබිණි. අඩක් නොගැඹුරු දියෙහි තිබූ එම පාරුව යට බිඳුණු සුක්කානමට ඇමිණි ඉසොත්ගේ සිරුර මුණින් අතට දිගා වී වැතිර තිබිණි. ඔහුගේ හිස් කබල සිදුරු වී ඇති අතර, එහි වූ මොළය නදී ජලයට සේදී ගොසිනි. ඉසොත්ගේ පිටුපසින්

විත් ඔහුගේ හිසට පොරොවකින් ගසා එය දෙබැ කර තිබෙන සැටි යසට පෙනිණි. දියපාර විසින් ඔහු ගංඉවුරට විසි කෙරුණු අතර, ඔහු දැන් විදහා පීනා ගොඩට ඒමට උත්සාහ දැරූ සැටියෙක් පෙනෙන්නට තිබිණි.

ගමේ පොහොසත් ගොවීහු විසිදෙනෙක් පමණ ගං ඉවුරට රැස් වී, බැරැරුම් ලෙසත්, කල්පනාකාරී ලෙසත් බලා සිටියහ. දුප්පත් ගොවීන් තවමත් ගොවිතැන් වැඩ වලින් නිදහස් නොවූ බැවින්, ඔවුන් එතැන නොවීය. වපල, නිව ගම්මුලාදැනියා අතැති පොල්ලක් වනමින්, ඒ මේ අත යයි. ඔහු නහයෙන් හඬක් පිට කරමින් රෝස පැහැති ඔහුගේ කමිස අතින් නහය පිසදමන්නට විය. ගමේ කඩයක අයිතිකරුවෙකු වන නැඹුලු කුස්මින්, දෙපා දුරින් තබාගෙන, බඩගෙඩිය ඉදිරියට දමාගෙන වරෙක මා දෙසත්, තවත් වරෙක කුකුළුකින් දෙසත් බලන්නට වූයේය. ඔහු තර්ජනාත්මක ලෙස බැම හැකුළුවද, ඔහුගේ වර්ණ විරහිත දෙනෙත්වලින් කඳුළු ගලන්නට විය. ලප සහිත ඔහුගේ මුහුණ කනගාටුදායක සිරියක් මවාපාන සැටියෙකි, මා දුටුවේ.

ගම්මුලාදැනියා ගංඉවුරේ තම බකල පාදවලින් ඔබ-මොබ යමින් කතා කළේය.

“අපොයි, මේක මහ නරක වැඩක්! අපොයි, ගොවියනි, මේක නම් හොඳ නැහැ!”

තරබාරු දේහයකින් හෙබි ඔහුගේ ලේළිය ගං ඉවුරේ ගලක් මත වාඩි වී, මොට්ට ලෙස ජලය දෙස බලමින්, වෙවුලන අතකින් කුරුසියේ ලකුණ ඇඳ ගත්තාය. ඇගේ දෙතොල් වෙවුලයි, රකුවන් ඇගේ යටි තොල එල්ලා වැටෙන්නේ, බල්ලෙකුගේ මෙනි. එම දර්ශනය අප්‍රිය ජනකය. ඇගේ කටෙි කහ පැහැති අවලස්සන දත් පෙළ පෙනේ. ඒවා එළුවකුගේ දත්වලට සමානය. කන්දේ සිට ලහි ලහියේ පහළ බසින තරුණියෝ සහ කොල්ලෝ වෛවර්ණ ලපවලට සමාන වූහ. දුලි තවරාගත් ගොවියෝ ඉක්මන් ගමනින් ආවෝය. රැස් වූ පිරිස පරෙස්සමින් සහ පහත් හඬින් මුහු-මුහු ගාන්නට වූහ.

“මැරිව්ව මිනිහා කරදරකාරයෙක්.”

“කවුද? ඔහුද?”

“ඔහු නොවෙයි, ඔන්න කුකුළුකින් නම් කරදරකාරයෙක්...”

“ඒ මනුස්සයා මරා දැමීමේ අපරාදේ...”

“ඉසොත් සාමයෙන් ජීවත් වුණා...”

“සාමයෙන්ද?” එසේ ඇසූ කුකුළුකින් මිනිසුන් වෙත කඩා පැන කෑ ගැසීය. “එහෙනම් තොපි මොකටද ඒ මිනිහව මරා දැමීමේ? ආ? නිව වල් උරෝ තේද?”

හිටි හැටියේම උම්මත්තක ලෙස ගැහැනියක් සිනාසුණාය. ඇගේ උම්මත්තක කෑගැසීම් රැස් වූ පිරිසට ගැසූ කස පහරක් වැන්න. ගොවිහු එකිනෙකාට විරුද්ධව කෑ ගසමින්, ශාප කර ගනිමින්, හඬ නැගූහ. කුකුළුකින් කඩකරූ කුස්මින් වෙතට පැන ඔහුගේ ගොරෝසු කම්මුලට වැරෙන් පහරක් ගැසීය.

“වල් සතා ඉඳා කාපිය!”

මීට මොළවා ගත් දෑත් වනමින්, වහාම ඔහු පොර කන්නන්ගෙන් අෑත් වී, මා දෙස බලා සතුටකින් මෙන් කෑ ගැසීය.

“පලයන් යන්න, දැන් ගුටි කෙළගන්න පටන් ගනී වී!”

ඔහුට පහර දුන්නේය. ඔහුගේ දෙනොල් පැළඹෙන්න ඔහු ලේ මුසු කෙළ ගැසීය. එහෙත්, ඔහුගේ මුහුණ දිලිසෙනසුලු සතුටකින් පිරිණි...

“මම කුස්මින්ට ගහපු පහර නුඹ දැක්කා නෙවද?”

බාරිනොව් අප වෙතට දිව ආවේ පාරුව අසල සිටි සෙනඟ දෙස බිය වී බලමිනි. එක ගොඩට ගුළි ගැසී සිටි සෙනඟ අතරින්, ගම්මුලාදැනියාගේ සිහින් කටහඬ ඇසේ.

“නැහැ, එහෙනම් නුඹ ඔප්පු කරපත්, මම ආරක්ෂා කළේ කාවද? නුඹ ඔප්පු කරපත්!”

“මම මේ ගමින් පිටත්ව යා යුතුයි,” කන්ද නඟින අතර බාරිනොව් කීවේය.

එදින හවස ශ්‍රීෂ්මාධික වූයෙන් මට හුස්ම ගැනීම පවා අසීරු විය. දම් පැහැති හිරු කළු-නිල්වත් වලා රැසකින් වැසිණි. අප අසල ඇති පඳුරුවලට රතු වත් ආලෝකයක් වැටිණි. අෑත කොහේදෝ ගොරවන හඬක් ඇසෙයි.

ඉසොක්ගේ මළ සිරුර මා ඉදිරියේ පාවෙයි. මොළය සහිත ඔහුගේ හිස් කබලේ හිසකේ මුල්වලින් කෙළින් සිටින්නාක් මෙනි. ඉසොක්ගේ බැරැඬි කටහඬත්, ඔහු කී සුහද වචනත් මට සිහිවිය.

“හැම කෙනකු තුළම ළාමක යම් කිසිවක් තියෙනවා. අන්න ඒ ළාමක ගතිවලට අපි වැදගත්කමක් දෙන්න ඕන! අපි රොමාස් ගැන බලමු එයා අයෝමය වගේ පෙනුණට, ඔහුගේ හිත බොහෝ ළාමකයි !”

කුකුෂ්කින් මා අසලින් ගමන් කරමින් කෝපයෙන් කතා කළේය. “අපි හැමටම ඔය ටික තමයි... දෙවියනි, මෝඩකමක මහත !...”

දවස් දෙක-තුනකට පසු රොමාස් ගෙදර ආවේ මැදියම් රැයෙහිදීය. කිසියම් හේතුවක් නිසා ඉමහත් ලෙස සතුටු වෙමිනි. ඔහු මට කතා කළේ අපූරු සුරතල් බවකිනි. මා දොර හැර ඔහුට ගෙට ඇතුළු වීමට ඉඩ දුන් විට, ඔහු මගේ උරහිසට තට්ටු කොට, මෙසේ පැවසීය:

“මක්සිම්වි, ඔබ නිදාගන්නවා මදි !”

“ඉසොක්ව මරා දැමීමා” යැයි මම දන්වා සිටියෙමි.

“මොනවා?”

ඔහුගේ හකු එකට ගැටී, මස් පිඬු පිම්බිණි. යටි රැවුළු නැටවිණි. එය ඔහුගේ පපුවට වැටෙන සැටියකි. මට දැනුණේ. හිස්වැස්ම පවා ගලවන්නේ නැතිව ඔහු කාමරය මැද හිටගෙන, දෙනෙත් හකුළුවාගෙන, හිස වැනීය.

“මිනීමරුවා ගැන ආරංචියක් නැහැ? එහෙම විය යුතුයි.”

ඔහු සෙමින් ජනේලය අසලට ගොස්, දෙපා දිග හැරගෙන වාඩි විය.

“මම ඉසොක්ට කීප වරක්ම අනතුරු ඇඟවුවා... පොලිසියෙන් ආවද?”

“ඔව්, ස්තනවොයි පොලිස් නිලධාරියා ඊයේ ආවා.”

“ඉතින් ප්‍රතිඵල මොනවාදැයි” ඇසූ ඔහු තමාටම පිළිතුරු දුන්නේය. “සත්තකින්ම මොනවත් නැහැ !”

සැමදා පරිදි එදත් ස්තනවොයි නිලධාරියා කුස්මින් මුදලාලිගේ ගෙදර නැවතී, කුකුෂ්කින් කුස්මින්ට කම්මුල් පහරක් දීම නිසා ඔහුට පොලිස් හිර කුඩුවට දැමීමට අණ

කළ බවත් මම රොමාස්ට විස්තර කළෙමි.

“එවැනි වැඩවලට මොනවා කියන්නද?”

මම කුස්සියට ගොස් සමචාරය පිළියෙල කළෙමි. තේ බොන ගමන් රොමාස් මෙසේ පැවසීය:

“මේ මිනිසුන් ගැන මට දුකයි. ඔවුන් ඔවුන්ගේ ඉතාම හොඳ අය මරා දමනවා. මෙවැනි හොඳ අය නිසා ඔවුන් බයවුණු බව සිතන්න ඉඩ තියෙනවා. ඔවුන්ගේ මගට හොඳ මිනිහා හරස් කපන නිසා ඔහුව නැති කර දමනවා මෙහෙ මිනිස්සු කියන්නා වගේ “ඔහු අපේ ගෙවත්තට ගැලපෙන්නේ නැහැ.” මා සයිබීරියාවට ඇදගෙන යන විට මට එක අපරාධකරුවකු මුණ ගැසුණා. ඔහු මට කියපු කතාවක් මම ඔබට කියන්නමි: ඔහු හොරෙක්. ඔහුගේ කණ්ඩායමේ හොරු පස්දෙනෙක් හිටියා. ‘හොරකම් කිරීමෙන් පලක් නැත. අපි කොහොමත් දුකින් තමයි ජීවත් වන්නේ, ඒ නිසා හොරකම් කිරීම අත්හැරලා දාමුයි කියලා එක හොරෙක් අනික් හතර දෙනාට කියලා තියෙනවා. මෙසේ කී හොරා බිලා නිදාගන්නා විට, අනික් හතර දෙනා එකතුවෙලා ඔහුගේ බෙල්ල මිරිකලා ඔහු මරා දැමීමා. මට මේ කතාව කියාපු හොරා, මැරුම් කෑ තම සගයා ගැන බොහොම ඉහළින් වැනුවා. ඉන් පසුව මේ හොරා තවත් තුන් දෙනෙකු මැරුවත්, ඔහුට ඔවුන් ගැන දුකක් නැහැ. එහෙත්, තමා විසින් මරා දමන ලද තම සගයා ගැන ඔහුට තවමත් දුක සිතෙනවා. මැරුම් කෑ සොරා දක්ෂ, ප්‍රීතිමත්, පවිත්‍ර සිතක් තිබුණ මිනිහෙක් බවයි ඔහු මට කීවේ “නුඹ ඔහු මැරුවේ කුමක් නිසාද? ඔහු නුඹලා පාවා දෙයි කියන බය නිසාද?” මා ඔහුගෙන් එසේ ප්‍රශ්න කළාම ඔහු අමනාපයට පත්වුණා. ‘නැහැ. ඔහු කිසිම මුදලකට අප පාවා දෙන්නෙ නැහැ. ඔහු එවැනි කෙනෙක් නොවෙයි. ඔහුගේ ඒ කතාවෙන් පසු අපට ඔහුත් සමඟ මිත්‍රකම් පවත්වා ගැනීම අමාරු දෙයක් වුණා. අපි සතර දෙනා පවුකාරයෝ, ඔහු විතරක් සුද්දවන්නයා. ඒක නරක තත්ත්වයක්.

රොමාස් නැගිට කාමරය තුළ ඔබ-මොබ සක්මන් කරන්නට විය. දැන් පිටිතලහා කොට බැඳගෙන දත් දෙපෙළට දුම්කොළ පයිප්පය හිර කරගෙන, සක්මන් කළ

ඔහු ඇඳ සිටියේ ඔහුගේ දෙපා සම්පූර්ණයෙන්ම වැසෙන තරම් දිගැති සුදු පැහැති, විශාල තනාර් කම්සයෙකි. පාවහන් රහිතව, ඔහු ශක්තිමත් ලෙස ලී පොළොවේ පා තබමින්, කල්පනාකාරී ලෙස මෙසේ පවසන්නට විය:

“සාමාන්‍ය මිනිස්සු ‘සාන්තුචරයකුට’ ඇති කර ගන්න බය මම කීප වරක්ම දැකලා තියෙනවා. මේ විදිහට ඔවුන් ඉතාම හොඳ මිනිසුන් නැති කරලා දානවා. මෙවැනි ‘සාන්තුචරයන්’ කෙරෙහි මිනිස්සු දක්වන ආකල්ප දෙකක් තියෙනවා. පළමුවෙන්ම ඔහුට දුක් කරදර දීම එපා වුණාම ඔහු මරාදැමීම එකකි. අනික නම් ඔහු කියන හැම වචනයක්ම දොහොත් මුදුන් දී පිළිගෙන ඔහු ඉදිරියේ බල්ලකු සේ බඩගැමයි, මෙය සිදුවන්නේ කලාතුරකින්, ඒ සාන්තුචරයාගෙන් ඉගෙන ගැනීමත්, ඔහුගේ ජීවිතයෙන් පාඩම් ගෙන හැසිරීමත්, වැනි දේ කිරීමට මිනිසුන්ට බැහැ, එසේ කිරීමට දන්නේ නැහැ. සමහර විට ඔවුන් කැමැති නැතිවා වෙන්නත් පුළුවනි නේද?”

නිව්ගිය ඉතිරි තේ ටික පානය කොට, හේ මෙසේද පැවසීය:

“සමහර විට ඒක එහෙම වෙන්න පුළුවනි. කල්පනා කර බලන්න, මිනිස්සු බොහොම අමාරුවෙන් කිසියම් ජීවිතයක් ගොඩනගලා, එයට හුරු පුරුදු වෙලා ඉන්න විට, මෙන්න කවුදෝ මිනිහෙක් කැරැලි ගහන්න පටන් ගෙන, ‘නුඹලා ජීවත්වන හැටි හරි නැහැ’, කියලා අර සුද්දවන්නයා කියනවා. එවිට මිනිස්සු කියනවා ‘අපි මේ ජීවිතය ගොඩ නගන්න හැම ශක්තියක්ම යෙදෙව්වා, අපේ ඉතාම හොඳ අය ඒ සඳහා ජීවිත පූජා කළා. නුඹ ඇවිත් යකා නටන්න හදනවා!’ ඉතින් අර ‘සාන්තුචරයාට’ එකවරම පහර දෙනවා. ‘අපට බාධා නොකර පල යන්න!’ කොහොම වුණත් ‘නුඹලාගේ ජීවිත හරි නැතෙයි’ කියන මිනිසා ගේ පැත්තේ තමයි ඇත්ත-යුක්තිය තියෙන්නේ. වඩාත් හොඳ ජීවිතයක් කරා ජනතාව ගෙන යන්නේ මේ ‘සුද්දවන්නයා’ තමයි.

ඔහු අතක් වනා පොත් රාක්කය පෙන්වා මෙසේද එකතු කළේය.

“විශේෂයෙන්ම මේ පොත ලියාපු අයගේ ප්‍රයත්නය.

භා ! මට පොතක් ලියන්න හැකි නම් ! පොත් ලියන්න මට ශක්තියක් නැහැ. මගේ අදහස් බරපතළයි, රළුයි.”

ඔහු මේසය අසල වාඩි වී වැළඹීටි මේසය මත තබාගෙන, දැනින් හිස අල්ලාගෙන, දුක්විය.

“ඉසොත්ගේ මරණය මට විශාල දුකක් !” බොහෝ වේලාවක් නිහඬව සිට යළිත් මෙසේද පැවසීය:

“දැන් ඉතින් අපි නිදාගන්න යමු !”

මම මගේ කුටිය පිහිටි අට්ටාලයට ගොස්, කවුළුව අසල වාඩිවීම්. උණුසුම නිසා ඇතිවන ආලෝකය කෙත්වතුළුලින් පැන නැග අහසින් අඩක් වසා සිටී. විනිවිද පෙනෙන මේ රතු වන් ආලෝකය අහස ගනිත්ම, සඳ බියෙන් ගැහෙන සැටියක් දැනෙයි. බල්ලෝ බිරුහ, උඩුබුරුලන්න වූහ. උන් නිසා නොවේ නම්, මා මිනිසුන් නැති දූපතක වාසය කරන සැටියක් සිතින් මවා ගන්නට තිබිණි. ඇත තැනක ගොරවන සැටි ඇසිණි. හුස්ම ගැනීමට නොහැකි තරම් වා කඳක් කවුළුව තුළට ඇතුළු විය.

මගේ මනෑස ඉදිරියේ ඉසොත්ගේ මළ සිරුර මැවී පෙනිණි. නිල්වන් ඔහුගේ මුහුණ අහස දෙසට යොමු වී තිබිණි. ඔහුගේ මළ සිරුර වැසී ඇත්තේ ඉවිතායාක් පඳුරුවලිනි. ඔහුගේ දෙනෙත් විදුරු බවට හැරී තිබුණු අතර, ඒවා මළ සිරුරේ අභ්‍යන්තරය දෙස බලන සැටියකි. ඔහුගේ රන්වන් යටි රැවුළ මුදු මෙන් කැරැලි ගැසී, එකට ගලී ගැසී ඇත. ඔහුගේ කට විවෘත වී ඇත්තේ, මවිත වූ බවක් කියා පාන්නට මෙනි. ඔහු මට කොඳුරා මෙසේ කියයි:

“මක්සිමිව්, ප්‍රධාන දේ නම් දයාව සහ සුහදතාව දැක්වීමයි! මම පාස්කු මංගලයට බොහොම කැමතියි. මොකද දන්නවද, එය ඉතාම දයාත්විත උත්සවයන් නිසා!”

ඔහුගේ නිල්වන් පාද පිරිසිදු ලෙස වොල්ගා නදී ජලයට සේදී ඇති අතර ඔහුගේ නිල් පැහැති කලිසම දැඩි සුර්යතාපය නිසා වේළිලාය. මේ ධීවරයාගේ මළ සිරුරට ඉහළින්, මැස්සෝ ඉගිලෙමින් නද දුන්න. ඉතා කටුක දුගඳක් ඔහුගේ සිරුරෙන් වහනය විය.

අට්ටාලයෙහි පිහිටි මගේ කුටිය පඩිපෙළ දිගේ නඟින රොමාස්ගේ බරැති පාදවල හඬ ඇසේ. ඔහු ඇවිත් මගේ ඇඳ කොනක වාඩි වී, ඔහුගේ යටි රැවුළ මිටින් ගත්තේය.

“ඔබ දන්නවද, මම විවාහ වෙන්න යනවා ! ඔව්”

“ගැනු කෙනකුට මෙහි ජීවත්වීම අමාරුයි,” මම පැවසීමි.

මා තවත් යමක් කියනු ඇතැයි යන අදහසින් ඔහු මා දෙස ඉතා ඕනෑකමකින් බැලීය. එහෙත්, කිව යුත්තේ කුමක් දැයි මම නොදැන සිටියෙමි. අධික උෂ්ණය නිසා කෙත්වතු වලින් පිටවන හුමාලයෙන් ඇතිවන ආලෝකය මගේ අට්ටාලයද එළිය කළේය.

“මාෂා දෙරෙත්කොවා මම විවාහ කරගන්න යනවා...”

මට ඉබේටම සිතා ගියේ, මේ වන තුරුත් ඒ තරුණිය මාෂා යන නමින් හැඳින්විය හැකි බව කිසිදාක මගේ සිතෙහි නූපත් බැවිනි. ඇය මාෂා යනුවෙන් ඇමතීම මගේ මව්තයට හේතු විය. ඇගේ පියා හෝ සොහොයුරන් හෝ ඇය මාෂා නමින් හඳුන්වා ලූ සැටියක් මට නම් මතක නැත.

“ඔබ සිතා වෙන්තෙ මන්ද?” රොමාස් ඇසීය.

“නැහැ. නිකම්.”

“ඇය පාවා ගැනීමට මා මහලු වැඩිද?”

“අපොයි නැහැ !”

“ඔබ ඇයට ආලය කළ බව ඇ මට කිව්වා,” රොමාස් පැවසීය.

“එහෙම කළා වෙන්න ඕන.”

“දැන් ඒ හැඟීම් පහවෙලාද?”

“ඔව්, මා හිතනවා එම හැඟීම් දැන් නැතැයි කියලා,” මම පිළිතුරු දුනිමි.

ඔහු මිටින් ගෙන සිටි රැවුළ අතහැර දමා, සෙමින් මෙසේ පැවසීය:

“ඔබේ වයසේදී එහෙම වෙනවා. නමුත්, මගේ වයසේදී ස්ථිර ලෙසම ඒ හැඟීම් ඇතිවෙනවා. එවිට එය හැම දෙයක්ම බදා අල්ලා ගන්නවා. වෙන කිසි දෙයක් ගැන කල්පනා කිරීමට බැහැ.”

ඔහු සිය ශක්තිමත් දත් විළිස්සා, දිගටම කතා කළේය.

“අන්තෝනි ඇක්ටියුම් සංග්‍රාමය ඔක්ටාවියානුස්ට පරාජය වූයේ ඔහු තම නාවුක හමුදාව සහ අණ දෙන නිලධාරී ධුරය අතහැර දමා, බියට පත් ක්ලියොපැට්රා සංග්‍රාම භූමිය අතහැර දමා, පලායන විට ඇය පසු පසින් ඔහුගේ නැව පැදවීම නිසයි. එවැනි දේ පවා සිදු වනවා.

රොමාස් නැඟිට කතා කළේ, සිය හැඟීම්වලට එදිරිව නැඟී සිටින්නාක් මෙනි.

“ඉතින් මම තීරණය කළා කසාද බදින්නට.”

“කවදටද?”

“සරත් කාලේ ආවාම. ඇපල් ජාවාරම ඉවර වුණායින් පස්සෙ.”

ඔහු චුවමනාවටත් වඩා වැඩියෙන් හිස පාත් කරගෙන මගේ කුටියෙන් පිටවිය. සරත් සමය වන විට මෙතැනින් යාම මැනවයි සිතමින්, මම නින්දට ගියෙමි. ඔහු අන්තෝනි ගැන කීවේ මක්නිසාද? එය මගේ සිත් ගත්තේ නැත.

කලින් ඉදුණු ඇපල් ගෙඩි කැඩීමේ කාලය එළැඹිණි. ඇපල් අස්වැන්න ඉතා සරු විය. ඉදුණු ඇපල් ගෙඩිවල බර නිසා අතු බිමට නැමී තිබිණි. එයින් වහනය වූයේ තියුණු පුසුඹකි. කොල්ලෝ ඇපල් වතු වලට වැදී පණුවන් කෑ ගෙඩි සහ සුළං පහර විසින් බිම දමන ලද කහ සහ රතු ඇපල් ගෙඩි අහුලන්නට වූහ.

අගෝස්තු මාසයේ මුල් හරියේදී රොමාස් කසාත් නගරයේ සිට එක් ඔරුවකින් බඩු බාහිරාදියද, අනික් ඔරුවෙන් වට්ටි පෙට්ටිද ගෙනාවේය. ඔහු පැමිණියේ සතියේ දවසක උදේ අටට පමණය. රොමාස් මුහුණ කට සෝදාගෙන වෙනත් ඇඳුමක් ඇඳගෙන තේ බීමට ලැස්ති වී, ප්‍රීතියෙකින් කතා කළේය.

“රාත්‍රී කාලයේදී ගගේ යාත්‍රා කිරීම බොහොම හොඳයි.”

හිටිහැටියේම ඔහු නහයෙන් ඉව අල්ලා, චුවමනාවෙකින් ප්‍රශ්න කළේය.

“දුම් ගඳක් දැනෙනවා. තේද?”

එකෙණෙහිම වාගේ අක්සිනායා විලාප නගන්නට වූවාය.

“ගිනි ගන්නවෝ.”

අපි සැණෙකින් ගෙවත්තට දිව ගියෙමු. ගෙවත්ත

පැත්තෙන් අපේ බඩු ගබඩාවේ එක් බිත්තියක් ගින්නට හසු වී තිබිණි. භූමිතෙල්, තාර සහ අනික් තෙල් වර්ග අප ගබඩා කර තිබුණේ මෙහිය. දිලිසෙන සුර්ය රශ්මිය නිසා පැහැදිලි බවෙන් අඩු වූ ගිනි දැල් නිර්දය ලෙස බිත්තිය දිගේ නගින සැටි අප බලා සිටියේ නිමේෂයකට වුව, තුෂ්ණීම්භූත වෙමිනි. ඒ ගිනිදැල් කෙමෙන් කෙමෙන් පියස්ස දක්වා දැන් නැග ඇත. අක්සිනායා වතුර බාල්දියක් ගෙනා අතර, රොමාස් එය නටන ගිනි ජාලාවලට දැමීමේය. හණිකට ඔහු බාල්දිය වීසි කොට මෙසේ කීවේය:

“වහාම පීප්ප එළියට ඇදලා දාන්න ඕන, මක්සිම්ච්. අක්සිනායා කඩ්ට යන්න.”

මම වහාම තාර පීප්පයක් එළියට ඇද මහ පාරට ගෙන ගියෙමි. ඊළඟට භූමිතෙල් පීප්පය ගෙන එය පෙරළන්නට පටන් ගත්තද, එහි ඇබය ගලවා ඇති සැටි දුටිමි. ඒ නිසා පොළොව දිගේ භූමිතෙල් වැක්කෙරෙන්නට විය. මා ඇබය සොයන තුරු ඇවිළී නගින ගිනි ජාලා නිකම් නොසිට පැතිරෙන්නට පටන් ගත්තේය. ගින්දර ගබඩාවේ බිත්ති ගිල ගනිමින් පැතිර ගිය අතර, එයින් නැගුණේ උපහාසාත්මක ගීතයෙකි. වහල ගිනි ගනිත්ම, එයින් ‘පට-පට’ යන හඬක් පිටවීය. පාර පුරා ගැහැනුන් සහ ළමයින් කෑ ගසමින් දුවන සැටි මට පෙනිණි. රොමාස් සහ අනිස්සා කඩ් ඇති බඩු ගෙන ඒවා ළඟ ඇති අගලට වීසි කරන සැටි මම දුටුවෙමි. මහ පාර මැද කළු ඇඳගත් මැහැල්ලක් මීට මොළවා ගත් අතින් සොලවමින් බියජනක ලෙස කෑ ගසයි: “ආ-ආ, යක්ෂයිනි !...”

මා යළිත් ගබඩාවට දිව ගිය විට, එය ගින්නෙන් සහ දුමෙන් පිරී හඬ නගන සැටිත්, වහල සෙලවෙන සැටිත්, ගිනිදැල් රතු පිත්ත පටි මෙන් පියස්සේ සිට පහළට එල්ලෙන සැටිත්, බිත්තිය වෙනුවට ගින්න දැවී පිලිස්සී ගිය වැටක් දුටු බවත් මට මතකය. දුම මගේ හුස්ම හිරකළ ද, යම්තමින් පීප්පය පෙරළා ගෙන යාමට මම සමත් වීමි. එහෙත්, එය දොර අසල දී හිර වූයෙන්, තවදුරටත් එය ගෙනයාමට මට නොහැකි විය. වහලේ සිට ගිනි දැල් මගේ ඇඟට වැටුණෙන්, ඒවා මගේ අත් සහ මුහුණ

පුලුස්සාලිය. මම උදව් ඉල්ලා කෑ ගැසීමි. රොමාස් මා එලියට අදිමින් කෑ ගැසීය. "ඇතට දුවන්න: දැන් පුපුරා යාවි..."

ඔහු ගේ තුළට යත්ම, මමත් එහි දිව ගියෙමි. මා අට්ටාලයට නැංගේ මගේ පොත් බේරා ගැනීමේ අදහසිනි. පොත් සියල්ල ජනේලයෙන් පිටතට විසි කළ පසු, තොප්පි සහිත පෙට්ටියක් මම දුටුවෙමි. එය පිටතට විසි කිරීමට උත්සාහ කළෙමි. ජනේලය කුඩා නිසා එය විසි කළ නොහැකි වූයෙන්, පුඩි බාගයක් පමණ බරැති පටියක් ගෙන ජනේල රාමුව කඩන්නට වීමි. හිටි හැටියේම 'බුම්' යන ශබ්දයක් පැන නැඟුණෙන්, වහල උඩ බියජනක පිපිරීමක් ඇතිවිය. භූමිතෙල් පිප්පය පිපිරුණු බව මට වැටහිණි. වහල පුපුරා ගොස් මහ ගිනි ජාලාවක් ඇති කළෙන්, රතු වත් ගිනි දැල් ජනේලය අසලින් කාමරය තුළට වැටෙන්නට විය. මට දැනුණේ උහුලාගත නොහැකි අධික උෂ්ණයෙකි. මම පඩිපෙළ වෙත දිව ගියද, දුම්වලා මට බාධා කළේය. සර්පයන් වැනි ගිනි ජාලා මා පිළිගැනීමට ඉදිරියට ආවේය. යෝධමය දත්වලින්, ලී බිත්ති සපන හඩක් පහළ ඉදිරිපස කාමරයෙන් ඇසිණි.

මම කුමක් කළ යුතුදැයි නොදන්නෙමි. දුම නිසා දෙනෙන් අන්ධ වීමට තරම් පීඩාවක් ඇති වූයෙන්, හුස්ම ගැනීමට පවා නොහැකිව, අපමණ තත්පර කිහිපයක් මම ගල්ගැසී සිටියෙමි. අට්ටාලයට ඉහළින් පිහිටි කවාට කවුළුවෙන් රතු යටි රැවුළක් සහිත කහවත් මුහුණක් එබී බලා අතුරුදහන් විය. ඒ මුහුණ විකෘති ලෙස ගැස්සුණු සැටි මට පෙනිණි. සැණෙකින්, රක්තවර්ණ රුධිර බිත්දු වැනි ගිනිසිළු පියස්සේ සිට කඩා වැටෙන්නට විය.

මගේ හිසකේ දැවී පිලිස්සී, පුපුරන හඬ පමණක් මට දැනිණි. ඒ හැර අන් කිසිවක් මට දැනුණේ නැත. මා මියයන සැටියක් මට දැනුණු අතර, මගේ දෙපා පණ නැති බවක් දැනිණි. මා දැනින් වසා ගත්තද, වේදනාව අධික විය.

ජීවිතයේ ප්‍රබුද්ධ ඉව විසින් මට ගැලවීමේ එකම මාර්ගය පෙන්වා දෙන ලදි. මා අතට අසුවන සෑම මෘදු දෙයක්ම - මෙට්ටය සහ කොට්ටයත්, ඇඟ ඇතිල්ලීමට

භාවිත කරන පංචලින් ගෙතු දිගැති පටයන් ගෙන, රොමාස්ගේ කුඳුප් නමැති විශාල හිම කඩායෙන් හිස ඔතාගෙන, ජනේලයෙන් බිමට පැන්නෙමි. මට ප්‍රකෘති සිහිය ලැබුණේ කඳුර අසල දීය. රොමාස් මා ළඟ උක්කුවියෙන් වාඩි වී කෑ ගසා ප්‍රශ්න කළේය.

“ඔබේ තත්ත්වය කොහොමද?”

නැඟිට සිටි මම අපේ ගෙය රකුවන් ගිනි ජාලාවලට හසු වී, ගිනි ගන්නා සැටි බලා මවිතය මුසු තැනි ගැනීමකට හසුවීමි. බල්ලන්ගේ දිගැති දිවවලට සමාන වූ ගිනි සිළු කළුවන් පිලිස්සුණු බිමෙහි නගින සැටි පෙනේ. ජනේලවලින් කළු දුමාරය පිටවීය. පියස්ස වැනුණේ, කහ පැහැති මල්වලට සමාන ගිනි ජාලාවලට හසුවෙමිනි.

“ඔබේ තත්ත්වය කෙසේදැයි” රොමාස් මගෙන් කෑ ගසා ඇසුවේය. ඔහුගේ මුහුණ ඩාදියෙන් සහ අඟුරු අළුවලින් නැවිලාය. දෙනෙන් කඳුළින් පිරිලාය. ඒවා බියෙන් මෙන් සැලිණි. දහදියෙන් නැවී ඇති යටි රු වුලේ කෙඳි පැටලිලාය. මගේ සිත ඉමහත් ප්‍රීතියෙකින් පිරිණි. එය විශාල බලවත් හැඟීමෙකි. අනතුරුව මගේ වම් කකුලෙන් දැඩි වේදනාවක් මතු වූයෙන්, මම බිම වැතිර රොමාස්ට ඒ ගැන කීවෙමි.

“මගේ කකුලේ ඇටය සන්ධියෙන් පැනලා!”

ඔහු මගේ කකුලේ ඇමැටිටි වූ සන්ධිය අතගා එකවර වේගයෙන් එය අදිත්ම, මට දැනුණේ තියුණු වේදනාවෙකි. විනාඩි කීපයෙකින් නැඟිට සිටි මම (මගේ පණ බේරා ගැනීමට හැකි වූ නිසා) ඉමහත් ප්‍රීතියෙකින් මත් වී, නොණ්ඩි ගසමින් අපට බේරා ගත හැකි වූ බඩු සියල්ල නාන ගෙදරට ගෙන යාමට උදව් වීමි. දුම්කෝවය දත් දෙපෙළින් ගෙන සිටි රොමාස් පසන් හඬකින් කතා කළේය.

“පිපිරුණු භූමිතෙල් පිප්පය වහලට වීසි වෙලා වහල පුපුරා යන විට ඔබ ගින්නට දැවී ගියා කියලයි මා සිතුවේ! මහ විශාල ගිනි දැල්ලක් අහස උසට නැංගා. ඉන් පසු යෝධමය බිම්මලක් වගේ විශාල ගිනි කඳකින් මුළු ගෙයම වැසී ගියා. මක්සිමිච් විනාශ වුණා කියලයි මා සිතුවේ.

ඔහු හැමදාම මෙන්ම, එදත් සන්සුන්ව, බේරාගත් බඩු

බාහිරාදිය නිසි පිළිවෙලකට තැන්පත් කරමින්, ඇගේ කුණු තවරා ගෙන, ඇඳුම් සහ කොණ්ඩය අවුල් කරගෙන සිටි අක්සිනාගා ඇමතිය.

“මේ බඩු භොරකම් කර ගැනීමට ඉඩ නොතබා ඒවා රැකගන්න. මම ගින්න නිවන්න යනවා...” දුම් ගුළින් සමඟ කඳුර වෙත සුදු පැහැති කඩදාසි පිටුද සුළඟට ගසාගෙන ගියේය.

“අහෝ පොත් ගිනිගැනීම ඉවසන්නට බැරි කනගාටුවක්, මගේ ආදරණීය පොත්...” යැයි රොමාස් පැවසීය.

අපේ ගෙදරට යාබද ගෙවල් හතරක්ම දැන් ගින්නට හසු වී ඇත. එදින නිසල වූයෙන්, ගින්න ඉක්මන් නොවීය. ගිනිදැල් අපේ ගෙදර සිට වමට සහ දකුණට පැතිර ගියේ, අකැමැත්තකින් මෙනි. පණාවක දැති මෙන් වූ ගිනිදැල් පිදුරු වහලවලට ඇවිළුණේ වේගයෙනි. රිකිලි සහ කෝටු ආදියෙන් තැනූ වැටවල්ද ගිනි ජාලාවලට හසු විය. දුම සහිත සුළඟේ කෝපාන්විත, නපුරු ගිනි දලු උණුසුම් ගියක් ගයන විටෙක මෙනි. එය ගින්නට හසු වී ලී පිලිස්සී, පුපුරන හඬය. රන් පැහැති ගිනි ගුළි දුම් වලා අතරින් වීදියටත්, ගෙවතු වලටත් වැටිණි. ගොවියෝ සහ ගෙවිලියෝ තේරුමක් නැතිව හැමතැනම දුවමින්, තමන්ගේ ගෙවල් ගින්නෙන් බේරා ගැනීමෙහි යෙදී සිටියහ. හැම තැනින්ම ඇසුණේ විලාපයක් බඳු එකම හඬකි.

“වතුර ගෙනෙව්!”

එහෙත්, ජලය ගත හැක්කේ වොල්ගාවෙනි. එය කන්දට එපිට පිහිටා ඇත. රොමාස් ගොවීන්ගේ උරෙන් අල්ලා ඔවුන් ඇද කාණ්ඩායම් දෙකකට වෙන් කළේය. තවමත් ගින්නට හසු නොවූ ගෙවල්වල වැටවල් සහ ගෙවතු වල ඇති කුඩා මඩු ආදිය කුඩා දැමීම සංවිධානය කළේය. ගොවියෝ ඔහුට නිහඬව සවන් දී ඔහුගේ අණ කිකරු ලෙස පිළිපැද්දාහ. එම වීදියේ පිහිටා ඇති ගෙවල් පෙළ ගිලගැනීමට ඉදිරිපත් වී සිටින ගින්නට විරුද්ධව සංවිධානාත්මක ලෙස සටන් ඇරැඹිණි. එසේ වුවද, ඔවුන් වැඩ කළේ බියෙන් සහ බලාපොරොත්තු රහිතවය. අනුන්ට අයත් වැඩක් කරන පරිද්දෙනි.

මා ප්‍රීතියෙනි, අන් කවරදාටත් වඩා මට ශක්තියක් දැනිණි. විදියේ ඇත කෙළවරේ පොහොසත් ගොවීන්, ගම් මුලාදැනියාගේ සහ කුස්මීන් මුදලාලිගේ නායකත්වයෙන් රැස්වී සිටින සැටි පෙනිණි. ඔවුහු කිසිවක් නොකර ගින්න නරඹමින් අතින් ගෙන සිටි දඬු වනමින් සහ අත් වනමින් කෑගැසූහ. ගොවියෝ කුඹුරුවල සිට අසුන් පන්නමින් වේගයෙන් තම ගෙවල් කරා ආවෝය. ඔවුන් පිළිගැනීමට ඉදිරියට එන ගැහැනු අඩා වැලපුණහ. කොල්ලෝ ඒ මේ අත දිව්වෝය.

තවත් ගෙයක් වටා ඇති මඩුවලට ගිනි ඇවිළිණි. ගව මඩුවේ බිත්තියත්, වැටත්, හැකිතාක් ඉක්මනින් ගලවා දැමිය යුතු විය. ගස් වැල්වලින් තනා ඇති ගවමඩුවේ බිත්තිය මත ගිනිදලු වැටෙන්නට පටන් ගෙන ඇත. ගොවීන් වැට බිදීමට පටන් ගත්තද, ඔවුන් මත ගිනි පුපුරා සහ ගිනි කැට වැටිණි. ඔවුන් ඇතට දිව ගියේ, ගිනි කැට නිසා පිලිස්සුණු ඔවුන්ගේ කමිස පිස දමමිනි.

“බය වෙන්න එපා” යැයි රොමාස් කෑගැසීය.

එයින් පිහිටක් වූයේ නැත. එවිට ඔහු ගොවියකුගේ තොප්පියක් උදුරාගෙන, එය මගේ හිසට දමා මට මෙසේ කීවේය:

“ඔබ එහා කොතේ සිට කපන්න. මම මෙතැනින් කපන්න පටන් ගන්නම්. මම එක් ලී කණුවක්ද පසුව තව ලී කණුවක්ද කපා හෙළිමි. එවිට බිත්තිය සෙලවෙන්න පටන් ගත්තේය. මම උඩ පැන එහි ඉහළ කොටස අල්ලා ගනිමි. රොමාස් මගේ කකුල් දෙකෙන් ඇද්දේය. කණු සහ වැටවලින් සාදා තිබුණු බිත්තිය මගේ හිස වසාලමින් වැටිණි. ගොවියෝ සමගි වී ඒ බිත්තිය පාරට ගෙන ගියෝය.

“ඔබේ ඇඟ පිවිවුණාද?” හේ ඇසීය.

රොමාස්ගේ මේ සැලකිල්ල නිසා මගේ ධෛර්යය සහ දක්ෂතාව තවත් වැඩිවිය. මට ඉතා වටිනා ඒ පුද්ගලයා ඉදිරියේ වඩාත් හොඳින් ක්‍රියා කිරීමට අවශ්‍ය විය. ඔහුගේ අනුමැතිය ලබා ගැනීම සඳහා පමණක් මම ඉතා අධික වේගයකින් වැඩ කරන්නට වීමි.

දුම් වලාවලට අසුවුණ අපේ පොත්වල පිටු අපට ඉහළින් පියාඹා ගියේ පරෙවියන් සේය.

අපට දකුණු පසින් ඇති ගෙවල්වලට ගිනි පැතිර යාම වළක්වා ලීමට අප සමත් වුණද, වම් පසින් ගිනි පැතිර යාම නොකඩවා කෙරිණි. මේ වන විට එහි දසවැනි ගෙය දක්වා පැතිර ගියේය. රතු සර්පයින් වැනි ගිනි දලුවල කපටි ක්‍රියාවලින් වළක්වාලීමට දකුණු පස ගොවීන් ටික දෙනෙකු නැවත්වූ රොමාස්, ගොවීන්ගේ බහුතරයන් සමඟ වම් පස ගිනි හටගන්නා ස්ථානයට ගියේය. අප පොහොසත් ගොවීන්ගේ කණ්ඩායම අසලින් දිව යන විට එතැන සිටිනවුන් නපුරු ලෙස කෑ ගසන සැටි ඇසිණි.

“මූ තමයි ගිනි තිබ්බේ!”

කුස්මින් මුදලාලියා මෙසේ පැවසීය:

“එයාගේ නාන ගෙය හෝදීසි කරන්නට ඕන.”

ඔවුන්ගේ කැත කතා මගේ මතකයට තදින් කා වැදිණි.

අවදි වුණ ප්‍රීතිය නිසා ශක්තිය වැඩි වන බව ප්‍රකට කරුණකි. මා අමුතු ප්‍රබෝධයෙකින් පසු වුණ නිසා ඉමහත් වේගයෙන් වැඩ කළෙන්, ඉක්මනින්ම මගේ ශක්තිය සිඳි ගියේය. කිසියම් රත් වූ දෙයකට පිට හේත්තු කර ගනිමින්, බිම වාඩි වූ සැටි මට මතකය. රොමාස් වතුර බාල්දියක් මගේ හිසට වක් කළේය. ගොවීහු අප වට කරගෙන ගෞරවයෙන් මුමුනන්නට වූහ.

“මේ කොල්ලට හයිය බොහොම තියෙනවා.”

“මේ කොල්ලා පාවා දෙන්නෙ නැහැ.”

මම මගේ හිස රොමාස්ගේ දෙපාවලට තද කරගෙන බලවත් ලජ්ජාවෙකින් හඬන්නට විමි. තෙතැති මගේ හිස අතගාමින් හේ මෙසේ පැවසීය:

“දැන් ඉතින් ඔබ විවේක ගන්න, අද බොහොම මහන්සි වුණා.”

යකුන් සේ කළු පැහැගෙන සිටි කුකුළකින් සහ බාරිනොවි මා අස්වසමින් කඳුර දෙසට එක් කරගෙන ගියෝය.

“කමක් නැහැ මල්ලියේ ඔක්කොම ඉවරයි.”

“නුඹ බය වුණාද?” ඔවුහු මගෙන් ඇසූහ.

මා විඩා හැර ප්‍රකෘති තත්ත්වයට පැමිණෙන්නටත් පෙර ගම්මුලාදැනියා පෙරටු කරගත් පොහොසත් ගොවියෝ දසදෙනෙක්ද, ඔවුන් පසු පසින් සොත්ස්කි පොලිස් හටයන් දෙදෙනෙක්ද රොමාස් ගේ දැනින් අල්ලාගෙන එන සැටි දුටිමි. ඔහුගේ හිස මත තොප්පියක් නොවීය. ඔහුගේ දෑත් තෙම්ලාය, කම්සය ඉරිලාය. දත් දෙපෙළින් හේ දුම් කෝවය ගෙන සිටියේය. ඔහුගේ බැම සඟළ හැකිළි මුහුණට බියජනක වේශයක් ආරූඪ වී තිබිණි. හිටපු යුද සෙබලෙකු වූ කෝස්කින් පොල්ලක් වනමින්, කෝපයෙන් කෑ ගැසීය.

“ඔය පාෂාණ්ඩයා ගින්නට දාපියව්”

“නාන ගෙය ඇරපත්.”

“යතුර නැතිවෙලා දොර කඩාපල්ලා.” රොමාස් පැවසීය.

මම වහාම නැගිට පොල්ලක් අතින් ගෙන රොමාස් අසලින් සිට ගතිමි. සොත්ස්කියෝ දෙදෙනා පසු බැස්සාහ. මුලාදැනියා බියවී, යටි උගුරෙන් කෑගැසීය.

“සාරධර්මික ක්‍රිස්තියානිකාරයනි! යතුරු දාපු දොරවල් කැඩීම තහනම්.”

කුස්මින් මුදලාලියා මා පෙන්වමින් කෑ ගැසීය.

“මෙන්න තවත් එකෙක්, මු කවුද?”

“මක්සිම්වි සන්සුන් වෙන්න. මම, බඩු නාන ගෙයි හංගලා චුවමනාවටම කඩය ගිනි තැබුවා කියලා උන් කල්පනා කරනවා.” යැයි ඔවුන් රොමාස් පැහැදිලි කළේය.

“නුඹලා දෙන්නාම එක් වී ගිනි තිබ්බා.”

“කඩාපියව්.”

“සාරධර්මික ක්‍රිස්තියානිකාරයනි...”

“වගකීම බාරගන්නවද...”

“අපි බාර ගන්නවා.”

රොමාස් රහසින් මට මෙසේ පැවසීය:

“මගේ පිටුපසට පිටුපස හරවා සිටගන්න. උන් මට පසු පසින් ගසන පහරින් මා බේරා ගන්න...”

නාන ගෙදර දොර ඉබ්බා කඩා සැණෙකින් මිනිසුන් කීප දෙනෙක් එයට ඇතුළු වූහ. මම වහාම රොමාස් අතට දිගැති පොල්ලක් දී බිම තැබූ තවත් පොල්ලක්

අතට ගනිමි.

“මෙතැන කිසිම දෙයක් නැහැ.”

“කොහෙත්ම නැක්ද?”

“හරිම යක්කු වගයක් නොවැ.”

“ගොවියනි, අපි කළේ තේරුමක් නැති වැඩක්...”
කිසිවෙක් බයාදු ලෙස කීහ.

එවිට කලහකාරී හඬක්, බේබද්දන් කිහිප දෙනෙකුගෙන් එක්වර ඇසිණි. “තේරුමක් නැත්තේ මොනවාද?”

“ගිනි තැබීම.”

“කැරැලිකාරයෝ...”

“තොපි මෙතැන අර්ටේල හදනවා...”

“හොරු, මුන්ගේ කල්ලියම හොරු...”

“කට වහපියව්!” රොමාස් ගුගුළේය. “මම නාන ගෙදර බඩු සඟවා නැති බව නුඹලා දැක්කා. නුඹලාට තවත් ඕනෑ මොනවාද? ඉතිරු වෙලා තියෙන්නේ මෙව්වරයි, පේනවද? මගේ වස්තුවට මම ගිනි තැබීමේ තේරුම කුමක්ද?”

“නුඹේ බඩු නුඹ ඉන්ජුවර් කරලා ඇති”

යළිත් දස දෙනෙක් පමණ කෝපයෙන් කෑ ගැසූහ:

“ඉවසා ගෙන හිටියා මදිද?”

“ඉවසුවා ඔය ඇති...”

මගේ දෙපා පණ නැතිව ගොස් දෙනෙත් ඇදිරි විය. රත් පැහැති මීදුමක් අතරින්, රෝද මුහුණද, උඩු සහ යටි රැවුළුවලින් වැසිගත් විකෘති වුණු කටවල්ද මම දුටිමි. උන්ට පහර දීමට මසිතෙහි හටගත් අභිප්‍රාය මා මෙල්ල කරගත්තේ ඉතාම අමාරුවෙනි. ඔවුහු කෝපයෙන් කෑ ගසමින් අප වටේ නටන්න වූහ.

“අහා, තොපි පොලු අරගත්තද?”

“එහෙනම් පොලුවලින්ද?”

“උන් මගේ යටි රැවුළු උගුල්ලා දාවී, මක්සිමිච්චි තමුසෙටත් වදින්න පුළුවනි. ඒ වුණත්, සන්සුන් වෙනවා, සන්සුන් වෙනවා...” යැයි රොමාස් මට පැවසීය. ඔහු සෙමින් සිනාසෙන සැටි මට හැඟිණි.

“ඕං බලාපියව් කොල්ලා ළඟ පොරොවක් තියෙනවා.”
සැබැවින්ම මගේ බඳපටියේ වඩු වැඩවලදී භාවිත

කරන පොරොවක් අමුණා ඇති බව මා දුටුවේ එවිටය. මට ඒ ගැන අමතක වී තිබිණි.

“උන් බයවෙලා වගෙයි. ඒ වුණත් පොරොව පාවිච්චි කරන්න එපා” යැයි රොමාස් මට උපදෙස් දුන්නේය.

මා නොහඳුනන මිටි නොණ්ඩි ගොවියෙක් භාසාජනක ලෙස උඩපනිමින්, කෝපයෙන් කෑ ගැසීය. “ඇතට ගිහිල්ලා උන්ට ගල් ගහමු. උන්ට පාඩමක් උගන්වමු.”

ඔහු ගල්ගෙඩියක් ගෙන ගැසුවෙන් එය මගේ බඩට වැදිණි. මා ඔහුට පෙරළා පහර දීමට පෙර, කුකුළුකින් උකුස්සකු සේ වේගයෙන් ඔහුට පහර දී, ඔහු බිම පෙරළා දමා, අනතුරුව දෙදෙනා එකට පොරකමින් කඳුර දක්වා පෙරළී ගියහ. කුකුළුකින් පසු පසින් පන්කොච්, බාරිනොච්, යකඩ කම්මලේ බාස් සහ තවත් ගොවියෝ දස දෙනෙක්ද පැමිණියහ. කුස්මින් මුදලාලියා බැරැරැම් විලාසයකින් කතා කළේය.

“මිහයිල් අන්තොනච්, නුඹ නුවණ ඇති මිනිහෙක්. නුඹ දන්නවා ඇති ගින්නක් ඇති වුණාම, ගොවීන්ට යකා වැහිලා පිස්සු වැටෙන බව...”

“මිහයිල් අන්තොනච්, නුඹ නුවණ ඇති මිනිහෙක්. යැයි රොමාස් කීවේ කටේ රුවා ඇති පයිප්පය අතට ගනිමිනි. ඔහු එය හණිකට සාක්කුවේ දමා ගත්තේය. පොල්ලට වාරු වී, ඔහු මා කඳුර දිගේ පහළ බසින්නට විය. කුස්මින් යළිත් වරක් ඔහු වෙත පැමිණ යමක් කී විට, රොමාස් ඔහු දෙස නොබලාම, පිළිතුරු දුන්නේය.

“අහකට පල! මෝඩයා.”

අපේ ගෙය වෙනුවට දැන් ඉතිරි වී ඇත්තේ ගිනි අගුරු ගොඩකි. ඒවා ගැන ගිනි උදුන මහත කණුවක් සේ පෙනිණි. ගිනි රත් වූ සුළං එම උදුනෙන් පිට වූයේ, නිල්වන් දුම් වලාවක් මෙනි. යකඩ ඇඳක ගිනි රත් වූ කකුල් දස අතට විසිරී තිබුණේ මකුළුවකු සිහි ගන්වමින්ය. දැවී ගිය ගෙවැටේ කණු කළුවන් මුරකරුවන්ට සමාන වූ අතර, එක් කණුවක මුදුනේ තුබූ ගිනි අගුරු කකුළකු ගේ පිහාටුවලට සමාන විය.

“මගේ පොත් ගොඩ ගින්නට පිවිටුණා, ඒක නම් මහ විශාල පාඩුවක්!”

උගුරු පැටවුන් මඩ සහිත පාරට බට විටෙක මෙන්, කොල්ලෝ කෝටු රැගෙන ගිනිබත් වූ බඩුවල නටබුන් අවුස්සන්නට වූහ. මේ නිසා අවට නාසය කිතිකවන අමිලය මුසු දුමක් පැන නැගිණි. පස් හැවිරිදි වයසැති මිනිස් ප්‍රාණයක්, ඒ දැලි අඟුරු ගොඩ මත වාඩි වී, ගින්නට හසු වී දැවී ගිය බෙලෙක් බාල්දියකට කෝටුවකින් ගැසුවේ ඉන් පිටවන හඬ නිසා අති මහත් තෘප්තියක් විඳිමිනි. ඔහුගේ දෙනෙත් නිල්වන්ය, හිසකේ රන්වන්ය. ගින්නෙන් දැවී ගිය ගෙවල්වල අයිතිකරුවෝ ඉමහත් දොම්නසකින්, නටබුන් මත ගමන් කරමින්, ඉතිරි වූ සුන්බුන් එකතු කරන්න වූවෝය. ගින්නට දැවුණු දර කැබැල්ලක් සඳහා ගැහැනු පොරකා ගත්හ. ඇඬූහ. ගින්නට හසු නොවූ ගස් නොසෙල්වී සිටින සැටි පෙනිණි. බොහෝ ගස්වල කොළ ගිනි නිසා රත්පැහැ ගත් අතර, තද රතු පැහැති ඇපල් ගෙඩි වඩාත් කැපී පෙනෙන්නට විය.

අපි ගඟට ගොස් ස්නානය කොට, අනතුරුව ගඟ අද්දර ඇති කඩයට ගොස් තේ පානය කළෙමු.

“ඇපල් අස්වැන්න එකතු කිරීමේදී ගමේ ලොක්කෝ පරාද වුණා.” රොමාස් පැවසීය.

පන්කොච් පැමිණියේ වෙනදාටත් වඩා කල්පනාකාරී මුදු ගතියෙකිනි.

“මල්ලී කොහොමද වාසෙ දේසෙ?” රොමාස් ප්‍රශ්න කළේය.

“මගේ ගෙය ඉන්ජුවර් කරලා” යැයි පන්කොච් කීවේ, දෙඋර සොලවමිනි.

රොමාස් සහ පන්කොච් එකිනෙකා දෙස පිරික්සුම් බැලුම් හෙළමින් නාඳුනන මිනිසුන් සේ නිහඬව සිටියහ.

“දැන් ඉතින් මිහයිල් අන්තෝනිච් නුඹ මොනවා කරන්නද කල්පනාව?” පන්කොච් ඇසීය.

“ඒ ගැන කල්පනා කරනවා.”
 “නුඹ මේ ගමින් පිට වී පලයන්.”
 “හොඳයි බලමු.”

“මා ළඟ සැලැස්මක් තියෙනවා. අපි එළියට ගිහිං කතා කරමු.” පන්කොච් යෝජනා කළේය.

දෙදෙනා ඉවතට යත්ම, පන්කොව් මා දෙසට හැරී මෙසේ කීවේය:

“නුඹ බියගුල්ලෙක් නොවෙයි. නුඹට මෙහෙ ජීවත්වීමට පුළුවනි. උන් නුඹට බියවේවි.”

මමද ගඟ අද්දරට ගොස් පඳුරක් යට වැතිර ගෙන අහස දෙස බලන්නට වීම්. හිරු බටහිරින් බැස යන්න පටන් ගෙන තිබුණද, තවමත් උෂ්ණය අඩු නොවීය. මවිසින් මේ ගමෙහි දී ලබන ලද සියලු අත්දැකීම් මා ඉදිරියෙහි මැවී පෙනුණේ, වොල්ගා නදිය මත වෛවර්ණයෙන් ඇන්ද සිත්තම් පටක් මෙනි. ඉන් මට ඇති වූයේ, දොම්නසකි. එහෙත්, ඉක්මනින්ම විඩාව මා ගිලගත්තෙන් මම තද නින්දට වැටුණෙමි.

කිසිවකු මා තදින් සොළවන සැටියක් සහ කොහේ දෝ අදින සැටියක් නින්දෙන් මට දැනිණි.

“ඒයි නුඹ මැරීලද? නැගිටපන්!”

ගඟට එහා ළා රත් පැහැති විශාල හඳ රෝදයකට සමාන විය. මා දෙසට නැඹුරු වී මා සෙල වූ බාරිනොව් මට මෙසේ පැවසීය: “අන්න රොමාස් නුඹව හොයනවා. මිනිහා කලබල වෙලා.”

යන ගමන් ඔහු මට මැසිවිලි කියන්නට විය.

“අසුවුණ තැන හිතුණු විදිහට නිදාගන්න හොඳ නැහැ. කන්දෙන් බිමට බහින මිනිහෙකුගේ පයට ගලක් හැප්පිලා බිමට වැටුණොත් ඒක නුඹේ ඔළුගෙඩියට වැදෙන්න ඉඩ තියෙනවා. නැති නම් උන් ඕනෑවටම ගල්ගෙඩියක් පෙරළා දමාවි. මේ පළාත්වල මිනිස්සු නිකම් විහිළු කරන්නෙ නැහැ. මල්ලී, මෙහි ගම්මුන්ට නපුර මතක තියෙනවා. උන්ට නපුර හැර වෙනත් දෙයක් මතක තියාගන්න නැහැ නොවැ.”

ගං ඉවුරේ පඳුරු ඇත් මැත් කරමින් පරෙස්සමින් යමක් සොයන සැටි ඇසිණි.

“මිනිහා හොයාගත්තද?” ඒ ප්‍රාණවත් කට හඬ මිගුන්ගේය.

“එයාට කිසි අනතුරක් වෙලා නැහැ.” බාරිනොව් පිලිතුරු දුන්නේය.

පියවර දහයක් පමණ නිහඬව ගමන් කළ පසු ඔහු

සුසුම්ලමින් කතා කළේය. "මිගුන් මාළු හොරකම් කරන්න යනවා. එයාගේ ජීවිතයක් ලෙහෙසි නැහැ."

රොමාස් අප පිළිගත්තේ, කේන්තියකිනි. "තමුසේ ඇවිදිනවද? උන්ගෙන් පහර කන්න තමුසෙට ඕන වෙලා තියෙනවද?"

මිගුන් සහ බාරිනොවි අපෙන් ඇත් වූ පසු රොමාස් අසතුටකින් මුමුනන්නට විය. "පන්කොවි යෝජනා කරනවා, ගමේ නැවතිලා එයා පටන්ගන්න යන අලුත් කඩයේ වැඩ කරන්න කියලා. මම එය අනුමත කරන්නේ නැහැ. මම, මා සතු හැම දෙයක්ම විකුණා දැම්මා. තව දවස් කීපයකින් මම වියාත්කාවලට යනවා. එහේ ගිහිල්ලා ඔබේ පදිංචියට අවශ්‍ය කටයුතු පිළියෙල කරන්නම් ඔබ එවිට මා සමඟ වැඩ කරන්න එන්න, ඔබ එකඟද?"

"මම කල්පනා කරලා බලන්නම්."

"හොඳයි, කල්පනා කරන්න."

රොමාස් බිම වැතිර ගෙන විඩා හරිමින්, දෙතුන් වරක් ඒ මේ අත පෙරළෙන්නට වූ අතර, මම කවුළුවෙන් වොල්ගා නදිය නරඹන්නට වූයෙමි. නදී ජලය මත වැටී ඇති සඳ එළිය ගිනි හට ගැනීම සිහියට නංවාලීය. වාෂ්ප බලයෙන් ක්‍රියා කරන 'ටග' යාත්‍රාවක් හතලිමින් දුවන හඬ ඇත ඉවුරේ සිට ඇසේ. කුඹගසේ මුදුනට සවි කළ ලන්තැරුම් තුනක් ගංගා ජලය මත යාත්‍රා කළේ වරෙක අහසේ තරු මුවා කරමිනි. තවත් වරෙක ඒවා මකාලමිනි.

"ගොවියන් කෙරෙහි කෝප වෙනවද?" නින්දෙන් මෙන් රොමාස් ප්‍රශ්න කරන්නේ, මෙසේද පැවසීය: "කෝප වෙන්න එපා. ඔවුන් මෝඩයෝ. කෝපවීම මෝඩකමක්."

ඔහුගේ කීම මට අස්වැසිල්ලක් නොවීය. මගේ දැඩි සහ තියුණු අමනාපය තුනී කිරීමට එයට නොහැකි විය. නපුරු, රෝද මුහුණු සහ රැවුළු ගස්වලින් වැසී ගත් කටවල් කැගසන සැටි මා ඉදිරියේ මැටි පෙනිණි.

"උන්ට ගඩොල් කැටවලින් ගහපියව්!"

මට අවශ්‍ය නැති දේ අමතක කිරීමෙහි ලා ක්‍රියා කිරීමට තරම් මම එවකට සමත් නොවීමි. මේ ගමේ එක් ගොවියකු වෙත, වෙනම ගෙන බලන්නේ නම්, ඔවුන් තුළ ඇති කෝපය අල්ප නැතිනම් ඉතා වැඩි වශයෙන් ඔවුන්

තුළ කෝපය කොහෙන්ම නැති බවත් මට පැහැදිලිව පෙනිණි. හරය වශයෙන් බලන විට ඔවුන් කරුණාවන්ත තිරිසනුන්ය. ඔවුන්ගෙන් ඕනෑම එකකු ළමයකු මෙන් හිනැස්වීම අසීරු දෙයක් නොවීය. බුද්ධිය සහ වාසනාව සෙවීම පිළිබඳ කතාවලටද උදාර වීර ක්‍රියා පිළිබඳ කතාවලටද කුඩා ළමයකු ගේ විශ්වාසයකිනි, ඔවුන් සවන් දෙන්නේ. මිනිසකු ගේ හිතමතය ඔහුගේ නීතිය බවට පරිවර්තනය වන සැහැල්ලු ජීවිතයක හැකියාව අරබයා වූ සිහිනයක් ඔවුන්ගේ පුද්ගලාකාර හදවත්වල ගැබ්වී ඇත.

එහෙත්, මේ මිනිසුන් අළු පැහැති සමූහයක් සේ එකට රොක් වී ගමේ රැස්වීමේදී හෝ තබැරුමේදී හෝ ගං ඉවුරේදී හෝ එක් රැස් වූ විට, ඔවුන් සතු අර සියලු යහ ගුණයන් අතුරුදහන් වෙයි. එවිට ඔවුහු පූජකයන් සේ බොරුවේ සහ වංචාකාරීත්වයේ වස්ත්‍ර පොරවා ගනිති. ගමේ ශක්තිමත් එවුන් ඉදිරිපිට ඔවුන් බල්ලන් සේ දාසකම් කිරීමට ඉදිරිපත් වන විට එය බැලීම පවා පිළිකුලක් ඇති කරවයි. නැතිනම් හිටි හැටියේම ඔවුන්ට ඉතා නපුරු ගති ආරූඪ වේ. එවිට ඔවුහු විරිත්තමින් එකිනෙකාට එරෙහිව පොරකෑමට සූදානම් වී, ඇත්ත වශයෙන්ම පුහු දේ නිසා පොර කා ගනිති. එවැනි වේලාවලදී ඔවුහු කොතරම් කුෆර වන්නේද යත්, ඊයේ බැටළුවන් සේ කීකරුව ගිය දේවස්ථානය වුවද, විනාශ කර දැමීමට පසුබට නොවෙති. කිසිවකුගේ ආදර ගෞරවයට පාත්‍ර නොවූ කවියෝ සහ කතාකාරයෝ ඔවුන් අතර සිටිති. ගම්මුත්තේ සිනාවට සහ අවඥාවට ලක්වෙමින් ඔවුහු කිසිවකුගේ ආධාරයෙන් තොරව වාසය කරති.

මෙවන් මිනිසුන් අතර ජීවත්වීමට මා අසමත්ය, එමෙන්ම, එය මට කළ නොහැකිය. රොමාස්ගෙන් සමූගත් දා මම මගේ මේ හැඟීම් සියල්ල ඔහු ඉදිරියේ වමැරීමි.

“ඒවා නොමේරූ ළාමක අදහස්” යැයි ඔහු කීවේ දොස් පවරමිනි.

“එම අදහස් මට ඒත්තු ගොස් තිබේ නම් මා මොනවා කරන්නද?”

“ඔබගේ නිගමනය වැරැදියි. පදනම් වීරහිතයි,” හේ මට

ඒත්තු ගැන්වීමට දිරි දැරිය. මගේ නිගමනය වැරැදි බව ඔහු කියා සිටියේ ඉවසිලි සහගත කරුණාවකිනි.

“දොස් පැවරීමට ඉක්මන් වෙන්න එපා. දොස් පැවරීම තමයි ඉතාම ලෙහෙසි වැඩේ. එය පසු පස අන්ධ ලෙස යන්න එපා. හැම දෙයක්ම වඩාත් හොඳ දෙයක් දක්වා වෙනස් වෙනවා යන මතය පදනම් කරගෙන සිද්ධීන් දෙස සන්සුන් ලෙස බලන්න! සිදුවීම සෙමින්ද? ඒ වුණාට ස්ථිර ලෙස! හැම දෙයක්ම හොඳට පිරික්සා බලන්න, නමුත්, නිර්භය වන්නා සේම, දොස් පැවරීමට ඉක්මන් වෙන්න එපා. ඉතින් මගේ හොඳ යාළුවා, නැවත හමුවන තුරු ආයුබෝවන්!”

එම හමුවීම ඇති වූයේ ඊට වසර පහළොවකට ඉක්බිතිව සෙඩ්ලිට්ස්හිදීය. රොමාස් සාර් ආණ්ඩුවට විරුද්ධව ‘නරෝද්නයා වෝලා’ ව්‍යාපාරයේ වැඩ කිරීම නිසා යකුනියාවේ දස හැවිරිදි සිර දඬුවමක් විදිද්දීය.

එහෙත්, මගෙන් සමුගෙන, රොමාස් ක්‍රස්නවිදොවො ගමෙන් පිටවූ විට මගේ සිත-කය කාන්සියෙන් වැසී ගියේ අහසේ ඊයම් බරු වැනි යමක් මා දෙසට පාත් වූ විටෙක මෙනි. ස්වාමියා නැති වූ බලපැටවකු සේ මට දැනිණි. මම බාර්නොච් සමඟ එකතු වී ගමක් පාසා යමින් ධනවත් ගොවීන් යටතේ වැඩ කළෙමි. ධාන්‍ය කෙටුවෙමි, අර්තාපල් අල හැරුවෙමි, ගෙවතු පිරිසිදු කළෙමි. මා නැවතී සිටියේ බාර්නොච්ගේ නාන ගෙදරය.

“ලෙක්සේයි මක්සිම්ච්, හමුදාවක් නැති සෙනවියකුගෙන් ඇති වැඩක් තියෙනවද?” බාර්නොච් දවසක් දා රාත්‍රියේ දී මගෙන් ඇසීය. “හෙටම අපි මුහුද බලා යමු. මෙහෙ ඉඳලා මොනවා කරන්නද? ආ දෙවියම්පා යමු, යන්න, අප වැනි අයට මෙහෙ එවුන් කැමති නැහැ. උන්ට බොන්න ලැබිවිච් දවසක උන් අපට මොනවා කරාවිදැයි කියන්න බැහැ...”

මෙම යෝජනාව ඉදිරිපත් කළ ප්‍රථම වාරය මෙය නොවීය. ඔවුහු කිසියම් හේතුවක් නිසා කාන්සියෙන් පෙළිණි. ඔහුගේ දිගැති වානර දෑත් බෙලහීන ලෙස එල්ලා වැටිණි. කැලෑවක වල්මත් වූ විටක මෙන් ඔහු, බලාපොරොත්තු විරහිත ලෙස වටපිට බැලීය.

ධාරානිපාත වැස්සක් නිසා ජනේල වීදුරුවට වේගයෙන් වැහි බිත්දු වැටෙන්නට විය. නාන ගෙදර එක් කොනක් වැස්සට සේදී, ආගාධය දක්වා ජලය ගලා බැස්සේය. බාරිනොව් සන්සුන් ලෙස යළිත් මගෙන් ප්‍රශ්න කළේය.

“හෙටම අපි යන්න යමු. කැමතිද?”

අපි ගමන් ඇරඹීමු.

...සරත් සමයේ රැයක වොල්ගා නදියේ යාත්‍රා කරන පාරුවෙක ඇණියේ වාඩි වී යාම විස්තර නොකළැකි ප්‍රීතියෙකි. පාරුවේ සුක්කානම මෙහෙයවනු ලබන්නේ විශාල හිසක් ඇති මවිල්වලින් ගහන මිනිහෙකු විසිනි. ඔහු බරැති පාද ඩෙක් තට්ටුවේ තබමින් සුක්කානම කරකවමින්, හතිලමින් කැගසයි.

“ඕ... උප්!.. ඕ ඊර - ඊර- ඊර!..”

ලාටු මෙන් සනැති, අවලස්සන ජලය පාරුවේ කදට වැදෙත්ම, එය සේද වැනි රැලි ඇති කරයි. නදියට ඉහළින් අහසේ සරත් සමයේ කළු වලා එකට ගොඩ ගැසේ. සෙමින් වලනය වන අන්ධකාරය හැරුණු විට, වෙන දෙයක් නැතිවාක් මෙනි. මේ අන්ධකාරය විසින් ගං ඉවුර මකා දමනු ලැබ ඇති අතර, මුළු මහත් පාර්විසම නදී ජලයට සේදී ඇතිවාක් මෙනි. එය දුමට සහ ජලයට දියවෙලාය. හිරු නැති, සඳ හා තරු නැති පුහු ගොළු අවකාශයක් දක්වා ඒ දුම සහ ජලය ඒකීය ස්කන්ධයක් මෙන්, අඛණ්ඩ ලෙස අවසානයක් නැතිව වලනය වන විටෙක මෙනි.

තෙතමනය සහිත අඳුරෙහි ඇසට නොපෙනෙන, වාෂ්ප බලයෙන් දුවන ටග් බෝට්ටුවක්, එය ඇදගෙන යන බරට විරුද්ධව නැඟී සිටින්නාක් මෙන්, බැරැරුම් ලෙස හති ලයි. එය යාත්‍රා කරන ගමන් මඟ ආලෝකවත් කරනු ලබන්නේ ලන්තැරුම් තුනක් විසිනි. ඉන් දෙකක් ජල මට්ටමට ඉහළිනි. අනික බෝට්ටුවට වඩා සෑහෙන උසකිනි. කාප් මාළුවන්ට සමාන තවත් ලන්තැරුම් හතරක් වලාකුළුවලට යටින් පිහිනන්නාක් මෙනි. අනික අපේ පාරුවට අයත් කුඹගහේ මුදුනෙහි සවිකර ඇති පහනය.

ශීතල තෙල් බුබුළකට මැදි වූ සැටියක් මට දැනෙයි. එය සෙමින් ඉහළට ලිස්සා යන අතර, එය තුළ සිටින මට දැනෙන්නේ මා මැස්සකු ලෙසිනි. මේ වලනය කෙමෙන් නැවතීමකට පරිවර්තනය වී, ඉක්මනින්ම සම්පූර්ණයෙන් ම නවතින බවක් මට දැනෙයි. එවිට පාරුවේ ගොරවන හඬ නැවතී, ජලයෙහි භ්‍රමණය වන රෝදයද නවතිනු ඇත. ගසකින් වැටෙන කොළ මෙන් සියලු ශබ්ද නවතිනු ඇත. රට හුනුවලින් ලියූ වැකියක් මකා දමන්නා සේ මැකී යනු ඇත. අවලක්වයේ සහ නිහඬතාවයේ ආධිපත්‍යය සහිත බලවේගයකට මම යටවෙමි.

ලොම් සහිත බැටළු සමින් කළ තුළුප් හිම කබායක් ඇඟ ලා, එළඹමින් කළ පරණ තොප්පියක් හිස ලා ගෙන සුක්කානම අසල ඔබ - මොබ යන විශාල දේහයක් ඇති මිනිසාද එවිට නවතිනු ඇත. ඔහුද සදහටම එයට යටවනු ඇත.

“ඔර්ඊ - ඔප්, ඕ - උර්ඊ!” යනුවෙන් ඔහු කරන කෑ ගැසීමද නවතිනු ඇත.

“නුඹේ නම කුමක්ද?” මම ඔහුගෙන් ඇසීමි.
 “නුඹට දැන ගැනීමට ඇති වුවමනාව කුමක්ද?” බැරැඬි හඬෙකින් ඔහු පිළිතුරු දුන්නේය.

වලසකු මෙන් නුහුරු ලෙස හැසිරෙන මේ මිනිහාගේ මුහුණ මවිල්වලින් ගහන බවත්, තෙත් එයින් වැසී ඇති බවත් කසානයේ සිට ගමන් කරන විට, හිරු බැස යද්දී මම දුටුවෙමි. සුක්කානම අසල සිටගෙන ඔහු වොඩිකා බෝතලයක් ලී ජේගුවට වත් කොට එය උගුරු දෙකකට බී කට ගැස්මට ඇපල් ගෙඩියක් සපන්නට විය. ටග් බෝට්ටුව පාරුව අදිත්ම, ඔහු සුක්කානම අල්ලා ගෙන, රකුචන් වටකුරු හිරු දෙස හිස ඔසවා බලා, දැඩි ලෙස කෑගැසීය.

“දෙවියන්ගේ ආශීර්වාදය ලැබේවා!”

වාෂ්ප බලයෙන් දුවන ටග් බෝට්ටුව ඇදගෙන යන පාරු හතරෙන් එකකි අපේ පාරුව. එය නිෂ්චි නොවිගොරොද් සල්පිලේ සිට ආස්ත්‍රහාන් දක්වා යයි. යකඩ තහඩු සිනි සහිත පීප්ප, තවත් බැරැකි පෙට්ටි මෙහි පටවා ඇත. පර්සියාවට මේ බඩු ගෙනයනි. බාර්නොවි

ඒවාට පයින් තට්ටු කොට, ඉව අල්ලා, කල්පනා කොට මෙසේ පැවසීය:

මේවා යුද්ධ අවි වෙන්න ඕන! ඊෂොවිස්ක් කම්හල්වල හදාපු ඒවා.”

එවිට සුක්කානම්කරුවා අතක් මිට මොළවා, බාරිනොව්ගේ උදරයට එල්ල කොට තර්ජනය කළේය.

“නුඹට ඇති රුදාව මොකක්ද?”

“මා කල්පනා කළේ...”

“නුඹේ මූණත්තහඬුව රිවටි කරනවට නුඹ කැමතිද?” හේ ඇසීය.

මේ ගමනට අප ළඟ මුදල් නොතිබුණු නිසා අපට පාරුවෙන් යාමට ඉඩ ලැබුණේ ‘පුණ්‍ය කර්මයක් ලෙසිනි.’ අප නාවිකයන් ලෙස ‘මුර සේවයේ යෙදුණද අනික් මිනිසුන් අප ගණන් ගත්තේ හිඟන්නන් හැටියටය.

බාරිනොව් මට දොස් පවරන ලීලාවෙන් කතා කරයි.

“නුඹ මිනිසුන් ගැන දොඩවනවා. ජීවිතය බොහෝම සරලයි. නුඹ ඉහළ ගියොත් නුඹ උන්ගේ කර උඩින් යනවා. පහළ වැටුණොත් උන් නුඹේ කර උඩින් යනවා...”

රාත්‍රී අන්ධකාරය කොතරම් දැඩි දැයි කිවහොත්, අනික් පාරු කොහෙන්ම නොපෙනේ. එහෙත්, ඒවායේ කුඹගස් මුදුනේ එල්ලා ඇති ලන්තැරුම් දුමාරය වැනි වලාකුළු පසුතලය කොට පෙනෙයි. ඒ වලාවලින් තෙල් සුවදක් වහනය විය.

සුක්කානම්කරුවාගේ නිහඬතාව මා කුප්පාලයි. මා පාරුවේ රුවල් ආදිය බාර ‘බෙට්ස්චේන්’ ලෙස පත්කර ඇත්තේ සුක්කානම් කරකවන තිරිසන් මිනිසාට උදව් කරනු පිණිසය. හැරෙන තැන්වලදී පහන් දෙස සැලකිල්ලෙන් බලන ඔහු, මා අමතා සෙමින් මෙසේ පවසයි: “ඒයි මේක අල්ලා ගනින!”

මම වහාම නැගිට සුක්කානම් කරකැවීමට ඔහුට ආධාර කරමි.

“හරි වැඩේ හරි” යැයි ඔහු ගොරවයි.

මම යළිත් ඩෙක් තට්ටුවේ වාඩි වෙමි. ඔහු සමඟ කොහෙන්ම කතා කළ නොහැකිය. ඔහු එකම වැකියක් පුන පුනා කියයි. “ඉතින් නුඹට ඇති රුදාව කුමක්ද?”

ඔහු කල්පනා කරන්නේ කුමක් ගැනද? කාමා නදියේ කහ පැහැති ජලය වොල්ගාවේ වානේ කඳක් වැනි ජලය සමඟ එක් වන විට ඔහු උතුරු දෙස බලා ගොරවන්නට විය. "නිව වල් උගරෝ!"

"කවුද?" මම ඇසිමි. ඔහු නිහඬව සිටියේය.

ඇත සන අන්ධකාරයෙහි බල්ලෝ බුරනි. උඩුබුරුලමින් නද දෙති. අන්ධකාරය විසින් නොපාගන ලද ජීවිතයේ නෂ්ටාවශේෂ තවමත් ඉතිරි වී ඇති බව එය මට දන්වාලයි. එය ඉතා ඇතය. එමෙන්ම, අනවශ්‍යය.

"මෙහෙ ඉන්නේ නරක බල්ලෝ" හිටි හැටියේම සුක්කානම්කරුවා කියයි.

"මෙහෙ කිව්වේ කොහේද?"

"හැම තැනම. අපේ පළාතේ බල්ලොත් මහ නපුරු සත්තු..."

"නුඹ කොහේ ඉඳලද?" මම ප්‍රශ්න කරමි.

"වොලොග්දාවල ඉඳලා"

අල ගෝණියෙක කට ලිහා දැමූ විටෙක ඉන් අල ගෙඩි පිටවන්නා සේ බැකි, වචන ඔහුගේ කටින් පිටවූයේ සෙමිනි.

"නුඹ සමඟ යන අර මිනිහා කවුද? නුඹේ මාමාද? මට හිතෙන්නේ ඒකා මෝඩයෙක් කියලයි. නමුත්, මගේ මාමා දක්ෂ මිනිහෙක්. ඒ වගේම නපුරා. සල්ලිකාරයා. සිම්බ්‍රිස්ක් නගරයේ තොටුපළක් එයාට අයිතියි. ඔහුට තැබෑරුමකුත් තියෙනවා, ගං ඉවුරේ."

ඒ වචන ස්වල්පය සෙමින් සහ අමාරුවෙන් පවසා, පිටතට නොපෙනෙන නෙත්වලින් ඔහු පාරු කුඹගසේ ඇති ලන්තෑරුම් අඳුර නමැති මකුළු දැල බිඳ ගෙන යන රත්වත් මකුළුවකු සේ ගමන් කරන සැටි නරඹන්නට විය.

"ඉඳා සුක්කානම අල්ලා ගනින්න! නුඹ අකුරු දන්නවද? නීති රීති ලියන්නේ කවුද කියල දන්නවද?"

මගෙන් පිළිතුරක් ලැබෙන තුරු බලා නොසිට, හේ දිගටම කතා කළේය.

"මිනිස්සු නොයෙක් විදිහට විස්තර කරනවා. සාර් රජු, මිත්‍රපොලික් මහා පූජකයා, සෙනටි සභාව, මේ නීති සාදන බව කියනවා. නීති හදන්නේ කවුද කියලා මම

හරියට දන්නවා නම් ඔහු හමුවීමට මම යනවා. කිසිම කෙනෙකුට ලිස්සලා යන්න බැරි වන විදිහට නීති ලියාපත්, අතක් එසවීමට පවා බැරි විදිහට පමණක් නොවෙයි. නීතිය යතුර වගේ අයෝමය වෙන්න ඕන. යතුර කරකවලා මගේ හදවත වැහුවා. එව්වරයි. අන්න එවිට මට වගකියන්න පුළුවනි. නැතිනම් වගකියන්න බැහැ. කොහෙත්ම බැහැ.”

සුක්කානමේ ලිමුවා කොටසට මිටින් ගසමින් වඩාත් පහත් හඬකින් සහ වඩාත් අසම්බන්ධිත ලෙස ඔහු මුමුනන්න විය.

ටග් බෝට්ටුවේ සිට මිනිහෙක් ශබ්ද විකාශන බටයෙකින් කෑ ගැසීය. කෑදර රාත්‍රිය විසින් ගිල ගනු ලබන බල්ලන්ගේ බිරිමි සහ උඩුබුරුල්ල මෙන්ම, මේ බොල් මිනිස් කට හඬද තැනට උචිත නොවීය. ටග් බෝට්ටුවේ ලන්තැරුම් තුනෙන් නිකුත්වන ආලෝකය තෙල් සහිත කහවත් ලප මෙන් බෝට්ටුවේ බඳයට වැදී කළු පැහැති ජලයෙහි ගිලී යන්නේ, කිසිවක් හෝ ආලෝකවත් කිරීමට අසමත් වෙමිනි. අපට ඉහළින් නදී පතුලේ මඩවලට සමාන නපුරු සහ බරැති කළුවත් සනැති වලා පායයි. අපි වඩාත් ගැඹුරු ලෙස නිහඬ අන්ධකාරයෙහි පතුලට කිඳා බසින්නට වීමු.

සුක්කානම්කැරවා මූසල ලෙස දුක්ගැනවිලි ඉදිරිපත් කරයි.

“උන් මට කළ දේ දන්නවද? මගේ හෘදය වස්තුව වේදනාවෙන් මිරිකෙනවා...” මන්දෝත්සාහිත්වය මගේ සිත කය වෙළාගත්තේය. එය මන්දෝත්සාහිත්වය සහ මූසල කාන්සියකි. මට අවශ්‍ය වූයේ නිදාගැනීම පමණකි.

අරුණෝදය උදාවුණේ විඩාපත් ලෙස වලා අතරින් අරගලයෙක යෙදෙමිනි. හිරු රහිත එම උදෑසන බෙලහීනය, අළු පැහැතිය. නදී ජලය ඊයම් පාටින් ආලෝකවත් කළ ඒ අරුණෝදය ගං ඉවුරද, කහ පැහැති පඳුරුද, යකඩ මල කෑ කඳන් සහිත කළුවත් සොස්නා ගස්ද, ගොවීන්ගේ ගෙවල් පෙළක්ද, ගලින් කෙටු රූපයක් බඳු ගොවියකුගේ සිරුරක්ද පෙන්වාලීය. ලිහිණියෙක් සිය පියාපත්වලින් හඬක් නංවමින් පියාඹා ගියේය.

මා සහ සුක්කානම්කරු මුර සේවාවෙන් මුදලුයෙන්, මම රෙට්ටු කුඩාරම යටට වී නිදාගතිමි. එහෙත්, ඉතා ඉක්මනින්ම (යටත්පිරිසෙයින් මට හැඟුණේ එසේය) ඉමහත් සෝභාවක් සහ පා ගැටීමක් විසින් මා අවදිකරන ලදි. මා හිස එළියට දමා බලන විට නාවිකයන් තිදෙනෙකු සුක්කානම්කරු අල්ලාගෙන ඔහු කුටියේ බිත්තියට හේත්තු කරගෙන සිටින සැටි මට පෙනිණි.

“පෙත්රූහා අතහැර දාපන්!” නාවිකයෝ තිදෙනා එකවර පැවසූහ.

“නුඹට දෙවි පිහිටයි. එය ඇරිලා යාවි.”

“ඉතින් නුඹට ඔය ඇති!”

දැනේ ඇඟිලිවලින් උරහිසේ සම දැඩි ලෙස අල්ලා ගනිමින් දැත් කතිර හැඩයට තබා ගත් සුක්කානම්කරුවා ඩෙක් තට්ටුවේ ඇති යම් කිසි පොදියක් පයකින් පාගමින්, සන්සුන්ව සිටියේය. ඔහු, තිදෙනා දෙස පිළිවෙළින් බලා බැරැඩි හඬින් ඉල්ලා සිටියේය.

“පව් කිරීමෙන් වැළකීමට ඉඩ දීපල්ලා!”

ඔහුගේ හිසෙහි තොප්පියක් හෝ පාදවල සපත්තු හෝ නොවීය. ඔහු ඇද සිටියේ කම්සයක් සහ කලිසමක් පමණකි. නොපිරූ හිසකේ ඔහුගේ හිස පුරා විහිදිලාය. ඉදිරියට නෙරා ඇති, මුරණ්ඩු නළල මත හිසකේ රොදක් ඇත. මෙම හිසකේ අතරින් වැලි මීයකුගේ වැනි කුඩා නෙත්වල ලේ කැටි තිබෙන සැටිද පෙනෙයි. ආයාචනයක් සහ අනතුරක් ඔහුගේ බැල්මෙහි ඇති බව කිව හැකිය.

“නුඹ ගගේ ගිලිලා යාවි” නාවිකයෝ ඔහුට කීවෝය.

“මමද? කොහොමටවත් ගිලෙන්නෙ නැහැ. සොහොයුරනි. මා අත හැරපල්ලා! නැතිනම් මම උඟව මරා දමනවා. සිම්බ්‍රිස්ක්වලට ආ හැටියේම මම උඟ...” සුක්කානම්කරුවා පැවසීය.

“අතහැර දාපන්!”

“සොයුරනි, මට යන්න ඉඩ දීපල්ලා!”

ඔහු සෙමින් දණගසා කුටියේ බිත්තියට වැදෙන සේ දැත් විදහාගෙන කුරුසියේ ඇණ ගැසූ විටෙක මෙන්, යළිත් ඉල්ලා සිටියේය.

“පව් කිරීමෙන් වැළකී සිටීමට ඉඩ දීපල්ලා!”

පුද්ගලික ලෙස ගැඹුරු ඔහුගේ කටහඬෙහි සිත් දෙදරුම්කවන යම් කිසිවක් තිබිණි. ඔහු පදින හබල් මෙන් දිගැති ඔහුගේ දෑත්, දෙපැත්තට විහිදී තිබුණු අතර, ඒවා වෙවුලන්නට විය. එනමුදු, දෑතේ අත්ල මිනිසුන් වෙතට හැරීලාය. අවුල් වූ යටි රැවුළක් සහිත ඔහුගේ අවුල් වූ වලස් මුහුණද, වෙවුලන්නට විය. වැලි මියකුගේ බඳු ඔහුගේ ‘අන්ධ ඇස්වල’ කළු ඉංගිරියාවන් දොට්ට පැනීමට යන්නාක් මෙනි. කිසියම් අදිසි අතක්, විසින් ඔහුගේ ගෙල මිරිකා දමන සැටියකුත්, ඔහුගේ හුස්ම හිරකරන සැටියකුත් පෙනිණි.

නාවිකයන් ඔහු ඉදිරියේ පසුබැස නිහඬ වූ අතර, ඔහු නුහුරු ලෙස නැගිට සිට, රෙදි පොදිය අතට ගනිමින් කතා කළේය. “ඉතින් නුඹලාට ස්තූතියි!”

ඔහු පාරුවේ අයිනට විත්, හිටිහැටියේම අපුරු සැහැල්ලු බවක් පෙන්වමින් ගඟට පැන්නේය. සුක්කානම්කරු, පෙත්රූහා ඔහුගේ රෙදි පොදිය හිස මත තබා ගන්නට පෙර හිස සොලවන සැටි, පාරුවේ අයිනට පැමිණි මම ද දුටිමි. මෙලෙස රෙදි පොදිය තොප්පියක් සේ හිස තබාගෙන ඔහු ජල ප්‍රවාහයට හරස් වෙමින්, ගං ඉවුර දක්වා ජීනන්නට විය. ඉවුරේ ඇති පඳුරු කහවන් කොළ ගඟට වීසි කරමින්, සුළං පහර නිසා ඉදිරියට නැමුණේ ඔහු පිළිගැනීමට මෙනි.

“කොහොම හරි ඔහු ඔහුගේ සිත මැඩ ජයගත්තා!” යැයි එතැනට රැස්වූවෝ පැවසූහ.

“එයාට පිස්සු හැදිලද?” මම ඇසිමි.

“ඒ මොකටද? ඔහු ඔහුගේ ආත්මය ගලවා ගැනීමට කළ වැඩක්...”

පෙත්රූහා ගඟ තරණය කොට, නොගැඹුරු දිය දක්වා ජීනා පපුව දක්වා ජලය ඇති තැනකට ගොස්, රෙදි පොදිය සහිත හිස වනා සංඥා කළේය.

එවිට “ආයුබෝවන්” යැයි කියමින් නාවිකයෝ කැගැසූහ.

“පාස්පෝට් බලපත්‍රය නැතිව කොහොමද?” එකෙක් ප්‍රශ්න කළේය.

රතු හිසකේ සහ බකල පාද ඇති නාවිකයෙක් සතුටකින් යුතුව මට ඒ සුක්කානම්කරුවා ගැන විස්තර කළේය.

“සිම්බේර්ස්ක්වල එයාගේ මාමා ඉන්නවා. පෙත්රූහාව රවටලා ඒ මිනිහා ඔහුගේ වස්තුව සොරකම් කර ගත්තා. ඒ නිසා පෙත්රූහා ඔහුගේ මාමා මරා දැමීමට තීරණය කළා. නමුත්, අන්තිමේදී ඔහු තමාටම අනුකම්පා කරගෙන මිනීමැරීමෙන් ඇත් වුණා. පව් කිරීමෙන් බේරුණා. මිනිහා වනයේ සතෙක් වගේ වුණාට ඔහුගේ හිත හොඳයි.

“ඔහු හොඳ කෙනෙක්...”

ඒ හොඳ මිනිසා ගංඉවුරේ වැලි තලාව දිගේ ජල ප්‍රවාහයට විරුද්ධ දිසාවට ගමන් කරයි. අනතුරුව ඔහුගේ සිරුර පඳුරුවලින් වැසී ගියේය.

නාවිකයෝ කරුණාවන්ත අය වූහ. ඔවුහු මා මෙන්ම, වොල්ගා නදී බඩ උපන්නෝ වෙති. හවස් වන විට ඔවුන් මට පිට අය නොවන තරමට අපි මිතුරු වීමු. එහෙත්, ඊට දවසකට පසුව ඔවුන් මා කෙරෙහි අවිශ්වාස ලෙසත්, මූසල ලෙසත් බලන සැටි මට පෙනිණි. බාර්නොව් වාචාල කතා දොඩවා සිතින් මවා ගත් යම්, යම් දේ කියා ඇති බව මම නිගමනය කළෙමි.

“තමුසේ නාවිකයන්ට මොනවා හරි කිව්වද?”

ඔහු කාන්තාවකගේ බඳු නෙන්වලින් මා දෙස බලා ලජ්ජාවෙන් කතක් කසා පිළිගත්තේය.

“පොඩ්ඩක් විස්තර කලා.”

කිසිම දෙයක් කියන්න එපා කියලා මං තමුසෙගෙන් ඉල්ලා හිටියා නේද?”

“මම මුලදී කට වහගෙන හිටියා. නමුත්, වෙච්ච දේ සිත් ඇදගත්තා නෙව. අපි කාඩ් සෙල්ලම් කිරීමට පටන් ගත්තා. සුක්කානම්කාරයා එය අල්ලා ගත්තා. හරිම පාඨ ගතියක් ඇතිවුණා. ඉතින් මම...”

බාර්නොව්ගෙන් මා ඇසූ ප්‍රශ්නවලට ලැබුණු පිළිතුරු අනුව ඔහු අපූරු කතාවක් ගොතා තිබෙන බව මම දැනගතිමි. එම කතාව අවසන් වූයේ මා සහ රොමාස් පැරැණි වයිකින්ග්වරුන් මෙන් ගම්මුන්ට විරුද්ධව පොරෝ අතින් ගෙන ඔවුන් කපා හෙළන බවයි.

බාර්නොව් කෙරෙහි කෝපවීම වැඩකට නැත, මන්දයත්

ඔහු සත්‍යය දකින්නේ යථාර්ථයට පරිබාහිරව වන බැවිනි. දවසක්දා මා ඔහුත් සමඟ රැකියා සොයමින් යනවිට, මා කඳුරක් අසල වාඩි වී සිටිද්දී, ඔහු ඉමහත් විශ්වාසයකින් යුතුව සුරතල් ලෙස මට මෙසේ පැවසීය:

“ඇත්ත සොයාගත යුත්තේ සිත කියන හැටියටය. ඔන්න බලාපත්, කඳුරට එහා සතුන් තණ කනවා. බල්ලෝ දුවනවා. එඬේරෙක් ඉන්නවා. ඉතින් මොකද? එයින් අපේ සිතේ සතුට සඳහා ලබාගත යුත්තේ මොනවාද? යාඵවා නුඹ නිකම් බලපත්. මිනිහා නපුරැයි, ඒක ඇත්ත නේද? කරුණාවන්ත මිනිහා කොහිද? ඔහු තවමත් සිතින් මවා නැහැ. ආත්ත පේනවද!”

සිම්බිර්ස්ක්වලදී නාවිකයෝ අකාරුණික ලෙස අපට පාරුවෙන් ඉවත් වන ලෙස දැන්වූහ.

“නුඹලා වැනි අය අපට වුවමනා කරන්නේ නැහැ.” ඔවුහු කීවෝය.

ඔරුවෙකින් අප සිම්බිර්ස්ක්හි ගං තොටුපළට ගෙන ගියහ. අප දෙදෙනාගේම සාක්කුවල තිබූ මුළු වස්තුව කොපෙක් තිස්හතක් පමණකි.

අපි දෙදෙනා තේ බීමට කඩයකට ගියෙමු.

“දැන් ඉතින් මොනවා කරමුද?” මම ඇසිමි. බාර්නොව් කතා කළේ විශ්වාසයෙකිනි.

“මොනවා කියනවද? තවත් දුර යන එක විතරයි.” සමාරා දක්වා අපි මඟින් ගෙන යන නැවෙක හොරෙන් ගමන් කළෙමු. සමාරාහිදී කුලී වැඩට බැඳුණෙමු. දවස් හතකින් කරදර රහිතව කැස්පියන් මුහුදු වෙරළට පැමිණි අපි කබන්කුල් බායිහි කුණු සහිත කල්මීක් ධීවරයන්ගේ කුඩා අර්ටේලයේ රැකියා සොයා ගැනීමට සමත් වීමු.

(අනුවාදය රුසියන් මුල් පිටපතිනි)